BIHANG

TILL

SAMTLIGE RIKS-STÅNDENS

PROTOKOLL

VID

Lagtima Riksdagen i Stockholm

Åren 1859 och 1860.

TREDJE SAMLINGEN.

Konstitutions-Utskottets Memorialer.

N:o 1.

Ank. till Exp.-Utsk. den 7 Nov. 1859, kl. 2 e. m.

Memorial till Rikets Ständer om arfvoden för en Notarie och en Kanslist.

I likhet med hvad vid föregående Riksdagar egt rum, har Konstitutions-Utskottet, för göromålens ordentliga och skyndsamma bestridande, funnit nödigt att, utom den Kansli-personal af en Sekreterare och en Kanslist, som 24 § 1 momentet Riksdags-Ordningen i allmänhet bestämmer, ytterligare antaga en Notarie och en Kanslist; hvilket Utskottet, till följd af den uti berörda § gifna föreskrift, får hos Rikets Ständer anmäla, med vördsam anhållan att äfven för desse sistnämnde tjenstemän måtte beviljas arfvoden i enlighet med de grunder, hvilka komma att vid rikdagen tillämpas för Kansli-betjeningens aflönande. Stockholm den 7 November 1859.

På Höglofl. Ridd. och Adelns vägnar:	På Högv. Preste-Ståndets vägnar:
Th. Munck af Rosenschöld.	*J. A. Butsch.*
På Vällofl. Borgare-Ståndets vägnar:	På Hederv. Bonde-Ståndets vägnar:
F. A. Rinman.	*Joh. Persson.*

G. Cederschiöld.

N:o 2.

Ank. till Exp.-Utsk. den 14 Nov. 1859, kl. 12 midd.

Memorial till Rikets Ständer, med uppgift på de från sistlidne Riksdag hvilande förslag till ändring i Grundlagarne.

De af Rikets Ständer vid sednast hållna riksdag, enligt 67 och 68 §§ Riksdags-Beslutet den 10 Mars 1858, till slutlig behandling vid innevarande riksdag antagna förslag till ändringar i nu gällande Grundlagar, får Konstitutions-Utskottet härmed vördsamt till Rikets Ständer öfverlemna. Stockholm den 14 November 1859.

Förslag

till ändringar i Grundlagarne,

af Rikets Höglofl. Ständer vid Riksdagen 1856—1858 hänskjutne till grundlagsenlig behandling vid nu ingångna Riksdag.

1:o

Kongl. Maj:ts Nådiga Proposition af den 6 Oktober 1857, angående ändring af 5 och 6 §§ Regerings-Formen, i afseende å Stats-Rådets sammansättning.

Regerings-Formen.

§ 5

(Nu gällande lydelse, hvaruti äro med kursiv stil utmärkte de delar, hvilka blifvit föreslagna att ändras eller utgå.)

Stats-Rådet skall bestå af *Tio* Ledamöter, hvilka äge att alla der förekom-

(Förslagens lydelse, hvaruti ändringarne eller tilläggen äro med kursiv stil utmärkte.)

Stats-Rådet skall bestå af *Tolf* Ledamöter, hvilka äge att alla der före-

mande ärenden öfvervara: ej må fader och son eller bröder på en gång vara Ledamöter af Stats-Rådet.

§ 6.

Af Stats-Rådets Ledamöter skola *Sju* vara Chefer, hvar för sitt Departement, nemligen:

Justitie-Stats-Ministern, för Justitie-Departementet;

Stats-Ministern för Utrikes Ärendena, för Utrikes-Departementet;

En Chef och föredragande Stats-Råd för Landtförsvars-Departementet, hvilken tillika vare Konungens Rådgifvare i Kommandomål för Arméen;

En för Sjöförsvars-Departementet, hvilken tillika vare Konungens Rådgifvare i Kommandomål för Flottan;

En för Civil-Departementet;

En för Finans-Departementet, *samt*

En för Ecklesiastik-Departementet.

Den närmare fördelningen af ärendena, Departementen emellan, bestämmes af Konungen, genom en särskilt utfärdad, offentligen kungjord stadga.

Bland de *Tre* Stats-Råden utan Departement böra minst Två hafva förvaltat Civil Beställning.

kommande ärenden öfvervara: ej må fader och son eller bröder på en gång vara Ledamöter af Stats-Rådet.

Af Stats-Rådets Ledamöter skola *Åtta* vara Chefer för hvar sitt Departement, nemligen:

Justitie-Stats-Ministern för — —
— — — — — — — —
— — — — — — — —

En för Ecklesiastik-Departementet, *samt*

En för Departementet för Allmänna Arbeten och Kommunikationsanstalter.

Den närmare fördelningen — —
— — — — — — — —
stadga.

Bland de *Fyra* Stats-Råden utan Departement böra minst Två hafva förvaltat Civil Beställning.

Hänvisning:

Kongl. Maj:ts Nådiga Propos. N:o 126.
Bihang till Riks-St:ns prot. 3 Saml. Konstitutions-Utskottets Mem. N:o 52.
Ridd. o. Adelns prot. } d. 25 Nov. 1857.
Preste-Ståndets prot. }
Borgare-Ståndets prot. d. 18 Nov. 1857.
Bonde-Ståndets prot. d. 24 Nov. 1857.

2:o.

Förslag till ändring i 5 och 6 §§ Regerings-Formen, angående ett nytt Stats-Departement.

(Anm. Om Kongl. Maj:ts ofvan omförmälda Nådiga Proposition, angående ändring af 5 och 6 §§ Regerings-Formen, i afseende å Stats-Rådets sammansättning, vardet af Rikets Ständer antagen, kommer det under detta N:o upptagna förslag att förfalla.)

Regerings-Formen.

§ 5.

Stats-Rådet skall bestå af *Tio* Ledamöter, hvilka äge att alla der förekommande ärenden öfvervara: ej må fader och son eller bröder på en gång vara Ledamöter af Stats-Rådet.

Stats-Rådet skall bestå af *Elfva* Ledamöter, hvilka äge att alla der förekommande ärenden öfvervara: ej må fader och son eller bröder på en gång vara Ledamöter af Stats-Rådet.

§ 6.

Af Stats-Rådets Ledamöter skola *Sju* vara Chefer, hvar för sitt Departement, nemligen:

Justitie-Stats-Ministern, för Justitie-Departementet; — — — — — — — — — — — — — — — — —

En för Finans-Departementet, *samt*
En för Ecklesiastik-Departementet.
Den närmare — — — stadga.
Bland de Tre Stats-Råden — —
— — — — — — — —
Civil Beställning.

Af Stats-Rådets Ledamöter skola *Åtta* vara Chefer, hvar för sitt Departement, nemligen:

Justitie-Stats-Ministern, för Justitie-Departementet; — — — — — — — — — — — — — — — — —

En för Finans-Departementet;
En för Ecklesiastik-Departementet, *samt*
En för Departementet för Allmänna Arbeten och Kommunikationsanstalter.
Den närmare — — — stadga.
Bland de Tre Stats-Råden — —
— — — — — — — —
Civil Beställning.

Hänvisning:

Bihang till Riks-Ståndens prot. 3 Saml. Konst.-Utsk:s Mem. N:ris 54 och 60.

Ridd. o. Ad:s prot. } d. 28 Nov. 1857 och
Preste-Ståndets prot. } d. 5 Jan. 1858.
Borgare-Ståndets prot. d. 28 Nov. 1857 och den 4 Jan. 1858.
Bonde-Ståndets prot. den 24 Nov. 1857 och den 5 Jan. 1858.

3:o.

Förslag till ändring i 12 § Regerings-Formen, angående Stats-Rådets hörande öfver afhandlingar och förbund med främmande makter.

Regerings-Formen.

§ 12.

Konungen äger att *i* Afhandlingar och Förbund med främmande Makter *ingå*, sedan *Han*, enligt *föregående* §, deröfver *hört Stats-Ministern för Utrikes Ärendena och någon annan tillkallad Stats-Rådets Ledamot.*	Konungen äger att *sluta* afhandlingar och förbund med främmande makter, sedan, enligt 8 §, *Stats-Rådet* deröfver *blifvit hördt.*

Hänvisning:

Bihang till Riks-St:ns prot. 3 Saml. Konst.-Utsk:s Mem. N:ris 13, 23, 38 och 64.
Ridd. och Adelns prot. den 25 Juli, 19 Aug., 26 Sept. 1857 och d. 13 Febr. 1858.
Preste-St:ts prot. den 25 Juli, 15 Aug., 23 Sept. 1857 och d. 13 Febr. 1858.
Borgare-St:ts prot. den 25 Juli, 19 Aug., 30 Sept. 1857 och d. 13 Febr. 1858.
Bonde-St:ts prot. den 25 Juli, 22 Aug., 30 Sept. 1857 och d. 13 Febr. 1858.

4:o.

Förslag, angående det tillägg till 12 § Regerings-Formen, att Konungen icke må utan Rikets Ständers samtycke blifva regerande Furste af utländsk stat.

Regerings-Formen.

§ 12.

Konungen äger att — — — Ledamot.	Konungen äger att — — — — — — — — — — — Ledamot.
	Ej må Konungen utan Riksens Ständers samtycke blifva regerande Furste af utländsk stat.

Hänvisning:

Bihang till Riks-St:ns prot. 3 Saml. Konst.-Utsk:s Mem. N:ris 14, 24, 39 och 64.
Ridd. och Adelns prot. den 25 Juli, 19 Aug., 26 Sept. 1857 och den 13 Febr. 1858.
Preste-St:ts prot. d. 25 Juli, 15 Aug., 23 Sept. 1857 och den 13 Febr. 1858.
Borgare-St:ts prot. den 25 Juli, 15 Aug., 30 Sept. 1857 och den 13 Febr. 1858.
Bonde-St:ts prot. d. 25 Juli, 22 Aug., 30 Sept. 1857 och den 13 Febr. 1858.

5:o.

Förslag till ändring uti 17 och 22 §§ Regerings-Formen, åsyftande förstärkning uti antalet af Högsta Domstolens ledamöter.

Regerings-Formen.

§ 17.

Konungens Domsrätt skall uppdragas *Tolf* af Honom utnämnde lagkunnige Män, hvilka fullgjort hvad Författningarne föreskrifva dem, som uti Domare-Embeten må nyttjas, samt i sådana värf ådagalagt insigt, erfarenhet och redlighet. De kallas Justitie-Råd och utgöra Konungens Högsta Domstol.	Konungens domsrätt skall uppdragas *minst* Tolf, *högst Aderton* af Honom utnämnde lagkunnige Män, hvilka fullgjort hvad Författningarne föreskrifva dem, som uti Domare-Embeten må nyttjas, samt i sådana värf ådagalagt insigt, erfarenhet och redlighet. De kallas Justitie-Råd och utgöra Konungens Högsta Domstol.

Deras antal må ej ökas utöfver Tolf, så vida ej Konungen och Riksens Ständer, i den ordning 87 § stadgar, besluta att Högsta Domstolen skall på afdelningar arbeta; och varde i sådant fall så väl Justitie-Rådens antal inom ofvan föreskrifne gränsor, som ärendenas fördelning mellan afdelningarne i samma ordning bestämde.

§ 22.

Uti Högsta Domstolen kunna ringare mål pröfvas och afgöras af Fem Ledamöter, så ock af Fyra, der alla fyra äro om slutet ense. Öfver vigtigare saker skola minst Sju döma. Ej må flera än Åtta Ledamöter på en gång *tjenstgörande vara.*

Uti Högsta Domstolen kunna ringare mål pröfvas och afgöras af Fem Ledamöter, så ock af Fyra, der alla fyra äro om slutet ense. Öfver vigtigare saker skola minst Sju döma. Ej må flera än Åtta Ledamöter på en gång *i pröfningen af något mål deltaga.*

Hänvisning:

Bihang till Riks-St:ns prot. 3 Saml. Konst.-Utsk:ts Mem. N:ris 34 och 48.
Ridd. och Adelns prot. d. 10 Okt. och 7 Nov. 1857.
Preste-St:ts prot. den 14 Okt. och 11 Nov. 1857.
Borgare-St:ts prot. den 10 Okt. och 11 Nov. 1857.
Bonde-St:ts prot. den 14 Okt. och 11 Nov. 1857.

6:o.

Förslag till tillägg vid 28 § Regerings-Formen, angående utländsk undersåtes rätt att i riket förvärfva och besitta fastighet.

Regerings-Formen.

§ 28.

1:o Konungen äger att — — — — — — — — — — — höra.

1:o Konungen äger att — — — — — — — — — — — — — höra.

2:o Konungen äger att genom naturalisation till Svensk medborgare upptaga utländsk man i den ordning och under de vilkor, som uti särskild derom af Konung och Ständer gemensamt stiftad lag bestämmas. Sålunda naturaliserad utlänning njute samma rättigheter och förmåner, som infödd Svensk man, dock utan att kunna till Ledamot af Stats-Rådet utnämnas.

2:o Konungen äger att genom — — — — — — — — — — — utnämnas.

3:o *Konungen äge att meddela främmande makts undersåte tillåtelse att i riket förvärfva och besitta fast egendom i den ordning samt under de vilkor och förbindelser, som i särskild derom af Konung och Ständer gemensamt stiftad lag bestämmas.*

Hänvisning:

Bih. till Riks-St:ns prot. 3 Saml. Konst.-Utsk:s Mem. N:ris 20, 30, 45 och 64.
Ridd. och Adelns prot. d. 25 Juli, 15 Aug., 26 Sept. 1857 och den 13 Febr. 1858.
Preste-St:ts prot. d. 25 Juli, 15 Aug., 23 Sept. 1857 och den 13 Febr. 1858.
Borgare-St:ts prot. d. 25 Juli, 15 Aug., 30 Sept. 1857 och den 13 Febr. 1858.
Bonde-St:ts prot. d. 25 Juli, 22 Aug., 30 Sept. 1857 och d. 13 Febr. 1858.

7:o.

Förslag till ändring uti 29 § Regerings-Formen, angående Ärkebiskops- och Biskops-val.

Regerings-Formen.

§ 29.

Till Ärke-Biskop och Biskopar, *med hvilkas val förhålles efter förra vanligheten,*

Till Ärke-Biskop och Biskopar utnämne Konungen en af de Tre, som *efter*

heten, utnämne Konungen en af de Tre, som föreslagne blifvit.

ter föregångne, af vederbörande Presterskap och Konsistorier förrättade val föreslagne blifvit.

Hänvisning:

Bih. till Riks-St:ns prot. 3 Saml. Konst.-Utsk:s Mem. N:o 58.
Ridd. och Adelns prot. d. 18 Dec. 1857.
Preste-St:ts prot. d. 16 Dec. 1857.
Borgare-St:ts prot. d. 14 Dec. 1857.
Bonde-St:ts prot. d. 15 Dec. 1857.

8:o.

Förslag till Grundlags-ändringar, åsyftande dels förändring i föreskrifterna rörande Riks-styrelsens förande i vissa fall, dels utvidgad tjenstetillsättningsrätt för sådan Styrelse, som i Konungs ställe i vissa fall förer regeringen, dels Grundlagarnes bringande till närmare öfverensstämmelse med Riks-Akten af den 6 Augusti 1815.

Regerings-Formen.

§ 39.

Vill Konungen utom Sverige och Norrige resa, meddele Han Stats-Rådet in pleno denna sin föresats och inhemte dess tankar deröfver, på sätt 9 § omtalar. Besluter Konungen derefter sådan resa och den verkställer, befatte Sig ej med Rikets Styrelse eller utöfve den Konungsliga makten, så länge Han utom Sina Riken vistas, utan *före Stats-Rådet*, under *sådan Konungens* frånvaro, *Regeringen i Hans namn, med all den rätt, som* denna Regerings-Form *Konungen tillägger;* dock må ej *Stats-Rådet någonsin* Adeligt stånd och värdighet förläna, eller till Grefligt och Friherrligt stånd upphöja, eller Riddarevärdighet ut-

Vill Konungen utom Sverige och Norrige resa, meddele Han Stats-Rådet in pleno denna sin föresats och inhemte dess tankar deröfver, på sätt 9 § omtalar. Besluter Konungen derefter sådan resa och den verkställer, befatte Sig ej med Rikets styrelse eller utöfve den Konungsliga makten, så länge Han utom Sina Riken vistas, utan *föres Riks-Styrelsen* under *Hans* frånvaro *af den till thronföljden närmast berättigade Prins, om Han uppnått den ålder, som i 41 § sägs. Han styre såsom Regent med all Konungslig makt och myndighet, enligt* denna Regerings-Form; dock må *Han* ej Adeligt stånd och värdighet förläna, eller

dela; äfvensom alla lediga *sysslor* endast tills vidare kunna förvaltas af dem, som *Stats-Rådet* dertill förordnar. Huru förhållas skall, derest Konungen längre tid än Tolf månader ur Riket blifver, derom varder i 91 § stadgadt.

till Grefligt och Friherrligt stånd upphöja, eller Riddarevärdighet utdela; äfvensom alla lediga *förtroendesysslor* endast tills vidare kunna förvaltas af dem, som *Regenten* dertill förordnar.

Finnes ej Prins, som efter hvad nu bestämdt är, äger att Riks-styrelsen öfvertaga, eller är Han af sjukdom eller af vistande utom Sverige och Norrige derifrån hindrad, då skall en Interims-Regering så sammansatt, som i Riks-Akten, till bestämmande af de genom föreningen emellan Sverige och Norrige uppkomne konstitutionela förhållanden, är stadgadt, tillträda Riks-Styrelsen, hvilken den äger att föra med samma makt, som Regent. Interims-Regering aftråde Styrelsen, då den af Regent kan öfvertagas.

Inträffar det fall, att Styrelsen skall af Regent eller Interims-Regering öfvertagas, föres den, till dess sådant kan ske, af Stats-Rådet med samma makt, som Regent.

Huru förhållas skall, derest Konungen längre tid än Tolf månader ur Riket blifver, derom varder i 91 § stadgadt.

§ 40.

Blifver Konungen så sjuk, att Han icke Regerings-ärendena vårdar, *förvalte Stats-Rådet Styrelsen, på det sätt*, som i föregående § bestämmes.

Blifver Konungen så sjuk, att Han icke Regerings-ärendena vårdar, *förhålles med Riks-Styrelsen*, som i föregående § bestämmes.

§ 41.

Konung vare myndig vid fyllda Aderton år. Dör Konung innan Thronföljaren denna ålder uppnått, föres Styrelsen af *Stats-Rådet med Konungslig makt*

Konung vare myndig vid fyllda Aderton år. *Lag samma vare för den till Thronföljden närmast berättigade Prins.* Dör Konung innan Thronföljaren denna

och myndighet i Konungens namn, intill dess Riksens Ständer sammankomma, och den Förmyndare-Styrelse, Riksens Ständer förordna, *Regeringen* tillträdt, *ställande sig Stats-Rådet denna Regerings-Form till ovilkorlig efterlefnad.*

ålder uppnått, föres Styrelsen af *Interims-Regering, enligt 39* §, i Konungens namn intilldess Riksens Ständer sammankomma, och den Förmyndare-Styrelse Riksens Ständer, *jemte Norriges Storthing, i enlighet med Riks-Akten,* förordna, *Riks-styrelsen* tillträdt.

§ 42.

Skulle den olycka tima, att hela Konungahuset, inom hvilket Arfsrätten till Riket räknas, på manliga sidan utginge, *då förvalte äfven Stats-Rådet Regeringen med Konungslig makt och myndighet,* intill dess *Riksens Ständer hinna sammankomma, ett* nytt Konungahus *utkora* och den valde Konungen Regeringen tillträdt.

Uti alla de fall, hvarom föregående fyra §§ handla, skola Stats-Rådets samtlige Ledamöter vara närvarande och rösta.

Skulle den olycka tima, att hela Konungahuset, inom hvilket Arfsrätten till Riket räknas, på manliga sidan utginge, *skall,* intill dess nytt Konungahus *blifvit utkoradt* och den valde Konungen Regeringen tillträdt, *styrelsen föras af Regering, på sätt i* § *39 sägs.*

§ 43.

Går Konungen i Fält, eller till aflägsnare inrikes orter eller till Konungariket Norrige reser, förordne Tre Ledamöter af Stats-Rådet, under den Ordförande, som Han, antingen ibland Prinsar af Sitt hus eller ibland Stats-Rådets Ledamöter, särskilt nämner, att föra Regeringen i de mål, Konungen föreskrifver. Med de mål, Konungen då Sjelf afgör, förhålles på det sätt, som 8 § stadgar.

Går Konungen i Fält, eller — stadgar

Hvad nu om Konung sagdt är gälle ock i afseende på Regenten, då Riks-styrelsen af Honom utöfvas.

§ 51.

I de fall, då Konungen eller *Stats-Rådet sammankalla* Riksens Ständer, fast-

I de fall, då Konungen, eller *Regenten eller Regeringen sammankallar*

ställes tiden till Riksdagens begynnelse efter tretionde och inom femtionde dagen från den, då Kallelsen blifvit uti Hufvudstadens kyrkor kungjord.

Riksens Ständer — kungjord.

§ 91.

I den händelse 39 § omtalar, att Konungen efter företagen resa utöfver Tolf månader ur Riket blifver, sammankalle *Stats-Rådet*, genom öppet Påbud, Riksens Ständer till allmän Riksdag, och låte Kallelsen inom Femton dagar efter berörde tids förlopp uti Hufvudstadens Kyrkor samt skyndsamligen i de öfriga delar af Riket kungöra. Sedan Konungen derom underrättad blifvit, men Han ändock icke till Riket återkommit, tage Riksens Ständer den författning om Rikets styrelse, hvilken de nyttigast finna.

I den händelse 39 § omtalar, att Konungen efter företagen resa utöfver Tolf månader ur Riket blifver, sammankalle *Regenten eller Regeringen*, genom öppet Påbud, Riksens Ständer till allmän Riksdag, och låte kallelsen inom Femton dagar efter berörde tids förlopp uti Hufvudstadens Kyrkor samt skyndsamligen i de öfriga delar af Riket kungöra. Sedan Konungen derom underrättad blifvit, men Han ändock icke till Riket återkommit, tage Riksens Ständer, *jemte Norriges Storthing, i öfverensstämmelse med Riks-Akten*, den författning om Rikets styrelse, hvilken de nyttigast finna.

§ 93.

Då Konung dör och Thronföljaren ännu omyndig är, utfärde *Stats-Rådet* Kallelse å Riksens Ständer, hvilken kallelse inom Femton dagar efter Konungens död skall i Hufvudstadens Kyrkor och vidare i Riket kungöras. Riksens Ständer äge, utan afseende på något den aflidne Konungens Testamente angående Riks-styrelsen, att förordna en eller flera Förmyndare, som, intill dess Konungen myndig blifver, Regeringen i Dess namn, efter denna Grundlag, må utöfva.

Då Konung dör och Thronföljaren ännu omyndig är, utfärde *Regeringen* Kallelse å Riksens Ständer, hvilken kallelse inom Femton dagar efter Konungens död skall i Hufvudstadens Kyrkor och vidare i Riket kungöras. Riksens Ständer äge, *gemensamt med Norriges Storthing, i den ordning Riks-Akten bestämmer*, att utan afseende på något den aflidne Konungens Testamente, angående Riks-Styrelsen, förordna en eller flera Förmyndare, som, intill dess Konungen myndig blifver, Regeringen i Dess namn, efter denna Grundlag, må utöfva.

§ 94.

Skulle den olyckliga händelse inträffa, att den Konunga-Ätt, hvilken Arfsrätten till Riket uppdragen vore, på manliga sidan utginge, kalle *Stats-Rådet*, inom den i föregående § stadgade tid efter den siste Konungens död, Riksens Ständer till allmän Riksdag. Riksens Ständer skola då ett nytt Konungahus utkora, med bibehållande af denna Regerings-Form.

Skulle den olyckliga händelse inträffa, att den Konunga-Ätt, hvilken Arfsrätten till Riket uppdragen vore, på manliga sidan utginge, kalle *Regeringen* inom den i föregående § stadgade tid efter den siste Konungens död, Riksens Ständer till allmän Riksdag. Riksens Ständer skola då, *gemensamt med Norriges Storthing, på sätt Riks-Akten stadgar*, ett nytt Konungahus utkora, med bibehållande af denna Regerings-Form.

§ 95.

Om emot förmodan *Stats-Rådet* underläte att i de fall, föregående 91, 93 och 94 §§ omförmäla, Riksens Ständer genast sammankalla, då åligge det ovilkorligen Riddarhus-Direktionen, Dom-Kapitlen i Riket, Magistraten i Hufvudstaden samt Landshöfdingarne i Länen, att, genom offentliga Kungörelser, underrättelse härom meddela, på det val af Riksdagsmän, der sådana val äga rum, genast må kunna anställas, och Riksens Ständer sammankomma, att deras och Rikets rätt iakttaga och skydda. Sådan Riksdag öppnes å Femtionde dagen efter den, då *Stats-Rådet* sist bordt kallelse dertill i Hufvudstadens Kyrkor låta kungöra.

Om emot förmodan *Regenten eller Regeringen* underläte att i de fall, föregående 91, 93 och 94 §§ omförmäla, Riksens Ständer genast sammankalla, då åligge det ovilkorligen Riddarhus-Direktionen, Dom-Kapitlen i Riket, Magistraten i Hufvudstaden samt Landshöfdingarne i Länen, att, genom offentliga Kungörelser, underrättelse härom meddela, på det val af Riksdagsmän, der sådana val äga rum, genast må kunna anställas, och Riksens Ständer sammankomma, att deras och Rikets rätt iakttaga och skydda. Sådan Riksdag öppnes å Femtionde dagen efter den, då *Regenten eller Regeringen* sist bordt kallelse dertill i Hufvudstadens Kyrkor låta kungöra.

Riksdags-Ordningen.

§ 4.

I händelse Konungen, efter företagen resa, utöfver Tolf månader ur Riket blifver, sammankalle *Stats-Rådet*, genom

I händelse Konungen, efter företagen resa, utöfver Tolf månader ur Riket blifver, sammankalle *Regenten eller Rege-*

öppet Påbud, Riksens Ständer till allmän Riksdag, och låte Kallelsen, inom Femton dagar efter berörde tids förlopp, uti Hufvudstadens Kyrkor, samt skyndsamligen i de öfriga delar af Riket, kungöra.

ringen, genom öppet Påbud, Riksens Ständer — kungöra.

§ 6.

Då Konung dör och Thronföljaren ännu omyndig är, utfärde *Stats-Rådet*, i den omyndige Konungens namn, kallelse å Riksens Ständer, hvilken kallelse, inom Femton dagar efter Konungens död, skall i Hufvudstadens Kyrkor och sedan vidare i Riket kungöras.

Då Konung dör och Thronföljaren ännu omyndig är, utfärde *Regeringen*, i den omyndige Konungens namn, kallelse — — — — — — — — — — — — — — — — — — kungöras.

§ 7.

Skulle den olyckliga händelse inträffa, att den Konunga-Ätt, hvilken Arfsrätten till Riket varit uppdragen, på manliga sidan utginge, kalle likaledes *Stats-Rådet*, inom den här ofvan stadgade tid efter den sista Konungens död, Riksens Ständer till Allmän Riksdag.

Skulle den olyckliga händelse inträffa, att den Konunga-Ätt, hvilken arfsrätten till Riket varit uppdragen, på manliga sidan utginge, kalle likaledes *Regeringen*, inom den här — — — — — — — — — — — — — — — Riksdag.

§ 9.

I de fall, då Konungen eller *Stats-Rådet* sammankallar Riksens Ständer, fastställes tiden till Riksdagens begynnelse efter Tretionde och inom Femtionde dagen från den, då kallelsen blifvit i Hufvudstadens Kyrkor kungjord.

I de fall, då Konungen eller *Regenten eller Regeringen* sammankallar Riksens Ständer, — — — — — — — — — — — — — — — — — — kungjord.

§ 10.

Om, emot förmodan, i de fall föregående 4, 6 och 7 §§ utsätta, Riksens Ständer ej genast sammankallas, åligge det ovilkorligen Riddarhus-Direktionen, Dom-Kapitlen i Riket, Magistraten i Hufvudstaden, samt Landshöfdingarne i Lä-

Om, emot förmodan, i de fall föregående 4, 6 och 7 §§ utsätta, Riksens Ständer ej genast —

nen, att, genom offentliga kungöranden ifrån Predikstolarne, underrättelse härom låta meddela, på det Riksens Ständer må sammankomma, att deras samt Rikets rätt iakttaga och skydda. Sådan Riksdag öppnes å Femtionde dagen efter den, då *Stats-Rådet* sist bordt kallelse dertill i Hufvudstadens Kyrkor låta kungöra.

— — — — — — —skydda. Sådan Riksdag öppnes å Femtionde dagen efter den, då *Regenten eller Regeringen* sist bordt kallelse dertill i Hufvudstadens Kyrkor låta kungöra.

§ 23.

1:o Samma dag, då Riksdagens öppnande kungöres, utnämne Konungen Landtmarskalk för Ridderskapet och Adeln, samt till Talman för Preste-Ståndet Årke-Biskopen, eller, om han är sjuk eller frånvarande, eller hans Embete ledigt, någon annan af Biskoparne. Sedan Borgare- och Bonde-Stånden, hvart för sig, på behörigt sätt blifvit constituerade, begäre de hos Konungen, medelst Deputationer, deras Talmän, hvilka Konungen då förordne. Enär Landtmarskalk eller Talmän under Riksdagen af sjuklighet eller andra anmälda laga förfall hindras att föra ordet, företrädes deras ställen, hos Ridderskapet och Adeln af den främste närvarande Ledamoten, enligt Riddarhus-Ordningen, och i de öfriga Stånden af vice Talmän, hvilka likaledes, vid Riksdagens början, af Konungen utnämnes. Under det Borgare- och Bonde-Stånden samlas, och innan deras Talmän förordnade äro, föres till vidare ordet: hos Borgare-Ståndet af Hufvudstadens förste Fullmäktig, och i Bonde-Ståndet af den närvarande Ledamot, som de flesta Riksmöten bivistat. Då, i händelse af underlåten kallelse af *Stats-Rådet*, de i 10 § nämnde vederbörande till Riksdag kalla, äge Ridderskapet och Adeln

1:o Samma dag, då Riksdagens öppnande kungöres — — — — — — — — — — —

— — — — — — — — bivistat. Då, i händelse af underlåten kallelse af *Regenten eller Regeringen*, de i 10 § nämnde vederbörande till Riksdag kalla, äge Ridderskapet och Adeln

att nämna Landtmarskalk, och Borgare- och Bonde-Stånden, hvart för sig, sina Talmän.

2:o — — — — — —

3:o — — — — — —

att nämna Landtmarskalk, och Borgare- och Bonde-Stånden, hvart för sig, sina Talmän.

2:o — — — — — —

3:o — — — — — —

§ 26.

Konungen, eller, i de fall 4, 5, 6 och 7 §§ *omröra*, *Stats-Rådet*, låte genom en Härold, under hittills öfliga ceremonier, utlysa dagen, då Ständerna, efter förrättad Gudstjenst, må sammankomma på Riks-Salen. Gudstjensten, hvartill alla Stånden böra enhälligt infinna sig, förrättes af en Biskop i Stadens Storkyrka. Efter dess slut, uppträde å Riks-Salen först Bonde-Ståndet, vidare Borgare-Ståndet och sist Preste-Ståndet, alla, hvart för sig, anförde af deras Talmän. Ridderskapet och Adeln, anförde af Landtmarskalken, vare Konungen följaktige, och intage samtliga Stånden de dem anviste ställen. För Konungen skall längst fram i Salen stå en Thron, omkring hvilken Kron-Prinsen och de öfrige Kongl. Prinsarne hafva sina platser. Dernäst intage, framför alla andra, de tvänne Stats-Ministrarne deras rum, och förhålles i öfrigt enligt det ceremoniel, Konungen låter för tillfället utfärda. Härefter före Konungen Sjelf, eller, der Konungen är frånvarande, eller Han så för godt finner, Stats-Ministern för Utrikes Ärendena ordet till Riksens Ständer, och låte dem afhöra berättelsen om hvad sedan sista Riksdag uti Rikets Styrelse sig tilldragit. Landtmarskalken och Talmännen träde sedermera inför Konungen och framföre, i Ståndens namn, deras underdåniga vördnad. När Konungen

Konungen, eller, i de fall 4, 5, 6 och 7 §§ *omförmäla*, *Regenten eller Regeringen* låte genom en Härold, under hittills — — — — — — —

— — — — — — —

ordning

Konungen lemnar Rikssalen, beledsagas Han af Ridderskapet och Adeln, hvarefter de öfriga Stånden i ofvan föreskrifna ordning afträda.	— — — — — — — — ordning afträda.

§ 41.

Stats-Rådets och Högsta Domstolens samtlige Ledamöter, äfvensom Justitie-Canzleren och Justitie-Ombudsmannen kunna ej säte och stämma i sitt Stånds Plena förnekas, enär de, enligt hvad hvarje Stånds särskilda Ordningar stadga, dertill berättigade äro; dock för *Stats-Rådets Ledamöter de särskilda fall undantagna, då dem, enligt Regerings-Formen, uppdraget är, att med Konungslig makt och rätt styra.* I Utskott eller val till Utskotts-Ledamöter må icke någon af förenämnde personer deltaga. Ej må någon, af hvilken Riksens Ständer kunna fordra redo och ansvar, inväljas i Utskott, der redovisning för hans egna göromål och Embets-åtgärder kan förekomma; börande för öfrigt och i allmänhet iakttagas, att i mål, som personligen röra en Ledamot af något Riks-Stånd, må han väl i Plena eller Utskott öfverläggningarne, men ej besluten, öfvervara.	Stats-Rådets och Högsta Domstolens samtlige Ledamöter, äfvensom Justitie-Canzleren och Justitie-Ombudsmannen kunna ej säte och stämma i sitt Stånds Plena förnekas, enär de, enligt hvad hvarje Stånds särskilda Ordningar stadga, dertill berättigade äro; dock för *Stats-Råds-Ledamot det fall undantaget, då honom enligt Regerings-Formen uppdraget är att vara medlem af Regering.* I Utskott eller val — ej besluten, öfvervara.

§ 61.

Då val till Konung eller Thronföljare skall förrättas, äge Riksens Ständer, att i *deras* särskilda Plena, genom allmän omröstning, välja, till en Nämnd, Sexton Personer för hvarje Stånd, med uppdrag att, vid förefallande skiljaktigheter emellan Riks-Stånden, bestämma valet. *Dagen efter, sedan Nämnden är vald,* skride hvarje Stånd särskilt till val	Då val till Konung eller Thronföljare skall förrättas, äge Riksens Ständer, att *dagen före den, som, i enlighet med Riks-Akten, blifvit till valdag bestämd,* i *Ståndens* särskilda Plena, genom allmän omröstning, välja, till en Nämnd, Sexton personer för hvarje Stånd, med uppdrag att, vid förefallande skiljaktigheter emellan Riks-Stånden, bestämma

af Konung eller Thronföljare. Förena sig alla Stånden om en och samma person, vare Han utkorad. Äro Ståndens röster delade emellan flere, afgöre Nämnden; dock må ej hos densamma komma under omröstning andre, än de, som flesta rösterna i hvarje Stånd erhållit; och må ej något Stånd flere än en Candidat framställa. Ledamöter af Nämnden må ej uteslutas från utöfningen af deras Riksdagsmannarätt i Stånden, men träde tillsammans dagen efter den, då valet i Stånden förrättadt är, och skiljes ej åt förr, än de flesta rösterna om en Person sig förenat. Omröstningen ibland Nämnden skall ske per Capita och med slutna sedlar. Hvar och en af Nämnden uppgifve, ibland de af Stånden föreslagne, den han anser böra utkoras. Falla dervid rösterna, till mer än hälften af de röstandes antal, på En Man, vare han behörigen vald. Äro åter rösterna så delade, att en sådan full pluralitet icke äger rum, anställes, enligt det i 53 § beskrifna voteringssätt, ny omröstning, till antagande af den, som flesta rösterna erhållit, och, om han ej antages, af den, om hvilken, näst efter honom, de fleste af Nämnden sig förenat. Inträffar den händelse, att Två eller Tre Personer undfå de flesta och lika många röster, anställes först särskild votering, enligt sistnämnde §, öfver den ordning, hvarutinnan om dessa Personer bör röstas; och skall sedan, vid hvarje ny omröstning, på enahanda sätt en voterings-sedel afläggas, intill dess en bestämd pluralitet är gifven. *I den händelse, som i 94 § af Regerings-Formen omtalas, skall Nämnden väljas inom Tionde dagen.* *Å den utsatta valdagen* skride hvarje Stånd särskilt till val af Konung eller Thronföljare. Förena sig alla Stånden om en och samma Person, vare Han *ansedd såsom af Sveriges Rikes Ständer* utkorad. Äro Ståndens röster delade emellan flere, afgöre Nämnden; dock må ej hos densamma komma under omröstning andre, än de, som flesta rösterna i hvarje Stånd erhållit; och må ej något Stånd flere än en Candidat framställa. Ledamöter af Nämnden må ej uteslutas från utöfningen af deras Riksdagsmannarätt i Stånden, men träde tillsammans dagen efter den, då valet i Stånden förrättadt är, och skiljes ej åt förr, än de flesta rösterna om en person sig förenat. Omröstningen ibland Nämnden skall ske per Capita och med slutna sedlar. Hvar och en af Nämnden uppgifve, ibland de af Stånden föreslagne, den han anser böra utkoras. Falla dervid rösterna, till mer än hälften af de röstandes antal, på En Man, vare han behörigen vald. Äro åter rösterna så delade, att en sådan full pluralitet icke äger rum, anställes, enligt det i 53 § beskrifna voterings-sätt, ny omröstning, till antagande af den, som flesta rösterna erhållit, och, om han ej antages, af den, om hvilken, näst efter honom, de flesta af Nämnden sig förenat. Inträffar den händelse, att Två eller Tre Personer undfå de flesta och lika många röster, anställes först särskild votering, enligt sistnämnde §, öfver den ordning, hvarutinnan om dessa personer bör röstas; och skall sedan, vid hvarje ny omröstning, på enahanda sätt en voterings-sedel afläggas, intill dess en bestämd pluralitet är gifven.

gen efter den, som i Riksdags-kallelsen till Ständernas sammankomst är utsatt, och Riks-Stånden skride till Konungaval dagen efter sedan Nämnden är vald.

Hafva Riksens Ständers och Norriges Storthings val inträffat på samma Person, vare Han lagligen utkorad till Konung eller Thronföljare. Skulle åter hvartdera Riket hafva valt en olika Person, förhålles på sätt i Riks-Akten stadgas.

§ 62.

Skola Riksens Ständer tillsätta Förmyndare för en omyndig Konung, sammanträde *de*, sist dagen efter den, då Riksdagen å Riks-salen öppnad blifvit, och utvälje, genom allmän omröstning, i deras särskilda Plena, till en Nämnd, Sexton personer för hvarje Stånd, hvilka röste per Capita om de af Plena till antalet bestämda Förmyndare, som skola vara antingen En, Tre eller Fem. Hvarje Ledamot af Nämnden upteckne å en sluten Val-lista de Män, dem han anser förtroendet värdige, och så många, att de med en person öfverstiga det af Ständerna utsatta antal. Af dem, som dervid kommit i åtanka, ställes, på sätt i 53 § stadgas, först den, som flesta rösterna erhållit, under ny omröstning, då Nämndens pluralitet gifve Utslaget. På samma sätt fortfares med den, som näst honom af de flesta blifvit kallad, och så vidare, till dess det föreskrifna antalet af Förmyndare varder uppfylldt; kunnande Nämnden ej åtskiljas förr, än valet gjordt och fulländadt är; och gälle detta val, såsom Riksens Ständers beslut. Nu händer, att Riks-Stånden ej inom Tre dagar, sedan de å Rikssalen afhört

Skola Riksens Ständer, *gemensamt med Norriges Storthing, jemlikt Riks-Akten*, tillsätta Förmyndare för en omyndig Konung, sammanträde *Riksens Ständer* sist dagen efter den, då Riksdagen å Riks-salen öppnad blifvit, och utvälje, genom allmän omröstning, i deras särskilda Plena, till en Nämnd, Sexton personer för hvarje Stånd, hvilka röste per Capita om de af Plena till antalet bestämda Förmyndare, som skola vara antingen En, Tre eller Fem. Hvarje Ledamot af Nämnden upteckne å en sluten Val-lista de Män, dem han anser förtroendet värdige, och så många, att de med en person öfverstiga det af Ständerna utsatta antal. Af dem, som dervid kommit i åtanka, ställes, på sätt i 53 § stadgas, först den, som flesta rösterna erhållit, under ny omröstning, då Nämndens pluralitet gifve Utslaget. På samma sätt fortfares med den, som näst honom af de flesta blifvit kallad, och så vidare, till dess det föreskrifna antalet af Förmyndare varder uppfylldt; kunnande Nämnden ej åtskiljas förr, än valet gjordt och fulländadt är; och gälle detta Val såsom Riksens Ständers beslut.

den i 26 § omförmälda Berättelse, åsämjas om Förmyndarnes antal; förordne då genast, genom sina Elektorer, till ett Utskott, Sexton af hvarje Stånd, att medelst votering per Capita, jemlikt 53 §, denna fråga, med samma kraft och verkan som Riksens Ständers beslut, inom Två dagar afgöra; skolande sedermera den utsedde Nämnden likaledes inom Två dagar hafva valet förrättat, *så att i alla händelser Förmyndaren eller Förmyndarne må, inom Sju dagars förlopp från Riksdagens öppnande å Rikssalen, kunna tillsättas.*

Nu händer, att Riks-Stånden ej inom Tre dagar, sedan de å Rikssalen afhört den i 26 § omförmälda berättelse, åsämjas om Förmyndarnes antal; förordne då genast, genom sina Elektorer, till ett Utskott, Sexton af hvarje Stånd, att medelst votering per Capita, jemlikt 53 §, denna fråga, med samma kraft och verkan som Riksens Ständers beslut, inom Två dagar afgöra; skolande sedermera den utsedde Nämnden likaledes inom Två dagar hafva Valet förrättat.

Äro Riksens Ständer och Norriges Storthing ense, vare då Formyndare den eller de, som utsedde blifvit, och tillträde Styrelsen så fort ske kan. Skulle åter valet i hvartdera Riket hafva utfallit olika, förhålles på sätt i Riks-Akten stadgas.

Successions-Ordningen.

§ 2.

Dör Konung i Sverige, utan att lemna Manlige Bröstarfvingar, men Hans efterlemnade Drottning sig i välsignadt tillstånd befinner, *före Stats-Rådet* Regeringen *med Kongl. Makt och Myndighet*, på sätt och med vilkor, 41 och 93 §§ af Regerings Formen föreskrifva, til des Riksens Ständer, å den tid Regerings-Formen utstakar, hunnit sammankomma, då dem tilhör, at *om* Regeringens förande *sjelfve* förordna. Blifver Drottningens Lifsfrugt af mankön, förordne då Riksens Ständer Förmyndare för den omyndiga Konungen, på sätt i *94* § af Regerings Formen stadgadt är.

Dör Konung i Sverige, utan att lemna Manlige Bröstarfvingar, men Hans efterlemnade Drottning sig i välsignadt tillstånd befinner, *föres* Regeringen på sätt och med vilkor, 41 och 93 §§ af Regerings-Formen föreskrifva, til des Riksens Ständer, å den tid Regerings-Formen utstakar, hunnit sammankomma, då dem tilhör, at, *gemensamt med Norriges Storthing, i den ordning Riks-Acten till bestämmande af de genom föreningen emellan Sverige och Norrige upkomna constitutionela förhållanden stadgar*, om Regeringens förande förordna, Blifver Drottningens lifsfrugt af mankön,

Blifver Drottningens Lifsfrugt af Qvinnokön, träde den af Åtten, som efter förstfödslorätt den aflidne Konungen i Arfföljden, på sätt 1 § utstakar, närmast är, såsom Konung till Regeringen.

förordne då Riksens Ständer Förmyndare för den omyndiga Konungen, på sätt i *93* §, af Regerings-Formen stadgadt är. Blifver Drottningens lifsfrugt af Qvinnokön, träde den af Åtten, som efter förstfödslorätt den aflidne Konungen i Arfföljden, på sätt 1 § utstakar, närmast är, såsom Konung till Regeringen.

§ 9.

Skulle den olycka tima, at hela Konungahuset, inom hvilket arfsrätten til Riket räknas, antingen på manliga sidan utginge, eller genom uraktlåtande af hvad denna Successions-Ordning uttryckeligen föreskrifver, förlorat Successions-rätt vare Thronen ledig til nytt val, och *utkore* då *Riksens Ständer* et nytt Konungahus.

Skulle den olycka tima, at hela Konungahuset, inom hvilket arfsrätten til Riket räknas, antingen på manliga sidan utginge, eller genom uraktlåtande af hvad denna Successions-Ordning uttryckligen föreskrifver, förlorat Successions-rätt, vare Thronen ledig til nytt val, och *utkores* då, *på sätt i 61* § *Riksdags-Ordningen föreskrifves*, et nytt Konungahus.

Hänvisning:

Bihang till Riks-St:ns prot. 3 Saml. Konst.-Ut:s Mem. N:is 8, 9, 10, 12, 21, 22.
Rikets Ständers und. skrifvelse N:o 90.
Ridd. och Adelns prot. d. 8 April, 25 April, 23 Maj, 22 Juni, 13 Juli, 15 Juli 1857.
Preste-St:ts prot. d. 4, 22 April, 23 Maj, den 17 Juni, 11 Juli, 13 Juli 1857.
Borgare-St:ts prot. d. 8 och 29 April, 23 Maj, 18 Juni, d. 10 och 13 Juli 1857.
Bonde-St:ts prot. den 8 April, 4 och 27 Maj, 17 Juni, 11 Juli 1857.

9:o.

Förslag till ett tillägg i 59 § Regerings-Formen och 27 § 1 mom. Riksdags-Ordningen, rörande Propositionen om Statsverkets tillstånd och behof.

Regerings-Formen.

59 §.

Efter Rikets och Statsverkets tillstånd och behof låte Konungen till Utskottets öfverläggning framställa hvad Staten kan tarfva utöfver de ordinarie Inkomster, och hvilka behof genom Bevillningar böra fyllas.

Efter Rikets och Statsverkets tillstånd och behof låte Konungen till Utskottets öfverläggning framställa hvad Staten kan tarfva utöfver de ordinarie Inkomster, och hvilka behof genom Bevillningar böra fyllas. *Konungens framställning härom bör jemväl åtföljas af förslag rörande sättet, huruledes sådant lämpligast ske kan.*

Riksdags-Ordningen.

§ 27.

1:o Propositionen, angående Statsverkets tillstånd och behof, hvaraf Ständen hvartdera ett exemplar tillställes, öfverlemne Konungen antingen vid det tillfälle, då Riksdag, enligt föregående § öppnas, eller å Riks-salen annan dag, der Honom så godt synes, eller ock omedelbart till Riksens Ständers Stats-Utskott, inom fjorton dagar vid Lagtima Riksdag, och inom en månad vid Urtima, efter dess öppnande. Riksdagens början räknas alltid från den dag, då berörde Proposition af Riksens Ständer eller nämnda Utskott emottagen blifvit. Och som Riksens Ständer, jemlikt Regerings-Formens 55 §, ej äga, att i Konungens öfvervaro något besluta, må ingen rådplägning härom å Rikssalen hållas.

2:o — — — — — —

— — — — — — —

1:o Propositionen, angående Statsverkets tillstånd och behof, hvaraf Ständen hvartdera ett exemplar tillställes, *och som åtföljas bör af förslag, rörande sättet att genom bevillningar fylla hvad Staten kan tarfva utöfver de ordinarie inkomsterne*, öfverlemne Konungen —

— — — — — — —

— — — — — — — — Rikssalen hållas.

2:o — — — — — —

— — — — — — —

(Anm. I händelse det under N:o 14 framställda förslag till ändrad lydelse af Riksdags-Ordningens § 27 mom. 1 skulle antagas, kommer den del af momentets lydelse, hvarom här icke är fråga, att derefter rättas.)

Hänvisning:

Bihang till Riks-St:ns prot. 3 Saml. Konst.-Utsk:s Mem. N:ris 19, 29, 44 och 64.

Ridd. och Adelns prot. den 25 Juli, 15 Aug. och 26 Sept. 1857, samt den 13 Febr. 1858.

Preste-St:ts prot. den 25 Juli, 15 Aug. och d. 23 Sept. 1857, samt d. 13 Febr. 1858.

Borgare-St:ts prot. d. 25 Juli, d. 15 Aug. och 30 Sept. 1857, samt d. 13 Febr. 1858.

Bonde-St:ts prot. d. 25 Juli, 22 Aug. och d. 30 Sept. 1857, samt den 13 Febr. 1858.

10:o.

Förslag till ändring i 72 § Regerings-Formen, angående inlösen af Rikets Ständers Banks sedlar.

Regerings-Formen.

§ 72.

Riksens Ständers Bank förblifver hädanefter, som den hittills varit, under Riksens Ständers egen Garantie och Vård, så att den ostörd må förvaltas af de Fullmäktige, hvarje Stånd dertill förordnar, efter de Ordningar, Stadgar och Reglementen, hvilka redan gjorda äro eller vidare af Riksens Ständer göras kunna. Riksens Ständer allena äga rätt att genom Banken utgifva Sedlar, som för mynt i Riket må erkännas. Dessa sedlar skola, vid anfordran, efter deras lydelse, af Banken med silfver inlösas.

Riksens Ständers Bank förblifver hädanefter, som den hittills varit, under Riksens Ständers egen Garantie och Vård, så att den ostörd må förvaltas af de Fullmäktige, hvarje Stånd dertill förordnar, efter de Ordningar, Stadgar och Reglementen, hvilka redan gjorda äro eller vidare af Riksens Ständer göras kunna. Riksens Ständer allena ega rätt att genom Banken utgifva Sedlar, som för mynt i Riket må erkännas. Dessa sedlar skola, vid anfordran, efter deras lydelse, af Banken, med *guld eller* silfver, inlösas; *och bestämmes genom lag, stiftad af Konungen och Riksens Ständer gemensamt, å hvilkendera af dessa metaller sedlarne skola lyda.*

Hänvisning:

Bihang till Riks-St:ns prot. 3 Saml. Konst.-Utsk:s Mem. N:ris 15, 25, 40 och 64.
Ridd. och Adelns prot. den 25 Juli, 19 Aug. 26 Sept. 1857, och den 13 Febr. 1858.
Preste-St:ts prot. den 25 Juli, 15 Aug., 23 Sept. 1857, och den 13 Febr. 1858.
Borgare-St:ts prot. den 25 Juli, 15 Aug., 30 Sept. 1857 och den 13 Febr. 1858.
Bonde-St:ts prot. den 25 Juli, 22 Aug., 30 Sept. 1857 och den 13 Febr. 1858.

11:o

Förslag till tillägg i 109 § Regerings-Formen och 80 § Riksdags-Ordningen, angående uppskof i Riksdag.

Regerings-Formen.

§ 109.

Ej må Riksdag längre räcka än Trenne månader från den dag, då Konungen låtit om Stats-Verkets tillstånd och behof Riksens Ständer eller deras Stats-Utskott underrätta. Skulle likväl vid nämnda tids förlopp, Riksens Ständer ännu icke hafva Riksdags-ärendena afgjort, anmäle de det hos Konungen och äske, att Riksdagen måtte fortfara någon viss tid af högst En månad derefter, hvilket Konungen ej äge makt att vägra eller förhindra. Der så oförmodadt hända skulle, att, vid den sålunda förlängda tidens utgång, Riksens Ständer icke hade Staten reglerat eller någon ny Bevillning till bestämdt belopp sig åtagit, då skall Konungen kunna Riksens Ständer åtskilja, och fortfare den förra Bevillningen intill nästa

Ej må Riksdag längre räcka än Trenne månader från den dag, då Konungen låtit om Stats-Verkets tillstånd och behof Riksens Ständer eller deras Stats-Utskott underrätta. Skulle likväl vid nämnda tids förlopp, Riksens Ständer ännu icke hafva Riksdags-ärendena afgjort, anmäle de det hos Konungen och äske, att Riksdagen måtte fortfara någon viss tid af högst En månad derefter, hvilket Konungen ej äge magt att vägra eller förhindra. Der så oförmodadt hända skulle, att, vid den sålunda förlängda tidens utgång, Riksens Ständer icke hade Staten reglerat eller någon ny Bevillning till bestämdt belopp sig åtagit, då skall Konungen kunna Riksens Ständer åtskilja, och fortfare den förra Bevillningen intill nästa

nästa Riksdag. Är åter Bevillningens hela belopp bestämdt, men Riksens Ständer icke om fördelningen deraf ense, då skola, efter den fastställda Bevillningssummans förhållande till den, som vid föregående Riksdag blifvit fördelad, de i den sista Bevillnings-Förordningen stadgade Artiklar jemnlikt ökas eller minskas; och uppdrage Riksens Ständer deras Fullmäktige i Banken och Riksgälds-Contoret, att en ny Bevillnings-Förordning på sådan grund uppgöra och utfärda.

nästa Riksdag. Är åter Bevillningens hela belopp bestämdt, men Riksens Ständer icke om fördelningen deraf ense, då skola, efter den fastställda Bevillningssummans förhållande till den, som vid föregående Riksdag blifvit fördelad, de i den sista Bevillnings-Förordningen stadgade Artiklar jemnlikt ökas eller minskas; och updrage Riksens Ständer deras Fullmäktige i Banken och Riksgälds-Contoret, att en ny Bevillnings-Förordning på sådan grund uppgöra och utfärda.

Har Konungen låtit Riksdag fortfara utöfver den tid af tillsammans fyra månader, som sålunda är Riksens Ständer för ärendenas afgörande förbehållen, må Konungen kunna, om Riksens Ständer det begära eller dertill samtycka, för bestämd tid af högst sex månader uppskjuta Riksdagens fortsättning; efter hvilken tids förlopp Riksens Ständer sjelfmant skola åter å Riksdagsorten tillstädesvara. På Riksens Ständer ankomme att, med Konungens samtycke, förordna, om Utskott, Ett eller högst Tvänne skola under uppskofstiden, vissa, jemväl särskilt bestämda, Riksdags-ärenden bereda och utarbeta. Konungen bibehålle Sin här ofvan stadgade magt, att, sedan Riksdagen åter blifvit fortsatt, Riksens Ständer åtskilja, då Han det för godt finner. För antagande af ett enligt detta moment väckt förslag fordras samtliga Riks-Ståndens bifall.

Konungen må, när Han det nödigt pröfvar, kalla Riksens Ständer, att tidigare än utsatt varit, den uppskjutna Riksdagen fortsätta. Inträffar, medan Riksdag är upskjuten, något af de fall, då, enligt bestämd föreskrift i denna Regerings-Form, Urtima Riksdag borde hållas, och infaller ej den utsatta da-

gen för Riksdagens fortsättning före utgången af den tid, som för Urtima Riksdagens öppnande skulle iakttagas, varde Riksens Ständer kallade att viss dag inom nämnde tid åter sammankomma. I händelse af sådan underlåtenhet, som i 95 § omförmäld är, sammankomme Riksens Ständer sjelfmant till fortsättning af Riksdagen å den i samma § bestämda dag. Tidigare, än efter Tjugondeförsta dagen från kallelsens kungörande i Hufvudstadens kyrkor, må icke i något fall dag för Riksens Ständers återkomst utsättas.

Riksdags-Ordningen.

§. 80.

Riksdag må ej räcka längre, än Tre månader från den dag, då Konungen låtit om Stats-Verkets tillstånd och behof Riksens Ständer eller deras Stats-Utskott underrätta. Skulle likväl, vid nämnda tids förlopp, ärendena ej vara afgjorda, anmäle Riksens Ständer det hos Konungen, och äske, att Riksdagen måtte fortfara någon viss tid af högst en månad derefter; börande minst Trenne Riks-Stånd hafva sig om denna önskan förenat. Händer sig, att vid den sålunda förlängda tidens utgång, målen ändå icke blifvit afslutade, gånge som i Regerings-Formens 109 § stadgadt är. Riksdag må äfven slutas innan Tre månader till ända gått, enär samtliga Stånden sådant begära.

Riksdag må ej räcka längre, än Tre månader från den dag, då Konungen låtit om Stats-Verkets tillstånd och behof Riksens Ständer eller deras Stats-Utskott underrätta. Skulle likväl, vid nämnda tids förlopp, ärendena ej vara afgjorda, anmäle Rikets Ständer det hos Konungen, och äske, att Riksdagen måtte fortfara någon viss tid af högst en månad derefter; börande minst Trenne Riks-Stånd hafva sig om denna önskan förenat. Händer sig, att vid den sålunda förlängda tidens utgång, målen ändå icke blifvit afslutade, gånge som i Regerings-Formens 109 § stadgadt är, *angående Riksens Ständers åtskiljande och huru med bevillningen skall förhållas.* Riksdag må äfven slutas innan Tre månader till ända gått, enär samtliga Stånden sådant begära.

Har Konungen låtit Riksdag fortfara utöfver den tid af tillsammans Fyra månader, som sålunda är Riksens Ständer för ärendenas afgörande förbehållen, må Konungen kunna, om

Riksens Ständer det begära eller dertill samtycka, för bestämd tid af högst Sex månader uppskjuta Riksdagens fortsättning; efter hvilken tids förlopp Riksens Ständer sjelfmant skola åter å Riksdags-orten tillstädesvara. På Riksens Ständer ankomme att, med Konungens samtycke, förordna, om Utskott, Ett eller högst Tvänne, skola under uppskofstiden vissa, jemväl särskilt bestämda Riksdags-ärenden bereda och utarbeta. Ledamöter i sådant Utskott äge, att för den tid Utskottets göromål fortfara, medan Riksdagen är uppskjuten, njuta underhåll af statsmedlen.

Konungen må, när Han det nödigt pröfvar, kalla Riksens Ständer att, tidigare än utsatt varit, den uppskjutne Riksdagen fortsätta. Inträffar, medan Riksdag är uppskjuten, något af de fall, då, enligt bestämd föreskrift i denna Riksdags-Ordning, Urtima Riksdag borde hållas, och infaller ej den utsatta dagen för Riksdagens fortsättning före utgången af den tid, som för Urtima Riksdagens öppnande skulle iakttagas, varde Riksens Ständer kallade att viss dag inom nämnde tid åter sammankomma. I händelse af sådan underlåtenhet, som i 10 § omförmäld är, sammankomme Riksens Ständer sjelfmant till fortsättning af Riksdagen å den i samma § bestämda dag. Tidigare, än efter Tjugondeförsta dagen från kallelsens kungörande i Hufvudstadens kyrkor, må icke i något fall dag för Riksens Ständers återkomst utsättas.

Hänvisning:

Bih. till Riks-St:ns prot. 3 Saml. Konst.-Utsk:s Mem. N:ris 16, 26, 41 och 64.

Ridd. och Adelns prot. d. 25 Juli. 15 Aug., 26 Sept. 1857 och 13 Febr. 1858.

Preste-St:ts prot. d. 25 Juli, 15 Aug., 23 Sept. 1857 och d. 13 Febr. 1858.

Borgare-St:ts prot. d. 25 Juli. 15 Aug., 30 Sept. 1857 och d. 13 Febr. 1858.

Bonde-St:ts prot. d. 25 Juli, 22 Aug., 30 Sept. 1857 och d. 13 Febr. 1858.

12:mo

Förslag till ändring i 13, 16, 19, och 22 §§ Riksdags-Ordningen, angående representations-rätt för Lärarne vid Elementar-läroverken.

Riksdags Ordningen.

§ 13.

1:o Jemte Årkebiskopen — — — — — — — — en fullmäktig.	1:o Jemte Årkebiskopen — — — — — — — — en fullmäktig.
2:o Universiteten — — — — — — — Riksdagsmanna underhåll.	2:o Universiteten — — — — — — — Riksdagsmanna underhåll.
	3:o *De vid Rikets allmänna Elementar-läroverk på ordinarie stat anställda Lärare, som i och för sina befattningar äga presterlig befordringsrätt, men icke innehafva pastorat, skola utse Fem Riksdagsmän i Preste-Ståndet, sålunda, att Lärarne inom hvarje af här nedan bestämda val-distrikt ibland sig, på sätt de inom distriktet öfverenskomma, välja en fullmäktig. Valdistrikten äro, det första: Upsala och Hernösands Stift; det andra: Stockholms Stad och Westerås Stift; det tredje: Linköpings, Strengnäs och Gottlands Stift; det fjerde: Skara, Götheborgs och Carlstads Stift; det femte: Wexiö, Lunds och Calmar Stift. Valens verkställande ombesörjes inom hvarje distrikt skiftesvis af ett af dess Konsistorier, i den följd stiften här öfvan nämnas.*

§ 16.

Underlåter något Universitet, Prosteri, Stad, Bruks-distrikt eller Härad att ställa Fullmäktig, vare förfallet till det vite, Ståndet pröfvar skäligt utsätta, och som svara kan mot den omkostnad, som ett annat och jemnlikt Universitet, Prosteri, Stad, Bruks-distrikt eller Härad på sin Riksdagsman göra måste; skolande — — — — tillfallande Ståndets Kassa.

Underlåter något Universitet, Prosteri, *Elementar-läroverksdistrikt*, Stad, Bruks-distrikt eller Härad att ställa Fullmäktig, vare förfallet till det vite, Ståndet pröfvar skäligt utsätta, och som svara kan mot den omkostnad, som ett annat och jemnlikt Universitet, Prosteri, *Elementar-läroverksdistrikt*, Stad, Bruks-distrikt eller Härad på sin Riksdagsman göra måste; skolande — — — — — — — — — tillfallande Ståndets Kassa.

§ 19.

Förmenar någon väljande, eller som under omröstning kommit, olagligheter vid ett Riksdagsmannaval vara begångna, och vill deröfver klagomål anföra, äske då af Valförrättaren behörigt Protokolls-Utdrag, hvilket sist inom nästa dags förlopp bör till klaganden utlemnas. Den klagande — — — — — — — — — blifvit förrättadt. Klagomål öfver val till Riksdagsmän af Preste-Ståndet ingifves, för Stiften hos *Consistorierna* samt för Universiteten och Vetenskaps-Akademien hos Konungen; och följes dervid i öfrigt lika ordning och enahanda grunder, som här ofvanföre finnas utstakade.

Förmenar någon väljande, eller som under omröstning kommit, olagligheter vid ett Riksdagsmannaval vara begångna, och vill deröfver klagomål anföra, äske då af Valförrättaren behörigt Protokolls-Utdrag, hvilket sist inom nästa dags förlopp bör till klaganden utlemnas. Den klagande — — — — — — — — — blifvit förrättadt. Klagomål öfver val till Riksdagsmän af Preste-Ståndet ingifves, för Stiften *och Elementar-läroverken* hos *det Consistorium, som valet förrättat*, samt för Universiteten och Vetenskaps-Akademien hos Konungen; och följes dervid i öfrigt lika ordning och enahanda grunder, som här ofvanföre finnas utstakade.

§ 22.

Fullmakterna böra, för att vara gällande, lyda sålunda: »Till den Lagtima (Urtima) Riksdag, som i ..... skall hållas och tager sin början den ..... befullmäktigas härmed, efter föregånget ordentligt val, N. N. (för Preste-Ståndet ifrån N. N. Stift, Universi-

Fullmakterna böra, för att vara gällande, lyda sålunda: »Till den Lagtima (Urtima) Riksdag, som i ..... skall hållas och tager sin början den ..... befullmäktigas härmed, efter föregånget ordentligt val, N. N. (för Preste-Ståndet ifrån N. N. Stift, Universitet, Akademi *eller*

tet *eller* Akademi): (för Borgare-Ståndet — — — — — — — Grundlagar.» Fullmakterna underskrifvas: Preste-Ståndets, för Stiften *och* Universiteten, af *vederbörande* Consistorier, och för Vetenskaps-Akademien af dess Preses; Borgare-Ståndets, för Städerna, af Magistraten och Äldste, för Fahlu Bergslag och för Bergsbruken, af valförrättande Magistraten inom hvarje distrikt; samt för Bonde-Ståndet af valförrättaren; börande tillika, för sistnämnda Stånd — — — — — — — — — — förrättnings-stället, utlemna.

Allmänna Elementar-läroverken inom N. N. valdistrikt): (för Borgare-Ståndet — — — — Grundlagar». Fullmakterna underskrifvas: Preste-Ståndets, för Stiften, Universiteten *och Allmänna Elementar-läroverken*, af *de* Consistorier, *som valen förrättat*, och för Vetenskaps-Akademien af dess Preses; Borgare-Ståndets, för Städerna, af Magistraten och Äldste, för Fahlu Bergslag och för Bergsbruken, af Valförrättande Magistraten inom hvarje distrikt; samt för Bonde-Ståndet af valförrättaren; börande tillika för sistnämnda Stånd — — — — — — — förrättnings-stället, utlemna.

Hänvisning:
Bihang till Riks-St:ns prot. 3 Saml. Konst-Utsk:s Mem. N:o 31.

Ridd. o. Adelns prot.
Preste-St:ts prot.
Borgare-St:ts prot.
Bonde-St:ts prot.
} d. 30 Sept. 1857.

13:o

Förslag till ändring uti 15 § Riksdags-Ordningen, angående hemmansägares representations-rätt.

Riksdags-Ordningen.

§ 15.

Allmogen i hvart härad välje inom sig efter hemmantalet, inför Domhafvanden, till Riksdagsman af Bonde-Ståndet, en, inom häradet boende och besuten, hemmansägare, hvilken icke *tillförene hört* till annat Riks-Stånd, eller någon ordinarie beställning i Rikets tjenst *eller fullmakt derå innehaft*. Hvad — sammanträda.

Allmogen i hvart härad välje inom sig efter hemmantalet, inför Domhafvanden, till Riksdagsman af Bonde-Ståndet, en, inom häradet boende och besuten, hemmansägare, hvilken icke *hörer* till annat Riks-Stånd eller någon ordinarie beställning i Rikets tjenst *innehafver*. Hvad — sammanträda.

Anm. Då Constitutions-Utskottet vid sistlidna Riksdag afgaf sitt Memorial N:o 32, med ofvanstående förslag till ändring i 15 § Riksdags-Ordningen, i fråga om representationsrätt i Bonde-Ståndet för ofrälse Ståndspersoner, var på Kongl. Maj:ts pröfning beroende ett af Rikets Ständer antaget förslag om införande i samma § af orden: »inför Domhafvanden»; och som detta förslag sedermera vunnit Kongl. Maj:ts sanktion och derigenom blifvit gällande lag, har den sålunda skedda förändringen uti berörde §:s ordalydelse blifvit iakttagen vid redaktionen af det från förra Riksdagen hvilande förslag till ändring i samma §, hvilket nu till Rikets Ständers afgörande öfverlemnas.

Hänvisning:

Bih. till Riks-St:ns prot. 3 Saml. Const.-Utsk:s Mem. N:ris 32, 47, 51 och 64.
Ridd. och Adelns prot. d. 30 Sept., 14 Oct., 7 Nov. 1857 och d. 13 Febr. 1858.
Preste-St:ts prot. d. 30 Sept., 14 Oct., 11 Nov. 1857 och d. 13 Febr. 1858.
Borgare-St:ts prot. d. 30 Sept., 14 Oct., 11 Nov. 1857 och d. 13 Febr. 1858.
Bonde-St:ts prot. d. 30 Sept., 14 Oct., 11 Nov. 1857 och d. 13 Febr. 1858.

14:o

Förslag till ändring uti 27 § 1 mom. och 28 § Riksdags-Ordningen samt 53 § Regerings-Formen, angående tiden dels för öfverlemnande af Kongl. Maj:ts Nådiga Proposition om Statsverkets tillstånd och behof, dels för Utskotts-val.

Riksdags-Ordningen.

§ 27.

1:o Propositionen, angående Statsverkets tillstånd och behof, hvaraf Stånden hvartdera ett exemplar tillställes, *öfverlemne* Konungen antingen vid det tillfälle, då Riksdag, enligt föregående § öppnas, eller å Rikssalen annan dag, der Honom så godt synes, eller ock omedelbart till Riksens Ständers Stats-Utskott,	1:o Propositionen, angående Statsverkets tillstånd och behof, hvaraf Stånden hvartdera ett exemplar tillställes, *bör* inom fjorton dagar vid Lagtima Riksdag och inom en månad vid Urtima, efter *den dag, hvartill Riksdagen pålyst blifvit, af* Konungen *öfverlemnas* antingen vid det tillfälle, då Riksdag, enligt föregå-

inom fjorton dagar vid Lagtima Riksdag, och inom en månad vid Urtima, efter *dess öppnande.* Riksdagens början räknas alltid från den dag, då berörde Proposition af Riksens Ständer eller nämnda Utskott emottagen blifvit. Och som Riksens Ständer, jemlikt Regerings-Formens 55 §, ej äga, att i Konungens öfvervaro något besluta, må ingen rådplägning härom å Riksalen hållas.

2:o — — — — — — — —

ende § öppnas, eller å Rikssalen annan dag, der Honom så godt synes, eller ock omedelbart till Riksens Ständers Stats-Utskott. Riksdagens början räknas alltid från den dag, då berörde Proposition af Riksens Ständer eller nämnda Utskott emottagen blifvit. Och som Riksens Ständer, jemlikt Regerings-Formens 55 §, ej äga, att i Konungens öfvervaro något besluta, må ingen rådplägning härom å Riksalen hållas.

2:o — — — — — — — —

(Se Anm. under N:o 9.)

§ 28.

Ridderskapet och Adeln samt Preste- och Borgare-Stånden välje genom Elektorer, och Bonde-Ståndet på det sätt Ståndet vid hvarje Riksdag tjenligast finner, *genast och* sist inom *åtta* dagar, *sedan Riksdagen blifvit öppnad,* Ledamöter, lika många af hvarje Stånd, i de Utskott, hvilka skola ärendena bereda och utarbeta. Sådana i Grundlagen stadgade Utskott äro: Konstitutions-, Stats-, Bevillnings-, Banko-, Lag- samt Besvärs- och Ekonomi-Utskotten. Hemliga Utskottet väljes, då Konungen sådant äskar.

Ridderskapet och Adeln samt Preste- och Borgare-Stånden välje genom Elektorer, och Bonde-Ståndet på det sätt Ståndet vid hvarje Riksdag tjenligast finner, sist inom *tio* dagar *efter den, hvartill Riksdagen pålyst blifvit,* Ledamöter, lika många af hvarje Stånd, i de Utskott, hvilka skola ärendena bereda och utarbeta. Sådana i Grundlagen stadgade Utskott äro: Konstitutions-, Stats-, Bevillnings-, Banko-, Lag- samt Besvärs- och Ekonomi-Utskotten. Hemliga Utskottet väljes, då Konungen sådant äskar.

Regerings-Formen.

§ 53.

Riksens Ständer välje *genast, sedan Riksdagen blifvit öppnad,* de Utskott, hvilka skola ärendena bereda. Sådana vid hvarje Riksdag nödiga Utskott äro: ett Konstitutions-Utskott — — — —

— — — — — — — — — — — —

deruti föreslå.

Riksens Ständer välje, *inom den i 28 § Riksdags-Ordningen bestämda tid,* de Utskott, hvilka skola ärendena bereda. Sådana vid hvarje Riksdag nödiga Utskott äro: ett Konstitutions-Utskott — — —

— — — — — — — — — — — —

deruti föreslå.

Hän-

Hänvisning:

Bih. till Riks-St:ns prot. 3 Saml. Konst.-Utsk:s Mem. N:ris 17, 27, 42 och 64.
Ridd. och Adelns prot. d. 25 Juli, 15 Aug., 26 Sept. 1857 och d. 13 Febr. 1858.
Preste-St:ts prot, d. 25 Juli, 15 Aug., 23 Sept. 1857 och d. 13 Febr. 1858.
Borgare-St:ts prot. d. 25 Juli, 15 Aug., 30 Sept 1857 och 13 Febr 1858.
Bonde-St:ts prot. d. 25 Juli, 22 Aug., 30 Sept. 1857 och d. 13 Febr. 1858.

15:o.

Förslag till tillägg i 41 § Riksdags-Ordningen, angående rätt för Stats-Rådets ledamöter att deltaga i Riks-Ståndens gemensamma öfverläggningar.

Riksdags-Ordningen.

§ 41.

Stats-Rådets och Högsta Domstolens samtlige ledamöter, äfvensom Justitie-Kanzleren och Justitie-Ombudsmannen kunna ej säte och stämma i sitt Stånds Plena förnekas, enär de, enligt hvad hvarje Stånds särskilda Ordningar stadga, dertill berättigade äro; dock för Stats-Rådets ledamöter de särskilda fall undantagna, då dem, enligt Regerings-Formen, uppdraget är, att med Konungslig makt och rätt styra. I Utskott eller val till Utskotts ledamöter må icke någon af förenämnde personer deltaga. Ej må någon, af hvilken Riksens Ständer kunna fordra redo och ansvar, inväljas i Utskott, der

Stats-Rådets och Högsta Domstolens samtlige ledamöter, äfvensom Justitie-Kanzleren och Justitie-Ombudsmannen kunna ej säte och stämma i sitt Stånds Plena förnekas, enär de, enligt hvad hvarje Stånds särskilda Ordningar stadga, dertill berättigade äro; dock för Stats-Rådets ledamöter de särskilda fall undantagna, då dem, enligt Regerings-Formen, uppdraget är, att med Konungslig makt och rätt styra. *Utom i dessa särskilda fall vare ock Stats-Rådets samtlige ledamöter berättigade att deltaga i sådan gemensam öfverläggning emellan Riks-Stånden, hvarom i 46 § förmäles.* I

redovisning för hans egna göromål och Embets-åtgärder kan förekomma; — — — — — — — — — — — — — — öfvervara.

Utskott eller val till Utskotts ledamöter — öfvervara.

Anm. I händelse den under N:o 8 föreslagna ändring i 41 § Riksdags-Ordningen blifver till lag antagen, kommer §:ns lydelse i öfrigt att derefter rättas.

Hänvisning:

Bihang till samtl. Riks-St:ns prot. 3 Saml. Konst.-Utsk:s Mem. N:o 57.
Ridd. och Adelns prot. den 18 Dec. 1857.
Preste-St:ts prot. den 16 Dec. 1857.
Borgare-St:ts prot. den 14 Dec. 1857.
Bonde-St:ts prot. den 15 Dec. 1857.

16:o.

Förslag till ändring uti 46 § 2 mom. Riksdags-Ordningen, angående Ordförande vid Riks-Ståndens gemensamma sammanträden.

Riksdags-Ordningen.

§ 46.

1:o) — — — — — —

2:o) Stånden vare medgifvet, att på ett rum till gemensam öfverläggning rörande allmän, vid Riksdagen under handläggning varande fråga sammanträda, likväl utan rättighet att der besluta; och *före* dervid Landtmarskalken ordet. Önskar ett Stånd — — — — — — — — — — — — — — — sagdt är.

1:o) — — — —

2:o) Stånden vare medgifvet, att på ett rum till gemensam öfverläggning rörande allmän, vid Riksdagen under handläggning varande fråga sammanträda, likväl utan rättighet att der besluta; och *föres* dervid ordet *af* Landtmarskalken, *eller, då han är hindrad, af den närvarande Talman, som, enligt den i 21 § mellan Stånden iakttagna ordning, närmast är.* Önskar ett Stånd — — — — — — — — sagdt är.

Hänvisning:

Bihang till samtl. R.-St:ns prot. 3 Saml. Const.-Utsk:s Mem. N:o 53.
Ridd. och Adelns prot. den 18 Nov. 1857.
Preste-St:ts prot. den 25 Nov. 1857.
Borgare-St:ts prot. den 18 Nov. 1857.
Bonde-St:ts prot. den 24 Nov. 1857.

17:o.

Förslag till ändring i 76 § Riksdags-Ordningen, angående den af Stats-Rådet för dess åtgärder vunna decharge.

Riksdags-Ordningen.

§ 76.

Allt hvad Riksens Ständer efter granskning godkänt eller lemnat oanmärkt, bör anses hafva vunnit decharge i afseende på det granskade, och ingen ny, till ansvarighet förbindande granskning af nya Ständer i samma mål vara tillåten; dock *bör*, oaktadt den af Riksens Ständers Utskott eller Revisorer förrättade generella öfversigt af Statsmedlens utdelning, *det åligga* vederbörande embetsmän att verkställa den speciella Revision, som dem i kraft af deras Embetsbefattning tillkommer.

Allt hvad Riksens Ständer efter granskning godkänt eller lemnat oanmärkt, bör anses hafva vunnit decharge i afseende på det granskade, och ingen ny, till ansvarighet förbindande, granskning af nya Ständer i samma mål vara tillåten; *dock vare den decharge, som vunnits derigenom, att Constitutions-Utskottet vid föregående Riksdag lemnat ett mål oanmärkt, icke gällande i afseende å en fråga, hvilken Stats-Utskottet, på grund af anmärkning, framställd af Riksens Ständers Revisorer, anmäler enligt* 30 § 2 *mom.* Oaktadt den af Riksens Ständers Utskott eller Revisorer förrättade generella öfversigt af Statsmedlens utdelning, *åligge det* vederbörande embetsmän att verkställa den speciella Revision, som dem i kraft af deras Embetsbefattning tillkommer.

Hänvisning:

Bihang till Riks-Ståndens prot. 3 Saml. Const.-Utsk:s Mem. N:ris 18, 28, 43 och 64.

Ridd. och Adelns prot. den 25 Juli, 15 Aug., 26 Sept. 1857 och d. 13 Febr. 1858.

Preste-St:ts prot. den 25 Juli, 15 Aug., 23 Sept. 1857 och den 13 Febr. 1858.

Borgare-St:ts prot. den 25 Juli, 15 Aug., 30 Sept. 1857 och d. 13 Febr. 1858.

Bonde-St:ts prot. den 25 Juli, 22 Aug., 30 Sept. 1857 och d. 13 Febr. 1858.

18:o.

Förslag till tillägg uti 1 § 4 mom. Tryckfrihets-Förordningen, rörande skyldighet för utgifvare af Dagblad eller Periodiska skrifter att ställa borgen för böter, kostnad och skada.

Tryckfrihets-Förordningen.

§ 1.

4:o) Utgifvare af Dagblad eller Periodiska skrifter anmäle sig, jemte titeln och tryckningsorten, hos Justitie-Stats-Ministern, som äger att, så vida Sökanden ej för nesligt brott blifvit dömd, eller förklarad ovärdig föra andras talan, meddela bevis, att intet hinder emot Skriftens utgifvande förekommer.

4:o) Utgifvare af Dagblad eller Periodiska skrifter anmäle sig, jemte titeln och tryckningsorten, hos Justitie-Stats-Ministern, som äger att, så vida Sökanden *ställer här nedan föreskrifne säkerhet och* ej för nesligt brott blifvit dömd, eller förklarad ovärdig föra andras talan, meddela bevis, att intet hinder emot Skriftens utgifvande förekommer.

För den skade- och kostnadsersättning samt de böter, hvartill Utgifvare af dagblad eller periodisk skrift i rättegång för tryckfrihetens uti dagbladet eller den periodiska

Skriften föröfvade missbruk kan blifva dömd, skall han ställa till vederhäftigheten af Konungens Befallningshafvande styrkt borgen till ett belopp af Sexhundra Sextio Sex Riksdaler Tretiotvå skillingar Banko. I stället för borgensskrift må Sökanden, om han heldre vill, ingifva behörigt bevis, att han till sagde ändamål och belopp hos Konungens Befallningshafvande nedsatt penningar eller penningars af Konungens Befallningshafvande godkända värde.

Hänvisning.

Bihang till samtl. Riks-Ståndens prot. 3 Saml. Const.-Utsk:s Mem. N:ris 37, 50, 56 och 64.

Ridd. och Adelns prot. den 10 Oct., 7 Nov., 7 Dec 1857 och d. 13 Febr. 1858.

Preste-St:ts prot. den 14 Oct., 11 Nov., 5 Dec. 1857 och d. 13 Febr. 1858.

Borgare-St:ts prot. den 10 Oct., 11 Nov., 8 Dec. 1857 och d. 13 Febr. 1858.

Bonde-St:ts prot. den 14 Oct., 11 Nov., 7 Dec. 1857 och d. 13 Febr. 1858.

19:o.

Förslag till tillägg vid 1 § 9 mom. Tryckfrihets-Förordningen, angående förbud mot eftertryck af utländsk skrift.

Tryckfrihets-Förordningen.

§ 1.

mom. 9.

Hvarje Skrift vare Författarens eller hans rätts lagliga innehafvares egendom.	Hvarje Skrift vare Författarens eller hans rätts lagliga innehafvares — —

Men så framt Författarens arfvingar eller rätts innehafvare icke inom Tjugu år från hans död utgifnings-rättigheten begagnat, äfvensom i händelse ett sådant begagnande icke af dem inom hvart Tjugonde år förnyas, stånde hvar och en öppet att Författarens efterlemnade skrifter af trycket utgifva. Hvilken som eljest Skrift trycker eller eftertrycker, utan Författarens eller hans rätts innehafvares skriftliga tillstånd, miste upplagan, eller böte dess fulla värde, ägarens ensak.

Lag samma vare, om någon trycker eller eftertrycker den öfversättning af utländsk Skrift, som annan man utarbetat, eller låter sin öfversättning för annans anses; men ej må öfversättarens ägande rätt till sitt arbete förhindra någon, att en annan öfversättning af samma Skrift utgifva.

Utgifvare af Dagblad och Periodiska skrifter hafver ej brutit emot Författarens äganderätt, då han i dem insända anonyma Skrifter utgifver. Hvilken som å en Skrift bedrägligt titelblad eller orätt författare- eller utgifvare-namn utsätter, straffes enligt Missgernings-Balkens 8 Kapitel. Diktadt namn, hvarmed ingen verklig person utmärkes, vare ej förbudet att på titelbladet utsätta, då Auctors rätta namnsedel lemnad är. Uppsatser, hemtade ur Dagblad, anses icke såsom eftertryckta, då de i andra Dagblad införas, såvida det tillika uppgifves ifrån hvilket Dagblad uppsatsen är hemtad.

— — — — — — — —
— — — — — — ägarens ensak.

Lag samma vare, om någon —
— — — — — — — —

— — — — — — — —
Skrift utgifva.

Utgifvare af Dagblad och — —
— — — — — — — —

— — — — — — — —
uppsatsen är hemtad.

Är med Främmande Makt öfverenskommelse slutad om ömsesidigt skydd för begge Makternas undersåter mot olofligt eftertryck

i det ena landet af böcker och skrifter, som i det andra landet utgifvas, gälle, vid i Sverige begången öfverträdelse deraf, hvad, i afseende å eftertryck af inhemsk skrift, stadgadt är.

Hänvisning:

Bihang till Riks-Ståndens prot. 3 Saml. Konst.-Ut:s Mem. N:ris 35, 49, 55 och 64.

Ridd. och Adelns prot. den 10 Oct. 7 Nov. 7 Decemb. 1857, och den 13 Febr. 1858.

Preste-St:ts prot. d. 14 Oct. 11 Nov. 5 December 1857, och den 13 Febr. 1858.

Borgare-St:ts prot. den 10 Oct. 11 Nov. 8 Dec. 1857 och d. 13 Febr. 1858.

Bonde-St:ts prot. den 14 Oct. 11 Nov. 7 Dec. 1857, och den 13 Febr. 1858.

20:o.

Förslag till ändring af de i Tryckfrihets-Förordningen genom hänvisning till 8 Kap. Missgernings-Balken fastställda straffbestämmelser.

Tryckfrihets-Förordningen.

§ 1.

8:o. Vid Rättegångens början — — — — — — — — — — böter.	8:o. Vid Rättegångens början — — — — — — — — — — böter.
Har Boktryckare, utan Författarens eller Utgifvarens tillstånd, dess namn en skrift åsatt, straffes *enligt Missgernings-Balkens 8 Kap. 3 §.*	Har Boktryckare, utan Författarens eller Utgifvarens tillstånd, dess namn en skrift åsatt, straffes *med fängelse å fästning från och med Två månader till och med Ett år.*
9:o. Hvarje skrift — — — — — — — utgifva.	9:o. Hvarje skrift — — — — — — — utgifva.

Utgifvare af Dagblad och Periodiska Skrifter hafver ej brutit emot Författarens äganderätt, då han i dem insända anonyma skrifter utgifver. Hvilken som å en Skrift bedrägligt titelblad eller orätt författare- eller utgifvare-namn utsätter, straffes, *enligt Missgernings-Balkens 8 Kapitel.* Diktadt namn — — — — — — — — — — hemtad.

10:o. Å hvarje Skrift varde Boktryckarens namn, tryckningsorten och årtalet utsatta; Uraktlåter Boktryckare sådant, plikte han första gången Trehundra Riksdaler och andra gången Sexhundra Riksdaler; sker det tredje gången, vare han sitt Boktryckeri förlustig. Utsätter någon å tryckt skrift falskt boktryckare-namn eller orätt tryckningsort, skall han derutöfver *anses efter 8 Kap. 3 §. Missgernings-Balken.* Hvad här — — — — — — — — — — dylik beskaffenhet.

Utgifvare af Dagblad och Periodiska Skrifter hafver ej brutit emot Författares äganderätt, då han i dem insända anonyma Skrifter utgifver. Hvilken som å en Skrift bedrägligt titelblad eller orätt författare- eller utgifvare-namn utsätter, straffes *med fängelse å fästning från och med Sex månader till och med Två år.* Diktadt namn — — — — — — — — — — — — — — hemtad.

10:o. Å hvarje Skrift varde Boktryckarens namn, tryckningsorten och årtalet utsatta; Uraktlåter Boktryckare sådant, plikte han första gången Trehundra-Riksdaler och andra gången Sexhundra-Riksdaler; Sker det tredje gången, vare han sitt Boktryckeri förlustig. Utsätter någon å tryckt skrift falskt Boktryckare-namn eller orätt tryckningsort, skall han derutöfver *dömas till fängelse å fästning från och med Två månader till och med Ett år.* Hvad här — — — — — — — — — — — — dylik beskaffenhet.

Hänvisning:

Bihang till Riks-Ståndens prot. 3 Saml. Const.-Ut:s Mem. N:o 62.

Ridd. och Adelns prot.
Preste-Ståndets prot.
Borgare-Ståndets prot. } d. 18 Jan. 1858.

Bonde-Ståndets prot. den 16 Jan. 1858.

STOCKHOLM, TYPOGRAFISKA FÖRENINGENS BOKTRYCKERI, 1859.

N:o 3.

Ank. till Exp.-Utsk. den 22 Dec. 1859, kl. 2 e. m.

Memorial till Rikets Ständer, med uppgift å de af samtlige Riks-Stånden godkända Grundlagsändrings-förslag.

Sedan Rikets Ständer den 10 och 14 innevarande månad, på sätt Konstitutions-Utskottet tillhandakomna Protokolls-utdrag utvisa, beslutat, angående de uti Memorialet N:o 2 anmälda, från nästlidne riksdag hvilande förslag till ändringar i Grundlagarne, får Utskottet, i likhet med hvad vid föregående riksdagar iakttagits, vördsamt anmäla, att nedannämnde förslag blifvit af samtlige Riks-Stånden gillade och godkända, nemligen:

N:o 5. Förslag till ändring uti 17 och 22 §§ Regeringsformen, åsyftande förstärkning uti antalet af Högsta Domstolens ledamöter;

N:o 15. Förslag till tillägg i 41 § Riksdags-ordningen, angående rätt för Stats-Rådets ledamöter att deltaga i Riks-Ståndens gemensamma öfverläggningar;

N:o 16. Förslag till ändring uti 46 § 2 mom. Riksdags-ordningen, angående Ordförande vid Riks-Ståndens gemensamma öfverläggningar; samt

N:o 20. Förslag till ändring af de uti Tryckfrihets-förordningen genom hänvisning till 8 Kapitlet Missgernings-Balken fastställda straffbestämmelser.

De öfriga sexton förslagen hafva deremot, till följd af ett eller flera Riks-Stånds ogillande, förfallit.

Stockholm den 19 December 1859.

STOCKHOLM, TRYCKT HOS SAM. RUMSTEDT, 1859.

№ 4.

Ank. till Exp.-Utsk. den 28 Jan. 1860, kl. 12 midd.

Memorial till Rikets Ständer, med utlåtande, angående Talmannens i Borgare-Ståndet vågran af proposition på en inom Ståndet framstålld anmärkning emot en ledamots behörighet att vara Riksdagsman.

Sedan Herr *A. F. Boman* uti Vällofl. Borgare-Ståndet, först mundtligen den 29 sistlidne December, och sedermera, uti ett den 4 innevarande månad skriftligen aflemnadt memorial, framställt anmärkning emot Herr A. O. Wallenbergs behörighet att vara Riksdagsman för Sundsvall, på den grund, att han icke skulle vara i nämnde stad bosatt eller derstädes utöfva borgerlig näring; så, och efter det, under den öfverläggning, som egt rum vid ärendets förnyade föredragning uti Borgare-Ståndet den 7 i denna månad, Herr Boman anmärkningen fråträdt; men en annan ledamot af Ståndet, Herr Sundvallson, densamma såsom sin egen upptagit, har, i afseende på pröfning af Herr Wallenbergs riksdagsmanna-behörighet, proposition, å ena sidan, blifvit, med åberopande af 90 och 104 §§ Regerings-formen, bestridd, enär denna behörighet ansåges redan vara erkänd genom Kongl. Maj:ts Högsta Domstols beslut; hvaremot, å andra sidan, proposition derom, huruvida Ståndet gillade Herr Wallenbergs riksdagsmanna-behörighet, blifvit äskad, på grund af den uti 21 § Riksdags-ordningen, med hänsigt till 14 och 18 §§ samma Grundlag, Ståndet förbehållna pröfningsrätt, utan hinder af Regeringsformens 90 och 104 §§, hvilka, såsom angående, den förra, domaremaktens beslut i fråga om enskilda rättsförhållanden, och den sednare, en bestämmelse i samband med den uti Regerings-formens 103 § föreskrifna Nämnd, ansåges ej kunna verka till inskränkning af den uti Riksdags-ordningens 21 § hvarje Riks-Stånd förbehållna pröfningsrätt; i anledning af hvilka yrkanden Herr Talmannen, sedan öfverläggningen blifvit förklarad slutad, yttrat:

»Vid jemförelse af 21 § Riksdags-ordningen med 90 § Regerings-formen, »finner jag den i förstnämnda lagbud Riks stånden förbehållna pröfningsrätt icke »böra tillämpas vid det förhållande, att framställd anmärkning emot Riksdagsmans

»behörighet varit underkastad Domaremaktens granskning och afgörande; och som »Konungens Högsta Domstol, vid pröfning af den emot Herr Wallenbergs riks-»dagsmanna-behörighet gjorda och inom Borgare-Ståndet sedermera förnyade an-»märkning, förklarat, att, enär Herr Wallenberg, såsom i Sundsvall burskap egande »och mantalsskrifven, måste anses vara derstädes bosatt, funne Högsta domstolen »ej skäl att göra ändring i det slut, hvari Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i »Wester-Norrlands län i målet stadnat, och genom hvilket Herr Wallenbergs val »till Riksdagsman för Sundsvall blifvit fastställdt, med tillägg, att Magistraten, i »följd deraf, hade att för Wallenberg behörig fullmakt utfärda; alltså anser jag »mig, på nu antydda grunder, förhindrad att i nämnda hänseende framställa pro-»position: Ståndet obetaget att, om det ej instämmer i begreppet härom, gifva »denna sin mening tillkänna, enligt stadgandet i 55 § Riksdags-ordningen.»

Denna propositions-vägran har, enligt anställd omröstning, sedan en voterings sedel blifvit anlagd och förseglad, befunnits icke gillad af tretiosju bland Ståndets vid tillfället närvarande ledamöter; hvaremot samma vägran af elfva ledamöter godkändes; vid hvilket förhållande öfverläggningen, enligt 55 § Riksdags-ordningen, förklarades hvilande och målet förvistes till Konstitutions-Utskottet, som skulle anmodas att, inom åtta dagar efter erhållen del af protokolls-utdraget om denna propositions-vägran, till Ståndet inkomma med motiveradt och bestämdt utlåtande öfver frågans stridighet eller enlighet med Grundlagen.

Konstitutions-Utskottet, som den 12 innevarande månad erhöll del af Borgare-Ståndets ofvanomförmälda protokolls-utdrag, fann, vid samma dag skedd föredragning af ärendet, nödigt att ega tillgång till det uti ämnet förda diskussions-protokoll, och anlat i sådant afseende till Borgare-Ståndet vördsam skrifvelse, med hemställan derjemte att, enligt Utskottets uppfattning, den tid af åtta dagar, inom hvilken Utskottet åläge att till Ståndet inkomma med motiveradt och bestämdt utlåtande öfver frågans stridighet eller enlighet med Grundlagen, borde beräknas ifrån den dag, Utskottet mottoge nämnda diskussions-protokoll; hvarefter och sedan Utskottets berörda hemställan, enligt tillhandakommet protokolls-utdrag af den 14 dennes, blifvit af Borgare-Ståndet godkänd, har Utskottet den 20 innevarande månad fått emottaga ifrågavarande diskussions-protokoll; och kommer således tiden, inom hvilken Utskottet åligger att till Borgare-Ståndet afgifva sitt utlåtande, att räknas från sistnämnda dag.

Då Utskottet nu till slutlig pröfning företagit detta till dess handläggning sålunda hänskjutna ärende, har Utskottet sökt att åt dess utredande egna all den sorgfälliga granskning, som frågans vigt och betydenhet kräfva. Och har Utskottet ansett rätta sättet, att finna en säker tillämpning af Grundlagarna på förevarande fall, vara, att genomgå och med hvarandra jemföra de Grundlagsbud, som i ett eller annat hänseende beröra frågan.

Den §, som härvid först framställer sig, är den 21 § Riksdags-ordningen.

Här omnämnas tvänne olika auktoriteter, nemligen, dels Justitie-Statsministern, eller den Konungen i hans ställe förordnar, biträdd af vederbörande Fullmäktige i Banken och i Riksgälds-kontoret, dels ock de särskilda Riks-Stånden. Den granskningsrätt, som blifvit öfverlemnad till förstnämnda auktoritet, är i hög grad begränsad, enär föremålet för denna granskning endast »är att undersöka, huru»vida fullmakterna blifvit utfärdade i den form, som nästföljande (22:dra) § före»skrifver — —». Genom en sådan granskning kan likväl icke till fullo påräknas, att enhvar obehörig förhindras att vinna inträde i de särskilda Riks-Stånden. Derföre har ock en ytterligare pröfningsrätt blifvit öfverlemnad till vederbörligt Riks-Stånd. Det moment, hvari denna sednare pröfningsrätt omförmäles, är af följande lydelse:

— —»; »hvarje Stånd dess pröfningsrätt förbehållen, så väl i afseende på sådana »medlemmar, hvilkas fullmakter ej blifvit godkända, som dem, emot hvilka, till följe »af 14 och 18 §§, någon anmärkning eger rum, i hvilket sednare fall frågan, »om den är klar och tydlig, hos Ståndet afgöres, men då nödiga upplysningar »saknas, till laglig åtgärd förvises; och bibehålle emellertid den under ytterligare »pröfning ställde ledamoten sin riksdagsmannarätt — —».

Då utaf nu anförda föreskrift skall inhemtas, huruvida den Riks-Stånden förbehållna pröfningsrätt är oinskränkt, eller om och i hvad mån den må vara begränsad, måste man för sig hafva gjort klar betydelsen af hvarje der förekommande ord och talesätt. Af dessa framstå tvänne, hvilka tarfva en närmare belysning. Dessa äro: 1:o begynnelseorden: *»hvarje Stånd dess pröfningsrätt förbehållen»*, och 2:o *»laglig åtgärd»*.

Förstnämnda uttryck synes hänvisa på något föregående stadgande i Riksdags-ordningen, hvarest denna pröfningsrätt skulle blifvit bestämd. Här säges nemligen: *dess* pröfningsrätt, således en rätt, som antages vara redan känd och bestämd. Denna pröfningsrätt måste således igenfinnas uti någon af Riksdagsordningens första tjugu paragrafer. Också befinnes uti 18 § följande stadgande: »Till Riksdagsman må ej i något Stånd godkännas en person, som icke upphun»nit 25 års ålder, ej den etc.» Frågas nu: hvem är det, som, enligt ofvan anförda ord, skall meddela eller vägra sådant godkännande? Det säges ju uttryckligen, att sådant skall ske *i* Ståndet; men uti ett Riks-Stånd lärer väl icke någon annan, än Ståndet sjelft, kunna fatta beslut. Häraf torde ock otvunget följa, att pröfningen, huruvida en med riksdagsmanna-fullmakt försedd person besitter de uti 18 § uppräknade qvalifikationer, ytterst tillkommer vederbörande Riks-Stånd. Sedan man sålunda klart uppfattat stadgandet i 18 §, blir det tydligt, hvarföre uti 21 § begagnas det till något föregående hänvisande uttrycket: »hvarje Stånd *dess* pröfningsrätt förbehållen». Det är nemligen icke första gången denna rätt omtalas. Uti 18 § har den redan blifvit stadgad, men uti den 21 § erhåller den en närmare utveckling, dels i afseende på sättet, huru vid

denna pröfning skall förfaras, dels ock genom den vid 1815 års riksdag gjorda utsträckning af pröfningsrätten äfven till de i 14 § upptagna qvalifikationer.

Beträffande det andra, här ofvan anförda, i 21 § förekommande, uttrycket, på hvilket uppmärksamheten fästades, såsom fordrande en begreppsbestämning, eller orden: *»laglig åtgärd»*; så kunna meningarne om betydelsen af detta uttryck vara delade. Visserligen menas dermed understundom icke blott undersökning, utan äfven slutlig dom. Men då detta språkbruk icke är i alla hänseenden fullt stadgadt, utan torde skifta, lemnar det icke ensamt tillförlitligt stöd, för att derpå grunda en tolkning af Grundlagen.

För att derom vinna säker öfvertygelse, torde det vara nödigt att anställa jemförelse med andra föreskrifter i Riksdags-ordningen.

Vore den åsigten grundad, att med orden: *»laglig åtgärd»* skulle förstås, icke blott undersökning och felande upplysningars inhemtande, utan äfven slutlig dom, så vore denna åtgärd af en sådan betydenhet, att man egde fullt fog, att vänta, det skulle Riksdags-ordningen angående denna åtgärd lemna närmare bestämmelser. Flera frågor påtvinga sig ovilkorligen i detta hänseende: Hvilken embetsmyndighet skall vidtaga denna åtgärd? Huru skall den anhängiggöras, och slutligen, huruledes fullföljas från en lägre myndighet till en högre? Alla dessa frågor och flera dylika skulle blifva obesvarade, om orden »laglig åtgärd» innefattade, å detta ställe, den vidsträcktare betydelsen. Men man kan icke skäligen våga påbörda Grundlagens stiftare en sådan kortsynthet, att han skulle kunnat förbise förhållanden, som lågo så nära till hands. Redan af denna omständighet har man giltig anledning att antaga den mindre omfattande tydningen af berörda uttryck. Men ännu säkrare ledning för sitt omdöme får man genom en granskning af 19 §. Deri lyda orden, som följer:

»Förmenar någon väljande, eller som under omröstning kommit, olagligheter »vid ett riksdagsmannaval vara begångna, och vill deröfver klagomål anföra, äske »då af Valförrättaren &c.»

Denna §, som är den enda, hvilken behandlar hithörande ämnen, omnämner endast enskilda klagande parter, men antyder icke med ett enda ord, huru förhållas skall, i händelse en till Riksdagsman utsedd persons behörighet blifvit inom något Riks-Stånd ifrågasatt och frågan derom till embetsmyndighets handläggning öfverlemnad. Ett förhållande, som tydligen gifver vid handen, att Grundlagsstiftaren aldrig tänkt sig möjligheten, det något Riks-Stånd skulle från sig till embetsmyndighet förvisa den slutliga pröfningen och afgörandet af en inom Ståndet framställd anmärkning mot någon dess ledamots behörighet att der vara Riksdagsman. Att med *laglig åtgärd* icke åsyftas något annat och mera, än laglig undersökning och nödiga upplysningars inhemtande, framstår ännu tydligare vid en ytterligare granskning af 21 §. Der stadgas, att frågan, om den är klar och tydlig, skall af Ståndet afgöras, men, om nödiga upplysningar saknas, förvisas till

laglig åtgärd. Hade nu dessa sistnämnda ord den vidsträcktare betydelsen, skulle det ju blifva en följd af ett dylikt förvisande, att Ståndet derigenom afhände sig en rätt, som det obestridligen egde, om frågan *varit* tydlig och klar, — en rätt, som det icke kunde återfå, sedan, genom bristande upplysningars inhemtande, frågan *blifvit* tydlig och klar. Dessutom torde sjelfva sammanställningen af orden: *nödiga upplysningar* och *laglig åtgärd*, på ett otvätydigt sätt utpeka det begrepp, som dessa två ord omfatta.

Vidare: af ofvan anförda ordalag i 19 § synes, att der, såsom föremål för embetsmyndighets pröfning, endast omnämnas »*olagligheter*», som någon väljande, eller som under omröstning kommit, förmenar vara begångna vid riksdagsmannaval.

Ofvanstående utredning af 18, 19 och 21 §§:s innehåll visar äfven, att embetsmyndigheterna ovilkorligen endast ega att, på grund af anförda klagomål, pröfva huruvida olagligheter blifvit vid riksdagsmannaval begångna, men icke, med enahanda, ovilkorliga, rätt afgöra huruvida den valde vore i alla hänseenden behörig att blifva Riksdagsman; hvaröfver *afgörandet* ensamt tillkommer vederbörande Riks-Stånd. Om således embetsmyndigheten, vid pröfningen af klagomål öfver riksdagsmannaval, funne olagligheter dervid icke vara begångna, skulle den åligga, att meddela förordnande om fullmakts utfärdande för den, som vid valet de flesta rösterna undfått; hvaremot vederbörande Riks-Stånd hade att pröfva huruvida denne kunde till Riksdagsman godkännas. Genom en dylik tillämpning af Riksdags-ordningen, hvilken är efter dess ordalydelse, finnes gränsen emellan embetsmyndigheternas och Riks-Ståndens olika pröfningsrätt uppdragen; och, med en sådan uppfattning af Riksdags-ordningens föreskrifter i detta hänseende, har man icke anledning befara kollisioner mellan dessa särskilda, hvar för sig sjelfständiga, makter inom samhället.

För att med full säkerhet kunna bestämma huruvida Borgare-Ståndet, genom att besluta öfver den äskade propositionen, kunde anses hafva pröfvat en fråga, hvari domaremakten förut meddelat beslut, har Utskottet låtit sig föreläsas det vid remissen från Borgare-Ståndet fogade transsumt af protokollet, hållet i Kongl. Maj:ts Högsta Domstol den 12 September 1859 vid pröfning af de underdåniga besvär, som hos Kongl. Maj:t blifvit anförde öfver Kongl. Maj:ts Befallningshafvandes i Wester-Norrlands län utslag, i fråga om det i Sundsvall förrättade val, hvarigenom Herr Wallenberg blifvit till stadens fullmäktig vid innevarande riksdag utsedd. Deraf har Utskottet inhemtat, att de meddelade besluten blifvit affattade i följande ordalag: Magistraten i Sundsvall har förklarat Wallenberg berättigad, att varda med fullmakt försedd; Kongl. Maj:ts Befallningshafvande har funnit skäligt att, med ogillande af besvären, fastställa den öfverklagade vallängden och det förrättade valet; i följd hvaraf Magistraten hade att, sedan Kongl. Maj:ts Befallningshafvandes utslag vunnit laga kraft, för Wallenberg utfärda behörig fullmakt; och fann slutligen Högsta Domstolen ej skäl,

att göra ändring i det slut, hvari Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i målet stadnat.

Häraf synes, att de embetsmyndigheter, som meddelat beslut, rörande riksdagsmannavalet i Sundsvall, väl yttrat sig om Wallenbergs rätt att erhålla fullmakt, men icke ingått i den vidsträcktare pröfning af hans behörighet, att vara Riksdagsman, som Herr Bomans framställning onekligen påkallat; och då nu Borgare-Ståndet yrkat, att frågan huruvida Wallenberg kunde till Riksdagsman godkännas, måtte Ståndet till afgörande underställas, åsyftades dermed ingalunda, att under Ståndets öfverläggning och pröfning skulle komma en fråga, hvari Regerings- eller Domare-makten förut meddelat beslut, resolution eller utslag. Den fråga, hvaröfver embetsmyndigheterna meddelat beslut, var icke, uteslutande, den samma, Borgare-Ståndet ville pröfva. Något hinder för en sådan Ståndets pröfning anser Utskottet således icke vara af 90 § Regerings-formen åsyftadt.

Innan Utskottet meddelar resultatet af denna sin undersökning, har Utskottet trott sig böra vidröra en annan mening, som under öfverläggningen inom Utskottet blifvit framställd och hvarom yttrats olika tankar. En del Utskottets ledamöter hafva förmenat, det borde utlåtande meddelas, huruvida den af Herr Boman emot Herr Wallenbergs riksdagsmanna-behörighet framställda anmärkning blifvit inom rätter tid väckt; samt att, i händelse Utskottet funne anmärkningen hafva för sent framkommit, Utskottet på ett sådant förhållande borde grunda ett gillande af Talmannens vägran, att framställa den äskade propositionen. Men då Utskottet, enligt 55 § Riksdags-ordningen, endast har att ingå i pröfning af den fråga, hvarå Talmannen vägrat proposition och hvarom stridighet i åsigter förefunnits emellan honom och Ståndet, anser sig Utskottet icke heller ega befogenhet att öfver berörde inkast afgifva yttrande.

Vid betraktande af hvad här ofvan blifvit anfördt samt den gjorda utredningen af föreskrifterna i Riksdags-ordningens 18, 19 och 21 §§, äfvensom af den ifrågasatta tillämpligheten utaf 90 § Regerings-formen på förevarande fall, får Utskottet förklara den af Borgare-Ståndet äskade proposition derom, huruvida Ståndet gillade Herr Wallenbergs riksdagsmanna-behörighet, icke kunna, såsom grundlagsstridig, af Talmannen vägras.

Stockholm den 23 Januari 1860.

Reservationer:

af *Herr Munck af Rosenschöld, Th.*: »Då den fråga, som utgör föremål för Konstitutions-Utskottets nu till Rikets Ständer ingående memorial, är genom Utskottets beslut slutligen afgjord och sålunda icke kan komma under Ständernas vidare pröfning, skulle jag åtnöjt mig med att få å memorialet antecknadt, att jag icke tillhört majoriteten inom Utskottet, så vida icke den tolkning af Grundlagarne, majoriteten omfattat, synts mig vara af den art, att, om densamma för framtiden gjorde sig gällande, betänkliga följder deraf kunde uppstå; och jag har derföre funnit mig uppmanad att, i hvad på mig kan ankomma, söka motverka sådant.

Redan den omständighet, att den i Borgare-Ståndet mot Herr Wallenberg framställda anmärkning framkommit först efter det riksdagen fortfarit öfver 2:ne månader hade, enligt min tanke, berättigat Ståndets Talman till propositions-vägran. Stadgandena i 21 § Riksdags-ordningen, jemförde med föreskriften i 23 § af samma Grundlag, att Borgare- och Bonde-Stånden, sedan de »på behörigt sätt blifvit konstituerade», ega att hos Konungen begära Talmän, antyda att alla anmärkningar emot ledamöternas riksdagsmanna-behörighet böra vid Ståndens första sammanträden göras. Jag erkänner dock villigt, att dessa §§ icke uttryckligen bestämma någon viss preskriptionstid för framställande af anmärkningar utaf ifrågavarande beskaffenhet. En sådan finnes deremot stadgad i 56 § Riksdags-ordningen, som innehåller att, med undantag af grundlags-frågor, nya ämnen icke få af Riksdagsman väckas sedan en månad från riksdagens början tilländalupit, såvida icke sådana frågor af redan fattade beslut, eller redan upptagna ärenden eller under riksdagen inträffande händelser omedelbarligen föranledas. Då Herr Bomans väckta förslag otvifvelaktigt innefattade ett »nytt ämne» och icke föranleddes af något redan fattadt beslut eller under riksdagen inträffad händelse, helst den omständigheten, att Borgare-Ståndet nyss förut ogillat en annan vald ledamots behörighet att i Ståndet inträda uppenbarligen icke kan härtill räknas, samt motionären icke ens uppgifvit, att de förhållanden, som skulle ådagalägga Herr Wallenbergs obehörighet att vara ledamot af Borgare-Ståndet, först vid tiden för motionens afgifvande blifvit kände, finner jag Herr Bomans motion icke hafva bordt, emot sist åberopade grundlags-paragrafs tydliga lydelse, till pröfning upptagas. Det har visserligen blifvit påstådt, att Utskottet icke skulle ega att ingå i pröfning af andra omständigheter än dem, hvilka Talmannen åberopat till grund för sin vägran af proposition och hvarom således stridiga åsigter emellan honom och Ståndet sig yppat; men då, i fall som det förevarande, Konstitutions-Utskottet, enligt 55 § Riksdags-ordningen, har att afgifva utlåtande »öfver frågans stridighet eller enlighet med Grundlagen», måste detta åliggande utan tvifvel anses vara så omfattande,

att Utskottet eger både rättighet och pligt att pröfva frågan i hela dess vidd och tillse, huruvida Grundlagens föreskrifter vid dess behandling blifvit iakttagne, utan att härvid vara inskränkt genom Talmannens uppfattning af densamma. Jag finner mig således ensamt af det skäl, att frågan blifvit för sent väckt, ega full anledning godkänna Talmannens förfarande att vägra framställande af proposition derå. Men då majoriteten icke godkänt detta skäl, utan ingått i pröfning af sjelfva saken, anser jag mig af dennes vigt uppmanad att äfven redogöra för min från pluraliteten afvikande mening deri.

Vid öfverläggningen inom Utskottet har det påstående blifvit framstäldt och igenfinnes jemväl, ehuru något modifieradt, i betänkandet, att frågor om Riksdagsmans behörighet icke i något fall tillhöra domstols och embetsmyndigheters upptagande, utan att pröfningen deraf ensamt är de respektive Stånden förbehållen, och att sålunda Kongl. Maj:ts Befallningshafvande och Högsta Domstolen i förevarande fall öfverskridit sin befogenhet, då de ingått i bedömande af Herr Wallenbergs kompetens att väljas till Riksdagsman, såsom följd hvaraf deras utslag skulle vara en nullitet. Till stöd för denna theori åberopas dels orden i början af 18 § Riksdags-ordningen: »Till Riksdagsman må ej i något Stånd godkännas en person etc», hvilka ord man sålunda tolkar, att »i något Stånd» är liktydigt med *af* något Stånd, dels ock ordalydelsen af 21 § Riksdags-ordningen, der det, efter omförmälande af Justitie-Statsministerns åtgärd vid fullmagternas granskning, heter: »hvarje Stånd dess pröfningsrätt förbehållen så väl i afseende å sådane medlemmar, hvilkas fullmagter ej blifvit godkända, som dem, emot hvilka, till följe af 14 och 18 §§, någon anmärkning eger rum.» I öfverensstämmelse med denna åsigt har man äfven förklarat det i 1 mom. af 19 § Riksdags-ordningen förekommande uttryck »olagligheter vid ett Riksdags-mannaval» icke kunna afse kompetens-frågor, utan endast formfel vid valet.

Ensamt det förhållande att ända ifrån Grundlagens stiftande ingen domstol eller embetsmyndighet tolkat densamma på nyssberörde sätt, bör ingifva ett rättvist misstroende till detta nya tolkningssätt, och det uthärdar icke heller en strängare juridisk granskning. Om man nemligen, hvad först angår 18 § Riksdags-ordningen, betraktar dennas sammanhang med de föregående §§, så finner man, att sedan 12 § stadgat, att Ridderskapet och Adeln representeras enligt Riddarhus-Ordningen samt 13, 14 och 15 §§ lemnat föreskrifter i fråga om valrätt och valbarhet i Preste-, Borgare- och Bonde-Stånden, 18 § meddelar stadganden i dessa hänseenden, gemensamma för alla fyra Stånden. För att utan tvätydighet uttrycka detta, särdeles med afseende å Ridderskapet och Adeln, hvars representationsrätt bestämmes i en särskild lag, hafva orden »i något Stånd» influtit, och dessa ord angifva äfven uppenbart denna mening, om man, som sig bör, lägger tonvigten på ordet *»något»* och ej på det lilla ordet »i», hvilket icke heller

kan

kan uthärda denna tyngd utan att förvandlas till ett *af*. I öfrigt kan det icke rimligen antagas att lagstiftaren, om han haft för afsigt att stadga en så vigtig princip, som den Utskottets majoritet velat finna nedlagd i de ifrågavarande orden, skulle gjort detta liksom i förbigående och i ordalag så föga lämpliga för ändamålet.

Går man vidare till 19 §, kan man väl säga, att orden »olagligheter vid ett Riksdagsmannaval» icke utan våld emot språkbruket kunna gifvas den ofvan omförmälda inskränkta tydningen. Man skulle derigenom betaga de väljande och den, som kommit under omröstning den rätt de hittills ostridigt egt att öfverklaga ett val, dervid t. ex. en person, som är förklarad skyldig till straff för nesligt brott, blifvit vald, så vida man icke vill tillägga dem rättighet, att såsom klagande uppträda hos Riks-Stånden, en rättighet som jag dock icke hört någon vilja tillerkänna dem. Man invecklar sig äfven i motsägelser då man enligt den nya theorien, betager domstolarne rätt pröfva en vald Riksdagsmans behörighet, men icke ifrågasätter borttagande af rättigheten för dem att pröfva val-listorne och derifrån utesluta obehörige personer. Då i allmänhet samma egenskaper betinga valrätt och valbarhet, skulle domstolarne i fråga om Herr Wallenbergs val, om de ansett honom obehörig till Riksdagsman för Sundsvall, då han icke är der bosatt, icke kunnat ogilla valet på denna grund, men deremot varit härtill fullt befogade derföre, att Herr Wallenberg varit uppförd på vallistan och deltagit i valet. Domstols rätt att pröfva saken äfvensom dennas utgång skulle således berott derpå, huruvida han uppträdt såsom röstande eller icke, och, om han på ofvan uppgifne grund blifvit såsom valman underkänd, skulle han vid ett sednare val kunnat väljas till Riksdagsman, utan att någon af de valberättigade egt befogenhet att deremot föra klagan. Sådane missförhållanden måste uppstå af den nya tolkningen utaf 19 § och tala icke för dess tillförlitlighet.

Återstår nu att granska innehållet af 21 § Riksdags Ordningen, hvilken är af största vigt för frågans bedömande. Man har nemligen i denna § trott sig finna den redan i 18 § Stånden förbehållna uteslutande pröfningen af ledamöternes behörighet till riksdagsmannakallets utöfvande vara ytterligare bekräftad och utvidgad. Otvifvelaktigt är äfven att hvarje Stånd genom stadganderne i denna § fått sig tillagd en pröfningsrätt öfver sina ledamöters behörighet, hvilken jemväl ofta varit utöfvad, men jag bestrider att den är så vidsträckt och så uteslutande, som Utskottets majoritet antagit. Ståndets rätt att godkänna en fullmagt, hur oriktig den än må vara, är ostridig, men i fråga om anmärkning till följd af 14 och 18 §§ Riksdags-Ordningen heter det, att »om frågan är klar och tydlig den hos Ståndet afgöres, men då nödiga upplysningar saknas, till laglig åtgärd förvises». Här finner man således två fall kunna förekomma, det ena att frågan är klar och tydlig, det andra att nödiga upplysningar saknas. I förra fallet afgör

Ståndet den, i det andra förvises den till »laglig åtgärd». Nu frågas om med något skäl kan antagas, att dessa två sista ord äro liktydiga med undersökning och införskaffande af upplysningar? Redan deras plats i meningen såsom motsats till orden »hos Ståndet afgöres» utmärker tydligen att detta förvisande till laglig åtgärd innebär frågans hänskjutande till vederbörande embetsmyndigheters afgörande. Detta öfverensstämmer äfven med det juridiska språkbruket och då Riksdags-Ordningen redan i 19 § bestämt huru och af hvilka myndigheter tvister om riksdagsmannaval skola handläggas, kan någon tvekan om frågans vidare behandling ej uppstå. En skrifvelse från Ståndet till Justitie-Ombudsmannen med begäran att han förordnar ett ombud för densammas anhängiggörande och utförande torde vara allt hvad som från Ståndets sida erfordras.

Jag finner således de af Grundlagen i 19 § bestämda domstolars befogenhet att pröfva behörighet att vara Riksdagsman genom nyss anförda stadganden i 21 § Riksdags-Ordningen vara tydligen ådagalagd och derigenom anser jag äfven den nya teorien med dess vågade tolkningar af 18 och 19 §§ Riksdags-Ordningen hafva fallit. Med den har äfven fallit flere svårigheter, som vid Grundlagarnes tillämpning eljest skolat uppstå. Jag vill i sådant afseende blott anföra en, dervid jag ställer mig på den nya teoriens ståndpunkt. Då enligt 18 § Stånden endast hafva rätt vägra en ledamot inträde på grund af de i samma § upptagne omständigheter, och 21 § allenast tillägger sådane, som härflyta från 14 §, utan att 13 och 15 §§ finnas omnämnde, huru skall ett val kunna ogillas, dervid t. ex. ett stift valt en obefordrad prestman, eller allmogen i ett härad en afskedad militär till Riksdagsman? Grundlagen, som skall efter ordalydelsen tolkas, tillägger icke Preste- eller Bonde-Ståndet en sådan rätt, och de i 19 § omförmälde embetsmyndigheter få ej befatta sig dermed.

Då, på sätt jag nu tror mig hafva visat vara med en riktig tolkning af Grundlagen öfverensstämmande, så väl Stånden som Domstolarne ega att hvar för sig pröfva riksdagsmannabehörighet, återstår att tillse, huruvida Grundlagen gifver anledning till det antagande att icke domstolarnes beslut ega lika helgd som Ståndens, eller, med andra ord, om här i detta fall finnes en politisk rätt att åberopa, högre än den juridiska, hvarigenom Riks-Stånden skulle med fog kunna tillegna sig den benämning af »sjelfständiga makter», som i betänkandet förekommer. Historien lärer oss att en så beskaffad rätt ofta blifvit utöfvad, men den har då varit liktydig med godtyckets och våldets. I ett lagbundet samhälle kan numera icke representationen, och än mindre en bråkdel deraf, sålunda ingripa i lagskipningens gång, att all verkan af ett i särskildt fall af behörig domstol gifvet beslut af densamma upphäfves. Långtifrån att våra Grundlagar skulle tillmäta Representationen en sådan rätt, förbjuda de densamma uttryckligen, då det föreskrifves uti 90 § Regerings-formen att: »Domaremakternas beslut, resolutioner och utslag icke må under Rikets Ständers eller deras Utskotts öfverläggningar och pröf-

ning komma» och uti 104 § samma Grundlag: »att Rikets Ständer ej må ingå i någon särskild pröfning af Högsta Domstolens beslut.» Lika litet som en domstol eger rätt att lemna utan afseende ett Riks-Stånds inom dess befogenhet fattadt beslut, i fråga om en dess ledamots riksdagsmannarätt, lika litet eger ett Stånd, enligt nyssberörde grundlagsbud, att kränka helgden af en domstols på enahanda sätt tillkomna utslag.

Tillämpar man dessa grundsatser på nu förevarande fråga, blifver hennes lösning lätt. Sedan Herr Wallenbergs behörighet att kunna väljas till Riksdagsman för staden Sundsvall blifvit af valmän bestridd, har frågan härom behandlats i den ordning 19 § Regerings-Formen föreskrifver och Högsta Domstolen har slutligen meddelat sitt utslag i målet. Sådant oaktadt upptages frågan ånyo inom Borgare-Ståndet och en ledamot, Herr Boman, yrkar Herr Wallenbergs uteslutande derifrån med åberopande af just de samma skäl för hans obehörighet till riksdagsmannakallets utöfvande som Högsta Domstolen pröfvat och icke funnit vara af beskaffenhet att kunna medföra en sådan verkan. Häraf följer obestridligt att Vällofliga Borgare-Ståndet icke kan ingå i pröfning af Herr Bomans motion, utan att derjemte pröfva Högsta Domstolens beslut, hvilket, enligt sist åberopade grundlagsbud, icke är Ståndet tillåtet.

Utskottets majoritet har slutligen, liksom befarande att teorien om Ståndens uteslutande rätt att pröfva ledamöternes riksdagsmanna-behörighet icke skulle vara ensam tillfyllestgörande för underkännande af talmannens propositionsvägran, sökt hämta stöd äfven deraf, att den fråga Högsta Domstolen afgjort och den, hvari Borgare-Ståndet nu vill tillvälla sig domsrätt, icke skulle vara densamma. Skilnaden skulle nemligen bestå deri, att Högsta Domstolen endast berättigat Herr Wallenberg att erhålla fullmakt såsom Riksdagsman och att Ståndet nu vill bestämma huruvida han får utöfva riksdagsmannakallet. Jag medgifver att skilnaden skulle varit af vigt, om någon omständighet, som icke varit af Högsta Domstoln pröfvad, blifvit af Herr Boman anförd, såsom att Herr Wallenberg ej uppnått 25 års ålder, eller dylikt, men då alldeles samma förhållanden åberopas för hans uteslutande från Ståndet, som förut varit andragne emot hans rätt att erhålla fullmakt såsom Riksdagsman, anser jag öfverflödigt att vidare sysselsätta mig med denna del af betänkandet. Den innefattar endast ett misslyckadt försök att åt Stånden ytterligare försäkra den maktfullkomlighet, hvartill man vill upphöja dem.

I öfverensstämmelse med de åsigter jag här ofvan anfört, har jag inom Utskottet röstat för godkännande af Borgare-Ståndets Talmans åtgärd att vägra proposition å Herr Bomans motion, och det må vara mig tillåtet att beklaga, att icke pluraliteten delade min mening. Det är första gången sedan vårt nya Stats-skick infördes, som, mig veterligen, ett Riks-Stånd försökt sätta sig till doms öfver Högsta Domaremakten. Må det äfven blifva den sista!

af *Friherre von Paykull, J. G.:* »Utkottet har med en majoritet af 13, mot en minoritet, som, med hänseende till nu i enahanda riktning afgifne reservationer, visar sig bestå af 11, underkänt Talmannens propositions-vägran. Utan att nu, i anseende till tidens knapphet, kunna ingå i någon utförligare granskning af de skäl, Utskottet angifvit för sitt beslut, anser jag mig böra framhålla den meningen, att Utskottet bort godkänna ifrågavarande propositions-vägran till följd af tydliga ordalydelsen i den af Talmannen åberopade 90 § Regeringsformen, som bjuder att domaremaktens beslut ej må underkastas Riksens Ständers pröfning. Till ytterligare styrka för denna åsigt synes mig äfven 104 § kunna anföras. Första satsen i denna § är nemligen tydlig och rörer *Rikets Ständer;* det är den andra delen af meningen som angår *nämnden*, och att båda dessa, af hvarandra oberoende, ämnen blifvit inom en § och en mening sammanförde, bevisar blott att redaktionen af våra Grundlagar i detta fall, som i åtskilliga andra, ej varit rätt lycklig. I hvarje händelse böra de likväl enligt sin ordalydelse tillämpas och af denna anledning anser jag Ståndens mycket påyrkade, men mycket vådliga och lätt missbrukade, pröfningsrätt, hafva upphört då lagen fällt sitt utslag. Om denna pröfningsrätt skulle kunna utöfvas äfven i de fall då lagen talat, och ett Riks-Stånd således kunde från sig utesluta en ledamot, som af lagen blifvit förklarad kompetent att vara Riksdagsman, skulle samma Riks-Stånd äfven kunna godkänna en person, som genom laga kraftvunnen dom blifvit förklarad svekfull gäldenär eller ovärdig medborgerligt förtroende, och således uppenbart våldföra 18 § Riksdags-Ordningen. En sådan maktfullkomlighet skulle för ett samhälle kunna medföra de farligaste och mest omstörtande följder. Men lagen gäller lika för alla och således äfven för ett Riks-Stånd. Om, enligt 21 §, en anmärkning göres emot en Riksdagsman, eger Ståndet att pröfva denna anmärknings halt, och detta enligt *lag*, men icke enligt *godtycke;* ingalunda att pröfva lagens dom, i händelse sådan redan fallit.

Utskottets förmenande att, ehuru domstolen föreskrifvit att fullmakt skulle för Herr Wallenberg utfärdas, den likväl icke yttrat sig öfver hans kompetens, innebär en så subtil distinktion, att den är i hög grad svårfattlig. Om icke domstolen ansett honom kompetent, hade den väl aldrig kunnat medgifva att fuflmakt honom meddelades.

Att sjelfva Riksdags-Ordningen ytterst tillerkänner lagen afgörande rätt, bevisas bäst af just den märkliga 21 §, der det stadgas att, då nödiga upplysningar saknas, målet skall förvisas till laglig åtgärd, hvilket, enligt min bestämda öfvertygelse, icke kan innebära någon annan antaglig mening än att domaremakten deröfver bör yttra sig. Endast i den händelse att saken är klar och tydlig, blifver Ståndet domstol och eger, såsom sådan, att, i enlighet med 47 § Regerings-formen, ställa sig lag och laga stadgar till efterrättelse. Att döma i en sak, som är *klar och tydlig*, tyckes väl icke erfordra någon synnerlig skarp-

sinnighet, hvarföre man, i detta fall, trott sig kunna öfverlemna frågans afgörande i andra händer än de lagfarnes, men så snart den minsta otydlighet råder, hänvisas till desse sednares omdöme. En hufvudsak är likväl att afgöra om frågan verkligen är klar och tydlig, och så länge meningarne härom äro i ringaste mån delade, inträffar ej detta förhållande. Någon votering om huruvida en sak är *klar och tydlig* borde således aldrig kunna ifrågasättas, ty om blott en enda ledamot finnes, som derom hyser olika åsigt med de öfrige, bevisar detta att saken ej är klar och tydlig. Jag anser det nemligen ingalunda ligga utom möjlighetens gräns att ett, i sig sjelf eller för tillfället, fåtaligt Riks-Stånd kan af parti-yra så upphettas och förblindas att blott en enda finnes, som förmår bibehålla lugn, sans och omdöme, och åt denne ende aktningsvärde man vill jag bevara full rättvisa, så länge ringaste tillfälle dertill kan gifvas. Om denna regel följdes skulle väl också ytterst sällan någon kompetens-fråga komma att afgöras inför Ståndet, utan inför juridisk domstol, hvilket alltid är det säkraste. Skulle ett Riks-Stånd, sedan en sådan domstol fällt sitt laga kraftvunna utslag, åter kunna få upptaga frågan, så funnes ingen gräns satt för väld och godtycke, och 90 och 104 §§ blefvo en luftbild och icke en verklighet; ty, ehuru jag anser nödvändigt att äfven ett Riks-Stånd vid sina beslut, sin pröfning, följer lag, är det dock ganska tänkbart att, under politiska stormar, Ståndet föga dermed befattar sig, hvarföre jag för min del anser både tjenligast och rättast att, så mycket möjligt är, aflägsna de tillfällen då Ståndets pröfningsrätt får tillämpas, allrahelst då, såsom i förevarande fall, Grundlagens bud deremot strider.

I motsats mot Utskottets majoritet anser jag således Talmannen på goda skäl hafva vägrat den äskade propositionen samt derigenom ådagalagt sin fulla förmåga att tillämpa Grundlagen, sin aktning för allmän lag och derjemte en prisvärd försigtighet vid behandlingen af en fråga, hvars skefva eller ensidiga uppfattning skulle kunna skaka samhällets grundvalar och rubba de vigtigaste rättsförhållanden.»

af *Herr Cederschiöld, R. Th.:* »Ett af de allra vigtigaste bland alla Konstitutions-Utskottets åligganden innefattas, enligt min åsigt, uti den i 55 § Riksdags-Ordningen Utskottet ålagda förpligtelse att pröfva och afgöra, huruvida en af Talman gjord propositions-vägran är stridande mot, eller enlig med Grundlagen; ty, om det å ena sidan icke kan förnekas att det ju är för den fria yttranderättens helgd inom representationen af en utomordentligt stor vigt, att en Talman ej må kunna missbruka sin makt och att således hans vägran att framställa en begärd proposition icke vinner Konstitutions-Utskottets godkännande derest den står i *strid* mot Grundlagen, så måste det dock å andra sidan äfven medgifvas, att fullt ut lika stor makt ligger deruppå, att Talmannens propositions-vägran må blifva af Utskottet godkänd, då den befinnes vara *enlig* med Grundlagen, helst nå-

got annat hinder för ett Riks-Stånd att under dess förhandlingar, med eller utan afsigt, trampa Grundlagen under fötterna icke finnes, än det, som innefattas uti den Talmannen åliggande förpligtelsen, att, vid hvarje så beskaffadt försök, vägra framställande af den proposition, som han ej finner vara med Grundlagen *enlig*.

Med denna uppfattning af denna frågas utomordentliga vigt har jag visserligen ej kunnat förbise min pligt såsom ledamot af detta Utskott, att efter bästa förmåga söka utreda frågan och framställa mina åsigter derom, men jag vågar dock hoppas att den korta tid af endast en dag efter beslutets justering, som blifvit lemnad för reservationers författande deremot, må blifva en giltig ursäkt för ofullständigheten af den, som jag nu går att afgifva.

Konstitutions-Utskottets majoritet har ansett Utskottets åliggande vara att endast pröfva huruvida det af Talmannen för sin propositions-vägran anförda skäl är stridande mot eller enligt med Grundlagen. Jag deremot anser det hafva varit Utskottets pligt, att då det af Talmannen anförda skäl ej ansågs vara giltigt, tillse, huruvida något annat hinder i Grundlagen funnes för propositionens framställande, och stöder jag denna min åsigt på 55 § Riksdags-ordningen, som, utan att med ett enda ord inskränka Utskottets pröfningsrätt till de af Talmannen anförda skäl, ålägger Utskottet att »inkomma med bestämdt utlåtande öfver frågans stridighet eller enlighet med Grundlagen».

Majoriteten, som sålunda, i strid mot min åsigt om Utskottets pligt, inskränkt sin pröfning till det af Talmannen för sin vägran åberopade skäl, hemtadt från stadgandet uti 90 § Regerings-formen, att domaremagtens beslut ej må komma under Riksens Ständers pröfning, har förklarat detta skäl ej utgöra hinder för den af Borgare-Ståndet äskade propositionens framställande.

För att leda sig till ett sådant resultat har Betänkandets författare först ingått i en vidlyftig undersökning om rätta betydelsen af de uti 18 och 21 §§ Riksdags-Ordningen förekommande orden *»i något Stånd»* och *»till laglig åtgärd förvises»*, — samt efter denna undersökning påstått sig hafva ådagalagt, att embetsverken endast egde rättighet att pröfva huruvida olagligheter blifvit vid riksdagsmannaval begångne, men icke att afgöra, huruvida den valde vore i alla hänseenden behörig att blifva Riksdagsman, hvaröfver afgörandet ensamt tillkommer vederbörande Riks-Stånd.

Vidare heter det i Betänkandet: »Om embetsverket vid pröfningen af klago»mål öfver riksdagsmannaval funne olaglighet dervid icke vara begången, skall det »utfärda fullmagt för den, som fått de flesta rösterna, hvaremot vederbörande »Riks-Stånd hade att pröfva, huruvida denne kunde till Riksdagsman godkännas.»

Genom en dylik tillämpning af Riksdags-Ordningen påstår Betänkandets författare gränsen emellan embetsmännens och Riks-Ståndens olika pröfningsrätt vara uppdragen i öfverensstämmelse med Riksdags-Ordningens ordalydelse, och att man, med en sådan uppfattning af dess föreskrifter i detta afseende, icke har anledning

befara kollision emellan dessa särskilda hvar för sig sjelfständiga makter inom samhället. Som tiden ej tillåter mig att ingå uti någon utförlig vederläggning hvarken af författarens utredning af ofvannämnda ords betydelse eller af de besynnerliga slutsatser, som han deraf dragit, anser jag det för mig vara särdeles gynnsamt, att hela hans deduktion i ofvanberörde afseende, på sätt jag straxt skall visa, icke eger det ringaste inflytande på den fråga, som Utskottet här har att besvara. Först anser jag mig dock i förbigående böra med några ord påpeka det för ett Riks-Stånds sammansättning och utseende högst märkvärdiga resultat, hvartill författarens argumentation, om den vore riktig, möjligtvis skulle kunna leda.

Sedan Riksdags-Ordningen uti dess 18 § stadgat, att till Riksdagsman må ej i något Stånd godkännas och ej heller uti riksdagsmannaval deltaga den som står under förmyndareskap, ej den som är i cessionstillstånd, ej den som genom laga kraftvunnen dom förklarats ovärdig medborgerligt förtroende eller att föra andras talan, eller för något nesligt brott till straff skyldig, så bestämmes uti nästföljande, eller den 19 § att den väljande eller under omröstning komne, som förmenar olagligheter vara vid ett riksdagsmannaval begångne, eger att deröfver föra klagomål hos vederbörande Landshöfdinge-embete, samt att den med dess beslut missnöjde eger att deröfver anföra underdåniga besvär, ställda till Konungen för att i Dess Högsta Domstol skyndsamt upptagas och afgöras.

Nu har man väl allt hittills ansett häraf klart följa, att, derest den klagande kunde styrka att den valde befunne sig i någotdera af de förhållanden, som enligt 18 § gjorde honom oberättigad att vara Riksdagsman, det, enligt nästderpåföljande §, skulle utgöra en oeftergiflig pligt för Landshöfdinge-embetet och Högsta Domstolen att såsom olagligt upphäfva det skedda valet.

Efter den nya tolkning af dessa Grundlags-§§, som Utskottets majoritet nu tillåtit sig, skulle deremot embetsmyndigheterna icke ega att sträcka sin pröfningsrätt längre än till den formela delen af valet, och, då något fel i formelt hänseende dervid ej förelupit, skulle riksdagsmanna fullmakt utfärdas för den, som erhållit de fleste rösterna, äfven om den öfver valet klagande behörigen styrkt, att den till Riksdagsman valde vore omyndig eller till och med en straffad tjuf eller bedragare.

Vore nu denna nya tolkning af Grundlagen den rätta, så skulle det ju möjligtvis kunna hända, att pluraliteten af de inom något Riks-Stånd sammanträdande medlemmarne t. ex. icke hade uppnått den för Riksdagsmän föreskrifna ålder, eller eljest befunne sig uti ett eller annat af de förhållanden, som, enligt 18 §, borde göra dem oberättigade att vara Riksdagsmän, — och då, vid sådant förhållande, denna majoritet sannolikt skulle låta sin första åtgärd blifva den, att utvotera den med behöriga riksdagsmanna-qvalifikationer försedda minoriteten, för att såmedelst betrygga sin egen ställning såsom riksdagsmän, så torde icke kunna

bestridas, att ett sådant Riks-Stånds sammansättning och utseende skulle vara af en ganska egen beskaffenhet, då Ståndet, enligt 23 § Riksdags-Ordningen förklarade sig behörigen konstitueradt, för att medelst deputation hos Konungen begära sin Talman.

Tiden medgifver nu icke att vidare sysselsätta mig med författarens argumentation för den framställda nya tolkningen af vissa grundlags-§§, men är icke heller nödigt, enär hela denna argumentation, såsom jag redan nämnt, efter min åsigt, icke har det ringaste inflytande på den fråga, som det nu åligger Utskottet att besvara.

Föremålet för Konstitutions-Utskottets verksamhet uti förevarande fall, efter den begränsning majoriteten deråt gifvit, har nemligen alldeles icke varit att undersöka och utreda rätta betydelsen af de uti Betänkandet citerade 18, 19 och 21 §§ Riksdags-Ordningen.

Den fråga Konstitutions-Utskottet, efter nämnde begränsning, nu haft att besvara, var helt enkelt denna: är den omständighet, som Herr Boman uti sin motion åberopat till stöd för yrkandet, att Herr Wallenberg måtte förklaras obehörig att vara Riksdagsman för staden Sundsvall, samma omständighet, hvilken redan en gång blifvit åberopad till stöd för det förut framställda enahanda yrkande, som af Högsta Domstolen blifvit pröfvadt och ogilladt?

För att finna svaret på denna fråga erfordras endast att jemföra Herr Bomans motion, med Högsta Domstolens i Betänkandet åberopade Utslag.

Man skall då inhemta, dels af Herr Bomans motion, att han, *såsom stöd* för yrkandet att Herr Wallenberg måtte förklaras ej vara behörig representera för staden Sundsvall, ej åberopat något annat skäl än det, att Herr Wallenberg ej skall vara i nämnde stad bosatt; samt dels af Högsta Domstolens utslag, att det just varit på alldeles samma skäl, som enahanda yrkande förut blifvit af de öfver detta riksdagmannaval klagande hos Landshöfdinge-embetet framstäldt; men att så väl nämnde embetsmyndighet som äfven Högsta Domstolen, dit saken blifvit fullföljd, förklarat att Herr Wallenberg måste anses vara bosatt i nämnde stad, samt derföre, med ogillande af det framställda yrkandet, förordnat att Riksdagsmanna-fullmagt skulle för Herr Wallenberg utfärdas.

Då nu således den af Herr Boman väckta motionen, så väl till motiv som till slutresultat, innefattar precist samma yrkande, som det, hvilket redan utgjort föremål för domare-magtens pröfning och blifvit af Högsta Domstolen ogilladt, så måste häraf, efter min uppfattning, oförtydbart följa, att Borgare-Ståndets Talman enligt 90 § Regeringsformen icke egt rättighet att å Herr Bomans motion framställa proposition.

Hvad beträffar den uti Betänkandet förekommande strofen »att Högsta Domstolen endast yttrat sig om Herr Wallenbergs rätt att erhålla fullmagt, men icke

ingått

ingått i vidsträcktare pröfning af hans behörighet att vara Riksdagsman», så har denna strof förekommit mig vara af den beskaffenhet, att säkerligen mången, lika med mig, skulle betrakta densamma endast såsom ett gyckel, så vida den blifvit framställd af en enskild person, och ej, såsom nu är fallet, af Konstitutions-Utskottets majoritet; att domaremagtens beslut hålles i helgd, utgör ett af hufvudvilkoren för det lagbundna samhällets bestånd.

Äfven om jag skulle anse Högsta Domstolen hafva misstagit sig uti tillämpningen af Grundlagens föreskrifter, eller trädt utom gränsen af sin befogenhet, måste det dock alltid vara min pligt att respektera det beslut, som af Högsta domaremagten blifvit meddeladt. — Att misstag och fel kunna begås äfven af Högsta Domstolens medlemmar är visserligen obestridligt, och de äro derföre icke heller fritagne från ansvar för sina åtgöranden. Sättet för sådant ansvars utkräfvande finnes i Grundlagen bestämdt; — men det af Borgare-Ståndet nu gjorda försök, att tvärtemot tydliga stadgandet i 90 § Regerings-formen få under sin pröfning draga en fråga, som redan blifvit af Högsta Domstolen genom formligt Utslag afgjord, innefattar, såsom jag förmodar, det enda i sitt slag, som under vårt nu gällande Stats-skick egt rum.

Det har varit majoriteten inom 1860 års Konstitutions-Utskott förbehållet, att åt detta Borgare-Ståndets grundlags-stridiga försök lemna sitt godkännande.

Att detta godkännande skulle innefatta det mest vådliga prejudikat, om det vunne efterföljd, torde icke behöfva vidare ådagaläggas, helst en hvar lärer nogsamt inse, hvarthän ett fortsatt framgående på den banan skulle leda.

Men ehuru Borgare-Ståndets Talman, på sätt jag nu, såsom jag tror, tydligen ådagalagt, uti 90 § Regerings-formen egt ett fullgiltigt skäl för sin propositionsvägran, hade detta skäl dock, efter mitt förmenande, icke behöft derföre åberopas, enär för en sådan vägran finnes ett annat tillfyllestgörande skäl, det nemligen att Herr Bomans ifrågavarande motion blifvit för sent väckt.

Till denna åsigt har jag först och främst kommit genom jemförelse emellan 14, 18, 21 och 23 §§ Riksdags-Ordningen.

Sedan uti 14 § de qvalifikationer blifvit bestämda, som erfordras, för att inom Borgare-Ståndet vara valberättigad och valbar, samt uti 18 § uppräknats de förhållanden, som utgöra hinder för en person att kunna godkännas såsom Riksdagsman i något Stånd, så bestämmes uti 21 § sättet, huru Riksdagsmän skola legitimera sig, samt att granskningen af Preste-, Borgare- och Bonde-Ståndens ledamöters fullmagter skall ske inför Justitie-Statsministern eller den Konungen i

hans ställe förordnat; — och heter det derefter: »Sådan granskning, hvars fö»remål är att undersöka, huruvida fullmakterna blifvit utfärdade i den form, som »nästföljande § föreskrifver, skall sist inom fyra dagar derefter vara fulländad; »hvarje Stånd dess pröfningsrätt förbehållen, så väl i afseende på sådane medlem»mar, hvilkas fullmagter ej blifvit godkända, som dem, emot hvilka, till följd af »14 och 18 §§, någon anmärkning eger rum, i hvilket sednare fall frågan, om »den är klar och tydlig, hos Ståndet afgöres, men, då nödiga upplysningar saknas, »till laglig åtgärd förvises; och bibehålle emellertid den under ytterligare pröfning »ställde ledamoten sin riksdagsmannarätt.»

Efter det stadgande uti 22 § blifvit intaget angående fullmagternas lydelse och huru de böra underskrifvas, heter det uti 23 §: »Sedan Borgare- och Bonde»Stånden hvart för sig på behörigt sätt blifvit konstituerade, begäre de hos Ko»nungen medelst deputationer deras Talmän, hvilka Konungen då förordne», — samt vidare: »Under det Borgare- och Bonde-Stånden samlas och innan deras »Talmän förordnade äro, föres tills vidare ordet hos Borgare-Ståndet af Hufvud»stadens förste Fullmägtig, och i Bonde-Ståndet af den närvarande ledamot, som de »flesta riksmöten bevistat».

Af de nu citerade Grundlags-stadganderne finner jag tydligen följa, att den pröfningsrätt, som Borgare-Ståndet är förbehållen så väl i afseende på sådane medlemmar, hvilkas fullmagter ej blifvit godkände, som dem, emot hvilka till följd af 14 och 18 §§ någon anmärkning eger rum, skall af Ståndet genast vid riksdagens början företagas, helst Ståndet icke kan sägas hafva blifvit, såsom det uti 23 § heter, *»på behörigt sätt konstituerad!»* förr än denna pröfning, *för så vidt den på Ståndet sjelf beror*, försiggått. — Ty, om den af Borgare-Ståndets majoritet uti denna fråga uttryckta åsigt godkändes, och det således lemnades Ståndet öppet att när som helst under riksdagens lopp förklara den ene efter den andre af dess medlemmar vara obehörig att riksdagsmannakallet utöfva, så skulle det, ifall Ståndet under parti-tider fann för godt att i någon större skala utöfva en så beskaffad magt, kunna hända, att de för hela nationen vigtigaste beslut, såsom t. ex. om Konungens Rådgifvares ställande under tilltal inför Riksrätt, och om Svenska folkets beskattning m. m., blifvit fattade just genom medverkan af sådana representanter, som derefter förklarades hafva varit obehöriga att representantkallet utöfva.

Men, invänder man, det kan ju hända att anledningen till anmärkning emot en representants behörighet först längre fram under riksdagens lopp blifver känd. Ja, det är en sanning, och i sådant fall är enligt 56 § Riksdags-Ordningen Ståndets rättighet att upptaga frågan obestridlig. Men härvid bör ej förbises, att sådant endast undantagsvis uti högst sällsynta fall kan inträffa och att några vådliga följder deraf således ej heller äro att befara.

För min åsigt, att de anledningar, som förefinnas till anmärkning mot någon

representants behörighet, böra framställas innan Ståndet hos Konungen enligt 23 § Riksdags-Ordningen framställer anhållan om Talman, synes äfven den omständigheten lemna stöd, att Konungen, då denna anhållan framställes, bör veta hvilka representanter blifvit såsom sådane af Ståndet godkände, helst det svårligen kan antagas, att Konungen skulle vilja till Talman utnämna någon, mot hvars behörighet såsom representant anledning till anmärkning förefunnes; men om man nu likväl ej anser sig kunna instämma uti min åsigt derom, att Herr Bomans anmärkning mot Herr Wallenbergs behörighet såsom representant bort framställas genast vid Riksdagens början, samt att preskriptionstiden derför tilländagått, då Ståndet enligt 23 § Riksdags-Ordningen blifvit behörigen konstitueradt och hos Konungen begärt Talman, så vill det dock synas mig att man ovilkorligen måst medgifva, det tiden för denna frågas väckande med motionstidens slut gått till ända.

Riksdags-ordningens 48 § innehåller uttryckligen, att inga andra föredragningsämnen finnas än 1:o Konungens Propositioner; 2:o mål, som genom Protokollsutdrag eller Deputationer från Medstånden kommuniceras; 3:o Utskottens Betänkanden och Förslag, samt 4:o motioner, gjorde i Plena af någon vid riksdagen då närvarande Ståndets Ledamot.

Då nu den af Herr Boman väckta frågan icke hörer till någon af de 3 första kategorierna, så måste den höra till den 4:de, det vill säga vara en motion, enär den utgjort ett föredragningsämne hos Borgare-Ståndet, och äfven uti det derifrån till Utskottet expedierade Protokollsutdrag erhållit benämningen af motion.

Tiden för motioners väckande är åter uti 56 § Riksdags-ordningen inskränkt inom en månad från riksdagens början, med undantag endast af grundlagsfrågor och sådana frågor, som af redan fattade beslut eller redan upptagna ärenden, eller under riksdagen inträffade händelser *omedelbarligen föranledas*. Då intetdera är fallet med Herr Bomans ifrågavarande motion, måste häraf vara klart, att den blifvit för sent väckt och att proposition derå af sådan anledning ej grundlagsenligt bör kunna framställas, enär Grundlagen ej gjort något undantag för väckande af så beskaffade motioner som den förevarande. Om, i strid emot Grundlagen, den åsigt skulle göra sig gällande, att ingen preskriptionstid förefinnes för framställande inom Stånden af yrkanden om representanters uteslutande derifrån, utan att några förut okända anledningar dertill förekommit, så torde det lätt inses, att de vigtigaste följder för representantkallets utöfning deraf skulle kunna uppstå, och att ett eller annat Riks-Stånd skulle kunna befinna sig uti ett ständigt upplösningstillstånd.

Den ena dagen framställer Herr Boman påstående om Herr Wallenbergs uteslutning, men vinner ej majoritetens bifall till sitt yrkande. Den andra dagen kan Herr Wallenberg framställa enahanda yrkande mot Herr Boman och må-

hända hafva bättre utsigt till framgång. På enahanda sätt kan derefter fortsättas med den ene efter den andre, till dess den för tillfället rådande majoriteten befriat sig från alla för densamma mer eller mindre misshaglige Ståndskamrater.

Sedan jag nu, såsom jag hoppas, tydligen ådagalagt, att det af Herr Boman framställda yrkandet om Herr Wallenbergs uteslutande från Ståndet blifvit för sent väckt, då för ett sådant uteslutande ej åberopats något annat skäl, än det redan vid riksdagens början kända förhållande angående Herr Wallenbergs bostad, — så anser jag mig såsom ledamot af Konstitutions-Utskottet, jemlikt 55 § Riksdags-ordningen vara pligtig förklara propositions framställande å nämnde yrkande vara stridande mot Grundlagen och således böra, på det af mig anförda skäl, af Talmannen förvägras; — en vägran, som man synes hafva skäl antaga skulle vinna godkännande äfven af Konstitutions-Utskottets majoritet, — i fall frågan, såsom jag anser vara rättast, blifver återremitterad med föreläggande för Utskottet att, utan inskränkning till det af Talmannen åberopade skäl, enligt föreskriften uti 55 § Riksdags-Ordningen afgifva »utlåtande öfver frågans stridighet eller enlighet med Grundlagen», samt att således jemväl yttra sig öfver det skäl, hvarpå jag anser proposition böra vägras, det nemligen att motionen blifvit för sent väckt.

Om man skulle invända att Talmannen ej kan åberopa det af mig anförda skäl till stöd för vägran af proposition utan att begå en inkonseqvens, enär Talmannen redan framställt proposition på det lika sent väckta enahanda yrkandet angående Herr Lallerstedts uteslutande, så får jag till denna invändning svara, att misstag äro oskiljaktiga från menskliga naturen, och således måste kunna begås äfven af Herrar Talmän.

Men långt ifrån att ett af Talman begånget misstag i afseende på Grundlagarnes tillämpning bör kunna gifva honom anledning att för konseqvensens skull begå flera dylika, måste hvarje sådant af honom begånget misstag, sedan detsammas verklighet blifvit ådagalagdt, tvärtom för honom utgöra en välkommen påminnelse att undvika detsammas förnyande, helst den konseqvens, som både Konung och Ständer ega rätt att af hvarje Talman fordra, just är den att han, trogen sin ed, ställer sig rikets Grundlagar till »ovilkorlig efterlefnad».

I denna reservation instämde Herr Professoren *H. G. Lindgren.*

Herr Biskopen *J. A. Butsch* har reserverat sig emot Utskottets beslut, emedan han godkände Talmannens, på grund af 90 § Regerings-formen, åberopade skäl för sin propositions-vägran.

af Herr Prosten *S. L. Ljungdahl:* »I motsats mot Konstitutions-Utskottets majoritet har jag varit af den åsigt, att den propositions-vägran, som utgjort föremål för Utskottets bedömande, hade bort, på de af Borgare-Ståndets Talman

anförda skäl, af Utskottet godkännas. Vid sorgfällig granskning af alla till ärendet hörande handlingar har jag nemligen funnit, att den af Herr Boman väckta motionen, i hvad den beträffar Herr A. O. Wallenbergs behörighet att vara Riksdagsman, uteslutande afser alldeles samma fråga, som den, hvilken, i anledning af anförde klagomål, redan blifvit af Magistraten i Sundsvall och Konungens Befallningshafvande i Hernösand pröfvad samt af Högsta Domstolen definitift afgjord. Väl har man dels i sjelfva reciten af målets beskaffenhet, sådant det blifvit Utskottet till behandling förelagdt, genom insättande af orden: »*eller derstädes utöfva borgerlig näring*» sökt förändra det rätta sakförhållandet, dels, genom antagandet af en på nu förevarande fall otillämplig åtskilnad emellan rättigheten att besluta om *fullmakts* utfärdande för en viss person och rättigheten att afgöra om densammes *behörighet* att vara medlem i ett Riks-Stånd, velat så begränsa området för domaremagtens verksamhet, att den icke skulle behöfva anses komma i någon konflikt med de respektive Riks-Ståndens fria beslutande rätt äfven i frågor, som redan blifvit af den förra afgjorda. Men läser man med uppmärksamhet Herr Bomans ifrågavarande motion, skall man utan svårighet inse, att den så mycket mindre, hvad Herr Wallenberg beträffar, handlar om något annat, än det af Högsta Domstolen redan undanröjda hindret för Wallenbergs riksdagsmannabehörighet, som motionären sjelf uttryckligen anhåller, att, för den händelse hans om Wallenberg väckta förslag icke skulle kunna godkännas, på den grund att denna sak redan varit underkastad Högsta Domstolens pröfning, Borgare-Ståndet åtminstone måtte gilla hans framställning rörande Herr Lallerstedt. Och vore man än aldrig så benägen att med Utskottets majoritet instämma deruti, att en fullmagt på riksdagsmannaskap icke i och för sig innebär behörighet för fullmagtens innehafvare att vara ledamot af ett Riks-Stånd, så kunde man, enligt mitt förmenande, dock icke deraf följdriktigt komma till den slutsats, att den fullmagt, som nu är i fråga, skulle kunna göras betydelselös i afseende på just de omständigheter, som af vederbörande embetsmyndigheter varit tagna under ompröfning vid det om fullmagtens utfärdande lagligen fattade beslutet. För min del erkänner jag villigt Riks-Ståndens rätt icke blott att, efter den af Herr Justitie-Statsministern enligt 21 § Riksdags ordningen fullbordade fullmaktsgranskning, från sig utesluta sådane personer, mot hvilka, »till följe af 14 och 18 §§ i samma Grundlag, någon anmärkning eger rum,» utan äfven den vida mera betydande, att, sedan jemväl domaremagten varit i tillfälle att i afseende på någon inför densamma anhängiggjord fråga yttrande afgifva, pröfva och afgöra åtskilliga andra anledningar till anmärkningar, som emot befullmägtigad Riksdagsmans behörighet att i Stånden vinna inträde, kunna uppkomma, och jag anser mig icke i närvarande fall, som icke afser frågans hänvisning till »laglig åtgärd», behöfva inlåta mig i någon strid med Utskottets majoritet om rätta tydningen af dessa ord i förstbemälde 21 §; men hvad jag deremot nödgas på det kraftigaste be-

strida, är, att de i 14 och 18 §§ uppräknade behörighetsvilkor, *om* de redan blifvit af vederbörande domstolar i afseende på någon viss person pröfvade, skulle å nyo kunna underkastas Riks-Ståndens pröfning. En sådan rätt skulle, om den godkändes, kunna medföra de eftertänkligaste följder; den skulle, konseqvent tillämpad, leda till upphäfvande af all laglig ordning i samhället, i och med detsamma den upphäfde helgden af den lagskipande myndighetens domslut. Ur denna synpunkt har ock derföre Borgare-Ståndets Talman, enligt min öfvertygelse, rätteligen förfarit, då han, under åberopande af 90 § Regerings-formen, vägrat proposition å den af Herr Boman väckta fråga, hvilken, enligt ordalydelsen i Högsta Domstolens protokoll, blifvit så afgjord, att, enär Wallenberg, »*såsom burskapsegande och mantalsskrifven i Sundsvall*», måste anses vara der *bosatt*, Högsta Domstolen ej fann skäl att göra ändring i det slut, till hvilket Konungens Befallningshafvande i målet kommit. Då det nu icke lärer kunna bestridas, att föreskriften i 19 § Riksdags-Ordningen om sättet för anförande af klagomål öfver olagligheter vid riksdagsmannaval samt om deras afgörande omfattar alla de i föregående 14 och 18 §§ uppräknade behörighetsvilkor; då vidare onekligt är, att den af Herr Boman väckta fråga, beträffande Herr Wallenberg, blifvit af Högsta Domstolen afgjord; då icke ens vid ärendets behandling inom Borgare-Ståndet någon enda af de många talare, som yttrat sig, försökt att framdraga minsta skymt af anledning till annan anmärkning mot Herr Wallenbergs behörighet, än den af motionären framställda, samt då det slutligen är uppenbart, att Högsta Domstolens oftaberörde beslut i frågan, om det finge af Ståndet godtyckligt eller under hvilka förevändningar som helst underkännas, blefve utan all vigt och betydelse, så styrkes jag af alla dessa förenade omständigheter i min redan uttalade öfvertygelse, att den stridighet mot 90 § Regerings-formen, som af Talmannen åberopats, verkligen här föreligger. Och då jag sålunda funnit mig förpligtad att icke endast godkänna det slut, till hvilket Talmannen kommit, eller sjelfva propositionsvägran, utan äfven de af honom förebragte skäl, har jag ansett obehöfligt att ingå i någon närmare undersökning af de andra skäl, som, inom Utskottet framställda, möjligen äfven hade kunnat ytterligare motivera besagde åtgärd. Dock skulle jag, i händelse min mening i hufvudsaken blifvit segrande, icke hafva undandragit mig att deltaga i pröfningen äfven af dessa andra skäl, till hvilkas åberopande, i fall de befunnits giltiga, jag, i strid med majoritetens tolkning af 55 § Riksdags-Ordningen, anser Utskottet hafva varit fullt befogadt.»

I denna reservation har Herr *N. Tersmeden* instämt.

Herr *C. L. Reuterskjöld* har instämt i hvad som blifvit anfördt af Herrar Munck af Rosenschöld, Cederschiöld och Prosten Ljungdahl.

Herr Kongl. Hofpredikanten *Th. Wensjoe* har reserverat sig emot Utskottets beslut, under åberopande af de skäl, som blifvit anförda af Herrar Munck af Rosenschöld, Cederschiöld och Prosten Ljungdahl.

Herr Professoren *N. H. Selander* och Herr Kongl. Hofpredikanten *E. M. Tegnér* hafva instämt i de skäl, som blifvit anförda af Herr Munck af Rosenschöld och Prosten Ljungdahl.

STOCKHOLM, TRYCKT HOS JOH. BECKMAN, 1860.

N:o 5.

Ank. till Exp.-Utsk. den 24 Febr. 1860, kl. 1 e. m.

Memorial till Rikets Ständer, angående fullbordad granskning af de i Stats-Rådet förda Protokoll.

Konstitutions-Utskottet har, i enlighet med stadgandet i 105 § Regeringsformen, hos vederbörande äskat och derefter jemväl emottagit de efter nästlidna riksdags början i Stats-Rådet förda protokoll, nemligen öfver:

Justitie och Justitie-departements-ärenden, från och med den 1 November 1856 till och med den 27 Oktober 1859;

Utrikes Departements-ärenden från och med den 28 Oktober 1856 till och med den 14 Oktober 1859;

Landtförsvars-departements-ärenden från och med den 7 November 1856 till och med den 27 Oktober 1859;

Sjöförsvars-departements-ärenden från och med den 25 November 1856 till och med den 21 Oktober 1859;

Civil-departements-ärenden från och med den 11 November 1856 till och med den 27 Oktober 1859;

Finans-departements-ärenden från och med den 14 November 1856 till och med den 27 Oktober 1859;

Ecklesiastik-departements-ärenden från och med den 1 November 1856 till och med den 27 Oktober 1859, samt

Ärenden, hvilka varit gemensamma för två eller flera Departement, äfvensom sådana, som föredragits i sammansatt Svenskt och Norskt Stats-Råd.

Under den, i öfverensstämmelse med Grundlagarnes föreskrift, företagne och numera fullbordade granskning af dessa protokoll, har anledning icke förekommit att emot någon Stats-Rådets Ledamot tillämpa 106 § Regerings-formen; Och har Utskottet i öfrigt funnit endast nedan omförmälda förhållanden vara af beskaffenhet att böra hos Rikets Ständer anmälas, nemligen:

1:o.

Sedan Kongl. Maj:t, i anledning af Rikets Ständers underdåniga skrifvelse den 3 Februari 1858, angående tiden och vilkoren för åtskilliga vid då pågående riksdag beviljade löneförhöjningars utgående, dels den 23 i samma månad utfärdat nådigt Cirkulär i ämnet, dels ock genom nådigt Bref den 15 påföljde Juni, gifvit Dess och Rikets Svea Hof-rätt tillkänna, att Kongl. Maj:t funnit godt i nåder stadga, att i allmänhet och der ej Kongl. Maj:t, på grund af särskilda omständigheter, annorlunda förordnade, skulle tills vidare utan särskild föreskrift iakttagas, att Hofrätts-ledamot, som på grund af sjukdomsfall, hvilket räckte öfver två månader, eller ock af annan orsak åtnjöte ledighet under sådan tid, att annan person i hans ställe behöfde till Hof-rättens biträde förordnas, skulle vidkännas afdrag å sin lön, motsvarande en fjerdedel af hvad deraf sig belöpte, i sednare fallet å hela nämnda tid, och i förra fallet å den del deraf, som öfverskjöte 2 månader; hvaremot i de fall, då sådan ledamot, till följd af annat honom af Kongl. Maj:t lemnadt uppdrag, vore förhindrad att sin tjenst förrätta, något löneafdrag ej skulle ifrågakomma; så hade, uti underdånig skrifvelse den 2 September nämnde år, Hof-rätten, som ansåg berörda föreskrifter icke tillämpliga på två dess ledamöter, hvilka, såsom jemväl ledamöter af Ridderskapet och Adeln, utöfvat Riksdagsmannakall från årets början och till sisthållna riksmötes slut, samt innehaft ledamotsbefattningar i Utskott, och i följd deraf under tiden icke varit i Hof-rätten tjenstgörande, — hos Kongl. Maj:t i underdånighet hemställt, huruvida icke förenämnde två ledamöter borde för nämnde tid njuta befrielse från afdrag å sina löner.

Vid ärendets föredragning i Stats-Rådet den 21 September 1858, yttrade föredraganden, Hans Excellens Justitie Stats-ministern Herr Friherre De Geer, att enär löneafdrag tillförene icke skett för de Hof-rätts-ledamöter, som af Riksdagsmannabefattning varit hindrade att sin tjenst förrätta, samt i de af Rikets Ständer vid sednaste riksdag fastställda vilkor för då beviljade löneförhöjningar funnes medgifvet, att der undantag från samma vilkor syntes böra ega rum, sådant borde vid hvarje särskildt fall utsättas; alltså och med afseende derpå, att ledamotsbefattning i Utskott, som af nu ifrågavarande Hofrätts-ledamöter utan arfvode varit utöfvad, uti förevarande hänseende kunde anses jemförlig med af Kongl. Maj:t lemnadt offentligt uppdrag, under hvars utförande Hofrätts-ledamot, jemlikt de af Kongl. Maj:t den 15 Juni 1858 meddelade allmänna föreskrifter, vore från löneafdrag befriad, funne Hans Excellens bemälde ledamöter nu desto hellre böra njuta sådan befrielse till godo, som dels Rikets Ständers vilkor om löneafdrag icke varit kungjorda den tid ledigheten åtnjöts, och dels särskilda adjunktionsmedel finnas å Hof-rättens stat uppförde till gäldande af arfvoden i de fall, då ordinarie ledamot, som icke sjelf förrättar sin tjenst, anses icke böra aflöna vikarien.

Uti denna mening instämde Hans Excellens, Stats-ministern för Utrikes Ärendena, Herr Friherre Manderström samt Herrar Statsråden Wallensteen, Grefve Gyldenstolpe, Anjou, Ehnemark, Grefve Hamilton och Lagerstråle; hvaremot Herr Stats-rådet Almqvist yttrade, att då arfvode åt Riksdagsmän icke hos oss bekostas af statsmedel, ansåge Herr Stats-rådet den frälseman, hvilken för utöfningen af sin riksdagsmannarätt upphör att bestrida den befattning i Statens tjenst, han sig åtagit, icke böra undgå att, lika med andra tjenstemän, som åtnjuta tjenstledighet, vidkännas stadgadt afdrag å lönen för tjenstens bestridande under tiden, så att Statsverket icke må betungas med någon särskild utgift i sådant afseende,

och ansåg Herr Stats-rådet sig således icke kunna tillstyrka bifall till Hof-rättens förevarande hemställan.

Utskottet, som ansett den af Herr Stats-Rådet Almqvist uttalade mening vara välgrundad, har uti den omständigheten, att tre af Stats-Rådets ofvannämnde ledamöter vid ett annat tillfälle afgifvit tillstyrkande, motsatt den mening, hvilken de uti detta mål biträdt, — funnit en ökad anledning att å detta ärendes behandling fästa Rikets Ständers uppmärksamhet.

Enligt hvad protokollet öfver Finans-ärenden den 10 Januari 1857 utvisar, hade nemligen Kongl. Maj:ts och Rikets Stats-kontor anhållit, det måtte anslag i nåder varda anvisadt, att tilldelas den person, som blefve förordnad till vikarie för en i Stats-kontoret anställd Kammarskrifvare, under den tid, denne för utöfvande af Riksdagsmannakall såsom ledamot af Ridderskapet och Adeln åtnjöte tjenstledighet; Och hade, vid ärendets föredragning i Stats-Rådet, samtlige då närvarande Stats-Råds-ledamöter, bland hvilka jemväl voro Herrar Stats-råden Wallensteen, Grefve Gyldenstolpe och Anjou, förenat sig om ett yttrande, affattadt i följande ordalag:

"Då Kongl. Maj:t genom nådigt Bref till Krigs-kollegium af den 2 Mars 1840 förklarat, att, om än, jemlikt 79 § Riksdags-ordningen, adelsman, som är berättigad till säte och stämma på Riddarhuset, icke kan förvägras att för riksdagsmannarättens utöfning njuta ledighet från innehafd tjenst, deraf likväl icke följde befrielse från åliggandet att ombesörja det hans tjenst under tiden blefve bestridd, helst Kongl. Maj:ts och Rikets tjenst i vidrigt fall kunde komma att eftersättas, samt att i sådant hänseende borde af löneförmånerna afstås så mycket, som svarar emot half lön i lägsta tjenstegraden, ansåg Stats-Rådet sig, i öfverensstämmelse härmed, böra i underdånighet tillstyrka, att bemälde Kammarskrifvare under den tid han, i och för utöfningen af sin riksdagsmannarätt, åtnjöte tjenstledighet, skulle, för bestridande af Kammarskrifvaretjensten, afstå hälften af den derför bestämda lön, så framt icke, med Stats-kontorets samtycke, annan öfverenskommelse kunde träffas; och hemställde Stats-Rådet till följd häraf, att särskildt arfvode af Statsmedel för bestridande af omförmälda befattning icke måtte, på sätt Stats-kontoret i underdånighet föreslagit, anvisas."

2:o.

Protokollet öfver Utrikes Departements-ärenden den 19 Juni 1858 innehåller, att Stats-ministern för Utrikes Ärendena, Hans Excellens Herr Friherre Manderström hemställt samt Stats-Rådets öfriga närvarande ledamöter, Hans Excellens Justitie Stats-ministern, Herr Friherre De Geer, Herrar Stats-råden Wallensteen, Gripenstedt, Grefve Gyldenstolpe, Anjou, Almqvist, Ehnemark, Grefve Hamilton och Lagerstråle tillstyrkt, det måtte Kongl. Maj:t i nåder förordna till Expeditions-sekreterare och Chef för Kameral-afdelningen i nämnde Departement, Förste Sekreteraren m. m. Peder Prydz Bloch samt till Andre Sekreterare med lön i lägre lönegraden Candidatus Juris Olof Stenersen.

Då enligt hvad Utskottet inhemtat, bemälde Bloch och Stenersen icke äro infödde Svenske män, utan Norrske undersåter, så, och churu det icke undfallit Utskottets uppmärksamhet, dels att fullmagter å ifrågavarande tjenster icke blifvit utfärdade, dels ock att tillförene embeten och tjenster inom Utrikes Departements-expeditionen blifvit af Norrske män förvaltade, har Utskottet, som ansett ofvanberörde rådgifvare-åtgärd icke stå i öfverensstämmelse med andan af före-

skriften i 28 § Regerings-formen, — trott sig böra härom hos Rikets Ständer göra anmälan.

3:o.

Enligt hvad Protokollen öfver Landtförsvars-departements-ärenden utvisa, hafva vid flera särskilda tillfällen befordringar till högre militär-embeten skett utan att vederbörande Departements-chef ärendet föredragit eller derom yttrande afgifvit.

För att kunna bedöma, huruvida en dylik behandling af befordringsärenden är med Grundlagens anda och ordalydelse öfverensstämmande, har Utskottet trott sig böra till närmare skärskådande företaga hit tillämpliga föreskrifter i Regeringsformen; och hafva i detta hänseende följande stadganden framställt sig:

(§ 4) "Konungen äger att allena styra Riket på sätt, denna Regeringsform föreskrifver; inhemte dock, i de fall, här nedanföre stadgas, underrättelse och råd af ett Stats-Råd." — — — — —

(§ 7) "Alla Regeringsärenden, med undantag af sådana, som i 11 och 15 §§ omförmälas" (Ministeriela och Kommandomål) "skola inför Konungen i Stats-Rådet föredragas och der afgöras."

(§ 8) "Ej må Konungen fatta något beslut i mål, hvaröfver Stats-Rådet höras bör, derest icke minst Tre af Stats-råden, utom vederbörande Föredragande, tillstädes äro. Stats-Rådets samtlige ledamöter, der de icke laga förfall äga, skola öfvervara alla mål af synnerlig vigt och omfattning, som, efter dem förut meddelade föredragningslistor, i Stats-Rådet förekomma och Rikets Allmänna Styrelse röra. Sådana äro: Frågor och Förslag om nya Allmänna Författningars vidtagande, om Upphäfvande och Förändring af de förut gällande; om nya Allmänna inrättningar uti särskilda Styrelsens grenar med flera af dylik beskaffenhet."

(§ 9) "Uti alla mål, som hos Konungen i Stats-Rådet förekomma, skall protokoll föras. Stats-Rådets tillstädesvarande ledamöter böra, under ansvarighet för rådslagen, till den påföljd hvarom i 106 och 107 §§ vidare stadgas, ovilkorligen till protokollet sina meningar yttra och förklara; Konungen dock förbehållet att allena besluta. — — — Den som ej särskild mening till protokollet anfört, vare för beslutet ansvarig, såsom hade han styrkt Konungen att det beslut fatta."

(§ 10) "Innan ärendena hos Konungen i Stats-Rådet föredragas, skola de, genom nödiga upplysningars inhemtande från vederbörande Embetsverk, af den Föredragande beredas."

(§ 28) 1:o. "Konungen eger att i Stats-Rådet utnämna och befordra infödde Svenske män till alla de Embeten och Tjenster inom Riket, högre och lägre, hvilka äro af den egenskap, att Konungen fullmagt derå utfärdar, dock böra vederbörande förut med förslag hafva inkommit, der sådana hittills egt rum. — — Hvarje Departements-chef skall föredraga och expediera alla ärenden, rörande befordringar, förordnanden, tjenstledighet och afsked, till och ifrån Embeten och Tjenster, vid de Verk och Stater, som under Departementet höra."

Enligt Utskottets uppfattning ådagalägga dessa föreskrifter att, på samma gång Grundlagstiftaren förbehållit Konungen allena beslutande rätt, har han sökt åt ärendena bereda en så mångsidig och grundlig pröfning, som möjligt, samt att undanrödja alla anledningar till förhastade beslut. Och har Utskottet ansett jemväl den slutsats häraf böra dragas, att hvad Regerings-formen sålunda i allmän-

het stadgar om ärendenas föredragning samt Stats-Rådets skyldighet att yttranden afgifva, äfven äger tillämplighet på alla frågor, som röra befordringar.

För en motsatt åsigt, så vidt den angår sysslor, till hvilka förslag icke upprättas, har man velat hemta stöd af 33 § Regerings-formen.

Denna § lyder sålunda:

"Enär sådana sysslor, hvartill förslag blifvit upprättade, skola af Konun-"gen bortgifvas, böra Stats-rådets ledamöter yttra sig öfver de sökandes skickligheet och förtjenster. Äge de äfven rätt, att emot Konungens utnämningar till an-"dra Tjenster och Embeten underdåniga påminnelser göra."

Om nu åt denna § gåfves den tydningen, att endast de i förra punkten omnämnda sysslor erfordrade föredragning; men att Konungen deremot vore förbehållet att omedelbarligen fatta beslut om befordringar till öfriga embeten, eller dem, till hvilka förslag ej upprättas; så komme 33 § att genom en dylik tolkning upphöjas till ett undantagsstadgande ifrån de allmänna, i 7, 9, 10 och 28 §§ meddelade föreskrifter; men då 33 § icke med ett enda ord antyder, att derigenom göres någon inskränkning uti eller undantag ifrån nyssnämnda §§:s föreskrifter, torde deraf äfven följa att en sådan tolkning saknar giltighet.

Sednare punkten af 33 §, tillämpad efter dess ordalydelse och med hänsigt jemväl till föregående paragrafer, bör enligt Utskottets omdöme uppfattas så, att, i händelse Konungen, sedan befordrings-ärende af ifrågavarande beskaffenhet blifvit i vederbörlig ordning föredraget, samt Stats-Rådets ledamöter yttrande afgifvit, — ändock icke skulle gilla hvad Stats-Rådet hemställt, utan fattar ett deremot stridande beslut, så inträder då Stats-Rådets rätt, att underdåniga påminnelser göra.

Då det af Utskottet sålunda anmärkta sätt för behandling af ärenden, rörande befordringar till embeten och tjenster, hvartill förslag ej upprättas, — så vidt Utskottet af protokolls-granskningen erfarit, endast undantagsvis förekommit uti andra Stats-departement; men deremot så ofta inom Landtförsvars-departementet, att det der synes utgöra nästan en allmän regel; så har Utskottet af detta förhållande funnit sig uppmanadt att hos Rikets Ständer anmäla, det nedanförtecknade utnämningar skett, utan att vederbörande Departements-chef ärendet föredragit eller yttrande derom afgifvit, nemligen:

Under den tid Herr Stats-Rådet Grefve Gyldenstolpe varit Chef för Landtförsvars-departementet:

1857 den 29 September utnämndes General-Fälttygmästare och Chef för Artilleriet;
„ den 3 November två General-Majorer i Arméen;
1856 den 21 November General-Befälhafvare i 3:dje Militär-distriktet;
„ s. d. Chef för Wermlands Regemente;
1858 den 27 April En General-Major i Arméen;
„ „ „ „ Öfverste och Chef för Skaraborgs Regemente;
„ den 4 Maj Öfverste och Chef för Göta Artilleri-Regemente;
„ „ „ „ Öfverste och Chef för Westgöta Regemente;
„ den 21 September Öfverste och Chef för Smålands Hussar-Regemente;

Under den tid Herr Stats-Rådet Björnstjerna varit Departements-Chef:

1858 den 22 December Chef för Ingeniör-corpsen;
1859 den 15 April Chef för Nerikes Regemente;
„ „ „ „ Chef för Calmar Regemente;
„ den 6 Augusti Tre General-Majorer i Arméen;

Vid tillfällen, då Herr Stats-rådet Ehnemark varit tillförordnad Chef för Departementet:

1858 den 24 September En General-Löjtnant i Arméen;
„ den 28 September Öfverste och Chef för Kronprinsens Hussar-Regemente.

4:o.

Uti underdånig skrifvelse den 21 December 1857 anmälde General-Post-styrelsen, att det, på grund af Kongl. brefvet den 9 Mars 1855, under den 12 påföljde April afslutade och vid 1856 års slut prolongerade kontrakt med Grefve P. A. Sparre om förfärdigande af portofrimärken för Postverkets räkning vore gällande endast till 1857 års slut, samt att, för uppgörande af nytt kontrakt om tillverkning af portofrimärken för år 1858 och vidare General-Post-styrelsen i det längsta ansett sig böra afvakta de beslut, som komme att fattas i afseende på portosatserne och frimärkenas blifvande valörer; men att då kontraktstiden emellertid vore nära tilländalupen, Post-styrelsen varit betänkt på åtgärders vidtagande, och i sådant ändamål sökt förskaffa sig alla nödiga upplysningar. Härvid hade Post-styrelsen väl förvissat sig om möjligheten att äfven hos annan person, än Grefve Sparre, kunna få försvarliga frimärken tillverkade, men äfven derom, dels att de af Grefve Sparre, med stor både omtanka, insigt, besvär och kostnad anskaffade och till en del af honom sjelf inventerade maskiner, hvaribland företrädesvis borde nämnas pricknings- och hålsticknings-maskinen, hvars fulländade beskaffenhet ingenstädes vore öfverträffad, syntes böra lemna största garantien för den bästa tillverkning, dels derom, att Grefve Sparre, enligt nya förevisade prof, genom städse upprepade försök, uppbringat tillverknings-metoden till en fullkomlighet, som lemnade ingenting öfrigt att önska; vid hvilket förhållande, och synnerligast då i betraktande toges, att vid tiden då tillverkningen af frimärken härstädes först ifrågakom, Post-styrelsen sannolikt skulle stannat i stor förlägenhet att sådana åstadkomma, utan Grefve Sparres medverkan och anlitande af hans insigter, samt att han, om än årliga tillverkningskostnaden blifvit betäckt, dock torde haft ingen eller högst ringa ersättning för sina nerlagda kostnader, Styrelsen ansett sig böra företrädesvis söka att med honom träffa ny öfverenskommelse; och hade Grefve Sparre dervid gjort det anbud, att dels till Postverket emot Tio Tusen Riksdaler Banko öfverlemna den af honom inventerade hålstickningsmaskin, original-stämplarna till frimärkena samt alla nödiga upplysningar för tillverkningen, dels ock, efter det inlösen skett, fortfarande ombesörja frimärkenas tillverkning mot ett pris af 32 sk. banko per tusende och rättighet att kostnadsfritt få begagna den af Postverket inlösta, härtill erforderliga redskap, samt under vilkor att kontraktet uppgjordes på minst tre och ett halft år. Detta anbud underställde General-Post-styrelsen Kongl. Maj:ts nådiga pröfning med förklarande, det Styrelsen väl insåg fördelen för Postverket att sjelf äga eller kunna tillösa sig de för tillverkning af frimärken nödiga maskiner m. m., för att derigenom blifva oberoende af möjligen inträffande uraktlåtenhet å en entreprenörs sida eller möjliga försök af några få personers samverkan till uppdrifvande af tillverkningspriset; men att Styrelsen, med hänsigt till Postverkets strängt anlitade tillgångar, likväl icke vågade att för det närvarande tillstyrka en så hög inköps-summa, som den Grefve Sparre föreslagit, helst General-Post-styrelsen, efter hvad den inhemtat om förhållandena, trodde sig kunna antaga, att en så kallad hålstickningsmaskin, i närmaste likhet med Grefve Sparres, kunde tillverkas för ungefär 1,333

R:dr 16 sk. banko, att kostnaden för en erforderlig press af egen konstruktion, med tillbehör, uppginge till enahanda belopp, och stämplarne med den konstgravyr, som ganska fördelaktigt utmärkte dem, till samma summa. Men, ehuru vid 1856 års slut, då kontraktet med Grefve Sparre prolongerades och tillverkningspriset för frimärkena nedsattes från En Riksdaler till 32 sk. banko, Grefve Sparre obestridligen, med den uppsägningstid kontraktet bestämde, ägt juridisk rätt att påyrka det högre prisets beståndande ännu ett år, samt, genom detta Grefve Sparres, af särskilda omständigheter föranledda, medgifvande uppkommit en besparing, uppgående, för tillverkningen af tre millioner frimärken under årets lopp, till ett belopp af mer än 1000 R:dr banko, ansåge likväl General-Post-styrelsen, att den summa, som borde Grefve Sparre för ifrågavarande inlösen erbjudas, lämpligen kunde inskränkas och bestämmas till 6,000 R:dr banko, dock borde dervid fästas åtskillige af Post-styrelsen uppgifna vilkor.

Protokollet för den 30 December 1857 innehåller att, då ärendet i Stats-Rådet föredrogs, Stats-Rådet, med afseende dels å fördelen för Postverket att sjelf äga erforderliga maskiner för tillverkningen af portofrimärken, dels ock å det besvär och den kostnad, Grefve Sparre fått vidkännas för anskaffande af de för nämnda ändamål, till en del utaf honom uppfunna och till särdeles fulländning bragte maskiner, hvilka blifvit Postverket till inlösen erbjudna, i underdånighet tillstyrkt, det Kongl. Maj:t täcktes i nåder bifalla, att, derest Grefve Sparre vore villig att för 10,000 R:dr banko öfverlemna till Postverket, med äganderätt, icke blott originalstämplarna till frimärken af bästa beskaffenhet, enligt insända prof, och dertill erforderlig hålstickningsmaskin, utan äfven en tillhörande press af lämplig konstruktion, jemte alla öfriga behöfliga verktyg och redskap samt skriftlig noggrann beskrifning på tillverkningssättet, omfattande äfven färg- och limberedningen, General-Post-styrelsen måtte derför få, af postmedlen, till bemälde Grefve utgifva berörda summa, 10,000 R:dr banko, under de vilkor i öfrigt, som härvid blifvit af General-Post-styrelsen uti den underdåniga skrifvelsen föreslagna.

Då General-Post-styrelsen grundat sitt förslag om lösesummans belopp på en utförlig och detaljerad utredning af ärendet, har det synts Utskottet anmärkningsvärdt, att föredraganden, Herr Stats-Rådet Gripenstedt, när han ansåg sig böra samma förslag frångå och tillstyrka en lösesumma, i så betydlig mån öfverskridande den af General-Post-styrelsen föreslagna, icke ingått i vederläggning af detta embetsverks mera sparsamhet åsyftande hemställan, än mindre för sitt tillstyrkande anfört nya, tillfyllestgörande skäl.

Stockholm den 17 Februari 1860.

Reservationer:

Af Friherre *J. G. Paijkull:* "Då Sverige för närvarande eger en Regering, som är gillad och uppburen både af representationen och landet i sin helhet, hade jag helst önskat att alla anmärkningar uteblifvit, hvarföre jag icke heller ansett mig kunna deltaga i någon af de *fyra* så kallade anmälanden Utskottet trott sig denna gång böra framföra. Deras obetydliga beskaffenhet torde också ej tillvinna dem någon synnerlig uppmärksamhet från Riksens Ständers sida i annat hänseende, än såsom bevis att Styrelsen i det allranärmaste uppfyllt hvad man af en redlig, kunnig och upplyst Regering bör förvänta.

Hvad angår formen för de framställda anmärkningarne har jag förenat mig i Herr Tersmedens reservation; i afseende på deras inre halt må följande i korthet anföras:

1:o. Rikets sannskyldiga nytta är icke beroende af beslut, hvilkas inverkan på det hela är af så ringa betydenhet och den omnämnde inkonseqvensen kan lätt förklaras af hvar och en, som tager närmare kännedom om förhållandet.

2:o. De ifrågavarande Norrmännen äro icke *utnämnde* utan *förordnade*. I Utrikes-departementet behandlas, såsom kändt är, alla frågor som röra Norriges förhållanden till utrikes magter. En mängd Norrska handlingar måste der läsas, öfversättas på andra språk och afskrifvas. Ehuru mycket Svenska och Norrska språken likna hvarannan, så finnas likväl emellan dem ganska väsentliga skiljaktigheter, som nästan göra till en nödvändighet att i Departementet använda Norrmän, hvarföre också under mer än 30 år en eller flere Norrmän alltid tjenstgjort i nämnde embetsverk. Härtill kommer att vid de Utrikes beskickningarne kunna Norrmän användas utan att man eger någon laglig rätt att deröfver klaga, och de hafva dock der alldeles samma tjenstgöring som här hemma. Men om Norrmän skola användas vid de Utrikes Missionerna, hvilket man ej billigtvis torde kunna misstycka, så vida antalet hålles behörigen inskränkt, så torde det dock icke vara utan sin väsentliga nytta att de förut här i Stockholm få tillfälle att inhemta närmare kännedom om Svenska språket och Svenska förhållanden. Hade Norrmän i andra embetsverk blifvit använde skulle sådant med skäl kunnat klandras, men Utrikes-departementet står i detta afseende i en alldeles exceptionel ställning. Hvad kassans förvaltning beträffar, så lärer det väl ytterst vara Utrikes Stats-ministern, som derföre stadnar i ansvar inför Svenska Statsverket, men icke Chefen för Kameral-afdelningen, hvilken blott eger att redogöra inför sin nyssnämnde förman.

3:o. Här kan visserligen antagas att någon ofullständighet vid protokollsföringen egt rum, men äfven om förhållandet icke så vore, kan dock Rådet ej anses hafva underlåtit sin pligt, då sjelfva Regerings-formen i sin 9 § förutsätter att en Statsråds-ledamot någon gång icke kan finna skäl att, i en förekommande fråga, särskild mening till protokollet anföra, i hvilken händelse denne dock alltid blir ansvarig såsom hade han beslutet tillstyrkt. Med hänsyn till detta stadgande vore det tämmeligen öfverflödigt att hvar enda gång särskildt yttra sig.

4:o. General-Post-styrelsen säger att den väl förvissat sig om möjligheten att hos annan person än Grefve Sparre få *"försvarliga"* frimärken, men det är dock en stor skilnad emellan *försvarliga* och särdeles fullkomnade. — Sedan Post-styrelsen i allo vitsordat den utmärkta beskaffenheten af de genom Grefve Sparres försorg förfärdigade frimärken, jemte allt hvad dertill hörer, och erkänt den väsendtliga fördelen för Postverket att sjelf ega och kunna tillösa sig de för tillverkning af nämnde märken nödige maskiner, förmenade likväl Styrelsen att Postverkets tillgångar voro så starkt anlitade att ej mer än 6,000 R:dr kunde Grefve Sparre erbjudas. I detta afseende var likväl Stats-Rådet af olika tanke och ansåg billigt och med Postverkets bästa öfverensstämmande att ifrågavarande fördelar detsamma bereddes, äfven med uppoffring af en större summa, hvarvid togs i betraktande de besvär och de kostnader Grefve Sparre fått vidkännas samt hans utan tvifvel yttrade medgifvande att endast emot en högre vedergällning än den af Postverket erbjudna afstå sin uppfinning. — Härtill kommer att General-Post-styrelsens beräkningar och värderingar äro hållne i så tveksamma ordalag att ingen bör förundra sig om Regeringen funnit lämpligare att taga det säkra

för

för det osäkra. Slutligen kan tilläggas att denna anmärkning beslöts inom Utskottet af 12 emot 11.

Af Herr *Nils Tersmeden:* "Behandlingen af ofvanstående ärenden inför Konungen har ej synts mig vara af egenskap att böra framkalla de anmärkningar, hvilka den noggranna redogörelsen derför innefattar. Utskottet tyckes på samma gång för dessa anmärkningars framställande hafva med stor sorgfällighet sökt en form, hvilken skulle, om möjligt, likasom frånkänna dem egenskapen af anmärkning, men hvilken form derigenom kan lemna Rikets Ständer i ovisshet om hvad med desamma egentligen är menadt. Ett strängt iakttagande af föreskrifven form synes mig för ett Konstitutions-Utskott af vida större vigt, än behandlingen af de mål man här aktat nödigt framlägga inför Rikets Ständer. För detta Utskotts verksamhet äro gränsorna kanske skarpare uppdragne än för något annat. Våra Grundlagar stadga nemligen, i oförtydbara ord, att "Konstitutions-Utskottet eger att för Rikets Stän-"der tillkännagifva, om det anmärker att Konungens rådgifvare i deras rådslag "icke iakttagit rikets sannskyldiga nytta eller att en föredragande ej med oväld, "nit, skicklighet och drift sitt embete utöfvat." Utom i fråga om tilltal inför Riksrätt, nämnes der knappt ett ord utöfver de här anförda, rörande Utskottets åliggande i följd af granskning af de inför Konungen förda protokoll. Utskottet anser sig deremot med stöd af Grundlagen skyldigt anmäla vissa *"förhållanden."* Skola nu ej dessa *"förhållanden"* ådagalägga att Konungens rådgifvare brustit i deras embetspligt på sätt Grundlagen antyder det möjligt kunna vara, förstår jag ej hvarför dessa enstaka fall ansetts böra framdragas mer än andra, hvilkas behandling inför Konungen, utan något förbiseende af rikets nytta, dock kunnat vara beroende af olika mening om det rätta och bästa. Jag kan ej gilla detta sätt att uppfatta sitt kall för ett Utskott, som har det dyra förtroendet att i ett konstitutionelt samhälle granska och bedöma de inför Konungen afgifna rådslag, och hvilket sätt, i sin utveckling, kan inleda det förra å det Utskotts område, hvilket eger att utreda de frågor, hvari *"föreställningar och önskningar"* kunna af Rikets Ständer hos Konungen anmälas.

Derjemte får jag anmäla, det jag, i fråga om Norrmäns anställande vid Utrikes-departementet, biträder hvad af Herr Friherre Paykull och Herr Hofpredikanten Tegnér derom är anfördt."

Af Herr *R. Th. Cederschiöld:* "Jag har ansett mig böra tillkännagifva, dels att jag, som instämmer uti Herr Friherre Cederströms, uti dess reservation emot första anmärkningspunkten, yttrade åsigter, icke deltagit uti anmärkningarne N:is 2 och 4, hvilka blifvit gjorda före mitt inträde i Utskottet, dels att konseqvensen, enligt min åsigt, fordrat, att den under N:o 3 intagne anmärkning rigtats icke endast mot Chefen för Landtförsvars-departementet, utan äfven mot Cheferne för de bland öfrige Stats-departementen, der enahanda förhållande egt rum, såsom t. ex. vid tillsättning af ett Justitieråds-embete den 28 November 1856 och vid utnämning af en Landshöfding den 30 December samma år; — samt dels att jag funnit det förhållande, för hvilket jag nu går att redogöra, äfven hafva bort, såsom anmärkningsvärdt, hos Rikets Ständer anmälas.

Sedan en ledamot af Konstitutions-Utskottet såsom föremål för anmärkning, fästat Utskottets uppmärksamhet derpå, att, då häradshöfdingen i Luggude domsaga H. G. Lagerstråle den 4 Maj 1858 utnämndes till Stats-råd, honom medgafs

rättighet att tillika fortfarande innehafva nämnde domare-embete, förklarade jag, att, långt ifrån att deruti finna någon anledning till anmärkning, det tvärtom syntes mig vara önskvärdt, att i allmänhet så komme att tillgå, att den embetsman, som till Stats-råd förordnades, derjemte bibehölle sitt förut innehafvande embete, helst det derigenom skulle för Konungen blifva lättare att kunna besätta de vigtiga och ansvarsfulla, men föga afundsvärda Statsråds-platserne med derför fullt passande personer, på samma gång de dertill utsedde, under utöfningen af det ansvarsfulla rådgifvarekallet, skulle befinna sig uti en mera oberoende ställning, samt det ändamål sålunda uppnås, som med förändringen af 34 § Regerings-formen varit afsedt.

Den framställda anmärkningen erhöll dock snart ett alldeles omvändt utseende. Det upplystes nemligen, att Herr Stats-rådet Lagerstråle, till stöd för befrielse från erläggande af stadgad årsafgift till Häradshöfdingarnes pensions-förening, uti en till föreningen ingifven skrift, åberopat, att han icke kunde anses innehafva annat embete än Statsråds-embetet; af hvilket förklarande syntes följa, att han afgått från häradshöfdinge-embetet och att således annan person kunnat och bort dertill utnämnas. Det skulle väl kunna tyckas som Konstitutions-Utskottet med lätthet bort kunna erhålla visshet om ofvannämnde domare-embete af Herr Stats-rådet Lagerstråle ännu innehafves, eller ej, och att således tiden ej behöft borttagas med förebringande af bevis för eller emot en sådan åsigt; men märkvärdigt nog har svårigheten i berörde afseende varit så stor, att en särdeles lång diskussion derom måst föras, utan att man ändock kommit till någon visshet.

Å ena sidan har man åberopat, dels att, då Herr Stats-rådet Lagerstråle icke begärt afsked från häradshöfdinge-embetet, och icke heller, utan ransakning och dom, kunnat derifrån afskedas, han, då intetdera egt rum, ännu måste anses innehafva samma embete; — dels åter att nämnda embete för hans räkning hölles ledigt, på det att han måtte kunna till detsamma återgå om han så önskade.

Häremot torde med skäl kunna invändas, dels att den, som befordras till ett högre embete, i och med detsamma måste anses hafva lemnat det lägre, som han förut innehaft, derest det ej vid sjelfva befordringen tydligen uttryckes, att han äfven vid det förra bibehålles; dels ock att det är en högst väsendtlig skillnad deremellan, om den till Stats-råd utnämnde verkligen fortfarande innehar sitt förra embete, eller om detta endast hålles ledigt, på det att han må kunna återfå detsamma vid afgången från Statsråds-platsen; — ty i det sednare fallet måste han ju dertill ånyo nämnas, sedan, hvad ett så beskaffadt domare-embete, som det ifrågavarande beträffar, förslag dertill först i behörig ordning blifvit upprättadt; och att han verkligen blir dertill nämnd kan således möjligtvis vara mer eller mindre osäkert, hvadan jag ock icke anser det med förändringen af 34 § Regerings-formen afsedda ofvan antydda ändamål vara uppnådt derigenom, att det af Stats-råds-ledamot förut innehafda embete hålles vakant, på det att dess förre innehafvare må kunna dertill åter utnämnas, då han från Statsråds-platsen afgår, utan anser jag det hafva med nämnde förändring varit afsedt, att den till Statsråd förordnade embetsmannen skulle fortfarande qvarstå vid sitt förut innehafvande embete, så att han utan någon ny utnämning kunde dertill återgå så snart han lemnade Statsråds-platsen.

För den åsigten, att Herr Stats-rådet Lagerstråle icke qvarstår vid, utan lemnat häradshöfdinge-embetet i Luggude domsaga synas, utom Herr Stats-rådets eget till Häradshöfdingarnes pensions-förening lemnade förutnämnde tillkännagifvande, följande omständigheter tala, nemligen: dels att det uti Stats-Råds-proto-

kollet för den 4 Maj 1858 heter, att det af Stats-rådet Lagerstråle "*innehafda*" häradshöfdinge-embete komme att tills vidare förvaltas genom vikarie; hvaremot tillförene, då afsedt varit, att en till Stats-råd utnämnd person skolat qvarstå vid sin förut innehafvande tjenst, uttrycklig föreskrift derom uti Stats-råds-protokollet intagits; — dels att samma häradshöfdinge-embete upptages såsom vakant, ej allenast uti Stats-kalendern, utan äfven uti den år 1859 af Justitie-Stats-expeditionen upprättade och genom trycket utgifna matrikel öfver civile embets- och tjenstemän; dels ock att uti sistnämnde matrikel, hvari, enligt Kongl. Maj:ts meddelade nådiga föreskrift, böra fullständigt upptagas alla embeten och tjenster, som af hvar och en innehafvas, Herr Stats-rådet Lagerstråle ej uppgifves innehafva något annat än Statsråds-embetet.

Om nu af ofvan anförda omständigheter följer, att Herr Stats-rådet Lagerstråle, då han den 4 Maj 1858 befordrades till Stats-råd, afgått från det förut "*innehafda*" häradshöfdinge-embetet, så har jag ansett det hafva bort såsom anmärkningsvärdt hos Rikets Ständer anmälas, att det vigtiga häradshöfdinge-embetet under den derefter förflutna långa tiden ej blifvit tillsatt, men om, såsom önskligt vore, Herr Stats-rådet verkligen ännu är innehafvare af meranämnde häradshöfdinge-embete, så bör han i nämnde egenskap upptagas, så väl i Stats-kalendern, som i ofvannämnde, enligt Kongl. Maj:ts nådiga befallning utgifne matrikel, på det att desse genom trycket till allmänheten utgifne officiela handlingar ej längre må i berörde afseende innehålla missledande uppgifter.

Slutligen får jag förklara, att, om, såsom rättast synes vara, Konstitutions-Utskottet, i betraktande af de gjorda anmärkningarnes sammanlagda vigt och betydenhet bör, i fråga om tillämpning af 107 § Regerings-formen, afgifva ett bestämdt till- eller afstyrkande, som, i öfverensstämmelse med 49 § Riksdags-ordningen, må kunna i Riks-Stånden till antagande eller förkastande framställas, jag, — under instämmande i öfrigt uti det af Herr Professor Lindgren uttalade omdöme om rådgifvare-personalens allvarliga bemödande att upprätthålla grundlagarnas helgd och befordra "rikets sannskyldiga nytta", — anser de af Utskottet gjorda anmärkningar icke vara af beskaffenhet att påkalla tillämpning af 107 § Regeringsformen emot någon af Konungens rådgifvare."

Af *Friherre R. Cederström:* "Då 12 § Riksdags-ordningen innehåller, att "Ridderskapet och Adeln infinner sig till Riksdag", innefattas häruti, enligt min uppfattning, ej blott en lagstadgad rättighet, men jemväl en stark moralisk förpligtelse till utöfvande af detta samhällsvigtiga kall.

Skulle sådant likväl af Ståndets ledamöter samfäldt försummas, åstadkommes derigenom en fullkomlig upplösning af vårt gällande konstitutionela statsskick.

I enlighet med denna åsigt har Riksdags-ordningen i 79 § äfven stadgat, att "ingen af Ridderskapet och Adeln, som till säte och stämma berättigad är, icke eller någon lagligen kallad och vald riksdagsman för annat stånd, må kunna, af hvad anledning som helst, förmenas att riksdagen bivista." Mig synes med andan af denna föreskrift stå i öfverensstämmelse, att i rikets tjenst anställd adelsman, som anmälde sig till utöfning af sin riksdagsmannarätt, finge, på sätt Kongl. Maj:t, enligt Stats-rådets fleste ledamöters tillstyrkande, den 21 September 1858 ansett behörigt, icke vidkännas afdrag å sin lön; åtminstone borde det ej ske till enahanda belopp, som är stadgadt för åtnjutande af vanlig tjenstledighet, ty det betydelsefulla representantvärfvet är väl till sin beskaffenhet något, och väsendtligen, olika med en för enskilde angelägenheters vårdande begärd ledighet, äfvensom af ojemförligen högre vigt och värde. Särskildt synes något löneafdrag alldeles

icke böra drabba riksdagsman, som inom Utskott anställes i egenskap af ledamot, i hvilket fall tjensteman ovilkorligen är förhindrad att sina tjenstemanna-åligganden oafbrutet under tiden fullgöra.

Enär ifrågavarande Riks-Stånd icke åtnjuter riksdagsmanna-arfvode, såsom de andra Ståndens ledamöter göra, synes ock en billighet ligga deruti, att, så vidt sig göra låter, förstnämnda Stånds medlemmar icke ytterligare betungas med uppoffringar för sitt riksdagsmannakall; helst härigenom hvarje adelsman, som saknar betydligare enskild förmögenhet, i sjelfva verket nästan urståndsättes att besagde rätt utöfva, men insigter och fosterlandskänsla icke kunna antagas med rikedomen företrädesvis vara förenade.

Slutligen synes ej heller för ärendernas mogna behandling inom Ridderskapet och Adeln rätt tjenligt, om, genom försvårande af juridiske och civile embetsmäns deltagande i riksdagsmålens beredning och afgörande, den insigt och de upplysningar, som från desse ledamöters erfarenhet vore att förvänta, skulle i någon mån komma att uti rådslagen saknas; hvilken afsaknad tilläfventyrs kunde för det allmänna medföra större verklig skada, än hvartill den ifrågakommande vikariatsersättningen i materiel hänsigt torde uppgå.

Ur dessa skäl finner jag ofvanbesagde rådgifvare-åtgärd icke hafva förtjenat något annat omdöme, än ett gillande."

Af Herr Professoren *H. G. Lindgren:* "Då den vidlyftiga diskussion, som inom Utskottet blifvit förd efter slutad granskning af de Stats-råds-protokoller, som tillhöra sistförflutna treårsperiod, omisskänneligen gifvit vid handen, att ingen af Utskottets ledamöter funnit någon regerings-åtgärd påkalla tillämpningen af 106 § Regerings-formen, eller ens kunna föranleda någon sådan anmärkning, hvarom 107 § i samma Grundlag handlar, synes det mig, att Utskottet också hade varit pligtigt att uti sitt till Rikets Ständer afgifvande memorial öppet uttala sin öfvertygelse om det värdiga sätt, hvarpå Konungens Rådgifvare sina vigtiga embeten förvaltat, samt att Betänkandet, efter förutskickad redogörelse för de granskade protokollens antal, hade bordt erhålla ungefärligen följande lydelse:

"Konstitutions-Utskottet har, under sin nu afslutade granskning af ofvanuppräknade Stats-råds-protokoller, icke funnit någon deruti innehållen regeringsåtgärd påkalla ifrågasättande af någon tillämpning af 106 § Regerings-formen, eller ens kunna föranleda någon sådan anmärkning, hvarom 107 § i samma grundlag handlar. Deremot har Utskottet, om också meningarne någon gång kunnat vara delade rörande lämpligheten af ett eller annat mindre vigtigt regeringsbeslut, i Rådgifvare-personalens samteliga tillgöranden med synnerlig tillfredsställelse varseblifvit det allvarligaste bemödande att upprätthålla Grundlagarnes helgd och befordra "Rikets sannskyldiga nytta"; hvilket förhållande Utskottet härmedelst får för Rikets Ständer tillkännagifva."

Uti denna reservation instämde Herrar *Th. Munck af Rosenschöld, C. L. Reuterskjöld* och *G. Törnebladh* samt Biskopen *J. A. Butsch,* Hofpredikanten *Th. Wensioe* och Professoren *N. H. Selander.*

Af Herr Kontraktsprosten *E. M. Tegnér:* "Konstitutions-Utskottet, som, efter granskning af de i Stats-rådet förda Protokoll, förklarat anledning icke förefinnas, att mot någon af Stats-rådets ledamöter tillämpa 106 § R. F., har likväl ansett sig böra "anmäla" några mål, utan att likväl till stöd för denna åtgärd andraga något Grundlags-stadgande, och det är mot sistnämnde åtgärd, som jag

till protokollet anmält min reservation, så hvad formen angår, som saken, samt utbeder mig nu att för denna, från pluraliteten afvikande mening få andraga några skäl.

Hvad då *formen* angår, kan jag icke finna, att den eger något stöd i Grundlagen, ty enligt den äro med hänsigt till förevarande fråga, Utskottets åtgöranden inskränkta till valet mellan 106 och 107 §§ Regerings-formen, efter pröfning af de särskilda omständigheterna. Deremot är mig icke obekant, att en sådan form för decharge-betänkandet, som den nu begagnade, eller af "anmälan", har en viss häfd att åberopa, men den behöfver icke anlitas, der lag förefinnes, och för öfrigt, då Utskottet upptagit ett äldre bruk, måste det väcka förundran, att Utskottet likväl underlåtit att från samma källa hämta och tillegna sig hvad som varit mera värdt att efterfölja, och som derjemte öfverensstämmer med hvad som iakttages och blir en följd af all granskning, vid hvilken icke något förekommit att *anmärka*, och med tillämpning på förevarande ärende således, att hos Rikets Ständer anmäla Stats-rådets ledamöter för vinnandet af decharge. För öfrigt och hvad formen angår, åberopar jag den af Herr Tersmeden afgifna reservation, i hvilken jag instämmer.

Beträffande sjelfva *saken* bekänner jag öppet, att jag icke kunnat finna de mål, som anmälas, från hvilken synpunkt de ock betraktas, innehållets eller behandlingens, vara i och för sig af den vigt och det intresse, eller hafva på ett sådant sätt blifvit afgjorda, att de, af någondera af nu uppgifna anledningar, förskyllt den tvetydiga uppmärksamhet, som blifvit dem egnad; fastmer synes det mig af en opartisk granskare kunna både fordras och förväntas, att smärre möjliga misstag, eller förbiseenden, hvilka måste vara oundvikliga och än mer ursäktliga vid den mängd af ärenden och af den mångfald, som måste af Stats-rådets ledamöter handläggas, beredas och följas, icke särskildt framdragas och vigt på dem läggas, så att de bortskymma eller icke i den rätta dager framställa — troligen mot de granskandes egen afsigt och önskan — hvad som måste blifva total-intrycket och omdömet, efter verkställd granskning, öfver sättet hvarpå Konungens Rådgifvare motsvarat och uppfyllt sitt ansvarsfulla och vigtiga kall. Att härföre prisa höfves icke Utskottet och deraf göres icke heller behof, men deremot är, vid förhållande som nämndt är, att beklaga om en orättvisa begås för skipandet af, hvad möjligen anses, den högsta rättvisa, hvilken, må uttrycket ursäktas, i förevarande fall gerna kunnat uteblifva, utan skada både för saken och Utskottets egen värdighet och således måste anses opåkallad. Derföre synes mig hafva varit både välgrundadt och bäst om Utskottet stadnat vid anmälan, att Utskottet fullgjort sitt granskning-åliggande af de i Stats-rådet förda protokoller, och icke funnit något att anmärka vid de regerings-åtgärder, som deri omförmälas; och åberopar jag i detta hänseende och instämmer i den af Professor Lindgren afgifna reservationen. Efter denna blick öfver frågan i allmänhet, torde det tillåtas mig öfvergå till ett närmare, men kort, skärskådande af hvarje anmälan särskildt.

1:o. Om det å ena sidan medgifves, att de af Regeringen meddelade, hvarandra motsatta, beslut af den 10 Januari 1857 och den 21 September 1858, så till vida beröra frågor af enahanda beskaffenhet, som de afse, huruvida en Civil Tjensteman, som vore medlem af Ridderskapet och Adeln, och som, i denna egenskap, önskade begagna sin representationsrätt, skulle för den tid, som han utöfvade representant-kallet, få behålla sin lön oafkortad, eller af densamma afstå någon del åt den person, som tjensten bestridde, så torde å den andra sidan icke heller kunna förnekas, att de i nyssnämnde Regeringsbeslut förekommande frågor

dock hade sina icke obetydliga differens-punkter och olikheter, hvilka nödvändigt påkalla en pröfning för hvarje fall, hvilken, såsom mig synes, ej blott förklarar både de olika besluten, på tillstyrkan af olika föredragande, utan tillika förfarandet af de 3:ne Ledamöter af Stats-rådet, hvilka biträdt både det ena och andra af de ifrågavarande regeringsbesluten.

Då Stats-kontoret ingick med underdånigt tillstyrkande, att den inom samma embetsverk anställde Tjensteman måtte varda vid egande löneförmåner bibehållen, oaktadt han njöte tjenstledighet för utöfvandet af representant-kallet, var i afseende på honom hvarken att andraga, att någon hans vederlike åtnjutit dylik förmån eller att något förtroendeuppdrag af det Stånd, som han tillhörde, blifvit honom lemnadt, hvilket icke heller lät sig göra, då Stats-kontoret med sin hemställan ingick vid riksdagens början, hvarföre ock med åberopande af Kongl. Brefvet till Krigs-kollegium af den 2 Mars 1840 afslag å hemställan måste af föredraganden tillstyrkas, hvilket ock följde.

Deremot och då Svea Hof-rätt ingick med underdånig hemställan att 2:ne dess ledamöter, hvilka begagnat den dem tillkommande representations-rätt, måtte för den tid, som de densamma utöfvat, derunder de ock varit såsom ledamöter af Utskott anställda, — en anställning, hvilken varit såsom öffentligt uppdrag betraktad — tillerkännas befrielse från löne-afdrag, synes så mycket mera skäl för föredraganden hafva varit att tillstyrka bifall till Hof-rättens underdåniga hemställan, som denna grundade sig på hvad förut rörande Hofrätts-ledamöter öfligt varit, och Kongl. Cirkuläret af den 23 Februari 1858, samt det med anledning deraf, under den 15 Juni samma år, till Svea Hof-rätt aflåtna nådiga Bref, hvarigenom bestämmes att Hofrätts-ledamot, som njuter ledighet så länge, att annan person till hans tjensts bestridande förordnas, måste vidkännas afdrag af sin lön, motsvarande $\frac{1}{4}$ af densamma, icke kunde eller borde tillerkännas någon retroaktiv kraft i afseende på de 2:ne Hofrätts-ledamöterne; och behagade Kongl. Maj:t, på grund häraf, äfven till denna underdåniga hemställan lemna nådigt bifall. Men framförallt och då Kongl. Cirkuläret af den 23 Februari 1858 mellankommit och förebyggt dylika kollisioner, om man så nödvändigt vill anse dem, som de förevarande, så synes mig, som hade all anmälan härom icke blott kunnat, utan bordt undvikas.

2:o. Beträffande anställandet af 2:ne Norrmän i Konungens Kabinett för Utrikes Brefvexlingen, den ene såsom Expeditions-Sekreterare och Chef för Kameral-Afdelningen och den andra såsom Andre Sekreterare, synes Utskotts-åtgärden icke öfverensstämma med *andan* af 28 § Regerings-formen, men med en sådan uppfattning och åsigt af saken, och utan afseende derpå, huruvida nyssnämnde Tjenstemän äro med fullmagt försedda, eller endast konstituerade, måste den af Utskottet vidtagna åtgärd förekomma något oväntad, och det falla sig svårt nöjaktigt förklara, huruledes Utskottet då kunnat, mot Grundlagens tydliga *bokstaf*, underlåta att "*anmärka*" förhållandet. Bäst hade likväl varit om hela saken blifvit i all tysthet förbigången och för min del ansåg jag mig dertill fullt berättigad, särdeles som jag finner det vara i sin ordning, godt och önskvärdt att Norrmännen anställas i Kabinettet, då diplomatien är gemensam för begge de förenade rikena och Konungen, sin höga rätt likmätigt, vid beskickningarne hos Utrikes magter, såsom Chefer använder Norrmän, af hvilka 2:ne för närvarande äro anställda hos Europas stormagter. Troligen har ock enahanda åsigt varit rådande hos föregående Konstitutions-Utskott, helst förhållandet, som nu i nära 40 år fortgått, icke tillförene blifvit hos Rikets Ständer anmäldt. Denna omständighet i förening

med den nu pågående beklagliga "Brodertvisten", gaf ökadt stöd åt min mening, men den af Utskottet beslutade anmälan äfven åt mitt uppsåt att söka, i den ordning som vederbör, få ett förhållande legaliseradt, som länge och hittills opåtaldt blifvit praktiseradt.

3:o. En mängd §§ af Regerings-formen åberopas icke blott, men anföras ordagrannt, och framträda såsom i slutna kolonner, ty anfallet gäller Departementschefen för Landtförsvaret, som skall erinras om och svara för den hos honom och inom hans Departement anmärkta underlåtenhet, hvilken der "utgör nästan en allmän regel", att icke föredraga och till protokollet afgifva förslag för tillsättandet af de beställningar, hvilka i memorialet uppräknas. Att exempel icke saknas på enahanda förhållande inom ett och annat Departement medgifver Utskottet, men för att skipa full rättvisa hade ock varit nödigt tillse i hvad förhållande antalet af de tjenster, som falla under föredragningen genom Landtförsvars-departementet, står till dem af enahanda beskaffenhet, hvilka höra till andra Departementer, der den anmälda underlåtenheten *kunnat* ega rum, och likväl vara med förhållandet i verkligheten öfverensstämmande innan den, med hänsigt till Landtförsvars-departementet, billigtvis rubricerades som vana eller regel. En blick på beskaffenheten af de befordringsmål, som Utskottet uppräknar, torde gifva vid handen, att Utskottet fordrar af föredraganden mera än hvad det alltid står i hans magt eller skön att fullgöra, utan att likväl i något hänseende brista i fullgörandet af sina konstitutionela skyldigheter. Alla de uppräknade beställningarne eller deremot svarande och högre charger inom arméen, hvilka höra till de så kallade "*förtroende-sysslor*", om hvilka 35 § Regerings-formen handlar, och hvarifrån Konungen kan innehafvaren entlediga, när han pröfvar rikets tjenst det fordra, och om hvilket beslut Konungen kungör Stats-rådet, samma beställningar kunna ock omedelbarligen i Stats-rådet af Konungen tillsättas, utan att hvarken Föredraganden eller Stats-rådets öfrige Ledamöter derom hafva någon kännedom förr än utnämningen skett. Dem är dock alltid, enligt 33 § Regerings-formen, rättigheten förvarad att emot Konungens utnämningar göra underdåniga påminnelser, äfvensom, enligt 35 § Regerings-formen, mot entlediganden underdåniga föreställningar, om de finna sig dertill skäl ega. Men skulle nu vid tillsättningen af de uppräknade förtroende-sysslorna verkligen hafva tillgått på sätt visadt är att det, utan att fela mot Grundlagen, *kan* tillgå, och för antagandet hvaraf protokollerne gifva vitsord, så förfaller ju med detsamma anledningen till anmälan af Föredraganden, och detta så mycket hellre, som han, enligt 9 § Regerings-formen "då han ej särskild mening till Protokollet anfört, är för beslutet ansvarig, såsom hade han styrkt Konungen att det beslut fatta."

4:o. Då frågan här gällde bedömandet af en mekanisk produkt, både till dess värde i och för sig, eller förtjensten deraf och nyttan, som af densamma kunde hämtas, kan det ej förefalla oväntadt om omdömena utfölle olika, synnerligast då man hvarken kan vänta eller fordra af vederbörande Embetsmyndighet, som i ämnet hördes, eller af Föredraganden, som skulle ärendet till afgörande bereda och anmäla, att de kunde ega de insigter i dithörande ämnen, som erfordrades för ett fullt säkert bedömande, utan att derföre på något sätt brista i aktning eller underskatta värdet och vigten af de andragna skälen. General-Poststyrelsen betraktade den till salu erbjudna maskinen för tillverkning af porto-frimärken uteslutande från nyttans synpunkt, med tanken och blicken på Postverkets tillgångar, hvilka i så mångfaldiga hänseenden tagas i anspråk, och på hvilka, äfvensom på Styrelsen sjelf, fordringarne icke äro de minsta, ej alltid de billigaste, och det kan

således icke förefalla oväntadt, att en Embetsmyndighet, på samma sätt som den enskilde, söker att till bästa pris vinna den vara, hvaraf göres behof. Men tillfällen kunna dock gifvas och produkter af det slag utbjudas, att från nyssnämnde allmänna regel ett undantag både kan och bör ega rum. Och som ett undantagsfall förekommer mig det föreliggande. Föredraganden fästade vid målets afgörande Kongl. Maj:ts nådiga uppmärksamhet ej blott på behofvet och gagnet för Postverket att få tillegna sig den ifrågavarande portofrimärkes-maskinen, men äfven, med fullt skäl, derpå, att densamma vore att betrakta som ett slags konstverk och detta det första, som frambragts i vårt land, och tillstyrkte således inköpet af densamma till det pris, som artisten åsatt, och med hvilket tillstyrkande Föredraganden troligen afsett ej blott ersättning för nedlagdt arbete och kostnad, men äfven uppmuntran, för att derigenom ej blott åt landet bevara konstnärens produkt, hvilken annars säkerligen lätt funnit både vägen till och afsättning i utlandet mot enahanda eller högre pris än det här begärda och erhållna, utan äfven att vid landet ytterligare fästa konstnären sjelf. Från en sådan synpunkt har jag åtminstone sett och bedömt åtgörandet och är öfvertygad att den Föredragande, som med sina rådslag afser uppmuntran af vetenskap och konst, derigenom främjar och befordrar hvad som är hans högsta uppgift: "Rikets sannskyldiga nytta."

Af Herr Prosten *S. L. Ljungdahl*, som icke funnit något anmärkningsvärdt i de här ofvan omförmälda rådgifvare-åtgärder, utan ansett Utskottet hafva bort hos Rikets Ständer anmäla, att den nu fullbordade granskning af de i Stats-rådet förda protokoll hvarken föranledt tillämpning af 106 § Regerings-formen eller sådant tillkännagifvande, som i 107 § föreskrifves.

Af Herr *F. Rosenqvist:* "Då Konstitutions-Utskottet den 17 Januari detta år till granskning förehade Stats-Rådets Protokoll N:o 24 af den 13 Oktober 1857, angående besvär öfver upprättadt förslag till Wallerstads och Järstads församlingars pastorat, beslöt Utskottet, med 14 röster mot 9, att anmärkning eller anmälan inför Riksens Ständer, rörande detta måls behandling, *icke* skulle ega rum.

Skiljande mig från pluralitetens åsigt tillåter jag mig vördsamt härmed afgifva min reservation mot berörde beslut.

Vid detta besvärsmål förekommer det märkliga och ovanliga förhållandet, att klaganden, Komminister Ignell, blifvit af Linköpings Domkapitel, öfver hvars åtgärder vid upprättandet af förslaget till ofvannämnda pastorat han besvärat sig, beskylld för irrlärighet, samt att till följd af denna hans irrlärighet hans kompetens blifvit, om icke bestämdt förnekad, åtminstone ifrågasatt. Mig förekommer härvid först anmärkningsvärdt, att regeringen kunnat tillåta ett Konsistorium att frambära inför thronen en så grav beskyllning mot en sökande prestman, utan att hvarken detta Konsistorium, ej heller det Konsistorium, hvarunder han såsom tjenstgörande Komminister sorterar, blifvit ålagdt att ingå i någon laglig undersökning om denna svåra beskyllnings grund och befogenhet. Redan denna uraktlåtenhet synes mig med skäl böra läggas regeringen och framför allt den föredragande Ecklesiastik-ministern Doktor Anjou såsom en anmärknings-anledning till last, emedan den är ett förbiseende af den vård om kyrkan, som tillkommer Kongl. Maj:t, såsom Högste Biskop, och till hvilken vård äfven obestridligen måste höra, att hvarje församling må blifva försedd med Lärare, mot hvilkas lära och vandel ingen tillvitelse med fog må kunna göras.

Men

Men ville man nu äfven låta denna anmärkning falla, helst Regeringens förfarande i denna del mer kunde betraktas såsom stödjande sig på prejudikat — emedan samme prestman på grund af den irrlärighet, den man uti hans utgifne skrifter velat finna, redan år 1843 blef af Stockholms stads Konsistorium utesluten ifrån förslag, utan att, vid af Ignell häröfver anförde besvär, Regeringen då såg sig föranlåten att anbefalla någon laga undersökning af beskyllningen, utan endast upphäfde såsom olaglig och obefogad den konsistoriela åtgärden — så förekommer som ny anledning till anmärkning den förnärmelse mot klagandens rätt, som vid afdömandet af detta besvärsmål har egt rum. Ty då Regeringen erkände hans kompetens, alltså medgaf, att å den honom påbördade obestyrkta irrlärigheten intet afseende kunde fästas, så hade hon äfven bort låta honom komma i oqvaldt åtnjutande af den rätt, som genom hans i flera utgifna skrifter ådagalagda lärdom tillkom honom. Det lärer af ingen myndighet kunna jäfvas, och har ej heller af någon myndighet blifvit bestridt, att ju Ignell under en mångårig vetenskaplig skriftställare-verksamhet ådagalagt en lärdom, som vida öfverstiger den, som genom en i ungdomen aflagd examen, vore denna än af högre art än Theologie kandidat-examen och ett disputationsprof, kan ådagaläggas. Linköpings Domkapitel har sjelf ej dristat bestrida denna Ignells öfverlägsenhet, jemförd med den medsökandes, som af detsamma blef uppförd på förslaget. — Tvärtom yttrar samma Domkapitel uttryckligen i sin förklaring öfver Ignells besvär: "Med aktning vill "Domkapitlet erkänna Ignells flit, kunskaper och vetenskapliga sträfvanden, och "skulle med nöje räknat sådant honom till godo, om frukterna deraf visat sig vara "af annan beskaffenhet . . . . . Pröfvas deremot innehållet af Ignells skrifter, så "befinnes . . . flera af dessa skrifter behäftade med irrlärighet. Det bör väl vara "klart, att irrlärighet icke utgör något befordrings-skäl, hvadan således dessa med "irrläror behäftade skrifter icke kunna räknas klaganden till förtjenst, utan måste "afräknas från hans meriter. Det får likväl icke stadna vid *blotta afräknandet.* "Sådan skulle händelsen varit, om Ignell återkallat sina villor och *återgått* till kyrkans "bekännelse. Men då han nu på fjortonde året, oaktadt erhållen varning" . . . hvaruti denna kan bestått och huru denna kan hafva blifvit tilldelad en man, som aldrig varit officielt anklagad, långt mindre dömd, kan jag icke fatta . . . "såsom "han sjelf säger, *ingen bättring gjort och intet återkallar*; så måste de irrläriga skrif-"terna icke blott afräknas från hans förtjenster, utan ock derjemte läggas honom "till last, hvarigenom hans ställning till medsökande väsendtligen förändras."

Svårligen har Linköpings Domkapitel, då det dock ville utesluta Ignell från förslag, otvetydigare kunnat erkänna hans verkliga öfverlägsenhet i lärdom samt härigenom tillika förklara att det icke är på grund af hans underlägsenhet i detta hänseende, utan endast till följd af den honom påbördade irrlärigheten han blifvit eftersatt den på förslaget uppförde medsökanden. Emellertid, på detta Domkapitlets bedömande, har Regeringen grundat sitt utslag, enär hon ordagrannt stödjer detsamma på "jemförelsen mellan Ignells och Prosten Loenboms hvar för sig ådagalagda lärdom, *såvidt den blifvit af vederbörande* — d. v. s. här af Linköpings Domkapitel — *bedömd och vitsordad*". Nu lemnas till hvars och ens bedömande, hvarthän det skulle leda, om, under uppkommen olikhet i religiösa åsigter, Domkapitlen skulle ega att på grund af obestyrkta beskyllningar för irrlärighet utesluta någon ifrån förslag och derigenom beröfva honom hans honom lagligen tillförsäkrade befordrings-rättigheter, samt skulle för detta sitt förfarande finna ett stöd uti regeringsmakten, som dock bör vara upphöjd öfver alla partier.

I sanning, jag finner för min del prejudikatet så vådligt, att jag icke kan annat än kraftigt protestera mot undertryckandet af den i denna sak mot den då föredragande Ecklesiastik-ministern samt öfriga i denna fråga deltagande konseljledamöter väckta anmärknings-anledningen.

Dock denna sak har ännu en annan sida. Vetenskaperna — och detta icke ensamt naturvetenskaperna, utan äfven den historiska vetenskapen, språk- och fornforskningen — hafva under loppet af trenne århundraden gjort icke obetydliga framsteg. Tänkesättet har härigenom icke litet förändrat sig. Män, som följt med sin tid, som något tänkt och reflekterat, så högt de än värdera den kristna sanningen, kunna omöjligt tro på alla dogmer, som man uti den kristna troslärans namn har uppställt och ännu för trenne århundraden tillbaka uppställde. De kunna äfvenledes lika omöjligt föreställa sig, att den religiösa kunskapen, härutinnan olik all annan kunskap, skall vara af sådan art, att hon kan stå stilla, lika litet som de med den gudomliga sanningens natur kunna förlika, att denna såsom en evig sanning skall vara bunden vid en viss tidsform. Till sjelfva protestantismens väsende hörer också obestridligen — och härutinnan skiljer den sig just från papismen — att gå framåt i religiös odling och kunskap och vara en beständig protest mot all villfarelse och allt mörker. Nu finnes beklagligen ett parti uti de flesta bland vår verldsdels protestantiska länder, och till detta synes ännu vårt lands herrskande kleresi höra, som, med åsidosättande af detta protestantismens väsende, vill förvandla vår protestantiska bekännelse till en ny papism, som vill föreviga all gammal villfarelse, blott hon har häfd för sig, som vill hämma sanningens lopp och forskningens frihet, som vill försoffa folket i stället att föra det framåt i kristlig odling och kunskap, som vill förbyta den lefvande och lifgifvande kristna sanningen till döda former, dem man bör blindt och slösinnadt antaga. Ja, det ser verkligen så ut, som skulle många inbilla sig, det kunde på den Lutherska lärans grundval och bland vårt gamla fria protestantiska folk ett nytt prestvälde upprättas. Nu vore för alla dessa onekligen beqvämt, om, då de icke med skäl och bevis kunna möta en förhatlig motståndare, de kunde förkättra honom och, "honom sjelf till straff och androm till varnagel", såsom det heter i gammal lagstil, hindra hans fortkomst på befordringsbanan. Uti katolska länder lärer detta också vara en öflig praxis mot hvarje prest, som icke blindt böjer sig under de kyrkliga myndigheterna. Emot Ignell försöktes detta redan 1843, då han af Stockholms stads Konsistorium blef förklarad inkompetent och utesluten ifrån förslag, ehuru den tidens Ecklesiastik-minister, hvilken vid föredragningen af detta mål innehade Ecklesiastik-portföljen, icke lånade sig till verktyg åt försöket.

I förevarande fall gick det icke an, ehuru, såsom af hela förslags-proceduren visar sig, Domkapitlet härtill gerna skulle hafva velat drifva saken, att upprifva den förut afgifna Kongl. resolutionen, emedan detta skulle gjort saken alltför uppenbart orättvis och förhatlig; här var följaktligen för den då föredragande presterlige Ecklesiastik-ministern ingen annan utväg att tillgripa, än att, med upptagande af irrlärighets-beskyllningen, underkänna Ignells lärdom allt afseende i befordringsväg. För hvarje vän af en upplyst och sund gudaktighet, af forskningens frihet och protestantismens dyra sak bör det fördenskull, som jag håller före, vara en helig pligt att inlägga en allvarlig protest mot det förfarande, som uti hela detta förslagsmål, såvidt det rörer Ignell, har egt rum, på det att det aldrig hädanefter måtte förnyas".

Uti denna reservation hafva Herr *A. Blanche*, f. d. vice Talmannen *Per Eriksson* och Riksdags-fullmägtigen *Carl Nettelbladt* instämt.

Riksdags-fullmägtigen *F. Mengel* har önskat, att antecknas skulle det han icke öfvervarit memorialets justering.

Herr Professoren *Lindgren* anförde: "Med anledning af 2:ne detta memorial åtföljande reservationer, hvilka äro riktade icke mot några af Utskottets majoritet beslutade anmälanden, utan endast afse att fästa Representationens uppmärksamhet på sådana regerings-åtgärder, hvilka synts minoriteten inom Utskottet i något hänseende klandervärda, men af majoriteten icke pröfvats vara af beskaffenhet att böra göras till föremål för någon grundlagsenlig anmälan inför Rikets Ständer, nödgas jag mot behörigheten af ett sådant användande af den dyrbara reservations-rätten nu uttala enahanda protest, hvartill jag af ett likartadt förhållande i sistförlidne riksdags så kallade décharge-betänkande fann mig föranlåten, 1:o) emedan det saknar allt stöd i vår Regerings-form och Riksdags-ordning; 2:o) emedan det kan leda till det eftertänkligaste kränkande af hvad Tryckfrihets-förordningen stadgar i 4:de momentet af 2 § rörande allmängörandet af Stats-rådets protokoller; 3:o) emedan det är så till vida fullkomligt ändamålslöst, som någon Rikets Ständers åtgärd af så beskaffade andraganden aldrig kan föranledas eller ens ifrågasättas, och slutligen 4:o) emedan deremot med skäl kan invändas, att det åtminstone i den meningen upphöjer till och med den fåtaligaste minoritet öfver den talrikaste majoritet, som det, på samma gång det gifver den förra rättigheten att, huru vidlyftigt och grundlöst som helst, framhålla sina privatmeningar, tillika betager den sednare allt tillfälle att anföra sina motskäl, och således alltid vid sista ordet bibehåller den eller dem, som ej af skyldig grannlagenhet afhållas ifrån att sig ett sådant missbruk tillåta."

Uti hvad Professoren Lindgren sålunda anfört instämde Herr *Reuterskjöld*, Hofpredikanten *Wensioe*, Professoren *Selander*, Kontrakts-prosten *Tegnér* och Prosten *Ljungdahl*.

STOCKHOLM, tryckt hos Isaac Marcus, 1860.

N:o 6.

Ank. till Exp.-Utsk. den 16 Mars 1860, kl. 10 f. m.

Memorial till Rikets Ständer, med förslag till ändring uti 17 § 2 mom. Riksdags-ordningen, angående bestämmande af arfvode för Bonde Ståndets Riksdagsfullmägtige.

Ofvanstående lagrum stadgar, att innan val sker till Riksdagsman i Preste- och Borgare Stånden, skall det bestämmas hvad Riksdags-fullmägtigen bör erhålla till underhåll och resekostnad; men i fråga om Bonde Ståndet finnes i detta hänseende icke någon föreskrift. Då, enligt hvad till Konstitutions-Utskottets kunskap kommit, sådant vid flera tillfällen gifvit anledning till tvister emellan Bonde-Ståndets valmän och deras fullmägtige, angående beloppet af riksdagsmanna-arfvodet, har Utskottet ansett sig böra, för att undanrödja vidare anledning till dylika stridigheter, föreslå, att det stadgande, som 17 § 2 mom. Riksdags-ordningen innehåller, rörande Preste- och Borgare Stånden, måtte varda utsträckt jemväl till Bonde Ståndet; och får Utskottet således vördsamligen hos Rikets Ständer till grundlagsenlig behandling anmäla följande förslag till ändring uti

Riksdags-Ordningen.

§ 17.

(nuvarande lydelse).	(den föreslagna lydelsen).
2:o. Vid alla Riksdagsmannaval skall — — nytt val. Riksdagsman, som vald blifvit,	2:o. Vid alla Riksdagsmannaval skall — — nytt val. Riksdagsman, som vald blifvit,

må ej, utan lagliga hinder, kunna sig derifrån undandraga, och njute han af dem, som äro berättigade att välja, anständigt och tillräckligt underhåll och resekostnad, hvilka, *för Preste- och Borgare-Ståndens Riksdagsfullmägtige*, före valet bestämmas. Dessa medel — Akademifonden.	må ej, utan lagliga hinder, kunna sig derifrån undandraga, och njute han af dem, som äro berättigade att välja, anständigt och tillräckligt underhåll och resekostnad, hvilka före valet bestämmas. Dessa medel — — — — — — — — — — — — — — — — — Akademifonden.

Stockholm den 21 Februari 1860.

N:o 7.

Ank. till Exp.-Utsk. den 16 Mars 1860, kl. 10 f. m.

Memorial till Rikets Ständer, angående det tillägg till 12 § Regeringsformen, att Konungen icke må utan Rikets Ständers samtycke blifva regerande Furste af utländsk stat.

Nästlidne riksdags Konstitutions-Utskott, som i Memorial N:o 14 framlade ett förslag af ofvananförda innehåll, grundade detta förslag på den åsigten, att förening emellan tvänne folk under en Konung väl kunde vara fördelaktig och önskvärd, såvida den vore frivillig och hvilade på ett fördrag, hvaruti deras ömsesidiga förhållanden samt Konungens ställning bestämdes på ett tydligt och omfattande sätt; men att deremot en sådan förening, om den blefve påtvingad af en tillfällighet och icke ordnades efter bestående förhållanden och allmänt godkända syften, troligtvis komme att betraktas såsom ett obehörigt band, inskränkande båda folkens sjelfständighet, och kunde föranleda till invecklingar af ganska betänklig art. Tanken på de svårigheter och olägenheter, som i ett sådant fall kunde drabba Riket, hade, enligt samma Konstitutions-Utskotts förmodan, föranledt stadgandet i 8 § Successions-ordningen, att Prins af det Kongl Svenska huset

icke finge utan Konungens och Riksens Ständers samtycke blifva regerande Furste af utländsk stat. Skälet till detta stadgande kunde icke rimligtvis sökas uti någon befarad olägenhet deraf, att en Svensk Prins med aflägsen arfsrätt till thronen blefve regent i ett annat land, hvilket tvärtom borde medföra åtminstone den fördel, som låge i en ökad anledning till vänskapliga förbindelser emellan folken. Deremot syntes lagstiftaren härvid hafva tänkt sig möjligheten, att Sveriges Konung i det ögonblick, Han på grund af arfsrätt tillträdde thronen, redan bure ett annat lands krona; ett förhållande, hvilket, då det blifvit förbisedt vid Regeringsformens författande, lagstiftaren trott sig kunna förhindra genom berörda stadgandes införande i Successions-ordningen. Men då Konstitutions-Utskottet ansåg detta stadgande icke tillfyllestgörande, afgaf det förslag till ofvanomnämnda tillägg i Regeringsformens 12 §.

Detta förslag, som godkändes af tre Stånd, men ogillades af Preste-Ståndet, blef, efter omröstning i Förstärkt Konstitutions-Utskott, med 59 röster emot 20, antaget att hvila till innevarande riksdag, då det jemväl bifölls af tre Stånd, men förkastades af Preste-Ståndet, till följd hvaraf förslaget förföll. Derefter har Ledamoten af Ridderskapet och Adeln Herr *W. F. Dalman*, uti en till Konstitutions-Utskottet ingifven skrift, hemställt om samma förslags återupptagande.

Vid pröfningen af denna motion har Utskottet funnit de af förra riksdagens Konstitutions-Utskott anförda skäl vara välgrundade; och som Utskottet af den inom Preste-Ståndet hållna öfverläggning inhemtat, att samma Stånd icke underkänt giltigheten af den i förslaget uttalade grundsats, utan grundat sitt beslut om afslag å detsamma endast på den förmodan, att det fall, som förutsattes, aldrig komme att inträffa samt förändringen således icke vore nödig; men fäderneslandets historia under äldre och nyare tider visar möjligheten af den händelse, förslaget åsyftar, samt en försigtig och omtänksam lagstiftare torde böra afse icke blott de förhållanden, som redan förefinnas, utan äfven dem, som i en framtid kunna uppstå, får Utskottet hos Rikets Ständer till grundlagsenlig behandling framställa det förslag, att följande nya moment måtte tilläggas

Regeringsformen

§ 12.

(nuvarande lydelse).	(den föreslagna lydelsen).
Konungen eger att i afhandlingar — —	1:o. Konungen eger att i afhandlingar — —
— — — — — — — — — — — —	2:o. *Ej må Konungen utan Riksens Ständers samtycke blifva regerande Furste af utländsk stat.*

Stockholm den 21 Februari 1860.

N:o 8.

Ank. till Exp.-Utsk. den 16 Mars 1860, kl. 10 f. m.

Memorial till Rikets Ständer, med förslag till ändring i 76 § Riksdags-Ordningen, angående Stats-Rådets decharge för dess åtgärder.

En af de vigtigaste grundsatser för det konstitutionela statsskicket är den om ministeriel ansvarighet. Men på samma gång folkets ombud tillerkännas rätt att utkräfva en dylik ansvarighet, fordras, för att göra denna rätt till en verklighet, äfven att Regeringens åtgärder blifva underkastade granskning, utom hvilken en fullständig kunskap om alla regerings-åtgärderne icke är möjlig. I detta sednare hänseende hafva våra Grundlagsstiftare visat en ganska stor omsorg. Den granskningsrätt, som blifvit åt Rikets Ständer öfverlemnad, sträcker sig ända till de minsta detaljer. Och på det icke något härvid må kunna förbises, har denna granskning blifvit anförtrodd åt trenne särskilda Rikets Ständers delegationer; nemligen Konstitutions-Utskottet, Stats-Utskottet och Rikets Ständers Revisorer. Granskningen af Regeringens verksamhet i dess helhet tillkommer Konstitutions Utskottet, som i sådant hänseende har sig uppdraget att genomgå de i Stats-Rådet förda protokoll, med skyldighet att, i händelse anledning dertill förekommer, mot Konungens rådgifvare tillämpa 106 § Regeringsformen, eller ock hos Rikets Ständer göra sådan anmälan, som 107 § samma grundlag omnämner. Åt Rikets Ständers Stats-Utskott och Revisorer är åter särskildt öfverlemnad granskningen af Stats-verket och de deröfver förda räkenskaper. Anmärkningar, som dervid göras, ega Revisorerne endast att i sin berättelse omförmäla, hvaremot Stats-Utskottet, i händelse fog dertill anses före-

finnas, har att hos Rikets Ständer begära remiss till Konstitutions-Utskottet för ärendets vidare behandling.

Härvid förekommer likväl en omständighet, som möjligen kunde föranleda dertill, att antingen den grundlagarne genomgående grundsats om Rådgifvarnes ansvarighet blefve, så vidt frågan rörde Statsverkets förvaltning, till största delen illusorisk, eller ock att den tidpunkt, hvarefter Konungens rådgifvare blefve fria från vidare ansvar för sina åtgöranden, lemnades alltför obestämd.

Konstitutions-Utskottet har nemligen till föremål för sin granskning de ifrån den ena riksdagens början till den andras i Stats-Rådet förda protokoll. Då nu Statsverkets räkenskaper för större delen af denna tidsperiod ännu icke äro upprättade, långt mindre genomgått granskning af Revisorerne och Stats-Utskottet, saknar Konstitutions-Utskottet nödig ledning af räkenskapernas föregående skärskådning utaf de för detta ändamål egentligen afsedda Rikets Ständers delegationer, hvaraf ock naturligtvis blir en följd, att verkligen anmärkningsvärda förhållanden i afseende å Statsverkets förvaltning kunna af Konstitutions-Utskottet förbises. Om nu, sedan räkenskaperna blifvit upprättade och undergått granskning af Revisorer och Stats-Utskottet, detta sednare skulle finna anledning framställa anmärkning emot en rådgifvare-åtgärd, hvilken tillhörde den tidsperiod, för hvilken Statsråds-protokollen vid föregående riksdag varit till Konstitutions-Utskottets granskning öfverlemnade; så uppstår den frågan, huruvida detta Utskott eger att ett sålunda hänskjutet ärende till pröfning företaga eller icke. I detta hänseende stadgar 76 § Riksdags-Ordningen:

„Allt hvad Riksens Ständer efter granskning godkänt eller lemnat oanmärkt, bör anses hafva vunnit decharge i afseende på det granskade, och ingen ny, till ansvarighet förbindande, granskning af nya Ständer i samma mål vara tillåten; dock bör —.„

Svaret på den här ofvan framställda frågan utfaller olika, allt efter det sätt, hvarpå den 76 § tillämpas. Å ena sidan har man påstått att granskningsrätten i berörda hänseende gällde hvarje regeringsåtgärd, hvilken icke kunde visas hafva blifvit särskildt granskad; och å andra sidan åter att hvarje dylik anmärknings framställande och pröfning vore grundlagsvidrig. Hvilkendera tydningen, man än antager, stöter man på svårigheter, enligt hvad här ofvan blifvit antydt. Sådant har ock blifvit insedt af föregående Konstitutions-Utskott. Såväl 1840—1841 årens som sistlidne riksdags Konstitutions-Utskott hafva afgifvit förslag till denna motsägelses undanrödjande. Dessa tvänne förslag hafva dock varit sins emellan något skiljaktiga. Det förra af dessa åsyftade ett tillägg till 76 § af följande lydelse:

"*Dock må en af Konstitutions-Utskottet verkställd granskning af Statsrådets protokoll för en viss förfluten tiderymd icke hindra upptagandet af de anmärkningar, som vid Statsverkets för samma tiderymd, men senare, afslutade räkenskaper varda gjorda af det Stats-Utskott, till hvilket dessa räkenskaper vid påföljande Riksdag öfverlemnas. Äfvenledes* bör, oaktadt — — — — tillkommer.„

Sistlidne riksdags Konstitutions-Utskottet ansåg att i detta förslag borde göras den inskränkning, att anmärkning mot ett Konungens rådgifvares rådslag under en tid, som varit föremål för föregående riksdags Konstitutions-Utskotts granskning, icke i andra fall måtte till någon åtgärd föranleda, än att rådslaget förut varit af Konstitutions-Utskottet lemnadt utan anmärkning och att anmärkningen blifvit af Rikets Ständers Revisorers berättelse föranledd. Och framställde Utskottet, i enlighet med dessa åsigter, förslag till ändring i 76 §. Detta förslag, som antogs af trenne Riks-stånd, men förkastades af Preste-Ståndet, blef, efter omröstning uti Förstärkt Konstitutions-Utskott, förklaradt hvilande till innevarande riksdag, då det likaledes godkändes af tre Stånd, men förkastades af Preste-Ståndet.

Uti en till Konstitutions-Utskottet ingifven motion har Ledamoten af Ridderskapet och Adeln, Herr Grefve *H. E Taube* ånyo väckt det af förra riksdagens Konstitutions-Utskott framställda, men vid innevarande riksdag förfallna förslag; och har han såsom stöd härför åberopat de skäl, som vid frågans pröfning hos Ridderskapet och Adeln blifvit af en Konungens rådgifvare anförde. Utskottet, som förskaffat sig del af detta yttrande, har deraf inhemtat, att Konungens bemälde rådgifvare grundade sitt tillstyrkande af bifall till förslaget på följande skäl, nemligen:

att det måste vara svårt, om icke omöjligt för Konstitutions-Utskottet, att vid dess granskning af Statsråds-protokollen så noga, som vederbör, kontrollera förvaltningen af alla statsmedel, så vidt densamma på Stats-Råden ankommer; att det således ofta måste inträffa, att de anmärkningar, som vid dispositionen af statsmedel framställas, icke skulle kunna undergå någon Rikets Ständers pröfning, derest Statsråds-protokollen för den tid, revisionen omfattade, redan varit till en föregående riksdags Konstitutions-Utskott för granskning öfverlemnade; att det vore af särdeles mycken vigt, att folket icke misstänkte regeringen i fråga om en samvetsgrann förvaltning af statsmedlen; samt att, för undanrödjande af all anledning till sådan misstro, icke funnes verksammare medel, än att på allt sätt underlätta möjligheten att kontrollera förvaltningen.

Utskottet, som fullkomligen gillar de skäl, hvilka blifvit till stöd för den af sistlidne riksdags Konstitutions-Utskott föreslagna förändring anförda, får på sådan grund till Rikets Ständers grundlagsenliga behandling framlägga följande förslag till ändring uti

Riksdags-Ordningen.

§ 76.

(nuvarande lydelse).	(den föreslagna lydelsen).
Allt hvad Riksens Ständer efter granskning godkänt eller lemnat oanmärkt, bör anses hafva vunnit decharge i afseende på det	Allt hvad Riksens Ständer efter granskning godkänt eller lemnat oanmärkt, bör anses hafva vunnit decharge i afseende på det

granskade, och ingen ny, till ansvarighet förbindande, granskning af nya Ständer i samma mål vara tillåten; dock *bör*, oaktadt den af Riksens Ständers Utskott eller Revisorer förrättade generela öfversigt af statsmedlens utdelning, det *åligga* vederbörande embetsmän att verkställa den speciela revision, som dem i kraft af deras embetsbefattning tillkommer.

granskade, och ingen ny, till ansvarighet förbindande, granskning af nya Ständer i samma mål vara tillåten; dock *vare den decharge, som vunnits derigenom att Konstitutions-Utskottet vid föregående riksdag lemnat ett mål oanmärkt, icke gällande i afseende å en fråga, hvilken Stats-Utskottet, på grund af anmärkning framställd af Riksens Ständers Revisorer, anmäler enligt 30 § 2 mom.* Oaktadt den af Riksens Ständers Utskott eller Revisorer förrättade generela öfversigt af statsmedlens utdelning, *åligge det* vederbörande embetsmän att verkställa den speciela revision, som dem i kraft af deras embetsbefattning tillkommer.

Stockholm den 21 Februari 1860.

Reservationer:

Af Herr *N. Tersmeden:*

„Någon ny anledning har ej för mig inträdt att nu mera än förr biträda det åter uppväckta förslaget till förlängd granskningsrätt i afseende å Konungens Rådgifvares embets-åtgärder. Att några sifferberäkningar ifrån en revision skulle kunna påkalla en till det yttersta utsträckt och förnyad granskning, synes mig vara ett förhållande, som saknar försvar, betraktadt ur den högre politiska synpunkt, hvarifrån statsmäns åtgärder torde böra bedömas, och äfven strida mot den allmänna grundsats, som är nedlagd uti ifrågavarande paragraf. Godkänd i 50 år, med Stats-revisioner hvartannat år, skall den nu efter deras årliga tillvaro behöfva rubbas. En åtgärd, hvarå en möjlig anmärkning blifvit inom Konstitutions-Utskottet en riksdag, på grund af ett Statsråds protokoll, underkänd, skall nu, med stöd af samma, redan granskade, protokoll, vid den följande af samma högsta myndighet, med förändrad personal, kunna inför Ständerna anmärkas, — i sanning ett drag af demokratisk magt, hvartill få stater torde lemna ett motstycke.

Af Herr Professor *H. G. Lindgren.*

„Detta grundlags-ändringsförslag, hvilket, på samma gång det afser att tillvägabringa ökade kontroller öfver Konungens Rådgifvare, äfven vill nedsätta giltigheten af

den granskning, som hitintills varit uteslutande förbehållen hvarje riksdags Konstitutions-Utskott öfver de under mellantiden från den nästförlidna riksdagens början vidtagna regerings-åtgärder, har jag icke med min röst kunnat understödja.

1:o emedan den konstitutionela ansvarigheten för Konungens Rådgifvare synes mig hafva sin naturliga begränsning i hvarje särskild riksdags-period, och icke böra kunna till 2:ne sådana utsträckas.

2:o emedan Konstitutions-Utskottet, som, efter vår grundlag, är den högsta myndigheten för bedömmandet af Regeringens tillgöranden och för fullgörandet af detta sitt vigtiga uppdrag är oförhindradt att förskaffa sig tillträde till alla erforderliga upplysningar, skulle, efter detta förslag, komma att på visst sätt underordnas under 2:ne andra Ständer-delegationer, och derigenom förlora den högre politiska betydelse, som bör detsamma tillkomma.

3:o emedan följden af ett sådant grundlags-stadgande, som det föreslagna, skulle någon gång kunna blifva, att samma regeringsåtgärd, som af den ena riksdagens Konstitutions-Utskott blifvit gillad, skulle af en följande riksdags enahanda myndighet kunna komma att på annat sätt bedömas.

4:o emedan ett med detta fullkomligt likartadt förslag vid innevarande riksdag blifvit af ett Riks-Stånd förkastadt — ett skäl, hvilket synes mig hafva bordt förhindra Utskottet att redan vid denna riksdag ånyo detsamma framlägga, helst jag icke kan godkänna det stöd för det nyss förkastade förslagets förnyade upptagande, hvilket Utskottet, efter motionärens anvisning, tyckes söka uti det tillstyrkande till förslagets antagande, hvilket blifvit under en diskussion på Riddarhuset afgifvet af en ibland Konungens Rådgifvare.»

Uti denna reservation hafva Friherre *J. G. Paijkull*, Herr Professoren *N. A. Selander*, Hof-Predikanten *T. Wensjoe*, Prosten *S. L. Ljungdahl* och Kontrakts-Prosten *C. H. Rundgren* instämt.

N:o 9.

N:o 9.

Ank. till Exp.-Utsk. den 16 Mars 1860, kl. 10 f. m.

Memorial till Rikets Ständer, med förslag till ändring i 85 § Regeringsformen.

Då grundlagarne, enligt 83 § Regeringsformen, skola efter deras ordalydelse tillämpas, ligger äfven stor vigt deruppå, att dessa lagars särskilda föreskrifter äro affattade i sådana ordalag, att en tillämpning, stridande mot lagstiftarens verkliga afsigt, icke må kunna ega rum. Och åligger det Konstitutions-Utskottet att, då något stadgande påträffas, som gifver anledning till dylikt missförstånd, framlägga förslag till förbättring och förklaring i det lagrum, hvaruti en sådan bristfällighet förefinnes. Nu har Utskottets uppmärksamhet, af en dess Ledamot, blifvit fästad å en dylik oegentlig och missledande redaktion uti 85 § Regeringsformen. Denna § har nemligen följande lydelse:

„Såsom Grundlagar skola anses: denna Regeringsform, samt den Riksdags-„ordning, den Successions-ordning och den Förordning om en allmän Tryckfrihet, hvilka „i öfverensstämmelse med de grundsatser, som i denna Regeringsform bestämmas, Rik-„sens Ständer och Konungen gemensamt vid denna riksdag komma att fastställa.„

Det första, som härvid stöter en uppmärksam läsare, är, att, med undantag af Regeringsformen, de öfriga grundlagarne omtalas såsom ännu icke verkliga, utan blott möjliga. Då Regeringsformen är den äldsta af våra grundlagar, var väl denna §:s lydelse vid Regeringsformens fastställande fullt riktig; men rätteligen hade densamma bordt vara endast provisorisk, och, sedan öfriga grundlagarne blifvit fastställda, utbytas mot en af annan lydelse.

Denna anmärkning är likväl icke den väsendtligaste; en annan af vida större vigt erbjuder sig. Orden: »*denna Riksdag*» häntyda ovilkorligen på den riksdag, som hölls åren 1809 och 1810; men af de grundlagar, som då fastställdes, hafva så väl Successions-ordningen af den 18 December 1809, som Tryckfrihets-förordningen af den 9 Mars 1810, upphört att vara gällande samt ny Successions-ordning och ny Tryckfrihets-förordning blifvit antagna. Efter ordagrann tolkning af §, skulle likväl förstnämnde tvänne grundlagar ännu ega full gällande kraft.

Genom uteslutande af orden: »*vid denna riksdag komma att*,» har det synts Utskottet, som skulle de anmärkta oegentligheterna undanrödjas och full tydlighet och bestämdhet i uttrycket åstadkommas; och får Utskottet således till Rikets Ständers grundlagsenliga behandling vördsamligen framställa följande förslag till ändring uti

Regeringsformen.

§ 85.

(nuvarande lydelse).	(den föreslagna lydelsen).
Såsom Grundlagar skola anses: denna Regeringsform, samt den Riksdags-ordning, den Successions-ordning och den *Förordning om en allmän Tryckfrihet*, hvilka, i öfverensstämmelse med de grundsatser, som i denna Regeringsform bestämmas, Riksens Ständer och Konungen gemensamt *vid denna riksdag komma att* fastställa.	Såsom Grundlagar skola anses: denna Regeringsform, samt den Riksdags-ordning, den Successions-ordning och den *Tryckfrihetsförordning*, hvilka, i öfverensstämmelse med de grundsatser, som i denna Regeringsform bestämmas, Riksens Ständer och Konungen gemensamt fastställa.

Stockholm den 27 Februari 1860.

N:o 10.

(Ank. till Exped.-Utsk. d. 16 Mars 1860 kl. 10 f. m.)

Memorial till Rikets Ständer, med förslag till ändring i 56 § Riksdags-ordningen, angående inskränkning af tiden för motioners väckande.

Våra riksdagars långvarighet och den dryga kostnad, som derigenom tillskyndas samhället, har länge utgjort föremål för klagan. Om man än måste erkänna, att denna långvarighet till en del härleder sig från sättet för ärendenas behandling, kan likväl icke eller förnekas, att härtill bidrager i icke oväsendtlig grad den stora mängd ärenden, som hvarje riksdag har att behandla. Då derjemte en icke obetydlig tid åtgår, innan riksdagen kommer i full verksamhet, hvilket först låter sig göra, sedan vederbörande Utskott fått mottaga alla till dem remitterade frågor, har, på det att en önskad förkortning af riksdagarnes öfverklagade längd måtte kunna åstadkommas, ledamoten af Bonde-Ståndet *Anders Jonsson* från Wermlands län, uti en till Utskottet ingifven motion, bland annat, föreslagit, det måtte motionstiden förkortas från en månad till fjorton dagar.

Konstitutions-Utskottet, som är öfvertygadt derom, att antagande af den i förslaget gjorda inskränkning i motionstiden otvifvelaktigt skulle medföra åtminstone en motsvarande förkortning af riksdagarnas längd, anser icke den åsyftade förändringen kunna medföra några olägenheter. Att riksdagsmännen derigenom skulle beröfvas erforderlig tid att författa sina tillämnade motioner, är en invändning, som vid närmare eftersinnande torde finnas icke förtjena afseende. Det är att önska, det icke andra motioner väckas, än sådana, som grunda sig på verkligen kändt behof; men ett dylikt behof måste ju vara i de flesta fall insedt, redan före ombudens afresa till riksdagsorten, och är det således att antaga, det hvarje omtänksam riksdagsman, innan han dit ankommer,

stadgat sin åsigt om hvilka förslag han vill framställa. För att skriftligen affatta motion i ett ämne, hvarmed man förut är fullt förtrogen, dertill lärer icke erfordras särdeles lång tid.

Vidare anser Utskottet någon vigt icke ligga uppå den anmärkning, att, om motionstiden så betydligen inskränktes, skulle den diskussion, som stundom föregår remiss, icke kunna ega rum, förrän efter motionstidens slut, samt att vinsten af den ifrågasatta förändringen således blefve ringa eller ingen. Härvid får Utskottet fästa uppmärksamheten derå, att äfven under närvarande förhållanden de flesta motionerna väckas först mot slutet af den derför bestämda tid, så att ganska ofta flera motioner afgifvas under de allra sista dagarne, än under hela föregående tiden. Stundom har äfven inträffat, att å sista dagen blifvit anmäldt ett så stort antal motioner, att man icke ens hunnit dem uppläsa, utan att dermed måst uppskjutas till annan dag. Den i nämnda hänseende befarade olägenheten bör således icke heller kunna anses utgöra hinder för bifall till förslaget.

Utskottet, som, på ofvan anförda skäl, funnit den föreslagna förkortningen af motionstiden vara nyttig, får således härmedelst till Rikets Ständer öfverlemna följande förslag till ändring uti:

Riksdags-Ordningen.

§ 56.

(nuvarande lydelse).	(den föreslagna lydelsen).
Intet ärende må nedläggas utan Ståndets uttryckliga beslut. Ej heller må, med undantag af grundlagsfrågor, nya ämnen af riksdagsmän väckas, sedan *en månad* från riksdagens början enligt 27 § tilländalupit, så vida icke sådana frågor af redan fattade beslut, eller redan upptagna ärenden, eller under riksdagen inträffande händelser, omedelbarligen föranledas.	Intet ärende må nedläggas utan Ståndets uttryckliga beslut. Ej heller må, med undantag af grundlagsfrågor, nya ämnen af riksdagsmän väckas, sedan *fjorton dagar* från riksdagens början enligt 27 § tilländalupit, så vida icke sådana frågor af redan fattade beslut, eller redan upptagna ärenden, eller under riksdagen inträffande händelser, omedelbarligen föranledas.

Stockholm den 27 Februari 1860.

Stockholm, tryckt hos N. Marcus, 1860.

N:o 11.

Ank. till Exp.-Utsk. den 22 Mars 1860, kl. 10 f. m.

Memorial till Rikets Ständer, med förslag till ändring i 15 § Riksdags-Ordningen, om hemmansegares representationsrätt.

Redan vid införandet af det nuvarande statsskicket, ansågs det såsom en väsendtlig brist i vår national-representation, att flera vigtiga samhällsklasser voro derifrån uteslutne. Öfvertygelsen härom har sedermera allt mer och mer vunnit i styrka; och en följd häraf har äfven blifvit, att åtskilliga, förut orepresenterade samhällsklasser, genom delvis företagna ändringar af Riksdags Ordningen, vunnit representationsrätt uti något af de tre valde Riks Stånden. Så hafva i Preste Ståndet blifvit upptagne Universitetens tjenstemän och Vetenskaps-akademiens medlemmar; uti Borgare-Ståndet, ofrälse bruksegare, i städerna bosatte fastighetsegare och icke burskapsegande näringsidkare, dessa sednare äfven om de tillhörde annat Riks Stånd; samt i Bonde Ståndet, egare af säteri och frälsehemman. Oaktadt delaktighet i representationen på sådant sätt blifvit nu uppräknade samhällsmedlemmar beredd, återstå dock ännu åtskilliga, hvilkas anspråk på en dylik rättighet allmänt erkännes. Främsta rummet bland dessa intaga onekligen ofrälse hemmansegare, hvilka förut tillhört annat Riks-Stånd eller ock innehaft ordinarie beställning i Rikets tjenst. Grunden för dessas anspråk på representationsrätt erkändes redan af 1809 års Konstitutions-Utskott såsom billig och rättvis, ehuru Utskottet, i anseende till bristande utredning af frågan, ansåg sig icke kunna framställa förslag om deras intagande i representationen. Sedermera har förslag om inrymmande uti Bonde-Ståndet af nämnde samhällsklass blifvit framstäldt till Rikets Ständer, så väl vid 1817

och 1818 årens, som vid sistlidna riksdag. Det sednare förslaget, åsyftande ändring i 15 § R. O. var af följande lydelse:

»Allmogen i hvart härad välje inom sig efter hemmantalet, till Riksdagsman af »Bonde-Ståndet, En, inom häradet boende och besuten, hemmansegare, hvilken icke *hörer* »till annat Riks-Stånd eller någon ordinarie beställning i Rikets tjenst *innehar*. Hvad — — — — — sammanträda.»

Såsom skäl för den föreslagna ändringen anfördes hufvudsakligen, att stadgandet i 15 § R. O., att den, som innehaft beställning i Rikets tjenst, icke kunde väljas till Riksdagsman, vore en verklig orättvisa. Då Rikets tjenst icke vore annat än samtlige dess medborgares, vore det obilligt, att man skulle förlora en medborgerlig rättighet, derför att man tjenat dem. Att de som verkligen tjenade uteslötos, kunde väl ega skäl för sig; men att en bondeson, som någon tid varit i Statens tjenst, men derifrån erhållit afsked, skulle, då han återvände till hemorten, för att bruka sitt efter fadern ärfda hemman, för alltid hafva förlorat sin riksdagsmannarätt, vore så stridande emot rättvisa, att man icke kunde hysa tvifvel derom, att' ju Bonde-Ståndet skulle önska en förändring i denna föreskrift, så mycket hellre som Bonde-Ståndet årligen sände söner att uppfostras till publik tjenst. Lika obilligt vore det att jordbrukare icke finge representera sitt hemman, derföre att han förut haft annat näringsfång. Då det ej vore förbjudet, att ifrån Bonde blifva Borgare, hvarföre skulle man då icke äfven kunna från Borgare blifva Bonde? I fråga om bildning och hyfsning vore icke utstakad någon gräns, vid hvilken landtbrukarens rätt till representation upphörde. Någon sådan funnes icke i grundlagarne; men väl funnos ledamöter af Bonde-Ståndet, som i odling, skick, klokhet och välmåga öfverträffade många ståndspersoner, och som lika med dem styrde och eftersåge sitt jordbruk, utan att jemt dervid lägga hand. Genom att med sig förena orepresenterade hemmansegare, kunde Bonde-Ståndet väl vinna, men icke förlora. Det vore för sjelftänkande för att frukta att af dem ledas, för talrikt att öfverröstas. Dessutom torde man icke alldeles böra förbise den omständigheten, att genom fleras deltagande i riksdagskostnaden finge allmogen en lindring i denna icke obetydliga börda.

Sedan ofvanomförmälda, af förra riksdagens Konstitutions-Utskott framställda förslag till ändring i 15 § R. O., som efter votering i förstärkt Konstitutions-Utskott antagits att hvila till innevarande riksdag, numera förfallit till följd af Bonde-Ståndets afslag; så har ledamoten af sistnämnde Stånd, *Anders Eriksson* från Elfsborgs län, uti en till Konstitutions-Utskottet ingifven skrift, hemställt att samma förslag måtte, med en obetydlig redaktionsförändring, varda återupptaget; dervid motionären förklarat, det han ansåge berörda afslag vara stridande mot både billighet och Bonde-Ståndets sanna intresse; att denna åsigt icke vore blott hans enskilda, utan delades af Bonde-Ståndets kommittenter i flera landsorter; samt att han hyste den förhoppning, att det motstånd, förslaget rönt i Bonde-Ståndet och hvilket hufvudsakligen härledde sig från

de mest ogrundade farhågor, skulle, genom allmänna tänkesättets magt, vid en kommande riksdag besegras.

Vid pröfningen af denna motion har Konstitutions-Utskottet ansett sig böra i öfvervägande taga de skäl, på hvilka Bonde-Ståndet vid innevarande riksdag hufvudsakligast synes hafva grundat förkastandet af förslaget. Bland dessa framstår i främsta rummet den invändningen, att, då en fullständig ombildning af nationalrepresentationen ansåges både önskvärd och af behofvet påkallad, vore det icke blott onödigt, utan äfven för den önskade reformen hinderligt, att vidtaga partiela förändringar med Bonde Ståndet. I afseende härå torde få erinras att en utvidgning af Bonde-Ståndet icke gerna kan tänkas lägga hinder i vägen för en mera genomgripande reform. Tvärtom tror Utskottet, att, ju flera förut orepresenterade, men dertill skäligen berättigade samhällsklasser i representationen upptagas, desto större anledning är att förmoda det denna blifver ett troget och sannt uttryck af folkets önskningar och tänkesätt. Och i samma mån folkets föreställningar trognare afspeglas i representationen, i samma mån vinna de ock större utsigt att i lagstiftningen göra sig gällande, icke blott om frågor i allmänhet, utan äfven om den, rörande representationens form och sammansättning. Vidare har man fruktat, att ett obehörigt tjenstemanna-intresse skulle få insteg uti Bonde-Ståndet, om representationsrätt inom detta Stånd lemnades åt hemmansegare, som förut varit i Rikets tjenst, och hvilka förmenades i allmänhet utgöras af pensionärer. Denna farhåga torde likväl alldeles upphöra, om man besinnar dels att pensionärer i de flesta fall hunnit den ålder, att de icke gerna kunna ifrågakomma att till Riksdagsmän utses; dels ock att afskedade tjenstemän icke kunna skäligen anses längre representera något tjenstemanna-intresse. Det intresse de möjligen kunde förmodas ega till följd af slägtförbindelser med personer i Statens tjenst, inträffar likaväl med hvilken annan medborgare, som med dem. Slutligen har man påstått, att det nuvarande Bonde-Ståndets ledamöter, som ega en fjerdedels röst inom representationen, skulle genom att med sig förena nya medlemmar, ovilkorligen få denna sin andel förminskad. Härvid torde böra påminnas om det förhållande, de föregående Konstitutions-Utskotten redan antydt, eller att Bonde-Ståndets nuvarande ledamöter, i hänseende både till antal och till jordegendomens storlek, äro de ifrågasatte hemmansegarne så öfverlägsna, att någon anledning till fruktan, att de skulle kunna af dessa sednare vid riksdagsmannavalen öfverröstas, icke förefinnes. Bemälde hemmansegare komme, genom förslagets antagande, i sjelfva verket att erhålla endast *valbarhet*, enär de icke kunde bestämma valens utgång, eller med andra ord, Bonde-Ståndets nuvarande ledamöter tillerkändes en större *valfrihet*; något som väl icke gerna kan anses för annat, än en fördel.

Konstitutions-Utskottet finner hvad härofvan blifvit anfördt, utgöra fullgiltiga skäl för den åsyftade förändringen, hvilken står i full öfverensstämmelse med hvad förut skett genom utvidgning af de valda Stånden. Härtill kommer ännu en omständighet, som gör en ändring i 15 § R. O. nära nog till en nödvändighet. Genom den utsträck-

ning valrätten inom Borgare-Ståndet vid förra riksdagen erhöll, räknas till detta Stånd en hvar i stad boende fastighetsegare, som icke frälseman är eller till Preste-Ståndet hörer; men på samma gång Grundlagen tillerkänner honom representationsrätt inom Borgare Ståndet, utesluter föreskriften i 15 § R. O. honom för alltid från Bonde-Ståndet. En följd häraf blir således att, vid uppgörande af vallängderna för Bonde-Ståndet, måste utredas huruvida vederbörande hemmansegare förut någon tid varit i stad bosatte och der egt fastighet, eller på annan grund tillhört Borgare-Ståndet; men då sådant otvifvelaktigt, särdeles i framtiden, kommer att medföra stora svårigheter, skola dessa vallistor blifva mycket opålitliga, och således ofta gifva anledning till rättegångar.

Med anledning af hvad sålunda förekommit, får Utskottet till Rikets Ständer för grundlagsenlig behandling öfverlemna följande förslag till ändring uti

Riksdags-Ordningen.

§ 15.

(nuvarande lydelse)	(den föreslagna lydelsen)
Allmogen i hvart härad välje inom sig efter hemmantalet, inför Domhafvanden, till Riksdagsman af Bonde-Ståndet, en, inom häradet boende och besuten hemmansegare, hvilken icke *tillförene hört* till annat Riks-Stånd, eller någon ordinarie beställning i Rikets tjenst *eller fullmagt derå innehaft.* Hvad om — — — — — — — — — — sammanträda.	Allmogen i hvart härad välje inom sig efter hemmantalet, inför Domhafvanden, till Riksdagsman i Bonde-Ståndet, en, inom häradet boende och besuten hemmansegare, hvilken icke *tillhör* annat Riks Stånd, eller någon ordinarie beställning i Rikets tjenst *innehafver.* Hvad om — — — — — — sammanträda.

Stockholm den 21 Februari 1860.

Reservationer:

Af Riksdags-fullmägtigen *Lars Magnus Knutsson* från Östergötlands län, som anmälte, att han väl icke motsatt sig den föreslagna förändringen; men ansåg det tagna steget på reformens bana så obetydligt, att derigenom egentligen icke kunde något vinnas; hvarföre han ock önskat, det Utskottet till Rikets Ständer framställt ett af honom afgifvet förslag till representations-förändring; men då detta inom Utskottet fallit, till följd af den förseglade sedelns utslag, ansåg han att samma förslag, jemte den väck-

ta motionen, åtminstone borde få komma till Rikets Ständers kunskap. Den åberopade motionen är af följande lydelse:

„Till Höglofliga Konstitutions-utskottet! — Härmed öfverlemnande ett förslag till ny Regerings-form och Vallag, öfverensstämmande i sin uppställning och sina hufvudpunkter med det förslag, som af Kommitterade från en mängd reform-föreningar i riket blef antaget vid allmänna reform-mötet uti Örebro i Juni 1850, liksom med det af Riksdagsmannen Bengt Gudmundsson| framställda och af Bonde-Ståndet vid 1850 års riksdag såsom dess gemensamma tanke upptagna, anhåller jag få angifva de hufvudsakliga förändringar från dessa begge, som jag ansett vara af nöden.

Då Örebro-förslaget bestämmer lagtima riksdagar hvarje år, så har jag icke kunnat dela denna åsigt, enär jag befarar, att den mindre upplysta delen af befolkningen skall mottaga en sådan förändring med mycken misstro och obenägenhet. För densamma är nemligen det mest i ögonen fallande resultatet af riksdagarnes verksamhet förhöjda skatter för hvarje gång Ständerna varit tillsammans, och den kan således icke gerna se riksdag *hvarje* år. En förändring derhän är också lätt att vidtaga, om den skulle framdeles befinnas beböflig. Jag har föreslagit treåriga riksdags-perioder.

Antalet af landstingets ledamöter har jag ansett kunna nedsättas till 60 och deras funktionstid har jag inskränkt till två riksdags-perioder, men utsträckt till 6 år, — det sednare en naturlig följd af treåriga riksdags-perioders antagande.

Då, enligt min tanke, Sverige för närvarande har mycket ondt om sådana utmärkta förmågor, som erfordras för en öfre kammare, så har jag trott det klokare att minska dess ledamöters antal, för att sålunda underlätta ett fullt värdigt besättande af dessa platser, än att söka genom denna kammares mångtalighet ersätta hvad som möjligen kunde saknas i utmärkthet och anseende.

Genom förenämnde förändringar har jag afvikit från Örebro-förslaget och upptagit det Gudmundssonska i dessa delar.

I fråga om inskränkningarne af valrätten har jag deremot icke ansett nödigt följa det Gudmundssonska förslaget, utan anser Örebro-förslagets bestämmelser utan våda kunna godkännas, hvarföre jag blott till dess lydelse i § 7 af Vallagen fogat det vilkoret för valrättens utöfning, att bevillning enligt andra artikeln skall af den väljande vara erlagd. Att den, som vill åtnjuta de medborgerliga rättigheterna äfven bör fullgöra skyldigheterna, lärer en hvar finna tillbörligt.

För öfrigt hafva de vid sednare riksdagar vidtagna grundlags-förändringar blifvit tillämpade på detta förslag, så vidt de synts mig förtjena iakttagas äfven för den nya representationen.

Sedan jag nu antydt de förändringar från de äldre bekanta förslag, som med detta äro i hufvudsak likartade, vill jag förklara att jag visserligen anser dessa förän-

dringar önskvärda och förtjenta af Höglofl. Utskottets bifall och förord, men, att jag likväl med kännedomen om, huru lifligt folket i landet önskar och huru mycket det är i behof af en national-representation, som uttrycker, såsom 1810 års Konstitutions-Utskott kallar det »nationens allmänna vilja,» icke kan motsätta mig antagandet af hvilket annat förslag som helst, hvilket liksom detta är bygdt på hufvudgrunderna af valrätt för hvarje fullmyndig, välfrejdad och oberoende man — samfälda val utan åtskilnad genom Stånd eller klasser samt lika rösträtt för hvarje valberättigad medborgare, — ifall ett sådant mer än mitt skulle kunna få glädja sig åt Höglofl. Utskottets benägenhet och förord. För denna nationens stora välfärds-angelägenhet tror jag nemligen, att man bör offra de enskilda tyckena och betänkligheterna, väl vetande, att, med en representation byggd på nyss anförda hufvudgrunder, det icke kan dröja länge, innan folkets allmänna vilja gör sig hörd och skaffar sig ett uttryck uti de lagbestämda formerna.

Jag vill nu slutligen i största korthet anföra några ord om de motiver, som föranledt mig att framlägga detta förslag.

Sjelf, vid de många riksdagar medborgares förtroende kallat mig att bivista, af talrika företeelser öfvertygad, att den nuvarande Stånds representationen är i de flesta fall hinderlig för främjandet af folkets sanna och allmänna intressen; men deremot lätt brukad till sådant, som på det allmännas bekostnad främjar och befordrar enskilda korporationers eller andra mer eller mindre enskilda intressen, har jag äfven funnit att bland nationen utbildat sig en så allmän insigt om dessa förhållanden och en så allmän fordran, att de måtte snart till fäderneslandets båtnad ombildas, att jag befarar, att ett längre uppskof med detta nationalverks utförande vid en af tillfälliga omständigheter upprörd tidsperiod kan, på ett för fäderneslandets sjelfständighet och bestånd såsom fri och oberoende konstitutionel Stat äfventyrligt och farfullt sätt, föranleda en våldsam och brådstörtad omhvälfning. Det är sålunda i den lagliga ordningens, i den lugna utvecklingens namn jag går att påyrka tillämpning af den sanning, som redan Konstitutions-Utskottet uti sitt ryktbara memorial af den 24 Mars 1810 uttalade, då det förklarade, att första vilkoret vid en representations-förändring skulle vara:

»Att alla Svenska medborgare, utan åtskilnad af Stånd, yrken eller lefnadssätt skulle vara berättigade att deltaga i valet af nationens befullmägtigade för vården af dess lagstiftning; att utöfningen af denna valrättighet skulle endast bero af egenskapen af bofast, oberoende och fullmyndig, som anses erforderliga för samhället, till borgen för bruket af en sådan rättighet», en förklaring som afgafs sedan Utskottet bevisat »Ståndsfördelningen vara det hufvudsakliga felet i vår representation.»

Samma Utskott förklarade i nämnde memorial äfven »frågan om en representations-förändring böra afhandlas i hela dess omfattning, och förslaget dertill böra byggas, icke på sådana jemkningar, som blott skulle göra det till ett lappverk, men på grunder

utaf allmän rätt i förening med allmän säkerhet,» och jag har under en lång lefnadsbana funnit denna sanning alltmer och mer hafva så genomträngt folkmedvetandet, att numera detta svårligen låter den nedtystas genom små skeneftergifter från Stånds-representationens sida åt de talrika orepresenterade medborgare-klasserna eller förvillas genom obetydliga lappningar och jemkningar på det tunga riksdags-maskineriet.

Bonde-Ståndet har också vid denna riksdag ånyo otvetydigt uttalat samma åsigt, då det först inför thronen framställt sin tanke, att tiden nu är inne för en representations-förändring byggd på rättvisans oförvanskliga grund och sedermera förkastat det förslag till förändring af 15 § Riksdags-Ordningen, hvilket, med stånds-fördelningens bibehållande, skulle skänka representationsrätt blott åt ett ringa antal af de medborgare, som derpå hafva rättvisa anspråk, och det under förklaring från den majoritet, som förkastade detta förslag, att sådant skedde, emedan förändringen icke medförde hel och fullständig rättvisa.

När Bonde-Ståndet sålunda alltsedan 1850 qvarstår på rättvisans och de orepresenterade medborgares sida, på den sida, som till sin lösen tager: *ett enda i klasser icke deladt folk,* så vågar jag hoppas, att de öfriga Riks Stånden skola behjerta ställningens allvarlighet och icke drifva det rättmätiga missnöjet med den nuvarande representations-formen till ytterlighet.

Skulle denna min förhoppning visa sig grundlös, så kan jag icke undertrycka den tanken att här handlas ovisliga, då man för ögonen har, att enligt det »general-sammandrag af statistiska tabeller», som till följd af Kongl. Maj:ts nådiga förordnande upprättades enligt formulärer, meddelade af Kommittéen för behandling af frågan om national-representationens ombildning, myndige män i landet 1845 utgjordes af

Orepresenterade 74 procent
Bönder 23,5 »
Borgare med magistrats-personer och ofrälse bruksegare 1,7 procent samt
Prester och *Adeln* hvardera icke fullt 0,4 procent, ett förhållande, som föga blifvit förändradt genom sednaste förändringen af 14 § Riksdags-Ordningen.

Följderna af ett sådant ovisligt handlingssätt må de ansvara för, som mer än ett halft sekel förhindra Svenska folket att på lagstadgad väg komma i åtnjutande af den rättvisa i de medborgerliga rättigheternas fördelning, som stiftarne af vår nuvarande Grundlag erkände; men icke vågade i omedelbart sammanhang med en statshvälfning under öppet och landets sjelfständighet hotande krig vidtaga.»

Stockholm den 9 Februari 1860.

Lars Magnus Knutsson.

Förslag till Regeringsform.

I.

Sveriges Rikes Regeringssätt.

§ 1. Sveriges rike skall styras af en Konung och vara ett arfrike. Ej må någon del från detta rike söndras genom försäljning, förpantning, gåfva eller på annat dylikt sätt.

§ 2. Thronföljden skall vara nedstigande och agnatisk, sådan som den finnes stadgad uti Successions-Ordningen af den 26 September 1810.

§ 3. Svenska folket till riksdag grundlagsenligt valde ombud kallas Riksdagsmän; församlade till riksdag utgöra de Riksförsamlingen.

§ 4. Grundlagar äro: denna Regerings-Form, lagen om val till folktinget, Successions-Ordningen af den 26 September 1810, och Tryckfrihets-Förordningen af den 16 Juli 1812, med de förändringar i samma förordning, hvilka sedermera blifvit fastställda, eller hädanefter kunna fastställas. Hvad i Successions-Ordningen och Tryckfrihets Förordningen i afseende å Rikets Ständer blifvit stadgadt och omförmäldt, skall hädanefter på Riksförsamlingen tillämpas. Ej må någon för framtiden gällande förklaring af Grundlagarne stadgas, utan på det sätt, som enligt 135 § iakttagas bör. Efter sin ordalydelse skola de i hvarje särskildt fall tillämpas.

II.

Statsmagternas rättigheter och ömsesidiga förhållanden.

§ 5. Konungens Majestät skall hållas i helgd och vördnad. Hans gerningar vare mot allt åtal fredade.

§ 6.

§ 6. Konungen skall alltid vara af den rena evangeliska läran, sådan som den uti den oförändrade Augsburgiska bekännelsen samt Upsala mötes beslut af år 1593, antagen och förklarad är.

§ 7. Konung vare myndig vid fyllda aderton år.

§ 8. Då Konung dör och Thronföljaren ännu omyndig är, ege Riksförsamlingen, utan afseende på något den aflidne Konungens testamente angående riksstyrelsen, att förordna en, tre eller fem förmyndare, som, intill dess Konungen myndig blifver, må regeringen i Hans namn efter denna grundlag utöfva.

§ 9. Skulle den olyckliga händelse inträffa, att den konungaätt, hvilken arfsrätten till riket uppdragen blifvit, på manliga sidan utginge, skall Riksförsamlingen ny Konungen utkora, med bibehållande af rikets Grundlagar.

§ 10. I den händelse att Konungen, efter företagen resa, utöfver tolf månader ur de förenade rikena Sverige och Norge blifver; ege Riksförsamlingen, sedan Konungen blifvit om Riksförsamlingens sammanträde och dess anledning underrättad, men ändock icke till de förenade rikena återkommit, att taga den författning om rikets styrelse hvilken Riksförsamlingen nyttigast finner.

§ 11. Om Konungs sjuklighet fortfar af den beskaffenhet, att han längre tid än tolf månader med regeringsärendena sig icke befattat, förordne Riksförsamlingen om rikets styrelse så som i föregående § sägs.

§ 12. Konungen bör rätt och sanning styrka och befordra, vrångvisa och orätt hindra och förbjuda, ingen förderfva eller förderfva låta, till lif, ära, personlig, frihet eller välfärd, utan han lagligen förvunnen och dömd är, och ingen afhända eller afhända låta något gods, löst eller fast, utan ransakning och dom, i den ordning, Sveriges lag och laga stadgar föreskrifva; ingens fred i dess hus störa eller störa låta; ingen från ort till annan förvisa; ingen förmena att sig genom sitt arbete lofligen försörja; ingens samvete tvinga eller tvinga låta, utan skydda hvar och en vid fri utöfning af sin religion, så vidt han derigenom icke störer samhällets lugn eller allmän förargelse åstadkommer. Konungen låte en hvar blifva dömd af den domstol, hvarunder han rätteligen hörer och lyder.

§ 13. Konungen skall skydda och upprätthålla allmän tryckfrihet, hvarmed förstås hvarje Svensk mans rättighet att, utan några af den offentliga makten i förväg lagda hinder, utgifva skrifter, att sedermera endast inför laglig domstol kunna tilltalas för deras innehåll, och att icke i annat fall kunna derför straffas, än om detta innehåll strider emot tydlig lag, gifven att bevara allmänt lugn, utan att återhålla allmän upplysning.

§ 14. Konungen eger att styra riket på det sätt, denna Regeringsform föreskrifver; inhemte dock, i de fall här nedanföre stadgas, underrättelse och råd af ett Stats-Råd, hvartill Konungen kallar och utnämner kunnige, erfarne, redlige och allmänt aktade, infödde Svenske män af den rena Evangeliska läran.

§ 15. Konungen eger att börja krig och sluta fred, samt att i afhandlingar och förbund med fremmande makter ingå.

§ 16. Öfver rikets krigsmagt till lands och sjös eger Konungen högsta befälet.

§ 17. Konungen eger att i brottmål göra nåd, mildra lifsstraff samt återgifva ära och till Kronan förverkadt gods. På den brottslige skall sedermera ankomma, att emottaga den nåd, Konungen honom förunnat, eller undergå det straff, hvartill han blifvit dömd.

§ 18. Rikets ordinarie statsmedel och inkomster, så ock hvad under namn af extra ordinarie utlagor eller bevillningar till Statsverket af Riksförsamlingen anslås, eger Konungen att till de af Riksförsamlingen pröfvade behof och efter upprättad stat anordna; varande Stats Rådets ledamöter ansvarige, om de låta afvikelse ifrån denna ega rum, utan att till protokollet föreställning derom göra, samt anföra hvad Riksförsamlingen i denna del förordnat.

§ 19. Till bevillningar räknas tull- och accis-medlen, postmedlen, stämplade pappersafgiften, bränneri-medlen, samt hvad Riksförsamlingen dessutom särskildt, vid hvarje riksdag, såsom bevillning sig åtager. Dessa afgifter skola utgöras intill slutet af det år, under hvars lopp ny bevillning af Riksförsamlingen fastställd blifver.

§ 20. Vid hvarje lagtima riksdag låter Konungen uppvisa Statsverkets tillstånd i alla dess delar, till inkomster och utgifter, fordringar och skulder. Skulle, genom traktater med främmande magter, några medel riket tillfalla; då skall ock för dem på lika sätt redovisas. I sammanhang härmed låte Konungen för Riksförsamlingen framställa Statens behof i alla dess delar, och huru dessa behof genom beskattning må fyllas. Låte derjemte framlägga fullständigt förslag till ny Riks-stat.

§ 21. Svenska folkets urgamla rätt att sig beskatta, utöfvas af Riksförsamlingen allena.

§ 22. Sedan Statsverkets behof blifvit af Riksförsamlingen pröfvade, ankommer det på Riksförsamlingen, att en deremot svarande beskattning fastställa samt tillika förordna, huru särskilda summor skola till särskilda ändamål användas, och att dessa summor, under bestämda Hufvudtitlar uti Riks-staten anslå.

§ 23. Dessutom böra, för oförutsedda händelser, tvänne särskilda tillräckliga summor anslås och till utbetalning å Riksgälds-kontoret anvisas: den ena, att vara tillgänglig, då Konungen, till rikets försvar, eller andra högst vigtiga och angelägna ändamål, sedan hela Stats Rådets tankar deröfver blifvit inhemtade, finner den vara oundvikligen nödig; den andra, att, vid infallande krig af konungen lyftas, sedan Han hela Stats-Rådet hört och Riksförsamlingen sammankallat. Riksförsamlingens förseglade anordning å sistnämnde summa må ej förr brytas eller summan utbetalas, än sedan riksdagskallelsen blifvit i hufvudstadens kyrkor vederbörligen kungjord.

§ 24. Inga nya pålagor eller utskrifningar af manskap, penningar eller varor må utan Riksförsamlingens samtycke påbjudas, uppbäras eller fordras. Ej heller må

några allmänna afgifter, af hvad namn och beskaffenhet som helst, utan Riksförsamlingens samtycke, förhöjas, tullen å inkommande och utgående spanmål allena undantagen.

§ 25. Utan Riksförsamlingens samtycke kan Konungen icke lån in- eller utrikes göra eller riket med någon gäld belasta.

§ 26. Konungen ege ej makt att fordra någon annan gärd, till utförande af ett uppkommet krig, än det sammanskott af födande varor, som uti en landsort kan blifva erforderligt till krigsfolks underhållande under tåg eller marsch, när de särskilda orter, der detta tåg sker, icke förmå trupperna med nödigt uppehälle förse. Denna gärd skall dock genast med penningar af statsmedlen de lefvererande betalas efter fastställda markegångspriser och med förhöjning deruti till hälften af deras belopp. Den må icke äskas för trupper, som å någon ort blifvit förlagde eller under krigsrörelser nyttjas, då trupperna böra utur dertill samlade magasiner eller förråd med sina behof förses. Huru de årliga markegångstaxorna skola upprättas, derom skall i särskild lag förordnas.

§ 27. Kungsgårdar och Kungsladugårdar med dertill lydande hemman och lägenheter, kronoskogar, parker, och djurgårdar, krono- och stallängar, laxfisken och andra Kronans fisken, samt Kronans öfriga lägenheter, må Konungen icke utan Riksförsamlingens samtycke genom försäljning, förpantning eller gåfva, eller på något annat sätt Kronan afhända. De skola förvaltas efter de grunder, Riksförsamlingen föreskrifver; dock att de personer och menigheter, som, efter hittills gällande författningar, sådane Kronans tillhörigheter nu innehafva eller nyttja, må njuta laglig rätt derå till godo, samt att odlingar eller odlingsbar mark å kronoskogarne må i vanlig ordning, efter nuvarande eller framdeles blifvande författningar, kunna till skatte försäljas.

§ 28. Krigsmagten till häst och fot så väl som båtsmanshållet af rotering och indelning förblifver vid de med landet och städerna upprättade kontrakter och indelningsverk, hvilka till deras hufvudgrunder skola orubbade vara, intilldess Konungen och Riksförsamlingen finna nödigt någon ändring deruti samfäldt att göra; kunnande ingen ny eller tillökad rotering, utan genom Konungens och Riksförsamlingens sammanstämmande beslut, tillkomma.

§ 29. Konungen må ej Statens inkomster förpakta eller, till vinning för Sig, Kronan eller enskilda personer och korporationer, några monopolier fastställa.

§ 30. Ingen förändring i rikets mynt till skrot eller korn, det vare sig till förhöjning eller afslag, må ega rum utan Riksförsamlingens bifall; Konungens rättighet att låta slå mynt dock oförkränkt.

§ 31. Riksgälds-kontoret förblifver under Riksförsamlingens styrelse, inseende och förvaltning; och som Riksförsamlingen ansvarar för den rikets gäld, som kontoret ombesörjer, åligger dels Riksförsamlingen, sedan Stats-Utskottet öfver kontorets tillstånd och behof sig utlätit, att anvisa de medel, hvilka för betalandet af denna gäld, till ränta och kapital, oumbärlige finnas, så att rikets kredit varder bibehållen och vårdad.

§ 32. De till Riksgäldsverket hörande och dit anslagne medel må icke under någon förevändning eller med hvad vilkor som helst, derifrån ryckas eller användas till andra behof, än Riksförsamlingen bestämt. Allt förordnande, som deremot strider, vare kraftlöst.

§ 33. Ej må något Konungens ombud i Riksgälds-kontoret bevista Fullmäktiges sammankomster oftare, än då Fullmägtige åstunda att med sådant ombud öfverlägga.

§ 34. Sveriges rikes Bank förblifver under Riksförsamlingens garanti och vård, så att den ostörd må förvaltas af de Fullmägtige, som Riksförsamlingen dertill förordnar, efter de ordningar, stadgar och reglementen. hvilka redan gjorda äro eller vidare af Riksförsamlingen göras kunna; egande Riksförsamlingen allena rätt att genom Banken utgifva sedlar, som för mynt i riket må erkännas.

§ 35. Lagstiftande makten tillhörer Konungen och Riksförsamlingen gemensamt I hvad som rörer rikets allmänna hushållning och grunderna för allmänna inrättningar af alla slag, ehvad de höra till allmänna uppfostrings- och undervisningsverken, allmänna fattigvården, landthushållningen, bergverken, handeln eller näringarne, ege Konungen att emellan riksdagarne utfärda förordningar, hvilka, för att fortfarande blifva gällande såsom lag, böra vid nästpåföljande riksdags början underställas Riksförsamlingens pröfning och godkännande. Ogillas de af Riksförsamlingen, upphöre de att vara gällande samt må sedan icke af domstolarne iakttagas eller åberopas.

§ 36 De privilegier, förmåner, rättigheter och friheter, som för de fordna Riks-Stånden för närvarande gälla och ej genom denna Regeringsform upphört, må ej af Konungen, utan Riksförsamlingens samtycke, ändras eller upphäfvas.

III.

Styrelse och Lagskipning.

§ 37. Stats-Rådet skall bestå af tio ledamöter, hvilka ege att alla der förekommande ärenden öfvervara: ej må fader och son eller bröder på en gång vara ledamöter af Stats-Rådet.

§ 38. Af Stats-Rådets ledamöter skola sju vara Chefer, hvar för sitt Departement, nemligen:

Justitie-Statsministern för Justitie-departementet;

Stats-ministern för utrikes ärendena, för Utrikes departementet;

En Chef och föredragande Stats-råd för Landtförsvars-departementet, hvilken tillika vare Konungens rådgifvare i kommandomål för arméen;

En för Sjöförsvars-departementet, hvilken tillika vare Konungens rådgifvare i kommandomål för flottan;

En för Civil-departementet;
En för Finans-departementet; samt
En för Ecklesiastik-departementet.

Den närmare fördelningen af ärendena, departementen emellan, bestämmes af Konungen, genom en särskildt utfärdad, offentligen kungjord stadga.

Bland de tre Stats råden utan departement böra minst två hafva förvaltat civil beställning.

§ 39. Alla regeringsärenden, med undantag af sådana, som i 52 och 54 §§ omförmälas, skola inför Konungen i Stats-Rådet föredragas och der afgöras. Uti alla mål, som hos Konungen i Stats-Rådet förekomma, skall protokoll föras. Stats Rådets tillstädesvarande ledamöter böra, under ansvarighet för rådslagen, till den påföljd, hvarom i 150 och 151 §§ vidare stadgas, ovilkorligen till protokollet sina meningar yttra och förklara; Konungen dock förbehållet att allena besluta.

§ 40. Ej må Konungen fatta något beslut i mål, hvaröfver Stats-Rådet höras bör, derest icke minst tre af Stats-råden, utom vederbörande föredragande, tillstädes äro. Stats-Rådets samtlige ledamöter, der de icke laga förfall ega, skola öfvervara alla mål af synnerlig vigt och omfattning, som, efter dem förut meddelade föredragningslistor, i Stats-Rådet förekomma och rikets allmänna styrelse röra. Sådane äro frågor och förslag om nya allmänna författningars vidtagande; om upphäfvande och förändring af de förut gällande; om nya allmänna inrättningar uti särskilda styrelsens grenar, med flera af dylik beskaffenhet.

§ 41. Vill Konungen börja krig eller sluta fred, kalle då Stats-Rådets samtlige ledamöter, framställe för dem de skäl och omständigheter, som härvid till öfvervägande förekomma, samt äske deröfver deras yttranden, hvilka de skola hvar för sig, med den ansvarighet 151 § bestämmer, till protokollet afgifva. Konungen ege derefter magt att fatta och utföra de beslut, som han för riket nyttigast finner.

§ 42. Innan ärendena hos Konungen i Stats-Rådet föredragas, skola de, genom nödiga upplysningars inhemtande från vederbörande embetsverk, af den föredragande beredas.

§ 43. Öfver alla ansökningar om nåd, som hos Konungen göras efter 17 §, varde Högsta Domstolen hörd, innan Konungen sitt beslut i Stats-Rådet fattar.

§ 44. I alla sådana frågor, som angå allmän Civil-, Kriminal- eller Kyrko-lag, derunder inbegripne de delar af Krigs-lagar och författningar rörande krigsväsendet, som ega tillämpning till medborgare utom Krigs-staten, inhemte Konungen Högsta Domstolens tankar, innan Proposition till Riksförsamlingen framställes, eller stadfästelse å, dess beslut meddelas.

§ 45. Då justitie-ärenden i Stats-Rådet föredragas, skola, jemte Justitie-statsministern och två Stats-råd, två af Högsta Domstolens ledamöter dem öfvervara, med den skyldighet att till protokollet sig yttra, som 39 § föreskrifver.

§ 46. Skulle någonsin den oförmodade händelsen inträffa, att Konungens beslut vore uppenbart stridande emot Rikets Grundlag eller allmän lag, åligge det då Stats-Rådets ledamöter att kraftiga föreställningar deremot göra. Den, som ej särskild mening till protokollet anfört, vare för beslutet ansvarig, såsom hade han styrkt Konungen att det beslut fatta.

§ 47. Vill Konungen utom de förenade rikena Sverige och Norge resa, meddele Han Stats-Rådets samtlige ledamöter, efter thy om andra mål af synnerlig vigt i 40 § sagdt är, denna sin föresats och inhemte deras tankar derófver. Beslutar Konungen derefter sådan resa och den verkställer, befatte sig ej med rikets styrelse eller utöfve den Konungsliga makten, så länge Han utom dessa riken vistas, utan före Stats-Rådet, under sådan Konungens frånvaro regeringen i Hans namn, med all den rätt, som denna Regeringsform Konungen tillägger; dock må ej Stats-Rådet annorlunda än tillsvidare kunna förordna om lediga sysslor. Huru förhållas skall, derest Konungen längre tid än tolf månader ur de förenade rikena blifver, derom är i 10 § stadgadt.

§ 48. Blifver Konungen så sjuk, att Han icke regeringsärendena vårdar, förvalte Stats-Rådet styrelsen på det sätt, som i föregående § bestämmes.

§ 49. Dör Konung, medan Thronföljaren ännu omyndig är, föres styrelsen af Stats-Rådet med konungslig makt och myndighet i Konungens namn, intilldess Riksförsamlingen sammankommer, och den förmyndarestyrelse, Riksförsamlingen förordnar, regeringen tillträdt; ställande sig Stats-Rådet denna Regeringsform till ovilkorlig efterlefnad.

§ 50. Skulle den olyckan tima, att hela Konungahuset, inom hvilket arfsrätten till riket räknas, på manliga sidan utginge, då förvalte äfven Stats-Rådet regeringen med konungslig makt och myndighet, intilldess Riksförsamlingen hinner sammankomma, ny Konung utkora, och den valde Konungen regeringen tillträdt.

Uti alla de fall, hvarom föregående fyra §§ handla, skola Stats-Rådets samtlige ledamöter vara närvarande och rösta.

§ 51. Går Konungen i fält, eller reser till aflägsnare inrikes orter eller till Konungariket Norge, förordne tre ledamöter af Stats Rådet, under den ordförande, som Han, antingen ibland Prinsar af sitt hus eller ibland Stats-Rådets ledamöter, särskildt nämner, att föra regeringen i de mål, Konungen föreskrifver. Med de mål, Konungen då sjelf afgör, förhålles på det sätt, som 40 § stadgar.

§ 52. Ministeriela mål, hvarmed förstås alla de, som angå Rikets förhållande till främmande magter, må Konungen låta bereda och handhafva på det sätt, Honom lämpligast synes. Stats-ministern för utrikes ärendena tillhör, att dessa mål inför Konungen föredraga och anmäla, i närvaro af någon annan Stats-Rådets ledamot. Är Stats-ministern frånvarande, föredrage den Stats-Rådets ledamot, som Konungen äfven i detta fall tillkalle. Sedan Konungen af dessa embetsmän inhemtat till protokoll anförda råd, för hvilka de blifva ansvarige, fatte Konungen, i deras närvaro, besluten; åliggande det den dertill särskildt förordnade att protokollet föra. Af sådana beslut må Konungen låta

till Stats-Rådets kunskap komma, hvad Honom nyttigt synes, så att äfven någon kännedom af denna riksstyrelsens gren måtte hos Stats-Rådet finnas.

§ 53. Vill Konungen afhandlingar och förbund med främmande magter ingå höre deröfver enligt föregående §, Stats-ministern för utrikes ärendena och någon annan tillkallad Stats-Rådets ledamot.

§ 54. Kommandomål, hvarmed förstås sådana, som Konungen, i egenskap af högste Befälhafvare öfver krigsmagten till lands och sjös, omedelbarligen besörjer, och hvilkas omfång skall bestämmas genom särskild lag, må Konungen, då Han sjelf förer riksstyrelsen, afgöra i närvaro af den bland Krigs-departementens chefer, till hvars departement ärendet hörer. Honom åligge, vid ansvar, att, då dessa mål beredas, sin mening yttra öfver de företag Konungen besluter, samt att, då hans mening icke med Konungens beslut öfverensstämmer, föra sina yttrade betänkligheter och råd till ett protokoll, hvars rigtighet Konungen medelst Sin höga påskrift besanne. Finner nämnde embetsman dessa företag vara af en vådlig riktning eller omfattning, eller grundade på ovissa eller otillräckliga medel att dem utföra, tillstyrke han jemväl, att Konungen ville kalla, till ett Krigs Råd deröfver, tvänne eller flere af de närvarande högre militära embetsmän; Konungen dock obetaget, att å denna tillstyrkan och, der den bifalles, å Krigs-Rådets till protokoll anförda tankar göra det afseende, Honom godt synes.

§ 55. Alla från Konungen utgående expeditioner och befallningar, utom i kommandomål, skola, för att blifva gällande, vara försedda med Konungens underskrift och kontrasignation af vederbörande föredragande, som vare ansvarig, att de instämma med deröfver förda protokoll. Föreskrifter och erinringar om verkställighet af utfärdade beslut må af Departements-chef omedelbarligen kunna till vederbörande expedieras. Skulle den föredragande finna något Konungens beslut vara stridande emot denna Regeringsform, göre han derom i Stats Rådet föreställning: yrkar Konungen ändock, att ett sådant beslut skall utfärdas, vare det då den föredragandes rättighet och pligt, att sin kontrasignation derå vägra, och nedlägge han i följd deraf sitt embete, hvilket han icke må återtaga förr, än Riksförsamlingen hans förhållande pröfvat och gillat. Under tiden vare han vid sin lön och öfriga tjensten åtföljande inkomster bibehållen.

§ 56. 1:o) Konungen eger att i Stats Rådet utnämna och befordra infödde Svenske män till alla de embeten och tjenster inom Riket, högre och lägre, hvilka äro af den egenskap, att Konungen fullmagter derå utfärdar; dock böra vederbörande förut med förslag hafva inkommit, der sådane hittills egt rum; vare likväl Konungen obetaget, att, efter vederbörandes hörande, eller uppå deras framställning till lärarebefattningar vid universiteterna, de teologiska läraretjensterna likväl undantagna, såsom ock till lärare och andra beställningar vid andra inrättningar för vetenskap, slöjd eller skön konst, äfvensom till läkarebefattningar, kalla och befordra äfven utländske män af utmärkt förtjenst, de der den rena evangeliska läran bekänna. Likaledes må Konungen kunna uti militära embeten nyttja utländske män af sällsynt skicklighet, dock icke till kom-

mendanter i fästningarne. Konungen fäste, vid alla befordringar, afseende endast å de sökandes förtjenst och skicklighet, men icke å deras börd. Till civile embets- och tjenstemän inom Riket och till domare må endast sådane män nämnas, som äro af den rena evangeliska läran. Hvarje Departements-chef skall föredraga och expediera alla ärenden som angå befordringar, förordnanden, tjenstledighet och afsked till och ifrån embeten och tjenster, vid de verk och stater, som under Departementet höra.

2:o) Konungen eger att genom naturalisation till Svensk medborgare upptaga utländsk man i den ordning och under de vilkor, som uti särskild derom af Konung och Riksförsamling gemensamt stiftad lag bestämmas. Sålunda naturaliserad utländning njute samma rättigheter och förmåner, som infödd Svensk man, dock utan att kunna till ledamot af Stats-Rådet utnämnas.

§ 57. Till de embeten och tjenster, hvilka hittills blifvit tillsatte inom förslag, utnämne Konungen en af de tre, som föreslagne blifvit. Med förslagens upprättande förhålles efter hvad genom särskild lag bestämmes. Kyrkoherde-beställningar i regala pastorater, tillsätte Konungen på sätt förr öfligt varit. Konsistoriela gäll vare vid sin valrätt bibehållne.

§ 58. Enär sådane sysslor, till hvilka förslag blifvit upprättade, skola af Konungen bortgifvas, böra Stats-Rådets ledamöter yttra sig öfver de sökandes skicklighet och förtjenster. Ege de äfven rätt, att emot Konungens utnämningar till andra tjenster och embeten underdåniga påminnelser göra.

§ 59. Sändebud hos främmande makter, och tjenstemän vid beskickningarne, nämne Konungen i Statsministerns för utrikes ärendena och någon annan tillkallad Stats-Råds-ledamots närvaro.

§ 60. Hvarken Svea rikes Kronprins och Arffurste eller Prinsar af det Konungsliga huset skola hafva något lifgeding eller civilt embete; dock kunna efter gammalt bruk titlar af hertigdömen och furstendömen dem tilläggas, utan rättighet till de landskap, hvilkas namn de bära.

§ 61. Konungens hof står under Hans enskilda styrelse; kunnande Han deruti förordna som Honom godt synes. Alla beställningar vid Sitt hof må Konungen efter behag tillsätta och derifrån afsätta.

§ 62. Stats-ministrarne innehafva rikets högsta värdighet, och Stats-råden den närmaste derintill. Stats-minister eller Stats-råd må icke tillika annat embete utöfva, ej heller några inkomster deraf uppbära.

§ 63. Stats-Rådets ledamöter, Presidenter och Chefer för kollegier eller i dessas ställe inrättade verk, Justitie-kanslern, Cheferna för Tullstyrelsen och för Postverket, Expeditions-chefer i Stats-departementen, Öfverståthållaren, Underståthållaren och Polismästaren i hufvudstaden, Landshöfdingar, Fältmarskalker, Generaler och Amiraler af alla grader, General-adjutanter, Kommendanter i fästningarne, Öfverstar för regementena, Sekund-

kund-cheferna för Gardes-regementena till häst och fot och för Lif-regementets korpser samt Cheferne för öfrige särskilt för sig bestående militära korpser eller bataljoner, Cheferne för Artilleriet, Fortifikations-, Fältmätnings- och Sjömätnings-väsendet, Ministrar, Sändebud och Agenter för handeln och främmande makter, samt de Embets- och Tjenstemän, som uti Konungens kabinett för utrikes brefvexlingen och vid beskickningarne nyttjas, hafva förtroende sysslor, från hvilka Konungen må dem entlediga, när Han pröfvar rikets tjenst det fordra. Konungen kungöre dock sådana beslut i Stats-Rådet, hvars ledamöter vare skyldige att deremot göra underdåniga föreställningar, om de finna sig dertill skäl ega.

§ 64. De som bekläda domare-embeten, så högre som lägre, samt alle andre embets- och tjenstemän, än de i föregående § nämnde, kunna icke, utan medelst ransakning och dom, ifrån sina innehafvande sysslor af Konungen afsättas, ej heller, utan efter egna ansökningar, till andra tjenster befordras eller flyttas.

§ 65. Landet skall förblifva indeladt i höfdingdömen under den vanliga landtregeringen. Den civila och militära myndigheten må inom landtregeringen icke hos samma embetsman förenas.

§ 66. Konungens domsrätt skall uppdragas minst tolf högst aderton af Honom utnämnde lagkunnige män, hvilka fullgjort hvad författningarne föreskrifva dem, som uti domare-embeten må nyttjas, samt i sådana värf ådagalagt insigt, erfarenhet och redlighet. De kallas Justitie-råd och utgöra Konungens Högsta domstol. Deras antal må ej ökas utöfver tolf, så vida ej Konungen och Riksförsamlingen gemensamt besluta att Högsta domstolen skall på afdelningar arbeta: och varde i sådant fall så väl Justitie-rådens antal inom ofvan föreskrifne gränser, som ärendenas fördelning mellan afdelningarne i samma ordning bestämde. Justitie-råd må icke tillika annat embete innehafva eller utöfva.

§ 67. Denna Högsta domstol tillkommer det äfven att upptaga och afgöra alla ansökningar, att Konungen må bryta dom åter, som vunnit laga kraft, eller återställa laga tid, som försuten är.

§ 68. Uti fredstider skola de mål, som från krigsdomstolarne dragas under Konungens pröfning, uti Högsta domstolen företagas och afgöras. Tvänne militär-personer af högre grad, dem Konungen dertill utser och förordnar, böra med domarejäf och ansvar, och utan särskildt arfvode, sådana mål i Högsta domstolen öfvervara och deröfver rösta; dock må domarenas antal icke öfverstiga åtta. Under krig förhålles härmed efter krigsartiklarne.

§ 69. Inkomma till Konungen ifrån domstolar och embetsmän förfrågningar om lagens rätta mening i sådana fall, som till domares åtgärd höra, ege ock Högsta domstolen att sålunda sökta förklaringar gifva; Riksförsamlingen dock obetaget att sådana

förklaringar ogilla, hvarefter de icke längre vare gällande eller af domstolar iakttagas eller åberopas må.

§ 70. Konungen eger tvänne röster i de mål, hvilkas föredragning och afgörande Han för godt finner att i Högsta domstolen öfvervara. Alla frågor om förklaringar öfver lagen skola hos Konungen anmälas och Hans röster deruti inhemtas och beräknas, änskönt Han icke i Högsta domstolens öfverläggningar derom deltagit.

§ 71. Uti Högsta domstolen kunna ringare mål pröfvas och afgöras af fem ledamöter, så ock af fyra, der alla fyra äro om beslutet ense. Öfver vigtigare saker skola minst sju döma. Ej må flere än åtta ledamöter i pröfningen af något mål deltaga.

§ 72. Uti Konungens nedre Justitie-revision skola justitie-ärendena beredas till föredragning och afgörande i Högsta domstolen.

§ 73. Alla Högsta domstolens beslut utfärdas i Konungens namn och med hans höga underskrift eller under hans sekret.

§ 74. Alla domstolar skola efter lag och laga stadgar döma, alla embetsverk samt högre och lägre embetsmän skola förvalta de dem åliggande sysslor och värf, enligt de instruktioner, reglementen och föreskrifter, som redan gifna äro eller framdeles kunna gifvas, lyda Konungens bud och befallningar och räcka hvarandra handen till fullgörande deraf och af allt hvad Rikets tjenst utaf dem fordrar; blifvande de Konungen i laga ordning ansvarige, om något af dem underlåtes och försummas eller olagligen behandlas.

§ 75. Till Justitie-kansler må Konungen nämna en lagfaren, skicklig och oväldig man, som i domarevärf varit nyttjad. Honom, såsom Konungens högste ombudsman, åligge förnämligast, att föra eller genom de under honom ställda fiskaler låta föra Konungens talan i mål, som röra allmän säkerhet och Kronans rätt, samt att, å Konungens vägnar hafva tillsyn öfver rättvisans handhafvande och i sådan egenskap beifra fel, som af domare och embetsmän begångne blifva.

§ 76. Riksförsamlingen skall ock på sätt i 140 § stadgas, förordna en för lagkunskap och utmärkt redlighet känd man, att, såsom dess Justitie-ombudsman, efter den instruktion Riksförsamlingen utfärdar, hafva tillsyn öfver lagarnes efterlefnad af domare och embetsmän, samt att vid vederbörliga domstolar och i laga ordning tilltala dem, som uti sina embetens utöfning af våld, mannamån eller annan orsak någon olaglighet begått eller underlåtit att sina embetspligter behörigen fullgöra: varande han dock underkastad samma ansvar och pligt, som allmän lag och rättegångs-ordning för åklagare utstaka. Justitie-ombudsman anses, så länge han embetet innehafver, i alla afseenden lika med Konungens Justitie-kansler.

§ 77. Riksförsamlingens Justitie-ombudsman, skall hafva tillgång till alla domstolars, kollegiers och embetsverks protokoll och handlingar, och må äfven, när han det nödigt anser, kunna öfvervara Högsta domstolens, nedre Justitie-revisionens, Hof-rätternas, Kollegiernas eller, i dessas ställe, inrättade verks och alla lägre domstolars öfverlägg-

ningar och beslut, dock utan rättighet att sin mening dervid yttra. Konungens embetsmän i allmänhet vore skyldige att lemna Justitie-ombudsmannen laga handräckning, samt alla fiskaler att, medelst aktioners utförande, honom biträda, då han det äskar.

§ 78. Justitie-ombudsmannen åligge att vid hvarje lagtima riksdag till Riksförsamlingen aflemna och genom trycket kungöra en redogörelse för sin förvaltning af det honom anförtrodda embete, samt att deruti utreda lagskipningens tillstånd i riket, anmärka lagarnes och författningarnes brister och uppgifva förslag till deras förbättring. Särskildt uppgifve han ock, hvilka åtgärder nästföregående Riksförsamlings beslut, framställningar eller önskningar föranledt.

§ 79. Skulle den oförmodade händelsen inträffa, att antingen Konungens Högsta domstol, eller af dess ledamöter en eller flere funnes hafva af egennytta, vrångvisa eller försumlighet så orätt dömt, att derigenom någon, emot tydlig lag och sakens utredda och behörigen styrkta förhållande, mistat eller kunnat mista lif, personlig frihet, ära eller egendom, vare Riksförsamlingens Justitie-ombudsman pligtig, äfvensom Konungens Justitie-kansler berättigad, att vid den Riksrätt, som i följande § bestämmes, den felaktige under tilltal ställa och till ansvar efter rikets lag befordra. Har Riksförsamlingens Granskning-Utskott, på sätt i 150 § sägs, beslutat åtal mot någon af Konungens rådgifvare, skall sådant åtal vid Riksrätt af Justitie-ombudsmannen utföras.

§ 80. Denna Riksrätt skall bestå af aderton medlemmar, nemligen Presidenten och tre af de äldsta ledamöter af Svea Hof-rätt, tre af de äldste i Göta Hof-rätt, två de äldste af Hof-rätten öfver Skåne och Blekinge, och nio af Landstinget valde lagfarne och i domarevärf nyttjade män. Då åtal inför Riksrätt skall anställas, äske Justitie-kanslern eller Justitie ombudsmannen hos Presidenten i Svea Hof-rätt, hvilken vare Riksrättens ordförande, laglig kallelse å den eller dem, som tilltalas skola. Presidenten i Hofrätten foge derefter anstalt om Riksrättens sammanträde, för att kallelsen utfärda och målet vidare i laglig ordning behandla. Skulle mot förmodan han detta underlåta, eller någon af öfrige ledamöter undandraga sig att uti Riksrätten deltaga, stånde de, såsom för uppsåtlig försummelse af annan embetspligt, till lagligt ansvar. Hafva en eller flere af Riksrättens ledamöter laga förfall, eller finnes emot någon af dem laga jäf, vare ändock Rätten domför, om tolf deruti sitta. Är Presidenten i Hof-rätten af laga förfall eller jäf hindrad, välje Rätten inom sig ordförande. Denna Riksrätt ege, sedan ransakningen fulländad är, att döma efter allmän lag och, hvad Stats-Rådets medlemmar angår, äfven efter den ansvarighetslag, som för dem särskildt finnes utfärdad. Domen skall derefter för öppna dörrar afkunnas. Ingen hafve makt att sådan dom ändra, Konungen dock obetaget att göra nåd, hvilken likväl icke må sträcka sig till den dömdes återinsättande i rikets tjenst.

§ 81. Riksförsamlingens fullmägtige uti Riks-banken och Riksgälds-kontoret förvalte dessa verk efter de instruktioner Riksförsamlingen dem meddelar, och tillträde sina befattningar medan Riksförsamlingen ännu samlad är.

§ 82. Riksförsamlingens revisorer ege att efter följande § af denna Regeringsform och den instruktion, som Riksförsamlingen meddelar, öfverse och granska Statsverkets, Riks-bankens och Riksgälds-kontorets tillstånd, styrelse och förvaltning; likväl, hvad Statsverket angår, utan rättighet att meddela föreskrifter, eller förändringar besluta. Hvarje revisions-förrättning skall omfatta ett års afslutade räkenskaper, taga årligen sin början den 15 Augusti eller, om helgedag då inträffar, nästa söcknedag derefter, och inom åtta veckors tid vara fullbordad.

§ 83. Vid granskningen af Statsverkets räkenskaper böra Riksförsamlingens revisorer efterse, huruvida gjorda eller förordnade utbetalningar af stats-medlen icke öfverstigit beloppet af de hufvudtitlar, hvilka uti nästförflutna riksdags statsreglering blifvit fastställda, och huruvida de äro grundade på behörigen upprättade stater, eller å Konungens med vederbörlig kontrasignation utfärdade anordningar och styrkta med behöriga qvittenser af dem, som medlen emottagit. Skulle, emot Riksförsamlingens beslut, någon af de till en hufvudtitel anslagne summor befinnas dragen till annat ändamål, än som under hufvudtiteln hörer, eller något af Riksförsamlingen fastställdt anslag vara öfverskridit, skola revisorerna, i sin berättelse till Riksförsamlingen härom göra anmärkning emot den embetsman, som anordningen kontrasignerat. De anmärkningar, som revisorerna finna sig befogade att framställa, skola, sedan förklaringar deröfver inkommit, å nästföljande lagtima riksdag öfverlemnas till vederbörande Utskotts granskning och vidare behandling.

§ 84. Riksförsamlingens fullmägtige och revisorer må i och för sin befattning inga föreskrifter emottaga, utan af Riksförsamlingen allena och i enlighet med dess instruktioner; icke heller till ansvar och redo ställas, utan efter Riks-församlingens beslut och i laga ordning.

IV.

Riksdags-Ordningen.

1.

Kallelse till Riksdag.

§ 85. Riksförsamlingen skall, i kraft af denna Regerings-form och utan särskild kallelse, till Lagtima riksdag sammanträda hvart tredje år den 15 Oktober, eller, om helgedag då inträffar, å nästa söcknedag derefter.

§ 86. Konungen vare obetaget, att emellan de tider, då lagtima riksdagar hållas, kalla Riksförsamlingen till urtima riksdag, att öfverlägga och besluta i ämnen, som Han finner för godt att för den framställa.

§ 87. I den händelse, hvarom uti § 10 sägs, att Konungen efter företagen resa utöfver tolf månader ur de förenade rikena Sverige och Norge blifver, åligge Stats-Rådet att genom öppet påbud, Riksförsamlingen till urtima riksdag sammankalla; och varde kallelsen inom femton dagar efter berörde tids förlopp uti hufvudstadens kyrkor och skyndsamligen i öfriga delar af riket kungjord.

§ 88. Om Konungs sjuklighet fortfar af den beskaffenhet, att han längre tid än tolf månader med regeringsärendena sig icke befattat, kalle äfven Stats-Rådet till riksdag, så som i föregående § sägs.

§ 89. Då Konung dör och Thronföljaren ännu omyndig är, utfärde Stats-Rådet Riksdags-kallelse och låte densamma inom femton dagar efter Konungens död i hufvudstadens kyrkor och skyndsamligen i öfriga delar af riket kungöras.

§ 90. Utdör Konungaätt på manliga sidan, vare ock då lag om Riksförsamlingens sammankallande som i föregående § sägs.

§ 91. Underlåter Stats-Rådet att i något af de fall, som i 87, 88, 89 och 90 §§ sagde äro, Riksförsamlingen inom föreskrifven tid sammankalla; åligge det Riksförsamlingens fullmägtige i Banken och Riksgälds-kontoret, att ovilkorligen och utan ringaste dröjsmål Riksdags kallelse utfärda, på det Riksförsamlingen måtte sammankomma, att sin och rikets rätt iakttaga och skydda.

§ 92. I de fall, då Konungen eller Stats-Rådet sammankallar Riksförsamlingen, fastställes tiden till riksdagens begynnelse efter tretionde och inom femtionde dagen från den, då kallelsen blifver uti hufvudstadens kyrkor kungjord. Riksdag, till hvilken Riksförsamlingens fullmägtige i Riks-banken och Riksgälds-kontoret kallelse utfärdat, skall sammanträda å femtionde dagen efter den, då Stats-Rådet sist bort kallelsen i hufvudstadens kyrkor kungöra låta.

§ 93. Derest Riksförsamlingen är å lagtima riksdag samlad, eller tiden för sådan riksdags början inom femtio dagar tilljstundar, då något af de i 87, 88 och 89 §§ omtalade fall inträffa, må kallelse till urtima riksdag icke utfärdas.

§ 94. Riksdagarne skola hållas i rikets hufvudstad, utom i de fall, då fiendes framträngande, eller pest, eller andra lika vigtiga hinder göra det omöjligt eller för Riksförsamlingens frihet och säkerhet vådligt. I sådane fall må Konungen, efter samråd med Riksförsamlingens fullmägtige i Riks-banken och Riksgälds-kontoret, en annan riksdagsort utsätta och kungöra.

2.

Riksförsamlingens sammansättning.

§ 95. Riksförsamlingen utgöres af tvenne afdelningar, Folktinget och Landstinget.

§ 96. Till Folktinget väljas, på sätt i särskild val-lag föreskrifvet är, etthundradetjugo Riksdagsmän för hvarje lagtima riksdag: och vare valen gällande ej blott för den riksdag, utan äfven för urtima riksdagar, der sådana komma att hållas innan ny lagtima riksdag inträffar.

§ 97. Landstinget skall utgöras af sextio ledamöter, hvilka af Folktinget väljas för en tid af sex år och af hvilka en hälft vid hvarje lagtima riksdag ombytes. Vid hvarje lagtima riksdags slut skall Folktinget, inom sig eller ibland andra, som efter val-lagen till riksdagsmän valbara äro, medelst öppen omröstning utvälja tretio män, hvilka fyllt tretiofem års ålder, att vid nästkommande lagtima riksdags början såsom riksdagsmän i Landstinget inträda och detta uppdrag innehafva intill början af tredje lagtima riksdag efter valet. Om valets utgång varde underrättelse genast meddelad åt Landstinget, hvilket ofördröjligen skall kallelsebref till de valde utfärda, och gälle om vald mans skyldighet, att kallelsen emottaga, hvad i val-lagen för annan riksdagsman stadgadt är. Dör ledamot af Landstinget eller inträffa förhållanden, hvilka tills vidare eller för alltid beröfva honom sin valbarhet, eller styrker han sig af laga förfall hindrad att Riksdagsmannakallet bibehålla, eller begär han på andra uppgifna skäl att före bestämd tid få sin befattning nedlägga, och Landstinget en sådan begäran bifaller; anställe då Folktinget, så fort ske kan, val till en sådan tillfällig ledighets fyllande, och träde den sålunda valde ur Landstinget å samma tid, på hvilken den afgå skolat, i hvars ställe han inträdt.

3.

Riksdags öppnande och afslutande.

§ 98. A nästa dag efter riksdagens början skola de Riksdagsmän, som till Folktinget valde blifvit, inför den äldste af Högsta domstolens ledamöter, som icke af laga förfall hindras, samt Riksförsamlingens fullmägtige i Riks-banken och Riksgäldskontoret, sina fullmakter till granskning uppvisa. Vid denna granskning, hvilken sist inom tre dagar bör vara fulländad, skall undersökas, huruvida fullmakterna i föreskrifven form blifvit utfärdade. Folktinget ege derefter pröfva såväl de anmärkningar, hvilka

emot fullmakterna blifvit under granskningen gjorde, som ock frågor angående Riksdagsmans behörighet, hvilka inom Folktinget kunna förekomma. Saknar Folktinget nödiga upplysningar, infordre sådana; äske ock, der nödigt finnes, undersökning vid laga domstol, hvilken äfven bör upptaga alla frågor om fällande till något i val-lagen utsatt ansvar. Den som fullmakt uppvisat, utöfvar sin Riksdagsmannabefattning, intill dess han blifvit förklarad dertill obehörig.

§ 99. Samma dag skall Landstinget sammanträda, dess ledamöter låta sig anteckna, och sina kallelsebref förete. Yppas frågor om ledamots behörighet, afgöre dem Landstinget, som eger att infordra upplysningar, der så nödigt finnes.

§ 100. Sedan Riksdagsfullmakterna blifvit granskade och kallelsebref uppvisade, utvälje Tingen, hvart inom sig, Talmän och vice Talmän. Innan dessa val skett, skall den i hvardera Tinget till lefnadsåren äldste Riksdagsmannen derstädes föra ordet. Landstingets Talman vare äfven Talman vid de tillfällen, då Riksförsamlingen samfäldt handlar eller beslutar. Tingen ege att, hvart för sig, utse sina sekreterare, så ock annan betjening, som nödig finnes.

§ 101. Konungen bestämme och låte offentligen kungöra dagen, då riksdagen öppnas skall. Å den dag, hvilken icke må utsättas sednare än åtta dagar efter riksdagens början, skola Riksförsamlingens ledamöter, sedan gudstjenst med dem hållen är, sammankomma på Riks salen. Der före Konungen, eller den af Stats-ministrarne, som Han dertill förordnar, ordet till Riksförsamlingen, och låte den afhöra berättelse om hvad i rikets styrelse sedan nästföregående riksdag sig tilldragit.

§ 102. Ej må lagtima riksdag, utan Konungens och Riksförsamlingens sammanstämmande beslut, kunna upplösas förr än fyra månader efter den dag, då Konungen till Folktinget öfverlemnat sin Proposition om Statsverkets tillstånd och behof. Efter denna tid ege Konungen makt att upplösa riksdagen, när Han så för godt finner. Urtima riksdag kan Konungen när som helst upplösa. Sammankommer lagtima riksdag, innan urtima riksdag slutad är, vare den sistnämde äfven då upplöst.

§ 103. Då riksdag fulländad är, infinne sig, på Konungens kallelse och efter förrättad gudstjenst, Riksförsamlingens ledamöter på Riks salen: Riksdagsbeslutet uppläses; hvarefter Konungen sjelf eller genom någon af Stats-ministrarne förklarar riksdagen vara afslutad och hemförlofvar Riksförsamlingen.

4.

Riksförsamlingens sammankomster.

§ 104. Talmännen eller, då de laga förfall hafva, vice Talmännen, ege att, hvar för sitt Ting, utfärda kallelse till sammankomster. Talman ege ej makt, att utan

Riksförsamlingens eller vederbörande Tings samtycke, någonderas sammanträde afsluta. Intet ärende kan i Riksförsamlingen eller i någondera af dess afdelningar till afgörande företagas, der icke öfver hälften af vid riksdagen närvarande medlemmar tillstädes äro.

§ 105. Riksförsamlingen och dess afdelningar skola, utom i de mål, som i 138 och 151 §§ omtalas, för öppna dörrar hålla sina öfverläggningar.

§ 106. Riksförsamlingen, dess afdelningar eller utskott må icke i Konungens närvaro öfver något ämne rådpläga eller besluta.

§ 107. Uti Riksförsamlingen eller dess afdelningar ege Stats-Rådets ledamöter tillträde, och vare berättigade att, såsom om Riksdagsmän stadgadt är, deltaga i öfverläggningarne; dock må de icke deltaga uti besluten, derest de ej afdelningens ledamöter äro.

§ 108. Den ordning, som i Riksförsamlingen, dess afdelningar och utskott iakttagas bör, och i denna Regeringsform icke finnes närmare bestämd, ege Riksförsamlingen sjelf att, på sätt den godt finner, fastställa och i en ordningsstadga sammanfatta. Ej må dock något i sådan ordningsstadga införas, som mot denna Regeringsform eller andra gällande lagar strider. Ändringar och tillägg, hvilka Riksförsamlingen sedan kan finna nödigt att i ordningsstadgan göra, må icke såsom gällande anses, förrän riksdagen efter den, på hvilken de antagne blifvit.

5.

Riksdagsfrågors väckande och beredning.

§ 109. Konungen eger göra Riksförsamlingen propositioner i alla de mål. Han för godt finner. Sådane propositioner skola i Folktinget aflemnas af den Stats Rådets ledamot, till hvilkens departement ärendet hörer, och vare alltid Stats-Rådets yttrande i saken propositionen följaktigt, så ock Högsta Domstolens i de frågor, som i 44 § omförmälas. Konungens proposition om Stats-verkets tillstånd och behof skall aflemnas, antingen å den dag riksdagen, enligt 101 §, öppnas, eller sednast inom åtta dagar derefter.

§ 110. Hvarje Riksdagsman ege, inom det Ting, der han säte och stämma har, att motioner göra om ändring eller tillägg i lagar eller författningar, eller om andra mål, som till Riksförsamlingens åtgärd höra. Sådana motioner skola skriftligen författas och, då de angå lagfrågor, innehålla förslag till lags ordalydelse Ej må i en skrift flera mål af olika beskaffenhet sammandragas, eller ett memorial, som flera än en Riksdagsman underskrifvit, emottagas, med mindre det är undertecknadt af Riksdagsmännen från ett län eller en stad och sådan orts angelägenheter beträffar.

§ 111.

§ 111. Riksdagsman må ej motion göra, sedan tre veckor förflutit efter riksdagens öppnande, der ej motionen af redan fattadt beslut eller redan upptaget ärende, eller af händelse, som under riksdagen inträffat, omedelbarligen föranledes.

§ 112. Propositioner eller motioner må icke till omedelbar öfverläggning eller pröfning företagas, utan skola förvisas till vederbörliga Utskott, som hafva att målen utreda och med betänkanden deröfver inkomma. Dock må af Riksdagsman framställd motion utan hänvisning till Utskott kunna nedläggas, när den, som motionen gjort, det medgifver, eller minst tre fjerdedelar af Tings närvarande ledamöter sådant besluta.

§ 113. När proposition eller motion första gången i Ting förekommer, skall den, så framt ej Tinget enhälligt densamma genast till Utskott förvisar, ligga på bordet till nästa sammanträde, då sådan hänvisning, derest frågan ej blifver nedlagd, ovilkorligen bör ske. Stånde hvarje ledamot fritt att i målet sig yttra, och varde hans yttrande äfven till Utskottet hänvisadt.

§ 114. Å hvarje lagtima riksdag skola, inom åtta dagar efter dess öppnande, Riksförsamlingens ständiga Utskott tillsättas. Desse äro: ett Lag-Utskott, ett Stats-Utskott, ett Banko-Utskott och ett Granskning-Utskott. Väckes under riksdagens lopp fråga, som icke tillhör något af dessa Utskotts behandling, men är af beskaffenhet, att Utskotts yttrande öfver den erfordras, då skall för dess beredande ett särskildt tillfälligt Utskott tillsättas; och må, när ett eller flere sådane Utskott äro i verksamhet, till något af dem kunna hänvisas äfven sedermera väckta frågor, som med föremålet för dess tillsättning likartade äro. Å urtima riksdag skola ej andra Utskott tillsättas, än då nödige finnas.

§ 115. Lag-Utskottet skall granska Justitie ombudsmannens afgifna redogörelse, äfvensom hans embetsdiarier och registratur, samt med utlåtande deröfver till Riksförsamlingen inkomma. Detta Utskott skall ock afgifva yttranden öfver dit hänvisade förslag till stiftande, ändring, förklaring eller upphäfvande af grundlag, eller af allmän civil-, kriminal- eller kyrkolag.

§ 116. Stats-Utskottet skall till Riksförsamlingen afgifva utlåtande öfver Konungens Proposition om Statsverkets tillstånd och behof, samt det densamma åtföljande förslag till ny Riks-stat; och, sedan Riksförsamlingen fastställt bevillningens belopp, föreslå dess fördelning. Utskottet åligge äfven att inkomma med betänkande öfver Riksförsamlingens revisorers berättelse om Riksgälds kontorets tillstånd, styrelse och förvaltning. Dessutom skall Stats-Utskottet yttra sig öfver alla dit hänvisade frågor, som angå statsregleringen, bevillningen eller Riksgälds-kontoret.

§ 117. Banko-Utskottet skall afgifva berättelse om Riksbankens styrelse och tillstånd samt föreslå, eller, på grund af uppdrag från Riksförsamlingen, gifva föreskrifter om samma Banks förvaltning. Detta Utskott vare ock skyldigt att afgifva utlåtande öfver dit hänvisade förslag rörande Riksbanken.

§ 118. Granskningens-Utskottet skall granska Statsrådets protokoll och Riksförsamlingens revisorers berättelse om Statsverkets tillstånd, styrelse och förvaltning, på sätt i 148, 150—152 §§ vidare stadgas.

§ 119. Lag-Utskottet skall bestå af sexton ledamöter, Stats-Utskottet af tjugufyra, Banko-Utskottet af åtta, Granskningens-Utskottet af sexton och de tillfälliga Utskotten af så många, som Riksförsamlingen vid hvarje särskildt fall nödigt aktar: Riksförsamlingen dock obetaget att, när göromålens mängd sådant kräfver, antalet förstärka. Till alla Utskott välje hvardera Tinget inom sig ledamöter; och ege alltid Landstinget att utse tre åttondedelar och Folktinget fem åttondedelar af det bestämda antalet.

§ 120. Ej må Statsråd eller Justitiekansler i Utskott eller val till Utskott deltaga; ej heller någon, af hvilken Riksförsamlingen kan fordra redo och ansvar, inväljas i Utskott, der redovisning för hans egna embetsåtgärder kan förekomma.

§ 121. Utskotten välje, hvart inom sig, ordförande och vice ordförande: intilldess detta skett, före den äldste ledamoten ordet. De ständiga Utskotten utse hvar för sig sekreterare och annan betjening, som nödig finnes; i de tillfälliga välje ledamöterna ibland sig för hvarje särskildt mål en föredragande, hvilken det åligge, att protokoll föra och Utskottets betänkanden uppsätta.

§ 122. Ej må Utskott fatta beslut, der ej minst tre fjerdedelar af ledamöterna tillstädes äro.

§ 123. Finner Riksförsamlingens Afdelning eller Utskott sig behöfva af någon Konungens embetsman, eller af allmänt verk, inhemta muntliga eller skriftliga upplysningar, begäre genom sin ordförande hos den Statsrådets ledamot, Konungen vid hvarje riksdag dertill förordnar, Konungens befallning till vederbörande, att de äskade upplysningarne meddela. Stats-kontoret vare dock skyldigt att i fråga om sjelfva redovisningen af medlen, alla äskade underrättelser utan sådan befallning meddela. Verk, som under Riksförsamlingens egen förvaltning står, skall inför Afdelning eller vederbörande Utskott, på dess begäran, skyndsamt redovisa för allt, som verket rörer. Riksförsamlingens Afdelning eller Utskott ege jemväl rätt att af enskilda Svenske män infordra upplysningar uti mål, som till dess behandling höra.

§ 124. Utskotts betänkande skall alltid till Folktinget först aflemnas.

6.

Riksdagsärendenas pröfning af Riksförsamlingen och dess Afdelningar.

§ 125. Talmännen skola föredraga målen, upptaga, reda och framställa de yttrade meningarne, göra propositioner för besluts fattande och vidmagthålla ordning vid sammankomsterna; allt på sätt denna Regeringsform och vidtagen ordningsstadga före-

skrifva. Talman må icke deltaga i öfverläggning eller omröstning, med det undantag som i 129 och 147 §§ sägs, och icke heller något annat föreslå, än det som erfordras till verkställighet af grundlagarne, af Riksförsamlingens eller dess afdelningars beslut och af ordningsstadgan.

§ 126. Hvarje Riksdagsman ege rätt, att till protokollet fritt tala och utlåta sig i alla frågor, som under öfverläggning komma, och om lagligheten af allt, som förefaller inom den Riksförsamlingens afdelning, till hvilken han hörer. En hvar yttre sig i den ordning, han dertill sig anmält och uppropad blifver. Ingen tillåte sig personlig förolämpning.

§ 127. Ej må beslut fattas förr, än Talman inhemtat, huruvida Tinget anser öfverläggningen fulländad. Besvaras denna fråga med *ja*, varde proposition till beslut upprättad och justerad. Propositionen skall inrättas efter ty som öfverläggningen föranleder. Innefattar målet flera delar eller varder det under öfverläggningen i flera delar skildt; då skall proposition öfver hvarje del särskildt göras.

§ 128. Besvaras propositionen med allmänt *ja*, må väl erinringar dervid i tjenliga ordalag göras, men ingen försöka, att beslutet genom ny öfverläggning upprifva. Besvaras Propositionen med *ja*, blandadt med några *nej*, eller tvärtom och begäres ej formlig votering af dem, som öfverröstade äro; vare ock då saken afgjord, och må de öfverröstade, om dem så godt synes, få sina särskilda meningar i protokollet intagna, när de dem skriftligen aflemna.

§ 129. Begäres af en eller flere formlig votering; då skall voterings-proposition, med tydlig kontraproposition, genast författas, justeras och anslås, samt voteringen straxt derefter försiggå; och må proposition ej göras, om votering ske skall, ej heller någon votering derom tillåtas. Votering verkställes öppet, med *ja* eller *nej*, efter upprop, på sätt ordningsstadgan närmare bestämmer. Blifva rösterna för ja eller nej lika många; då, men ej eljest, lägge Talmannen sin röst för endera sidan till, att dem emellan skilja.

§ 130. Ej må någon deltaga i votering, då målet personligen rörer honom sjelf eller den, som med honom är i sådan skyldskap eller svågerskap, som efter allmän lag utgör domarejäf. Finnes så beskaffadt deltagande hafva egt rum; vare votering ogild, i fall vid nästa sammanträde styrkes, att den kunnat af den jäfviges röst bero. Hvad nu sagdt är, gälle, ehvad det beslut, som i målet fattas skulle, rörer preliminärfråga eller hufvudsak.

§ 131. Vid justering kan ett beslut ingalunda ändras, men väl sådane tillägg göras, hvarigenom ingen ändring i beslutet uppkommer. Ur protokoll må vid justering, med Tingets bifall och den talandes begifvande, uteslutas dennes uttryck, och äfven öfverläggning, som deraf följt; dock kunna icke sådana uttryck uteslutas, på hvilka beslutet tydligen sig grundar.

§ 132. Sedan Folktinget från Utskott fått emottaga utlåtande öfver proposition eller motion, samt sitt beslut fattat, varde det till Landstinget öfverlemnadt. Innefattar

Folktingets beslut godkännande af proposition eller motion, med eller utan ändring, och Landstinget samma beslut oförändradt antager, vare det såsom Riksförsamlingens beslut gällande; antager Landstinget det icke, varde det med afslag eller ändring till Folktinget återvisadt. Folktinget företage då målet till ny öfverläggning och ege sedan att antingen Landstingets beslut oförändradt antaga, hvilket i sådan händelse blifve gällande, som ofvan är sagdt, eller att sitt eget beslut, med eller utan ändring till Landstinget ånyo öfverlemna. Antager då Landstinget, efter förnyad ompröfning, Folktingets beslut oförändradt, blifve det såsom Riksförsamlingens gällande; antager Landstinget det icke, varde frågan till Riksförsamlingen hänskjuten. Ankomme dock på Folktinget att låta frågan förfalla, derest Landstinget dess beslut helt och hållet förkastat. Innefattar Folktingets först afgifna beslut afslag å proposition eller motion, ege då Landstinget rätt att på uppgifne skäl proposition eller motion upptaga och till Folktinget med eller utan ändring återvisa, och förfares med frågan så, som ofvan är sagdt; så att Folktinget ege att Landstingets beslut antaga, eller med afslag eller ändring återlemna Landstinget att denna ändring godkänna, eller sitt beslut med eller utan ändring vidblifva och till Folktinget ånyo förvisa; hvarefter Folktinget måste antingen Landstingets beslut oförändradt godkänna, eller låta frågan på Riksförsamlingens beslut bero. Ankomme dock i detta fall på Landstinget, att låta frågan förfalla, derest Folktinget dess beslut helt och hållet förkastat. Vid Riksförsamlingens sammanträde må väl öfverläggning ega rum, men ingen ändring i någotdera Tingets beslut vidtagas. Då omröstas skall, utgör Folktingets beslut ja-proposition och Landstingets nej-proposition, och blifve det beslut såsom Riksförsamlingens gällande, om hvilket de flesta rösterna sig förena. Huru grundlags-, beskattnings- och ordnings-frågor skola behandlas, derom är i 108, 135 och 136 §§ stadgadt.

§ 133. Betänkanden, som från Utskott inkommit, Folktingets beslut, som till Landstinget öfverlemnade äro, så ock Landstingets återremisser till Folktinget, skola efter första uppläsandet minst tre dagar ligga på bordet, innan frågan företages i det Ting, dit den öfverlemnad blifvit. Den kan, vid nästa föredragning, ehvad öfverläggning då egt rum eller ej, på flere ledamöters förenade begäran, åter blifva hvilande; men då saken tredje gången förekommer, skall den under pröfning tagas.

§ 134. Har Riksförsamlingen fattat beslut om stiftande eller upphäfvande, förändring eller förklaring af allmän lag, eller i annat ämne, som, enligt denna Regeringsform, af Konungen med Riksförsamlingens samtycke afgöras bör; varde beslutet af Landstingets Talman till Konungen öfverlemnadt. Gillar Konungen beslutet, underrättes derom Riksförsamlingen och varde det, i Hans namn och med Hans underskrift, offentligen kungjordt. Gillar Han det icke, gifves Riksförsamlingen tillkänna de orsaker, för hvilka det icke kunnat godkännas; och må samma fråga under den riksdag icke ånyo upptagas. Kan Konungen icke, medan Riksförsamlingen samlad är, sitt svar afgifva, ege Han, före nästföljande riksdags öppnande, beslutet bifalla och kungörelse derom utfärda. Sker det

ej, vare frågan förfallen, och låte Konungen å nästa riksdag underrätta Riksförsamlingen om de skäl, som beslutets godkännande hindrat. Då Konungen stadfästar Riksförsamlingens beslut, må ej något deruti ändras, tilläggas eller uteslutas.

§ 135. Är genom Riksförsamlingens beslut, på sätt i 134 § stadgas, förslag gjordt till ändring eller tillägg i någon af Rikets Grundlagar; då skall det förslag, utan vidare åtgärd, hvila till nästa lagtima riksdag, och varde emellertid genom tryck allmänheten kungjordt. Vid nästa lagtima riksdag tage Riksförsamlingens båda afdelningar, hvar i sin ordning, förslaget åter uti öfvervägande, och röste deröfver med *ja* och *nej*, utan att kunna någon ändring deri göra. Antages det då i båda afdelningarne; varde det öfverlemnadt till Konungens sanktion, såsom i 134 § sägs: antages det icke hvile frågan till nästa lagtima riksdag, då hela Riksförsamlingen skall sammanträda och den afgöra; och blifve det beslut, såsom Riksförsamlingens gällande, om hvilket minst två tredjedelar af de röstande ense äro. Antages förslaget då, varde det Konungen underställdt, såsom ofvan sagdt är: antages det icke, förfalle frågan. Är grundlagsfråga af Konungen väckt, varde den hvilande, derest en af Riksförsamlingens afdelningar förslaget bifaller. Ej må Utskott eller Riksförsamling, eller någon af dess afdelningar uti Konungens förslag ändring eller tillägg göra. Väckes förslag till sådan ändring, och detsamma i den ordning, som angående lagfrågor stadgadt är, af Riksförsamlingen godkännes; då må anmälan derom ske hos Konungen, som derå gör det afseende Han för godt finner, men låte sitt svar komma Riksförsamlingen ofördröjligen tillhanda. Bifaller Konungen Riksförsamlingens hemställan, hvile då Konungens förslag med sålunda medgifven förändring till påföljande riksdag, till den behandling förut är föreskrifven för hvilande grundlagsfrågor. Har Riksförsamlingen i denna ordning förslaget bifallit, så är det lag. Ej må förslag till ändring eller tillägg i Grundlag å annan än lagtima riksdag göras.

§ 136. Frågor, som angå Riks-statens reglering, bevillningens belopp eller fördelning, Riksgälds-kontorets och Riks bankens inkomster eller utgifter, må icke förfalla: utan skola, derest Riksförsamlingens afdelningar uti sådana fatta olika beslut, och besluten icke, på sätt i 132 § föreskrifves, kunna sammanjemkas, ovilkorligen hänskjutas till Riksförsamlingens samfällda afgörande.

§ 137. Der så oförmodadt hända skulle, att, när riksdagen upplöses, Riksförsamlingen icke hade staten reglerat, eller någon ny bevillning till bestämdt belopp sig åtagit; då skall den förra statsregleringen och bevillningen fortfara intill nästa riksdag. Är åter bevillningens hela belopp bestämdt, men Riksförsamlingen icke om fördelningen deraf ense, då skola, efter den fastställda bevillnings-summans förhållande till den, som vid föregående riksdag blifvit fördelad, de i den sista bevillnings-förordningen stadgade artiklar jemlikt ökas eller minskas; och uppdrage Riksförsamlingen sina fullmägtige i Riks-banken och Riksgälds-kontoret att en ny bevillnings-förordning på sådan grund uppgöra och utfärda.

§ 138. Val till Konung eller Thronföljare skall af Riksförsamlingen samfäld och med slutna sedlar förrättas och vare den vald, som mer än hälften af de afgifne rösterna erhållit. Lag samma vare om val till förmyndare, att under Konungs minderårighet regeringen föra; dock att Riksförsamlingen förut, och sednast fem dagar innan valet sker, genom de fleste rösterna bestämmer förmyndarnes antal. Vid dessa tillfällen iakttages för öfrigt, hvad Riks-akten af den 31 Juli och den 6 Augusti 1815 i 3 och 8 §§ föreskrifver. Då Riksförsamlingen enligt denna Regeringsforms 9, 10 och 11 §§ skall om Riks-styrelsen förordna, förfares lika som vid förmyndare-val.

§ 139. Medan Riksförsamlingen samlad är att beslut fatta eller val förrätta i något af uti föregående § omförmälda fall, må ej främmande sändebud eller deras medfölje å riksdagsorten sig uppehålla, utan varde annan, minst tio mil derifrån belägen, vistelseort dem anvisad; och må de ej återkomma, ej heller utländska sändebud i landet inlåtas, förr än Riksförsamlingen om Riks styrelsen förordnat, förmyndare utsett eller Thronföljare valt, och styrelsen blifvit af den nye Konungen, de utsedde förmyndarne eller den tillförordnade Regeringen emottagen.

§ 140. Val till Justitie-ombudsman skall anställas vid hvarje lagtima riksdag af Riksförsamlingen samfäldt; och vare den vald, som, på sätt 147 § föreskrifver, mer än hälften af de afgifna rösterna erhållit. Vid samma tillfälle, eller sednast på nästa helgfria dag derefter, utses på enahanda sätt en man att Justitie-ombudsmannen efterträda, i fall han inom tre år skulle med döden afgå. I den händelse, att Justitie-ombudsman vid samma riksdag, han vald blifvit, det erhållna förtroendet sig afsäger eller med döden afgår, insätte Riksförsamlingen genast i embetet den man, som till hans efterträdare utsedd blifvit. Skulle Justitie-ombudsmannens utsedde efterträdare, under pågående riksdag, sig det erhållna förtroendet afsäga, eller i Justitie ombudsmans-embetet insättas, eller med döden afgå, välje då Riksförsamlingen, på ofvan stadgade sätt, en behörig man i hans ställe. Inträffar något af dessa fall imellan riksdagarne, utse Riksförsamlingens fullmägtige i Riks-banken och Riksgälds-kontoret en man att embetet förvalta, intilldess Riksförsamlingen nästa gång sammanträder.

§ 141. Till ledamöter i den Tryckfrihets-kommitté, om hvars åliggande i Tryckfrihets-lagen stadgas och i hvilken Justitie-ombudsmannen är ordförande, välje Riksförsamlingen samfäldt vid hvarje lagtima riksdag sex för kunskaper och lärdom kände män, på det sätt, att först två lagfarne utses och sedan fyra andra, utan afseende på sådan kunskap. Afgår emellan riksdagarne någon af Kommittéens ledamöter, eger Kommittéen utse en behörig man, att det lediga rummet intaga.

§ 142. Vid hvarje lagtima riksdag välje Riksförsamlingen, hvar afdelning för sig, fullmägtige att Riks-banken och att Riksgälds-kontoret förvalta. Dessa fullmägtige skola i hvardera verket vara åtta, af hvilka Landstinget utser tre och Folktinget fem. Valen skola så tidigt anställas, att de fullmägtige kunna sina befattningar tillträda, medan Riksförsamlingen samlad är.

§ 143. Riksförsamlingen välje ock, vid hvarje lagtima riksdag, hvar afdelning för sig, de revisorer som i 82 § omtalas. Af dessa revisorer hvilka till antalet skola vara sexton, utser Landstinget sex och Folktinget tio.

§ 144. Vid samma tillfälle, som fullmägtige och revisorer väljas, efter hvad i föregående §§ sagdt är, skola på enahanda sätt suppleanter utses, att träda i de förras ställe, om desse blifva af laga förfall hindrade att de dem uppdragne befattningar emottaga och utöfva.

§ 145. Till fullmägtig, revisor eller suppleant må ingen väljas, som icke till Riksdagsman och Utskotts-ledamot valbar är; ej heller någon, som vid något verk, hvilket skall förvaltas eller granskas, är redovisande eller löntagande.

§ 146. Alla i denna Regeringsform föreskrifne val, de undantagande, om hvilka i 138 § stadgas, skola verkställas genom öppen omröstning, derest icke minst en tredjedel af de röstande sluten omröstning yrka. Sådant yrkande må dock icke ega rum vid val till ledamöter i Landstinget. Vid sluten omröstning gälle inga andra sedlar, än de som äro enkla, slutna, hoprullade, omärkta och fria såväl från all tvetydighet i anseende till personernas namn, som från origtighet i anseende till deras antal. Är genom likhet i röstetal valfråga oafgjord, skall mellan dem, som lika röster erhållit, genom lottning skiljas. Börjad valförrättning må icke uppskjutas, utan fullföljes, till dess den fulländad är.

§ 147. Vid sådant val, för hvars giltighet fordras, att minst hälften af de afgifna rösterna skola sammanstämma, skall hvarje väljande först rösta på så många, som väljas skola. Falla dervid rösterna, till mer än hälften af de röstandes antal, på en eller flera, vare han eller de behörigen valde. Erhåller ingen det erforderliga röstetalet, eller är det antal icke fyldt, som väljas skall; då anställes särskild omröstning med *ja* och *nej* öfver den, som de flesta rösterna erhållit, utan att vald blifva; derefter, der så behöfves, öfver den, som näst honom röster erhållit, och i den ordning vidare, till dess det erforderliga antalet fyldt är, eller dessa särskilda omröstningar äro slutade. Skulle så inträffa, att två eller flera, öfver hvilka särskildt röstas bör, vid den första omröstningen undfått lika röster, företages först votering om den ordning, i hvilken de till särskild omröstning framställas må. Vid dessa särskilda omröstningar äge ordförande, i fall af lika röstetal, utslagsröst, derest omröstning öppen är: derest den är sluten, skall han, förrän sedlarne uppräknas, en af dem uttaga och förseglad aflägga. Befinnas, vid de öfrigas uppsummerande, rösterna lika delade, varde denna sedel öppnad och gifve utslag: är utslag redan vunnet, skall han genast ouppbruten förstöras. Är öfver alla dem, som röster erhållit, sålunda röstadt, som ofvan sägs, och det erforderliga antalet ändock icke fyldt; varde då omröstning på en gång företagen öfver alla dem, som röster erhållit utan att valde blifva, och gälle i det fall högsta röstetal, ehvad det större eller ringare är.

7.

Riksförsamlingens granskningsrätt.

§ 148. Vid hvarje lagtima riksdag åligge det Riksförsamlingens Granskningsutskott, att äska de i Stats-Rådet sedan sista riksdags öppnande förda protokoll, utom dem som angå ministeriela ärenden och kommandomål, hvilka endast i hvad som rörer allmänt kända eller af Utskottet uppgifna händelser må kunna fordras. Riksförsamlingen öfverlemne till Granskningsutskottet de i 82 och 83 §§ omnämnde revisorers berättelse om Statsverkets tillstånd, styrelse och förvaltning och hänvise dit alla anmärkningar emot Stats Rådets, någon dess ledamots, eller föredragandes embets-utöfning, hvilka af Riksdagsman väckas. Öfver dessa protokoll, denna berättelse och dessa anmärkningar, afgifve Granskningsutskottet utlåtande.

§ 149. Då inom någon af Riksförsamlingens afdelningar sådan anmärkning, som i föregående § omtalas, blifver framställd, böra dervid följande ordalag och inga andra nyttjas: »det är anledning till anmärkning emot Stats-Rådet, eller den och den ledamoten, eller föredraganden, hvarom remiss begäres till Granskningsutskottet, inför hvilket anledningen skall uppgifvas.» Sådan remiss skall då genast ovägerligen verkställas.

§ 150. Finner Granskningsutskottet, att någon Stats-Rådets ledamot, eller någon för tillfället förordnad föredragande, eller den embetsman, som i kommandomål Konungen råd gifvit, uppenbarligen handlat emot Rikets Grundlag eller allmän lag, eller tillstyrkt någon öfverträdelse deraf, eller underlåtit att göra föreställningar mot sådana öfverträdelser, eller dem vållat och befrämjat genom uppsåtligt fördöljande af någon upplysning, eller hafver den föredragande underlåtit att, i de fall, som 55 § af denna Regeringsform förutsätter, sin kontrasignation å ett Konungens beslut vägra, då skall Granskningsutskottet ställa en sådan under tiltal af Justitie-ombudsmannen inför den Riksrätt, som i 80 § bestämmes.

§ 151. Skulle Granskningsutskottet anmärka, att Stats-Rådets ledamöter samfäldt, eller en eller flere af dem, uti deras rådslag om allmänna mått och steg, icke iakttagit rikets sannskyldiga nytta, eller att någon föredragande icke med oväld, nit, skicklighet och drift sitt förtroende-embete utöfvat, ege då Utskottet att sådant tillkännagifva för Riksförsamlingen, som, i fall den finner rikets väl det kräfva, kan hos Konungen skriftligen anmäla sin önskan, att Han ville ur Stats-Rådet och från embetet skilja den eller dem, emot hvilka anmärkning blifvit gjord.

§ 152.

§ 152. Skulle Granskningens-Utskottet finna anledning att emot någon för statsulgifterna redovisande embets- eller tjensteman yrka laga ansvar, må frågan af Riksförsamlingen kunna hos Konungen anmälas; men ej må sådan embets- eller tjensteman personligen inför Utskottet eller Riksförsamlingen till ansvar ställas, ej heller Utskottet i klander af Konungens anordningar ingå.

§ 153. Allt, hvad Riksförsamlingen efter granskning godkänt eller lemnat oanmärkt, skall anses hafva vunnit decharge i afseende på det granskade, och ingen ny, till ansvarighet förbindande granskning af sednare Riksförsamling i samma mål vara tillåten. Dock bör, oaktadt den af Riksförsamlingens Utskott eller Revisorer tagna allmänna öfversigt af statsmedlens användande, det åligga vederbörande tjenstemän att verkställa den särskilda revision, som dem i kraft af deras tjenstebefattning tillkommer.

§ 154. Under Riksförsamlingens, dess Afdelningars och Utskotts öfverläggningar och pröfning må icke, uti något annat fall eller på något annat sätt, än denna Regeringsform bokstafligen föreskrifver, komma frågor om embets- och tjenstemäns till- eller afsättande, regerings- och domaremakternas beslut, resolutioner och utslag, enskilda medborgares och korporationers förhållanden, eller verkställigheten af någon lag, författning eller inrättning.

§ 155. Vid hvarje lagtima riksdag skola Riksförsamlingens afdelningar hvar inom sig utvälja, Landstinget aderton och Folktinget tretio Riksdagsmän, hvilka samma dag valet skett, sammanträda, för att såsom opinions-nämnd döma, huruvida Högsta domstolens samtlige ledamöter gjort sig förtjente att i deras vigtiga kall bibehållas, eller om vissa af dem, utan bevisligen begångna fel och brott, hvarom 79 och 80 §§ handla, likväl kunde anses böra från utöfningen af Konungens domsrätt skiljas. Denna nämnd träder samma dag, den blifvit vald, tillsammans. Nämndens samtlige ledamöter röste först, man för man, öfver den frågan: »skall omröstning anställas till uteslutande af någon bland Högsta domstolens ledamöter?» Besvaras denna fråga enhälligt eller af de flesta rösterna med *nej*, eller stanna lika många *nej*, mot lika många *ja*, blifve då Högsta domstolens samtlige ledamöter bibehållne. Besvaras den åter med *ja*, uppgöre då hvar och en af nämnden en sluten lista på dem af Högsta domstolens ledamöter, flere eller färre, som han anser böra entledigas. De tre ibland dessa, som då fått det största antal röster emot sig, ställas hvar efter annan under ny omröstning, hvarvid två tredjedelar af rösterna fordras emot den eller dem, som skola anses vara från Riksförsamlingens förtroende uteslutne. Blifve han eller de derefter af Konungen, på Riksförsamlingens härom skeende anmälan, ifrån embetet genom nådigt afsked skiljde. Dock tillägge Konungen honom eller dem hvardera en årlig pension till lönens halfva belopp. Ingen allmän öfverläggning må uti opinions-nämnden förefalla.

8.

Riksdags-ärendenas Expedition.

§ 156. För att uppsätta såväl de expeditioner, som under riksdagen af båda Tingen gemensamt utfärdas, som äfven sjelfva riksdags-beslutet, skall ett Riksförsamlingens kansli tillsättas och ställas under inseende af Talmännen och några andra af och inom hvardera Tinget utsedde ledamöter. Den ledamot af Stats-Rådet, som Konungen dertill förordnar, ege rätt att derstädes öfvervara riksdags-beslutets justering i de delar, som röra Konungens yttrande. Riksdags-beslutet skall af Riksförsamlingens samtliga ledamöter underskrifvas; öfrige från Riksförsamlingen utgående expeditioner endast af Talmännen.

§ 157. De i Riksförsamlingen och dess afdelningar förda protokoll och öfrige riksdagshandlingar skola, på Statens bekostnad, så tidigt ske kan, af trycket utgifvas de sednare fullständigt, och protokollen i den mån, Riksförsamling och dess afdelningar hvar för sig förordna.

9.

Riksdagsmäns och Riksförsamlingens Tjenstemäns personliga rättigheter.

§ 158. Skulle någon enskild man, eller någon korps, militär- eller civil, eller ock någon menighet, af hvad namn den vara må, antingen af egen drift eller med anledning af befallning, försöka att våldföra Riksförsamlingen, dess Afdelningar eller Utskott, eller störa friheten i deras öfverläggningar och beslut; vare sådant ansedt som förräderi, och ankomme på Riksförsamlingen att slika förbrytelser i laga ordning beifra låta.

§ 159. Ingen Riksdagsman må kuuna, af hvad anledning som helst, förmenas att riksdagen bevista: gälle dock härutinnan undantag för militärpersoner, då de under krigstid i rikets tjenst af Konungen beordras.

§ 160. Varder Riksdagsman under pågående riksdag, eller under resa till eller från riksdagen, med ord eller gerning ofredad af den, som känner, att han i sådant ärende stadd är, eller sedan han sjelf det tillkännagifvit, eller varder han efter riksdagen, för riksdagsgöromålens skull, så behandlad: då skall sådant såsom edsöresbrott anses och straffas.

§ 161. Ej må någon kunna under tilltal ställas eller sin frihet beröfvas för sina gerningar eller yttranden i egenskap af Riksdagsman, utan att den Riksförsamlingens

Afdelning, till hvilken han hörer, sådant tillåter, genom uttryckligt beslut, deruti minst fem sjettedelar af Afdelningens vid omröstningen tillstädesvarande ledamöter instämt; tage sig dock ingen häraf anledning till frikallelse från författare-ansvar enligt Tryckfrihetsförordningen. Öfverfaller någon, inom Riksförsamlingen eller dess Afdelningar, den andre med hugg och slag, skall sådant såsom edsöresbrott anses och straffas. Nyttjas dervid vapen, straffes derutöfver med ett års fängelse. Den som sådant våld begår, skall, utan att vidare njuta Riksdagsmannaskydd, till behörig domstol öfverlemnas. Beskylles Riksdagsman för någon grof missgerning, må han ej i häkte kunna inmanas, förrän efter anställd ransakning domaren skäligt pröfvat, såvida han ej å bar gerning funnen varder: gälle likväl, om han efter domstolens kallelse sig ej inställer, hvad allmänna lagen i slikt fall stadgar. — Ej må Riksdagsman häktas för mindre förbrytelser eller, under påstående riksdag, för skuld insättas; vare dock hans egendom ej från laga utmätning frikallad. Ej må någon Riksdagsman från annan ort, medan han för riksdagens skull sig å Riksdagsorten uppehåller, utom i ofvan omförmälda svårare fall, dragas derstädes för rätta, med mindre han sökes för gäld, som han under den tiden sig åsamkat.

§ 162. Riksförsamlingens Justitie-ombudsman tillgodonjute, så väl under, som emellan riksdagarne samma säkerhet för sin person och tjenstbefattning, som i 160 och 161 §§ för Riksdagsman stadgad är. Riksförsamlingens Fullmägtige och Revisorer åtnjuta för sina gerningar och yttranden i och för sina befattningar, samt de hos Riksförsamlingen eller dess Afdelningar och Utskott anställde Sekreterare jemte kanslibetjening, under riksdag, samma säkerhet, som Riksdagsmän i allmänhet tillkommer.

§ 163. Taxeringsmän, som Riksförsamlingens bevillnings-föreskrifter å dess vägnar tillämpa, skola ej för debitering eller taxering kunna till något ansvar ställas.

§ 164. Riksdagsman njute af statsmedlen ersättning för resekostnad, så ock lämpligt dagtraktamente, hvilket vid hvar femte lagtima riksdag af Riksförsamlingen fastställes för de riksdagar, som derpå följa.

Särskild Artikel.

Huru den första Riksförsamlingens Lagting skall väljas och afgå.

Vid den riksdag, då Konungen antagit denna Regeringsform jemte lagen om val till Riksförsamlingen, välje Rikets Ständer, hvarje Riks-Stånd för sig, inom eller utom Ståndet, femton män, hvilka, enligt Val-lagens 9 §, äro valbara, att vid den riksdag då Riksförsamlingen första gången sammankommer, i Lagtinget inträda.

I början af sistnämnde riksdag utväljer Folktinget, utom sig, nödigt antal till fyllande af de ledigheter, som ibland de, enligt föregående, af Stånden valde medlemmar kunnat uppstå. Vid samma riksdags slut bestämmes, genom lottning emellan Landstingets samtlige medlemmar, de tretio ledamöter, hvilka vid andra lagtima riksdagens början böra afgå. Vid den tredje lagtima riksdagens början upphöra äfven de återståendes uppdrag.

Förslag till Val-lag.

§ 1. De etthundradetjugu Riksdagsmän, hvilka, enligt Regeringsformens 96:te § utgöra Folktinget, skola utses genom elektorer ifrån rikets städer och landsbygd, till hvilken sistnämnde äfven räknas köpingar och sådane städer, som icke hafva egen jurisdiktion.

§ 2. Rikets städer ega utse *tjugufyra* och rikets landsbygd *nittiosex* Riksdagsmän. Desse fördelas emellan städer och emellan län, i förhållande till folkmängden på sätt denna val-lag bifogade fördelningslängder utvisa. Dessa fördelningslängder skall Riksförsamlingen å hvar femte lagtima riksdag granska och, der så nödigt finnes, rätta. Sålunda rättad fördelningslängd varder till Konungen öfverlemnad, med anhållan att han densamma må stadfästa samt kungöra låta.

§ 3. Stad, som eger så stor folkmängd, att den är berättigad sända en eller flera Riksdagsmän, må icke med annan stad till ett valdistrikt förenas. Öfrige städer skola till valdistrikter fördelas, på det sätt, att hvarje distrikt utväljer en Riksdagsman. I fördelningslängden bestämmes hvilken stad, inom hvarje sådant valdistrikt, skall vara valort.

§ 4. Hvarje län skall indelas i lika många valdistrikt, som de Riksdagmän äro, hvilka för länet väljas skola; och varde vid den indelning iakttaget, att folkmängden för hvarje distrikt bestämmes i det närmaste lika. Indelningen verkställes och kungöres af Konungens Befallningshafvande så tidigt, att den varder allmänneligen känd, innan valen utsättas. Då den en gång gjord är, stånde den fast, utan att behöfva för hvarje nytt val kungöras, intilldess Riksförsamlingen uti de i 2 § omförmälde fördelningslängder någon ändring göra. Hvarje distrikt inom länet varder med ordningsnummer utmärkt och ege utse en Riksdagsman.

§ 5. För val af Elektorer skall på landet hvarje socken utgöra särskildt valdistrikt. Såsom särskild socken anses landsbygd, som med stad utgör en socken. Vilja flera socknar, som till samma pastorat höra, förena sig om samfäldt elektorsval, stånde det dem fritt, utom i det fall, att lands-socken är med stads-socken till ett pastorat

förenad. Socken, som i flera län belägen är, räknas i afseende på elektors- och riksdagsmannaval till det län, hvarest socknekyrkan är belägen.

§ 6. Uti stad, som eget valdistrikt utgör, skola Elektorer väljas socknevis. Öfrige städer vare hvar för sig valdistrikt för elektorsval.

§ 7. Rösträtt vid elektorsval tillkommer, med de undantag som i 10 och 11 §§ stadgas, hvarje Svensk man, som fyllt tjuguett år och sedan minst ett år varit i valdistriktet mantalsskrifven, samt sednaste året erlagdt bevillning efter 2:dra artikeln.

§ 8. Valbar till Elektor är, med de undantag som i 10 och 11 §§ stadgas, hvarje Svensk man, som fyllt tjugufem år och i valdistriktet är mantalsskrifven.

§ 9. Valbar till Riksdagsman för stad eller stadsdistrikt är, med de undantag som i 10 och 11 §§ stadgas, hvarje Svensk man, som fyllt tjugufem år.

Valbar till Riksdagsman för landtdistrikt är, med ofvannämnde undantag, hvarje Svensk man, som fyllt tjugufem år och är mantalsskrifven inom det län, till hvilket distriktet hörer.

Den som till ledamot af Landstinget utsedd är, må ej till ledamot i Folktinget väljas.

§ 10. Ej må rösträtt utöfvas af:

a) gemenskapen vid rikets Landt- och Sjöförsvar, då den är i garnison förlagd eller till tjenstgöring sammandragen;

b) lagstadt tjenstehjon;

c) den som njuter understöd af Fattigvården; eller

d) står under förmynderskap; eller

e) sin egendom till borgenärers förnöjande afträdt och icke gitter visa, att han i laga ordning blifvit från deras kraf befriad; eller

f) genom laga kraftvunnen dom är för groft och vanfrejdande brott under framtiden ställd; eller

g) icke minst under de tre sednast förflutna åren innehaft Svensk medborgarerätt; eller

h) står i främmande magts tjenst; eller

i) eger medborgarerätt i främmande land.

§ 11. Den, som genom laga kraftvunnen dom blifvit förklarad ovärdig medborgerligt förtroende, eller att föra andras talan eller att i rikets tjenst vidare nyttjas, eller blifvit för groft och vanfrejdande brott sakfälld, hafve sin rösträtt för alltid förverkat. Lag samma vare om den, som blifvit förvunnen att vid elektors- eller riksdagsmannaval hafva emot vedergällning afgifvit sin röst eller på sådant sätt värfvat andras.

§ 12. För socken å landet väljes en Elektor, der de röstegandes antal icke öfverstiger 100; två, der antalet går öfver 100, men icke öfver 200; tre, der det går öfver 200, men icke öfver 300; och så vidare.

§ 13. I stad väljes en Elektor för 50 röstegande och derunder; två, der antalet stiger öfver 50, men ej öfver 100; tre, der det går öfver 100, men ej öfver 150, och så vidare.

§ 14. De tjenstemän, som mantalsskrifningar verkställa, skola, hvar i sin ort, inom Juni månads slut det år, då lagtima riksdag skall sammanträda, till vederbörande Kyrkoherde insända en efter sednaste mantalsskrifning, för hvarje socken uppgjord förteckning å alla dem, som enligt 7 § röstegande vid elektorsval äro. Uti denna förteckning skola de män särskildt utmärkas, hvilka till Elektorer eller Riksdagsmän *valbare* äro.

§ 15. Då den förteckning ankommit, som i föregående § omtalas, utfärde Kyrkoherden ofördröjligen kallelse till allmän stämma med samtlige röstegande, för att förteckningen granska,

Före stämman skall under minst fjorton dagars tid förteckningen vid sockenkyrka tillhandahållas en hvar, som vill af densamma taga kännedom.

Vid stämman ege hvarje röstegande, att emot förteckningen framställa anmärkningar, hvilka, skola i protokoll antecknas och af Kyrkoherden samt fyra af de närvarande utsedde män pröfvas. Godkännes anmärkning, skall förteckning derefter rättas.

När granskningen blifvit fulländad, uppläses den rättade förteckningen och sedan den blifvit godkänd, bestämmes det antal Elektorer, som för socknen väljas skall. Protokollet justeras, och så väl det som förteckningen, hvilken skall gälla såsom *röstlängd* vid blifvande elektorsval, underskrifves af Kyrkoherden, de ofvannämnde fyra män samt två andra af närvarande röstegande. Den öfversändes derefter till vederbörande valförrättare.

§ 16. Val af Elektorer förrättas för socknen å landet af socknenämnd och för stad af stadsrätt, å den tid och ort, som af desse valförrättare utsättas och, på sätt om andra allmänna påbud stadgadt är, offentligen kungöras.

§ 17. Då elektorsval skall förrättas, varde hvarje röstegande uppropad i den ordning röstlängden honom upptager och afgifve uti sluten, enkel och omärkt sedel sin röst på det antal af Elektorer, som för distriktet väljas skall. Röstegande, som laga förfall styrker, ege i förseglad omslag röstsedel insända; dock må detta omslag icke brytas, derest det icke är försedt med tydlig, af insändaren sjelf undertecknad, så lydande påskrift: »Undertecknads röst till elektorsval i N. N. den (datum och årtal)» och denna påskrifts rigtighet är af tvänne godkände män bestyrkt. Röstsedel, som lyder på annat tal af män, än väljas skall, eller innehåller benämning, som origtig eller tvetydig är, eller uppgifver person, som ej valbar är, vare ogild.

§ 18. Vill röstegande under valet emot annans behörighet att rösta göra anmärkning, som vid granskningsstämma icke förekommit; varde anmärkningen framställd, då den uppropas, hvilkens behörighet ifrågasättes; och pröfve valförrättarne anmärkningen, innan valet fortgår. Annan anmärkning emot röstlängd må vid valförrättningen icke upptagas.

§ 19. Efter slutad omröstning skola rösterna sammanräknas, och den eller de, som de fleste erhållit, till Elektorer nämnas. Hafva flere undfått lika röstetal och är valet derigenom oafgjordt, blifve dem emellan genom lottning skiljdt. Sedan Elektorer valde äro, skola, vid samma tillfälle och på samma sätt, lika många Suppleanter utses.

§ 20. Fullmagter för Elektorer och Suppleanter skola vid valförrättningens slut genast utfärdas af sådan lydelse:

»Vid i dag anställdt val till Elektor (Elektorer) för N. N. socken (stad), att deltaga i Riksdagsmannaval för nästinstundande lagtima riksdag, har till Elektor (förste Suppleant, andre Suppleant o. s. v.) blifvit utsedd N. N.; hvarå detta, i öfverensstämmelse med valprotokollet till bevis och fullmagt länder (ort och tid).»

Fullmagterna skola af valförrättarne undertecknas och de valde ofördröjligen tillställas. Äro en eller flera af valförrättarne sjelfve till Elektorer eller Suppleanter valde, varde deras fullmagter underskrifne af lika många bland de öfrige, som i valet deltagit.

Valprotokoll och röstlängd må ofördröjligen insändas till stadsrätt eller domhafvande, som eger Riksdagsmannaval i distriktet förrätta.

§ 21. Elektor eller Suppleant fortfare i sin befattning, intill dess kallelse till nytt elektorsval för nästa lagtima riksdag blifvit utfärdad.

§ 22. Riksdagsmannaval å landet skall förrättas af den domhafvande, till hvars domsaga valdistriktet hörer; omfattar distriktet flera domsagor eller delar af sådana, vare då den domhafvande inom distriktet valförrättare, hvilken embetet längst innehaft. Valort och tiden för valets början skall af valförrättaren utsättas och, på sätt om andra allmänna påbud stadgadt är, offentligen kungöras.

§ 23. Riksdagsmannaval för stad, som eget valdistrikt utgör, skall förrättas af stadsrätten derstädes; och för städer, som till ett valdistrikt förenade äro, af stadsrätten i den stad, hvilken, på sätt i 3 § stadgas, till valort utsedd blifvit. Valförrättare utsätte och låte i stad eller städer kungöra tiden för valets början och stället der det skall förrättas.

§ 24. Vid valförrättningens början skola Elektorernas fullmagter granskas och dervid förekommande anmärkningar pröfvas och afgöras, i stad af stadsrätten, å landet af valförrättande domhafvanden jemte sex män, hvilka Elektorerne ibland sig välja; och gälle, då skiljaktiga meningar uppstå, de flesta rösterna för beslut.

§ 25. Sedan denna granskning fulländad är, företages omröstning. Hvarje Elektor, hvilkens fullmagt godkänd blifvit, skall, i den ordning han uppropas, till protokollet framlemna en valsedel, af följande lydelse:

»Vid Riksdagsmannavalet den (datum och årtal) för (valdistrikt) röstar undertecknad på N. N.

(Ort och datum). (Underskrift).»

Sedan alla valsedlar blifvit afgifne, uppläsas de ljudligen, och antecknas så väl den väljandes som den valdes namn i valprotokollet. Är Elektor borta, då han första gång uppropas, varde nytt upprop anställdt, sedan de öfrige röstat; den då ej är tillstädes hafve sin rösträtt vid det valet förlorat och Suppleant må nu, vid detta andra upprop, i hans ställe rösta.

§ 26. I stad, som eger utse flera Riksdagsmän, skall valet ske för hela staden gemensamt och hvarje Elektors röstsedel upptaga så många namn, som talet på stadens Riksdagsmän är satt till.

Är stad inom sammansatt valdistrikt så aflägsen från valort, att dess Elektorer icke skäligen kunna åläggas att vid valförrättningen tillstädes vara, hvilket de röstegande vid elektorsvalets början ege att pröfva och afgöra; ingifve då Elektorerna sina röstsedlar uti förseglade och med Elektorns namn påtecknade omslag till stadsrätten i den stad, för hvilken de valde blifvit, och åligge det denna stadsrätt att röstsedlarne i rättan tid insända till stadsrätten i valorten, hvarest de skola vid valförrättningen öppnas, sedan de tillstädesvarande Elektorerna sina röster afgifvit.

§ 27. Den, som de flesta rösterna erhållit, vare till Riksdagsman vald. Hafva flere erhållit lika många röster och valet derigenom är oafgjordt, skall dem emellan genom ny omröstning skiljas; skulle äfven då lika röstetal emellan två eller flera inträffa anställes lottning. Sedan Riksdagsmannaval verkstäldt är, förrättas, vid samma tillfälle, på samma sätt och till samma antal, suppleantval.

§ 28. Vid valförrättningens slut skola fullmagter för Riksdagsman och Suppleant genast utfärdas, af sådan lydelse:

„Vid i dag anställdt Riksdagsmannaval för 1:sta (2, 3 o. s. v.) valdistriktet i N. N. län (för staden N. N. eller städerna N. N.) har till Riksdagsman (Suppleant) blifvit utvald N. N., hvarå detta till bevis och fullmagt länder.“ (Ort och tid.)

Fullmagterna undertecknas i stad af stadsrätten, å landet af valförrättande domhafvanden och de sex i 22 § omtalade män, och skola de valde ofördröjligen tillställas.

§ 29. Riksdagsmannaval skola öfver hela riket förrättas hvarje år den 15 September eller, om Söndag inträffar, nästa söcknedag. Elektorsval må icke anställas sednare än åtta dagar före Riksdagsmannavalet.

Kallelse till Riksdagsmannaval kungöres minst en månad, och till elektorsval minst fjorton dagar, innan de skola hållas.

§ 30. All valrätt, såväl till Riksdagsman som till Elektor, utöfvas med enkel röst.

§ 31. Öfver hvarje valförrättning skall protokoll föras och vid förrättningens slut justeras samt till bevis derom af minst tre röstegande påtecknas. Varar förrättningen längre än en dag, varde protokollet för hvarje dag särskildt afslutadt och underskrifvet.

skrifvit. Protokoll och öfrige handlingar, som till valförrättningen höra, skola förvaras af vederbörande domhafvande eller stadsrätt,

§ 32. Den, som till elektor eller riksdagsman vald är, vare alltid pligtig att kallelsen emottaga, der ej för honom laga förfall inträffar. Såsom giltiga skäl för afsägelse från riksdagsmanna-uppdrag gälle äfven, att den valde fyllt sextio år eller såsom Riksdagsman tre riksdagar bevistat. Afgår någon elektor eller Riksdagsman, träde i hans ställe den suppleant, som efter röstetalet närmast är; och åligge honom, som förfall hafver, att detta ofördröjligen för valförrättaren styrka.

§ 33. Är någon för flere valdistrikt till Riksdagsman utsedd, skall han ofördröjligen bestämma, för hvilket distrikt han vill kallelsen emottaga; och träde för annat distrikt, der han vald blifvit, suppleant i hans ställe.

§ 34. Inträffar förfall äfven för suppleant eller för alla, der flere valde äro; då skall nytt riksdagsmannaval förrättas, till fyllande af de rum, som lediga blifvit.

§ 35. Underlåter embets- eller tjensteman att, i föreskrifven tid och ordning, iakttaga hvad honom efter denna lag åligger; straffes efter omständigheterna med böter, suspension eller tjenstens förlust.

§ 36. Söker embets- eller tjensteman att, med lockande, tubbande eller hot, obehörigen verka på val, som i denna lag omtalas; miste embetet eller tjensten. Gör det annan, straffes efter allmän lag.

§ 37. Vid val må ej andra tillstädesvara, än de som i valet deltaga, samt den eller de embetsmän, som med förrättningen hafva befattning.

§ 38. Riksdagsman, som icke i rätter tid vid riksdagen sig inställer, skall vara sitt dagtraktamente för den tid han uteblifver förlustig och, såvida laga förfall ej visas kan, till Statsverket böta ett lika belopp.

§ 39. Riksdagsman må, i utöfningen af sin riksdagsmanna-befattning, icke bindas af andra föreskrifter än Rikets Grundlagar.

§ 40. Är någon med åtgärd vid röstlängds granskning eller valförrättning missnöjd, må han hos Konungens Befallningshafvande i valorten anföra besvär. Han skall för sådant ändamål af ordföranden eller valförrättaren äska behörigt protokolls-utdrag, hvilket genast eller inom högst två dagar derefter bör till klaganden utlemnas. Klaganden må sedermera inom åtta dagar, efter det beslutet fattades, ingifva sina besvär till Konungens Befallningshafvande, som genast infordrar vederbörandes förklaring inom den för hvarje ort brukliga kortaste tid och, efter förklaringens inhändigande, sist inom nästa dags utgång sitt utslag i målet meddelar. Den med Konungens Befallningshafvandes utslag missnöjd är, ege att, inom åtta dagar efter deraf erhållen del, till Konungens Befallningshafvande inlemna sina till Konungen ställde besvär, hvilka derefter af Konungens Befallningshafvande, jemte dess och vederbörandes förklaringar, till Konungen ofördröjligen insändas för att, i Dess Högsta Domstol, skyndsamt upptagas och afgöras.

Ej må besvär, som ofvan sagde äro, anföras af annan än den, som i granskningsstämma eller val deltagit, eller vid val under omröstning varit, eller genom beslut, som vid granskning-stämma eller val fattadt är, från utöfning af röst-rätt blifvit utesluten.

Riksdagsfullmägtige *Erik Olsson* från Örebro och *Nils Fredrik Andersson* från Östergötlands län instämde uti den af Lars Magnus Knutsson sålunda anmälda reservation.

Riksdagsfullmägtigen *Erik Mallmin* från Westmanlands län hartillkännagifvit, att han icke i Utskottet närvarit vid beslutets fattande.

N:o 12.

Ank. till Exp.-Utsk. den 22 Mars 1860, kl. 10 f. m.

Memorial till Rikets Ständer, med förslag till ändring i 52 § Regerings-Formen och 24 § Riksdags-Ordningen, angående tillförordnande af Bonde-Ståndets Sekreterare.

I afseende å Sekreteraren hos Bonde-Ståndet innehåller Grundlagen bestämmelser, som icke gälla Sekreterarne hos de öfriga Stånden. Sålunda stadgar 24 § Riksdagsordningen, dels att förstnämnde Sekreterare, som bör ega vissa särskilda, der uppgifna egenskaper, skall af Konungen förordnas; dels att honom, utom de öfrige Stånds-sekreterarne tillhörande skyldigheter, åligger att biträda Talmannen vid målens behandlande och göra påminnelser, om något mot Grundlagen stridande skulle försökas; dels ock

slutligen att, innan han sitt embete tillträder, en i sistnämnde § 2 moment intagen ed bör af honom afläggas.

Då beslut, stridande mot Grundlagarne, lika litet hos Bonde-Ståndet, som hos de andra Stånden vore att befara, yttrade 1847—1848 årens riksdags Konstitutions-Utskott den åsigten, att de, uti ofvannämnde Bonde-Ståndets Sekreterare ålagda skyldigheter, uttalade ändamål med det särskilda sättet för hans tillförordnande icke vidare vore af den magtpåliggande natur, att det ej kunde upphöra, och Bonde-Ståndet, hvilket i andra afseenden inträdt uti lika förhållanden med de andra Riks-Stånden, berättigas, att äfven uti ifrågavarande omständighet få åtnjuta samma rätt, som de sednare; i hvilket fall Grundlagen ej heller behöfde vidare innehålla bestämmande af några särskilda egenskaper, eller någon embetsed för Bonde-Ståndets Sekreterare, mer, än för Sekreterarne uti de andra Stånden; och framlade Utskottet för Rikets Ständer ett i öfverensstämmelse härmed upprättadt förslag till ändring i 52 § R. F. och 24 § R. O.

Detta förslag, som åter upptogs af Konstitutions-Utskottet vid 1853 och 1854 årens riksdag, blef väl vid båda tillfällena af samtliga Riks-Stånden godkändt, men förföll till följd af Kongl. Maj:ts vägran att derå meddela sanktion.

Nu har inom Konstitutions-Utskottet en dess ledamot hemställt, det måtte samma förslag äfven vid denna riksdag till Rikets Ständers behandling öfverlemnas. Vid den pröfning, som i anledning häraf egt rum, har Utskottet godkänt de utaf Konstitutions-Utskottet vid 1847 och 1848 årens riksdag för förslaget anförda skäl; och då den omständigheten, att Kongl. Maj:t två särskilda gånger vägrat bifalla förslaget, destomindre bör, i Utskottets tanke, anses utgöra hinder för förslagets återupptagande, som denna vägran synes hufvudsakligen hafva grundat sig på den åsigt, att så länge Bonde-Ståndets nuvarande sammansättning oförändrad qvarstår, någon ändring uti ifrågavarande hänseende icke heller bör ega rum; men Utskottet, uti memorial N:o 11, afgifvit förslag till ändring uti Bonde-Ståndets sammansättning, genom inrymmande i detta Stånd af flere hittills orepresenterade hemmansegare, samt ett bifall till en sådan ändring skulle häfva det hufvudsakligaste skälet mot Bonde-Ståndets berättigande att sjelf utse sin Sekreterare; har Utskottet ansett sig ega giltig anledning, att till Rikets Ständers grundlagsenliga behandling vördsamt framställa förslag om följande förändrade lydelse af ofvannämnde lagrum, hvarigenom, hvad särskildt beträffar 24 § Riksdags-Ordningen, det deruti befintliga 2:dra moment komme att utgå:

Regeringsformen.

§ 52.

(nuvarande lydelse).	(den föreslagna lydelsen).
Landtmarskalk och Talmän för Borgare- och Bonde-Stånden *samt Sekreterare för Bonde-Ståndet* utnämne Konungen. Erkebiskop vare alltid Talman för Preste-Ståndet.	Landtmarskalk och Talmän för Borgare- och Bonde-Stånden utnämne Konungen. Erkebiskop vare alltid Talman för Preste-Ståndet.

Riksdags-Ordningen.

§ 24.

1:o. Uti hvart Stånd skall vara en Sekreterare, som der före protokollen och ansvare för vården af ingifne handlingar, hos Ridderskapet och Adeln, Riddarhus-sekreteraren, hos Preste- och Borgare-Stånden, de personer, *hvarom* de sjelfve öfverenskomma, *samt hos Bonde-Ståndet en skicklig, lagfaren och i landthushållningen kunnig man af ofrälse stånd, den Konungen dertill förordne.* Hvarje Sekreterare tillhör, att allt det, som förefaller och beslutes, ordentligen och noggrant uppteckna och för Ståndet justera, samt då antingen hela Ståndet eller någon ledamot in pleno det fordrar, protokollet uppläsa, äfvensom i öfrigt alla protokoll, jemte utdragen deraf, underskrifva; *åliggande Sekreteraren för Bonde-Ståndet särskildt, att biträda Talmannen vid målens behandlande och göra påminnelser, om något mot Grundlagarne stridande skulle försökas; dock utan att i Ståndet ega röst.*	Uti hvart Stånd skall vara en Sekreterare, som der före protokollen och ansvare för vården af ingifne handlingar, hos Ridderskapet och Adeln, Riddarhus-sekreteraren, *samt* hos Preste-, Borgare- *och Bonde-Stånden,* de personer, *om hvilka* de sjelfva öfverenskomma. Hvarje Sekreterare tillhör, att allt det, som förefaller och beslutes, ordentligen och noggrant uppteckna och för Ståndet justera, samt, då antingen hela Ståndet eller någon ledamot in pleno det fordrar, protokollet uppläsa, äfvensom i öfrigt alla protokoll, jemte utdragen deraf, underskrifva. Så väl Ståndens, som Utskottens Sekreterare, jemte den under riksdagar — förordne.

Så väl Ståndens, som Utskottens Sekreterare, jemte den under riksdagar biträdande nödiga betjeningen i Ståndens Kanslier samt Riksens Ständers Utskott, njute samma säkerhet med Riksdagsmän, och erhålle vid Riksdagens slut en efter göromålens vigt och mängd lämpad vedergällning af Statsmedlen, hvilken af Stats-Utskottet, efter öfverläggning med Landtmarskalken och Talmännen, föreslås och, i sammanhang med den öfriga statsregleringen, af Rikets Ständer bestämmes. Till nämnde betjening, hvilken af Stånden sjelfva tillsättes, räknas hos Ridderskapet och Adeln fyra Kanslister, i Preste-Ståndet en Notarie och två Kanslister, i Borgare-Ståndet sammaledes, och i Bonde-Ståndet två Notarier och fyra Kanslister. I hvartdera af Utskotten, för hvarje Division, en Kanslist, hvilken, jemte Sekreterarne, förordnas af Utskotten sjelfva, med undantag, som i 35 § finnes stadgadt. Skulle i något Utskott en talrikare betjening oundgängligen tarfvas, anmäle Utskottet sådant hos Ståndens Plena, hvilka derom förordne.

2:o. *Bonde-Ståndets Sekreterare ege att, förr än han sitt embete tillträder, följande Ed inför Ståndet aflägga: "Jag N. N., utnämnd och förordnad, att vid detta allmänna riksmöte vara det Hedervärda Bonde-Ståndets Sekreterare, lofvar och svär vid Gud och Hans Heliga Evangelium, att jag vill och skall med all min förmåga iakttaga Konungamagtens och Riksens Ständers rättigheter, i öfverensstämmelse med den af Konung och Riksens Ständer till efterlefnad antagna Regeringsform af den 6 Juni 1809. Jag skall ock ställa mig till ovilkorlig efterrättelse Rikets öfriga gällande Grund-*

(2:dra mom. utgår.)

lagar, och ej till det Hedervärda Bonde-Ståndets Protokoll, utan min uttryckliga anmärkning och reservation, föra eller föra låta, ännu mindre till expedierande befordra eller befordra låta något, som emot de gällande Grundlagar stridande är. Äfven skall jag, vid Riksdags-ärendenas afgörande, med goda råd och underrättelser, samt upplysningar om hvars och ens lagliga rättigheter och skyldigheter, Ståndets Ledamöter tillhandagå, samt med all min förmåga söka att bringa dessa ärenden till ett med Grundlagarne instämmande slut. Detta allt lofvar jag att troligen hålla: så sannt mig Gud hjelpe till lif och själ!"

Stockholm den 28 Februari 1860.

Reservation:

af *Herr Friherre J. G. Paykull.* »Konungen har, såsom Utskottet riktigt anmärker, redan tvänne gånger ogillat enahanda vid föregående riksdagar framställda förslag till grundlagsändring. De skäl, som härtill anförts, hafva varit: att Kongl. Maj:t ansåg det för Grundlagarnes helgd af synnerlig vigt, att de rättigheter, som deruti vore Konung och Ständer ömsesidigt tillerkända, orubbade bibehållas; att Grundlagens nuvarande stadgande, det Konungen eger till Bonde-Ståndets Sekreterare vid hvarje riksdag förordna en skicklig, lagfaren och i landthushållning kunnig man, stod i väsendtligt samband med nämnde Riks-Stånds sammansättning och att, så länge denna bibehålles oförändrad, någon rubbning ej heller borde ega rum i berörde stadgande, hvilket i sin tillämpning icke visat sig hafva för Ståndet medfört inskränkning i öfverläggningarnes frihet inom lagbestämda gränser eller någon annan olägenhet.

Dessa skäl hafva ännu, under oförändrade förhållanden, samma giltighet, ty att Utskottet uti Memorialet N:o 11 framlagt förslag om någon utvidgad valbarhet för inträde i Bonde-Ståndet, kan icke vara af någon inverkan, förr än det visat sig, huruvida sistnämnde förslag af Ständerna antages eller ej. Vid innevarande riksdag blef ett dylikt

förslag af Bonde-Ståndet ogilladt och man kan ingalunda veta, om samma Stånd så snart finner skäl att i detta hänseende ändra sina åsigter. Äfven i den händelse att förslaget vinner bifall, kan möjligen vara tvifvelaktigt, huruvida derigenom tillräcklig anledning kunde uppstå för antagande af någon grundlagsändring rörande Sekreteraren; åtminstone torde man i detta afseende behöfva någon tids erfarenhet. Jag anser således icke lämpligt att nu åter för Kongl. Maj:t framlägga till sanktion samma, redan tvänne gånger ogillade, förslag.

Om någon likhet Stånden emellan i afseende på Sekreterarens tillsättning kunde anses nödig, skulle jag för min del icke tveka att åt Kongl. Maj:t öfverlemna rättigheten att tillsätta Sekreterare i alla Stånd.

Stockholm, tryckt hos N. Marcus, 1860.

№ 13.

Ank. till Exp.-Utsk. den 20 April 1860, kl. 10 f. m.

Memorial till Rikets Ständer, med förslag till ändring i 11 och 12 §§ Regerings-Formen, angående Stats-Rådets hörande öfver förbund med främmande magter.

Regerings-Formen har strängt vidhållit den grundsatsen, att Konungen icke må utan Rådgifvarnes hörande fatta beslut i något allmänt ärende. Med samma sorgfällighet Grundlagen förbehåller Konungen ensam beslutanderätten, söker den äfven att till ansvarighet för besluten binda Rådgifvarne. Den stadgar derföre, att uti alla mål Konungen skall inhemta råd och upplysningar af Stats-Rådet. Huruvida samtlige eller endast en del af Stats-Rådets ledamöter böra höras, beror i allmänhet, ehuru med vissa undantag, på ärendenas större eller mindre vigt och betydenhet. Så stadgar 8 §, att Stats-Rådets samtlige ledamöter, der de icke laga förfall ega, skola öfvervara alla mål af synnerlig vigt och omfattning, som i Stats-Rådet förekomma och rikets allmänna styrelse röra; men att i andra mål Konungen må fatta beslut, derest tre af Stats-Råden, jemte vederbörande Föredragande, tillstädes äro. Ifrån denna allmänna regel göres undantag för kommando- och ministeriela mål. I afseende å dessa sednare, innehåller 11 §, att Konungen må låta bereda och handhafva dem på det sätt, honom lämpligast synes; och tillhör det Stats-Ministern för Utrikes Ärendena, att dessa mål inför Konungen föredraga och anmäla, i närvaro af någon annan Stats-Rådets ledamot. Denna föreskrift om behandlingen af ministeriela mål, eller sådana, som röra rikets förhållande till främmande magter, frångår dock Regerings-Formen, när frågan gäller vissa för riket särdeles vigtiga ärenden. 13 § bjuder derföre, att Konungen, då han vill börja krig eller sluta fred, bör till ett utomordentligt Stats-Råd kalla Stats-Rådets samtlige ledamöter, för dem framställa de skäl och omständigheter, som dervid till öfvervägande förekomma, samt äska deröfver Stats-Rådens yttranden, hvilka de skola hvar för sig till protokollet afgifva; egande Konungen derefter magt att fatta och utföra det beslut, som han för riket nyttigast finner. Det förhållande, att Konungen, enligt 12 §, eger att i afhandlingar och förbund med främmande makter ingå, sedan

han deröfver hört endast Stats-Ministern för Utrikes Ärendena och någon annan tillkallad Stats-Rådets ledamot, ansåg nästlidne riksdags Konstitutions-Utskott icke med Grundlagens anda förenligt eller med dess öfriga föreskrifter följdriktigt sammanhängande. Visserligen kunde det inträffa, att Konungen funne nyttigt ingå i afhandling med utländsk stat, om frågor af underordnad vigt; men å andra sidan kunde icke förnekas, att så väl afhandlingar, som förbund med främmande magter ofta vore bestämmande för ett lands icke blott yttre, utan till någon del äfven för dess inre förhållanden under en längre följd af år, och blefve således stundom vida mer ingripande i dess öden, än till och med ett krig, för att icke nämna en mindre väsendtlig förändring uti en författning, för hvars vidtagande likväl erfordrades, att Stats-Rådets samtlige ledamöter, de der icke förfall ega, skola vara tillstädes. Utan att på något sätt vilja underkänna vigten och värdet af Konungens rätt att allena besluta i dylika frågor, ansåg dock Konstitutions-Utskottet det vara, om någonsin, i dessa ärenden magtpåliggande, att Konungens beslut grundade sig på en mångsidig pröfning och fosterländska rådslag. För att åstadkomma sådant föreslog Konstitutions-Utskottet den ändring i 12 §, att Konungen, innan han slutade afhandlingar och förbund med främmande magter, borde deröfver hafva, enligt 8 §, hört Stats-Rådets samtlige ledamöter; men detta förslag blef, efter omröstning i Förstärkt Konstitutions-Utskott förkastadt och antogs i stället, att hvila till innevarande riksdag, ett annat, så lydande:

"Konungen eger att sluta afhandlingar och förbund med främmande makter, "sedan, enligt 8 §, Stats-Rådet deröfver blifvit hördt."

Sedan detta förslag vid innevarande riksdag, till följd af tvänne Stånds afslag, förfallit, har, uti en till Konstitutions-Utskottet ingifven skrift, ledamoten af Ridderskapet och Adeln, Herr Grefve H. E. Taube, under förklarande, det han väl ansåge nyssberörda förslag vara med Regerings-Formens anda öfverensstämmande, men jemväl medgäfve riktigheten af gjord anmärkning, att mängden af de afhandlingar, som med främmande makter uppgöras, ingalunda vore af den vigt, att dertill erfordrades hela Stats-Rådets medverkan, — föreslagit en sådan förändring i 12 §, att endast i fråga om slutandet af förbund, Konungen behöfde höra Stats-Rådet, i enlighet med föreskriften i 8 §.

Konstitutions-Utskottet har denna motion i öfvertagande tagit, och dervid ej lemnat utan uppmärksamhet, att en stor del afhandlingar med främmande magter icke äro af den betydenhet, att för deras afslutande kan behöfvas hela Stats-Rådets hörande; men att deremot förbund ofta kunna på riket hafva lika stort inflytande, som frågor om krig eller fred, hvilka sistnämnda äfven kunna af ett ingånget förbund blifva en oundviklig följd; och dessa ärenden således borde med enahanda betänksamhet behandlas och underkastas samma mogna pröfning, hvilket ändamål lämpligast torde vinnas genom att ställa föreskriften i 12 § i närmare öfverensstämmelse med den uti 13 §. Härvid företer sig likväl en omständighet, som icke skäligen bör förbises. 11 §, som innehåller bestämmelser om sättet för handläggningen af ministeriela mål, förklarar, att med sådane mål förstås alla de, som angå rikets förhållande till främmande makter. Då nu frågor, så väl om krig eller fred, som om förbund, onekligen angå sådana förhållanden, skulle, efter en ordagrann tillämpning af 11 §:ns lydelse, jemväl dessa ärenden komma att hänföras till de så kallade ministeriela målen. Deraf uppstode den oegentligheten, att nämnde ärenden skulle behandlas på annat sätt, än ministeriela mål i allmänhet, ehuru uti 11 § icke förekommer något uttryck, som antyder, att undantag från den allmänna regeln kunna förefinnas. Oaktadt denna anmärkning redan, under det Regerings-Formen har sin

nuvarande lydelse, eger giltighet i afseende å 13 §, har Utskottet dock ansett sig icke kunna framställa förslag om införandet af ytterligare ett undantag från bestämmelserna uti 11 §, utan att jemväl i denna § intaga en hänvisning till de undantags-föreskrifter, som sedermera förekomma uti de påföljande tvänne paragraferna.

Utaf de anmärkningar, som blifvit framställda mot det till innevarande riksdag hvilande, men numera förfallna förslaget om ändring i 12 §, torde de flesta hafva förfallit genom den af Utskottet uppgjorda nya redaktionen. En qvarstår dock, som Utskottet icke anser sig böra lemna obesvarad. Man har sagt, att, om Konungen egde börja underhandlingar, rörande förbund med främmande magter, utan att höra mer, än två Stats-rådens ledamöter; men icke finge förbund afsluta, med mindre samtlige Stats-Råder blifvit deröfver hörde, vore det fall tänkbart, att Konungen genom de nya råd och upplysningar, som dervid Honom lemnades, kunde finna sig föranlåten ändra det beslut, han stod i begrepp att fatta; samt att ett dylikt beslut, stridande mot den tanke, som ledt underhandlingarne, skulle kunna inveckla riket i hvarjehanda svårigheter och någon gång åstadkomma fullkomlig brytning med den stat, med hvilken underhandlingarne egt rum.

Om verkligen det sålunda förutsatta fall någonsin komme att inträffa, tror Utskottet, att sådant, långt ifrån att utgöra ett skäl emot förslaget, tvärtom på det mest talande sätt skulle ådagalägga dess förutseende omtänksamhet. Det kan nemligen icke antagas, att Konungen skulle förändra en åsigt, som under mer eller mindre vidlyftiga underhandlingars fortgång hunnit stadgas, så vida icke nya och särdeles bindande skäl och omständigheter tillkomme. Men om Stats-råden kunde inför Konungen ådagalägga, att riket på ett eller annat sätt komme i fara eller ock tillskyndades större skada, i fall förbundet afslötes, vore det ju lyckligt, att detta förbund icke inginges, och att det beslut, som var tillämnadt, icke fick verkställighet.

Med afseende å hvad sålunda anfördt blifvit, hemställer Utskottet till Rikets Ständer följande förslag till ändring uti

Regerings-Formen

§ 11.

(Nuvarande lydelse.)	(Den föreslagna lydelsen.)
Ministeriela mål, hvarmed förstås alla de, som angå rikets förhållande till främmande Makter, må Konungen låta bereda och handhafva på det sätt honom lämpligast synes. Stats-Ministern för Utrikes Ärendena tillhör, att dessa mål inför Konungen föredraga och anmäla, i närvaro af någon annan Stats-Rådets ledamot. Är Stats-Ministern — — — finnas.	Ministeriela mål, hvarmed förstås alla de, som angå rikets förhållande till främmande Makter, må Konungen, *med iakttagande af hvad i 12 och 13 §§. särskildt stadgas*, låta bereda och handhafva på det sätt honom lämpligast synes. Stats-Ministern för Utrikes Ärendena tillhör, att dessa mål inför Konungen föredraga och anmäla, i närvaro af någon annan Stats-Rådets ledamot. Är Stats-Ministern — — — finnas.

§ 12.

Konungen äger att i afhandlingar *och förbund* med främmande Makter ingå, se-	Konungen äger att i afhandlingar med främmande Makter ingå, sedan han, enligt

dan han, enligt föregående §, deröfver hört Stats-Ministern för Utrikes Ärendena och någon annan tillkallad Stats-Rådets ledamot.

föregående §, deröfver hört Stats-ministern för Utrikes Ärendena och någon annan tillkallad Stats-Rådets ledamot; *men förbund må ej afslutas innan, enligt 8 §, Stats-Rådet deröfver blifvit hördt.*

Stockholm den 13 April 1860.

Reservationer:

af Herr *Th. Munck af Rosenschöld:* Då 5 § Riks-Akten föreskrifver, att Norske Stats-Ministern och de tvänne Stats-råd, hvilka åtfölja Konungen, skola hafva säte och öfverläggningsstämma i det Svenska Stats-Rådet, enär ämnen der förehafvas, hvilka angå begge rikena, samt att i dylika mål den i Norge varande Regeringens Betänkande bör inhemtas, så vida de ej fordra ett så hastigt afgörande, att tiden sådant icke medgifver, skulle, om Konstitutions-Utskottets förslag till ändring i 11 och 12 §§. Regerings-Formen antages, deraf blifva en gifven följd, att frågor om afslutande af förbund med främmande magter, hvilka frågor otvifvelaktigt röra båda rikena, komme att på berörde sätt behandlas. Utan att vilja ingå i bedömande deraf, huruvida ett sådant behandlingssätt skulle vara för ärender af ifrågavarande beskaffenhet lämpligt, finner jag under nu varande förhållanden och då Rikets Ständer framställt begäran om revision af de för föreningen emellan Sverige och Norge gällande stadganden, det icke böra ifrågakomma, att genom förändring i Sveriges Grundlag inrymma åt Norge ett deltagande i de diplomatiska ärendenas behandling, som nu icke tillkommer detta rike; och af detta skäl har jag icke inom Utskottet med min röst bidragit till framläggande af förslaget till ändring i åberopade §§. af Regerings-Formen, ehuru jag i öfrigt gillar de grunder, hvarpå detsamma hvilar.

af Herr Friherre *J. G. Paykull:* Emot Utskottets nu afgifna förslag till ändring af 11 och 12 §§. Regerings-Formen får jag reservera mig på den grund, att det understundom torde möta svårighet att bestämma, huruvida en öfverenskommelse med främmande magt bör få namn af *afhandling* eller af *förbund.* Hvarje förbund är en afhandling, och hvarje afhandling kan anses såsom ett förbund, emedan de kontraherande magterna vanligen ömsesidigt till något förbinda sig. Vid författande af lagar bör den största möjliga tydlighet iakttagas. Den enda förändring, som, i detta afseende, torde kunna anses behöflig, vore om, efter §:ns slut, ett tillägg gjordes af ungefär denna lydelse: "Dock vare Konungen oförhindrad att äfven i dessa fall "höra Stats-Rådets samtlige ledamöter, då han så för godt finner."

Uti denna reservation instämde Herr Kontraktsprosten *E. M. Tegnér.*

af Herr *R. Th. Cederschiöld:* Då jemlikt 8 § Regerings-Formen minst fyra ledamöter af Stats-Rådet böra öfvervara alla ärenden, som inför Konungen föredragas, äfven om de äro af den obetydliga beskaffenhet att de t. ex. röra endast några få

Riksdalers utgift, samt hvarje afhandling, som med främmande magt afslutas, otvifvelaktigt måste vara af vida större vigt, så anser jag konseqvensen fordra, att åtminstone ett lika stort antal af Stats-Rådets medlemmar i ämnet höres och lemnas tillfälle att deruti sig yttra, innan afhandlingar med främmande magter afslutas, och föreslår jag derföre vördsammeligen, att 12 § Regerings-Formen måtte förändras till följande lydelse:

§ 12.

Afhandlingar och förbund med främmande magter må ej afslutas innan Stats-Rådet enligt 8 § deröfver blifvit hördt.

Herr Biskop *J. A. Butsch*, Herr Professor *H. G. Lindgren* och Herr Hofpredikanten *T. Wensioe* hafva ock anmält reservationer.

№ 14.

Ank. till Exp.-Utsk. den 20 April 1860, kl. 10 f. m

Memorial till Rikets Ständer, med förslag till ändring i 21 § Riksdags-Ordningen.

Under den granskning af Grundlagarna, Konstitutions-Utskottet, jemlikt 29 § Riksdags-Ordningen, företagit, har Utskottet fästat sin uppmärksamhet å innehållet af 21 § nämnde Grundlag. Uti detta lagrum förekommer, i sammanhang med föreskrift om granskning af de för ledamöterna af de tre valde Riks-Stånden utfärdade fullmagter, följande stadgande:

"hvarje Stånd dess pröfningsrätt förbehållen, så väl i afseende på sådana medlem-
"mar, hvilkas fullmakter ej blifvit godkända, som dem, emot hvilka, till följe af 14
"och 18 §§., någon anmärkning äger rum, i hvilket sednare fall frågan, om den är
"klar och tydlig, hos Ståndet afgöres, men, då nödiga upplysningar saknas, till lag-
"lig åtgärd förvises, — — —"

Genom berörda stadgande har Borgare-Ståndet, i fråga om anmärkningar, som framställas mot någon ledamots behörighet, att vara riksdagsman, fått sig tillerkänd en vidsträcktare pröfningsrätt, än Preste- och Bonde-Stånden. Förstnämnde Stånd eger att ingå uti pröfning icke blott af frågor, huruvida dess ledamöter äga de uti 18 § för riksdagsmän i allmänhet bestämda qvalifikationer, utan äfven uti

den, om de besitta de egenskaper, som enligt 14 § fordras för att vinna inträde i Borgare-Ståndet; då Preste- och Bonde-Stånden deremot endast kunna pröfva anmärkningar, som grunda sig på föreskrifterna uti 18 §. Denna olikhet Stånden emellan förefanns icke, så länge 21 § hade sin ursprungliga lydelse, utan tillkom vid 1815 års riksdag, då en föreslagen ändring, medelst införande af citation utaf 14 § jemte den af 18 §, antogs till lag. Då Utskottet icke kunnat finna någon giltig anledning till en dylik olikhet uti de särskilda Ståndens pröfningsrätt, har Utskottet, för att åstadkomma jemnlikhet i detta hänseende, trott sig böra föreslå, att uti 21 § må införas hänvisning jemväl till 13 och 15 §§.

Då nu vidare Utskottet erfarit, det skiljaktiga meningar sig yppat derom, huruvida den, hvarje Riks-Stånd i 21 § förbehållna pröfningsrätt af framställd anmärkning emot någon dess ledamots behörighet att vara riksdagsman, bör sträcka sig derhän, att Ståndet må ega till pröfning upptaga en fråga, som på grund af 19 § redan blifvit af vederbörande embetsmyndighet afgjord eller vore på sådan pröfning beroende, har Utskottet, som funnit det icke vara förenligt med den helgd, som tillkommer Domaremagtens beslut, att dessa dragas under Riks-Ståndens ompröfning, ansett sig böra jemväl afgifva förslag till sådan ändring af 21 §, att olika tydning af föreskriften i detta hänseende icke vidare må kunna ega rum.

Utskottet får sålunda till Rikets Ständers grundlagsenliga behandling vördsamligen öfverlemna följande förslag till ändring uti

Riksdags-Ordningen.

§ 21.

(nuvarande lydelse.)

Riksdagsmän af alla Stånd skola dagen efter den, hvartill Riksdagen pålyst blifvit, sina fullmakter uppvisa; Ridderskapets och Adelns Ledamöter legitimera sig på det sätt Riddarhus-Ordningen föreskrifver. Preste-, Borgare- och Bonde-Ståndens Ledamöter angifve sig och styrke sin behörighet inför Justitie-Stats-Ministern, eller den Konungen i hans ställe förordnat, hvilken tillkalle, till upplysningars afgifvande, Fullmäktige i Banken och Riksgälds-kontoret för det Stånd, hvars fullmakter skola granskas. Sådan granskning, hvars föremål är att undersöka, huruvida fullmakterna blifvit utfärdade i den form, som nästföljande § föreskrifver, skall sist inom fyra dagar derefter vara fulländad; hvarje Stånd dess pröfningsrätt förbehållen, så väl i afseende på sådana Medlemmar, hvilkas fullmakter ej blifvit godkända, som dem, emot hvilka, till följe af 14 *och* 18 §§., någon anmärkning *eger rum, i hvilket sednare fall frågan, om den är klar och tyd-*

(den föreslagna lydelsen.)

Riksdagsmän af alla Stånd skola dagen efter den, hvartill Riksdagen pålyst blifvit, sina fullmakter uppvisa; Ridderskapets och Adelns ledamöter legitimera sig på det sätt Riddarhus-Ordningen föreskrifver. Preste-, Borgare- och Bonde-Ståndens ledamöter angifve sig och styrke sin behörighet inför Justitie-Stats-Ministern, eller den Konungen i hans ställe förordnat, hvilken tillkalle, till upplysningars afgifvande, Fullmäktige i Banken och Riksgälds-kontoret för det Stånd, hvars fullmakter skola granskas. Sådan granskning, hvars föremål är att undersöka, huruvida fullmakterna blifvit utfärdade i den form, som nästföljande § föreskrifver, skall sist inom fyra dagar derefter vara fulländad: hvarje Stånd dess pröfningsrätt förbehållen, så väl i afseende på sådana medlemmar, hvilkas fullmakter ej blifvit godkända, som dem, emot hvilka, till följe af *13*, 14, *15 och* 18 §§., någon anmärkning förekommer; *ägande Ståndet, så vida frågan är klar och*

lig, hos Ståndet afgöres, men, då nödiga upplysningar s. knas, till laglig åtgärd förvises; och bibehålle emellertid den under ytterligare pröfning ställde Ledamoten sin Riksdagsmannarätt. Vid anteckningen och då inträdespolett erhålles, tilldeles äfven hvarje Ledamot ett exemplar af rikets Grundlagar, på det ingen må, till sin undskyllan, okunnighet derom förebära.

tydlig samt icke förut blifvit, i den ordning 19 § bestämmer, afgjord eller är beroende på pröfning af någon utaf de i samma § omförmälda myndigheter, att densamma afgöra; men, om nödiga upplysningar saknas, till laglig åtgärd förvisa; och bibehålle emellertid den under ytterligare pröfning ställde ledamoten sin Riksdagsmannarätt. Vid anteckningen och då inträdespolett erhålles, tilldeles äfven hvarje Ledamot ett exemplar af rikets Grundlagar, på det ingen må, till sin undskyllan, okunnighet derom förebära.

Stockholm den 12 April 1860.

Reservationer:

af Herr Friherre *R. Cederström:* "Uti den af Utskottet, i memorialets första del, afgifna hemställan, om 13 och 15 §§:nes omnämnande i 21 § Riksdags-Ordningen har jag instämt, med tillstyrkan å denna förändrings antagande till att hvila, för grundlagsenlig behandling vid nästa riksdag.

Deremot har jag icke kunnat biträda framläggandet af det uti memorialets sednare del förekommande förslag till ändring af samma 21 § Riksdags-Ordningen. Det utgjorde, då det för Utskottet först framställdes, endast ett moment af en i flera föregående och efterföljande punkter försökt förmedling af stridiga åsigter i denna mycket omtvistade fråga. Men sedan de öfriga momenten af samma förslag blifvit, redan inom Utskottet, afslagna, qvarstår detta såsom ett ur sitt sammanhang lösryckt fragment, som på intet sätt kan anses innefatta någon förmedlande utväg.

Utan att för tillfället nu vilja ingå i någon utförligare utredning af sjelfva denna rättsfråga, hvilken blifvit inom representationen lifligt skärskådad, dock på ett sätt, som tydligen ådagalagt de mest skiljaktiga omdömen hos de särskilda Riks-Stånden, har jag ansett beskaffenheten af sjelfva denna meningsskiljaktighet utgöra anledning för den förmodan, att något praktiskt resultat svårligen lärer vara af detta Utskottets förslag att förvänta. Inom de Stånd, der den öfvertygelse synts vilja göra sig gällande, att 21 § Riksdags-Ordningen, i dess nuvarande lydelse, gifver tillräckligt stöd för den åsigt, som förslaget uttalar, torde dess antagande kunna anses obehöfligt, och på den grunden afslås. Inom de Stånd åter, der en motsatt mening i sak framträdt, kan väl förslaget omöjligen påräkna någon framgång. I sanning, när man erinrar sig, huruledes inom *alla andra konstitutionela länders författningar* är, nästan utan undantag, stadgadt, att den yttersta pröfningen af ledamöternas lagliga behörighet är förbehållen representationen sjelf, eller, rättare sagdt, den representantkammare, der inträde begäres eller vunnits, må det vara tillåtet tveka om gagnet deraf, att Sveriges Rikes Ständer afhända sig för all framtid, i sin grundlag, denna pröfningsrätt!"

I denna reservation har Herr *F. Rosenqvist* instämt.

af Herr *O. E. L. Dahm:* "Det förslag till förändring af 21 § Riksdags-Ordningen, som inom Konstitutions-Utskottet blifvit af mig framlagdt och haft ifrågavarande framställning till följd, åsyftade att uppdraga en skarp gräns emellan domstolarnas och Ståndens pröfningsrätt rörande anmärkningar gjorda mot riksdagsmans kompetens och derigenom förekomma alla konflikter mellan dessa hvar för sig sjelfständiga makter inom samhället. Jag utgick dervid från den grundsats, att alla anmärkningar, som kunde förekomma emot riksdagsmans val och behörighet, innan han erhållit fullmagt, skulle tillhöra domstols pröfning, men att de, som derefter skedde och som icke redan blifvit afgjorde, väl måtte kunna för nödiga upplysningars inhemtande till domstol förvisas, men endast i vederbörligt Riks-Stånd afgöras. Som Utskottet likväl endast antagit de delar af förslaget, som åsyftade att begränsa Ståndens rätt, men förkastat dem, som innehöllo en begränsning för domstolarne, och då således den åsyftade förbättringen af Grundlagen alldeles förfelats, så får jag härigenom nedlägga min reservation mot den förändring af 21 § Riksdags-Ordningen, som Konstitutions-Utskottet föreslagit."

af Herr *F. A. Rinman*: "Att samma pröfningsrätt, som tillhör Borgare-Ståndet i afseende på ledamöter, mot hvilka anmärkning kan göras till följd af 14 § Riksdags-Ordningen, bör tillkomma Preste- och Bonde-Stånden, enligt 13 och 15 §§., anser jag i sin ordning och har derföre intet att erinra mot första punkten af ifrågavarande förslag. Mot sednare delen af detsamma, eller att inskränka ett Stånds pröfningsrätt af dess ledamöters behörighet, måste jag deremot reservera mig.

För den, som lika med mig hyser den öfvertygelsen, att ett Stånds rätt att pröfva dess ledamöters behörighet är och måste vara alldeles oberoende af förutgångna tvister om olagligheter vid valet, bör det, efter de temligen skarpa anfall hvarföre denna mening varit utsatt, vara tillfredsställande att finna, att de, som hysa en motsatt åsigt, nu åtminstone medgifva, att en grundlags-förändring behöfs, om deras åsigt skall för framtiden blifva obestridligt gällande. Ifrågavarande förslag går derföre ut på att lösa frågan om undanrödjande af möjlig kollision emellan ett Stånds och domaremagtens pröfning af riksdagsmannaval. Men förslaget kommer efter min tanke att, i stället att lösa, än mer intrassla frågan.

Utskottet föreslår att i 21 § Riksdags-Ordningen må göras ett tillägg, att Ståndets pröfningsrätt skulle upphöra om valet varit eller vore underkastadt domaremagtens pröfning. Således, om någon blefve genom ett Riks-Stånds beslut förklarad oberättigad att vara ledamot af samma Stånd, och denne sedermera blefve af samma valförsamling, som från början valt honom, omvald; om valet öfverklagades hos Konungens Befallningshafvande, som, representerad tillfäventyrs af en tillförordnad, oerfaren tjensteman, godkände valet; om det sålunda godkända valet icke öfverklagades; då egde en sådan ledamot ånyo uppträda i Ståndet, hvilket måste, då frågan varit underställd domaremagtens pröfning, såsom dess ledamot emottaga den, som nyss förut blifvit af Ståndet förklarad obehörig. Jag kan icke föreställa mig, att de Stånd, hvilkas ledamöter tillsättas endast genom val, skulle på sådant sätt nästan helt och hållet bortkasta deras pröfningsrätt. Förslaget synes mera gå ut på att öfverflytta Ståndens pröfningsrätt till domaremagten, än att förebygga konflikter. Man talar om den helgd, som tillkommer domaremagtens beslut, men man nämner intet om den helgd, som tillkommer ett Stånds i laga ordning fattadt beslut. Båda äro efter min tanke lika berättigade till åtlydnad, till helgd.

Men

Men om man äfven skulle vilja godkänna Utskottets grundsats, hvilken jag dock bestrider, att ett Stånds pröfningsrätt borde vara beroende af huruvida tvister om valet förut skett eller ej, har man likväl genom antagandet af det nu framställda förslaget icke kommit till det mål, man sökt. Ty tvist kunde ju alltid uppstå, huruvida det vore *samma* fråga, som förut varit underkastad domaremaktens pröfning. Hvem skulle då slita en sådan tvistefråga? Skulle Ståndet afstå från pröfningen deraf? Skulle Talmannen ensam afgöra frågan? Eller skulle den hänskjutas Konstitutions-Utskottet? Hvad hade man då vunnit med förändringen?

Deremot är det en vedertagen grundsats inom konstitutionela stater att en vald riksförsamling eger ensam magten att pröfva dess egna medlemmars behörighet. Olagligheter vid valet pröfvas af domstolar, men såsnart alla formaliteter vid valet äro godkända och fråga uppstår endast om den *valdes* behörighet, då inträder representationens pröfningsrätt. En riksförsamling är för sig sjelf en statsmagt, den må vara fördelad i hurumånga kamrar, hurumånga afdelningar som helst, och en statsmagt kan ej erkänna någon öfver sig att pröfva dess egna angelägenheter. Korrektivet mot missbruk ligger i den begränsade tid, en vald församling är underkastad, och i den allmänna opinionen, som i sinom tid bedömer dess handlingar.

Jag vill visst icke bestrida att, enligt hos oss gällande stadganden, domaremagten har full anledning att anse det tillkomma sig att afgöra den valdes obehörighet, såsom en olaglighet vid valet, men jag tror, att om man vill undanrödja anledning till sådan kollision, hvarom här är fråga, vare det rättare att begränsa domaremagtens äligganden genom att med tydliga ord i 19 § uttrycka att den *valdes* behörighet *endast* pröfvades af vederbörligt Riks-Stånd, än att försöka afhjelpa saken på den väg Utskottet försökt.

Häremot kunde visserligen invändas, att i alla fall samma skäl kunde inom ett Stånd åberopas mot en ledamots behörighet, hvilka hos domaren förut blifvit använde mot någon valmans rättighet att deltaga i valet, och att en likartad fråga då kunde afgöras på olika sätt af olika auktoriteter. Men att förekomma sådant blefve lika omöjligt som att alldeles förekomma att frågor, som hafva gemenskap med hvarandra, någon gång kunna olika bedömas inom olika stats-departementer; och skulle verkeligen det förutsatta fallet inträffa, bör man väl förvänta att hvarje Stånd, hädanefter som hittills, skall under utöfvandet af sin pröfningsrätt lemna tillbörligt afseende åt de åsigter, som förut hos högsta domaremagten gjort sig gällande.

Hvarje förslag, som leder till att nedflytta Riks-Ståndens från afdelningar af en statsmagt till vanliga kommittéer måste jag motsätta mig, och yrkar derföre afslag på sednare afdelningen af Utskottets nu framställda förslag till grundlagsförändring.

Riksdags-fullmägtigen *Lars Magnus Knutsson* har förklarat sig biträda denna reservation:
och hafva Herrar *L. Billström* och *C. M. O. Schenström* reserverat sig mot sednare delen af Utskottets förslag.

STOCKHOLM, tryckt hos A. L. NORMAN, 1860.

N:o 15.

Ank. till Exp.-Utsk. den 20 April 1860, kl. 10 f. m.

Memorial till Rikets Ständer, med förslag till den ändring i 28 § Regerings-Formen, att till vissa beställningar må kunna utnämnas bekännare af annan troslära, än den rena evangeliska.

Ledamoten af Ridderskapet och Adeln, Herr *A. F. Liljenstolpe* och Ledamoten af Borgare-Ståndet, Herr *C. F. Wœrn* hafva till Konstitutions-Utskottet ingifvit motioner, åsyftande att bereda utvidgade medborgerliga rättigheter för medlemmarne af mosaiska trosbekännelsen; samt dervid, bland annat, hemställt, att uti 28 § Regerings-Formen måtte göras sådan ändring, att så väl bemälde, som äfven andra främmande trosförvandter blefve berättigade att bekläda vissa embeten och tjenster.

Enär nämnde lagrum vid tre särskilda riksdagar blifvit förändrade, har Utskottet trott sig böra, innan motionerna till pröfning företagas, göra en framställning af de sålunda vidtagna förändringarne.

Vid Regerings-Formens fastställande, hade 28 § följande lydelse:

»Konungen äger att i Stats-Rådet utnämna och befordra infödde Svenske »Män till alla de Embeten och Tjenster inom Riket, högre och lägre, hvilka »äro af den egenskap, att Konungen Fullmakter derå utfärdar, dock böra ve»derbörande förut med förslag hafva inkommit, der sådana hittills ägt rum; »Vare likväl Konungen obetaget, att uti Militaira Embeten nyttja Utländske Män »af sällsynt skicklighet; men icke till Commendanter i Fästningarne. Konungen

»fäste, vid alla befordringar, afseende endast å de sökandes förtjenst och skick-»lighet, men icke på deras börd. Till Stats-Ministrar, Stats-Råd, Justitie-Råd, »Stats-Secreterare samt alla andra Civile Embetsmän inom Riket och Domare »må sådane Män endast nämnas, som äro af den rena Evangeliska Läran.»

I sammanhang med den vid 1840 och 1841 årens riksdag vidtagna förändring uti organisationen af Konungens Stats-Råd, blefvo orden: »Till Stats-»Ministrar, Stats-Råd, Justitie-Råd, Stats-Secreterare samt alle andre Civile »Embetsmän inom Riket», utbytta emot orden: »Till Civile Embetsmän inom »Riket.» Konungens rätt att i rikets tjenst använda utländske män, tillhörande den rena evangeliska läran, som förut varit inskränkt till endast militära befattningar, erhöll, genom en vid 1853 och 1854 årens riksdag antagen förändring i 28 §, utsträckning äfven till åtskilliga civila embeten och tjenster, nemligen lärarebefattningar vid Universiteten, med undantag dock af de theologiska, lärare- och andra befattningar vid andra inrättningar för vetenskap, slöjd eller skön konst, samt läkarebefattningar. Slutligen antogs vid sistlidne riksdag ett nytt moment, hvarigenom Konungen berättigades att, i den ordning och under de vilkor, som komme att uti särskild af Konung och Ständer gemensamt stiftad lag bestämmas, till Svensk medborgare, genom naturalisation, upptaga utländsk man, hvilken derefter skulle njuta samma rättigheter, som infödd Svensk man, utom den att kunna till ledamot af Stats-Rådet utnämnas.

1853 och 1854 årens riksdags Konstitutions-Utskott, som framställt förslaget till berörde nya moment i 28 §, yttrade uti Memorial N:o 12, att frågan om infödde Svenske mäns behörighet att, utan afseende å hvilken religionsbekännelse de tillhörde, kunna bekläda vissa embeten, vore ett ämne, som obestridligen borde utgöra föremål för lagstiftarens synnerliga uppmärksamhet. Detta ämne stode i närmaste samband med den stora angelägenheten att vårda och befrämja allt hvad som lände till vetenskapernas och konsternas utveckling, och afsåge således ett af samhällets högsta andeliga och materiela interessen. Då, genom det nya momentet i 28 §, utländsk man, medelst naturalisation, vunne i det närmaste lika förmåner, som infödd Svensk man, vore äfven anledning förmoda, att hindret af främmande religionsbekännelse i framtiden oftare än hittills skulle uppstå för Staten, att tillegna sig personer med utmärktare förmåga uti vetenskap, konst och tekniska yrken. Det vore således af vigt att, så tidigt som möjligt, förbereda en grundlags-förändring, hvarigenom vilkoret om en viss troslärs bekännande inskränktes till de fall, der sådant af nödvändigheten påkallades. Frågan, för hvilka embeten och tjenster det borde stadgas såsom ett oeftergifligt vilkor, att deras innehafvare bekände den rena evangeliska läran, kunde rätteligen icke bedömas efter annan grund, än afseendet å föremålen för tjenstemannens verksamhet och i hvilken mån dessa egde beröring med religionsundervisningen och de för religionsvården nödiga anstalter, äfvensom huruvida

tjenstemannen, särskildt i och för sin befattning, måste stå till andra personer i sådant förhållande, att det icke kunde på ett för samhället tillfredsställande sätt iakttagas, derest han hyllade en frångsamhällets skiljaktig troslära. Då man icke egde skäl antaga, det evangeliska lärans bekännande vore ett oundgängligt vilkor, hvarförutan tjenstemännens rättrådighet och nit för sina pligters uppfyllande icke kunde ega rum, samt då den ena tjenstebefattningen stode i vida aflägsnare förhållande till religions-angelägenheterna, än den andra; ansåg Konstitutions-Utskottet ett för alla tjenster gemensamt stadgande, i afseende på vilkoret om en viss trosbekännelse, hvarken lämpligt eller nyttigt, utan snarare tvertom, helst ett sådant vilkor kunde leda derhän, att Staten någon gång nödgades försaka tillfället att i sin tjenst använda en sig erbjudande utmärkt förmåga; och utgjorde således ett dylikt allmänt vilkor en inskränkning uti Statens rätt, som icke borde, utöfver hvad nödvändigheten fordrade, tillämpas. På grund af dessa åsigter, afgaf bemälda Konstitutions-Utskott förslag till sådan ändring i 28 § R. F., att bekännare af annan troslära, än den rena evangeliska, måtte kunna af Konungen utnämnas till alla lärare-befattningar vid universiteten, med undantag af de theologiska och juridiska, samt till lärare-beställningar och öfriga tjenster vid andra inrättningar för vetenskap, slöjd eller skön konst, äfvensom till läkare-befattningar. Hvad Konstitutions-Utskottet sålunda föreslagit, godkändes dock icke af samtlige Riks-Stånden, utan blef, efter omröstning i förstärkt Konstitutions-Utskott, i stället antaget att hvila till påföljande Riksdag, ett förslag af denna lydelse:

»Konungen eger att — — — men icke på deras börd. *Till lärare-*
»*beställningar och öfriga tjenster vid inrättningar för slöjd eller skön konst,*
»*äfvensom till läkare-befattningar, eger Konungen utnämna äfven bekännare*
»*af annan troslära, än den rena evangeliska; men i öfrigt* till civila Em-
»betsmän — — — Departementet höra.»

Detta förslag tillvann sig dock icke vid förra riksdagen bifall af samtliga Riks-Stånden; hvadan det ock då föröll. Anledningen härtill synes hufvudsakligast vara att tillskrifva den af åtskilliga ledamöter inom Riks-Stånden hysta fruktan, att medlemmar af en kyrka, som icke lemnade oförsökte några medel för sitt måls ernående, skulle, om de blefve kompetente att här i Riket erhålla tjenstebefattningar, eftersträfva sådana, för att, under denna täckmantel, hemligen verka för sin kyrkas omvändelse-begär, och dymedelst åstadkomma oro och förargelse inom Svenska kyrkan. Tillfälle att i denna riktning öfva inflytande komme att gifvas, icke blott de främlingar, hvilka anställdes såsom lärare för ungdomen, utan äfven läkare, till följd af deras verksamhet. Dessutom ansåg man anledning icke vara att förmoda, det utländningar med verkligen utmärkta förtjenster skulle söka anställning i ett land, hvilket hade jemförelsevis så ringa förmåner att erbjuda, som vårt; helst personer med sådana egenskaper otvif-

velaktigt hade att i andra länder vänta sig vida större fördelar. Det vore således troligt, att här skulle infinna sig endast sådana, som saknade verkliga förtjenster, eller ock de, hvilka dertill blifvit förmådda af hemliga afsigter, att härstädes erhålla utrymme för ett omvändelseverk, som ingalunda vore önskeligt.

Då Konstitutions-Utskottet till pröfning förehaft ofvanberörde tvänne motioner, har Utskottet, i likhet med 1853 och 1854 årens riksdags Konstitutions-Utskott, funnit icke behöfligt eller ens lämpligt, att ett för alla civila embets- och tjenstemän gemensamt stadgande gällde i afseende å religions-bekännelsen. Ostridigt finnes mellan de särskildta tjenste-befattningarne i Staten en ganska väsendtlig skiljaktighet, i hänseende till deras förhållande till religions-angelägenheterna; och tror Utskottet derför äfven, att man utan olägenhet kan för vissa tjensters innehafvare borttaga vilkoret att tillhöra den rena evangeliska läran. Ett sådant lossande på de band, som hittills förefunnits, torde numera visa sig desto mera af behofvet påkalladt, som genom den vid förra riksdagen antagna föreskriften om utländningars naturalisation, hädanefter oftare, än tillförene, personer af främmande trosbekännelse kunna komma att erbjuda sin tjenst. Icke eller kan man förneka, det en motsägelse ligger uti det lagens stadgande, att en utländning kan här i Riket erhålla större rättigheter, i fråga om embeten och tjenster, än infödde Svenske män En utländning, som här vunnit naturalisation, kan nemligen, om han tillhör den rena evangeliska läran, befordras till hvilket embete som helst, med undantag af det att vara ledamot af Stats-Rådet; då deremot infödde Svenske män af främmande trosbekännelse icke kunna bekläda något civilt embete. Detta förhållande synes desto besynnerligare, som man väl icke kan frånkänna dessa sednare den i menniskohjertat så djupt nedlagda kärleken till fosterjorden; och Staten helst måste vilja, till verkställare af dess värf, önska sådana personer, som känna sig nära fästade vid Statens intressen. Denna bör således hellre anförtro sina angelägenheter åt och kunna påräkna en allt uppoffrande pligtkänsla af personer, hvilka, fastän skiljande sig från den af Staten erkända trosbekännelse, dock äro förenade med Staten genom fäderneslands-kärlekens band, — än af utländningar, som kanske endast några få år här varit bosatte, och hvilka just till följd af fosterlands-kärleken måste, om icke för alltid, åtminstone under en ganska lång tid, hysa en starkare tillgifvenhet för det land, som sett dem födas.

I fråga om hvilka tjenster, som skäligen må kunna fritagas från vilkoret, att deras innehafvare skola tillhöra den rena evangeliska läran, anser Utskottet dit kunna hänföras alla de, hvilka upptagas uti det till förra riksdagen hvilande förslaget om ändring i 28 § R. F.

Med denna inskränkning, tror Utskottet den farhåga, man hyst, för ett vidgadt utrymme åt proselytmakeri, hvilken icke torde sakna öfverdrift, böra vara undanröjd; särdeles om man tager i betraktande den ringa beröring, hvari de

ifrågavarande tjensternas innehafvare stå till religions-angelägenheterna. Härvid bör man ej heller förbise, att nära nog samma fält för närvarande står öppet för en dylik omvändelse-verksamhet, enär ingen lag förhindrar främmande religionsbekännare, hvarken att förestå enskilda inrättningar för konst och industri, icke eller att bestrida lärare-befattningar vid enskilda skolor, eller att praktisera såsom läkare. Äfven den förmodan, att af främlingar icke de med verkliga förtjenster och redliga afsigter, utan endast de, som saknade dessa egenskaper, komme att erbjuda sin tjenst åt ett fattigt och litet lofvande land, lärer icke ega full giltighet. I allmänhet öfvergifver man icke sitt fosterland, utan tvingande omständigheter, och att sådana kunna inträffa, derom torde icke nu behöfva erinras, då dagens historia framvisat så många prof derpå; och är det jemväl en vanlig erfarenhet att, under tider af oro och förföljelser, de utmärktare personerne icke äro de, som mest skonas. För sådane personer torde valet af nytt hemvist mera bero på den trygghet och säkerhet, än på de materiela fördelar, man der kan förvänta; och om vårt land icke har klimatets och en rik naturs förmåner att erbjuda, torde det dock i hänseende till den frihet och den säkerhet, man der njuter, vara ett bland de förnämsta i Europa. Utskottet fäster dock mindre afseende på de utländningar, som kunna förmodas hit inflytta, än derpå, att infödde Svenske män af främmande trosbekännelse icke må förvägras tillfälle att med sin skicklighet och sina talanger gagna det gemensamma fäderneslandet.

Med afseende å hvad sålunda blifvit anfördt, får Utskottet, för grundlagsenlig behandling, hos Rikets Ständer vördsamt anmäla följande förslag till ändring uti

Regerings-Formen.

§ 28

(nuvarande lydelse.)

1:o Konungen eger att i Stats-Rådet utnämna och befordra infödde Svenske män till alla de embeten och tjenster inom Riket, högre och lägre, hvilka äro af den egenskap, att Konungen fullmakter derå utfärdar, dock böra vederbörande förut med förslag hafva inkommit, der sådana hittills egt rum. Konungen vare likväl obetaget, att, efter vederbörandes hörande, eller uppå deras framställning, till lärare-

(den föreslagna lydelsen)

1:o Konungen eger att i Stats-Rådet utnämna och befordra infödde Svenske män till alla de embeten och tjenster inom Riket, högre och lägre, hvilka äro af den egenskap, att Konungen fullmakter derå utfärdar, dock böra vederbörande förut med förslag hafva inkommit, der sådana hittills egt rum. Konungen vare likväl obetaget, att, efter vederbörandes hörande, eller uppå deras framställning, till lärare-

befattningar vid Universiteterna, de theologiska lärare-tjensterna likväl undantagna, såsom ock till lärare- och andra beställningar vid andra inrättningar för vetenskap, slöjd eller skön konst, äfvensom till läkare-befattningar, kalla och befordra äfven utländske män af utmärkt förtjenst, de der den rena Evangeliska läran bekänna. Likaledes må Konungen kunna uti militära embeten nyttja utländske män af sällsynt skicklighet, men icke till Kommendanter i fästningarne. Konungen fäste, vid alla befordringar, afseende endast å de sökandes förtjenst och skicklighet, men icke på deras börd. Till civile *Embetsmän* inom Riket och till Domare må sådana män endast nämnas, som äro af den rena Evangeliska läran. Hvarje Departements-Chef skall föredraga och expediera alla ärenden, rörande befordringar, förordnanden, tjenstledighet och afsked, till och ifrån embeten och tjenster, vid de Verk och Stater, som under Departementet höra.

2:o Konungen eger att genom naturalisation — — — — — — — — — af Stats-Rådet utnämnas.

befattningar vid Universiteterna, de theologiska lärare-tjensterna likväl undantagna, såsom ock till lärare- och andra beställningar vid andra inrättningar för vetenskap, slöjd eller skön konst, äfvensom till läkare-befattningar, kalla och befordra äfven utländske män af utmärkt förtjenst, de der den rena Evangeliska läran bekänna. Likaledes må Konungen kunna uti militära embeten nyttja utländske män af sällsynt skicklighet, men icke till Kommendanter i fästningarne. Konungen fäste, vid alla befordringar, afseende endast å de sökandes förtjenst och skicklighet, men icke på deras börd. Till civila *Tjenster* inom Riket och till Domare-*Embeten* må sådane män endast nämnas, som äro af den rena Evangeliska läran; *härifrån dock undantagne lärare-beställningar och öfrige tjenster vid inrättningar för slöjd och skön konst, äfvensom läkare-befattningar, till hvilka jemväl andra, än bekännare af den rena Evangeliska läran, kunna utnämnas.* Hvarje Departements-Chef skall föredraga och expediera alla ärenden, rörande befordringar, förordnanden, tjenstledighet och afsked, till och ifrån Embeten och Tjenster vid de Verk och Stater, som under Departementet höra.

2:o Konungen eger att genom naturalisation — — — — — — — — af Stats-Rådet utnämnas.

Stockholm den 13 April 1860.

Reservationer:

af Herr Biskop *J. A. Butsch*, som anmält, att han icke i Utskottet närvarit vid beslutets fattande.

af Herr Kontraktsprosten *E. M. Tegnér:* »Förevarande, af Utskottet framlagda, förslag till ändring af 28 § R. F., har jag lika litet denna gången kunnat biträda, som jag gjorde det förra gången då det framlades, eller vid 1853 och 1854 årens riksdag. Skälen härtill äro i korthet, att jag skattar högt och derföre håller hårdt på den, genom grundlag, fastställda principen, att till civile embetsmän, till domare, till utöfvandet af lärare-befattningar i allmänhet, äfvensom till läkare, icke må antagas andra personer än sådane, som bekänna den lära, hvilken är Statens. En sådan grundsats, hvilken man kunde kalla en fundamental-artikel, har jag icke kunnat förbise, eller vågat eftergifva, helst det hvarken kan eller får vara likgiltigt, huruvida Staten qvarstår vid, eller förnekar karakteren af kristlig. Ett undantag härifrån är icke af behofvet påkalladt eller kan af någon trängande nödvändighet förklaras och möjligen ursäktas, då hvarken kändt är, och än mindre styrkt, att någon brist för Staten visat sig at inom landet, eller från utlandet, bland bekännare af den rena evangeliska läran, tillegna sig personer af utmärkt förmåga och anseende för grundliga insigter i vetenskap, konst och tekniska yrken. Ett sådant förhållande, hvilket vi önska måtte fortfara, blir derföre icke till hinder, såsom vi se och veta, för de män, hvilka besitta dylika egenskaper och insigter, men äro af en annan bekännelse, äfven icke kristen, att för dem både anlitas och genom dem gagna det allmänna, utan att likväl kunna inträda i Statens tjenst. Visst säger Utskottet, att det ligger en motsägelse i det lagstadgandet, att för en sådan man, född inom landet, är tjenstemanna-banan stängd, men för en utländning, som blifvit naturaliserad, står hon öppen och kan i det närmaste genomvandras. Denna motsägelse kan jag icke finna, ty skall en utländsk man, som blifvit upptagen till Svensk medborgare, vinna inträde och fortgå på den civila tjenstemanna-banan, får icke förbises den vigtiga omständigheten, att han, enligt 28 § R. F., måste vara af den rena evangeliska bekännelsen. Härigenom är och blir han närmare med Staten förenad än den man, som, inom landet född, likväl hörer till en annan bekännelse än den som är landets. En sådan man är och förblifver, till följe af den skiljaktiga bekännelsen, en *främling*, mot hvilken den kristna Staten likväl noggrant iakttager det gamla lagbudet: »främlingar skall Du icke beröfva eller undertrycka», ty han är i besittning af fri religionsöfning och af *vissa* medborgerliga rättigheter. Att få dem *alla* sig tillerkända är honom icke förmenadt, och ankommer uteslutande på honom sjelf. På öf-

vertygelsens väg, och af frihet, må han söka och skall finna det bästa, som landet har att bjuda, och först sedan det är vunnet skall han här känna sig rätt hemmastadd, och skall helsas och välkomnas af de äldre i landet, såsom en broder och medarfvinge. Att dessförinnan förändra för härvarande Mosaiske trosbekännare de nuvarande borgerliga förhållanden, eller medgifva dem vidgade politiska rättigheter har jag, för min del, icke ansett hvarken tjenligt eller skäligt, utan att likväl i något fall skilja mig från det vitsord, som i Memorialet N:o 16 dem egnas, såsom varande goda medborgare.

Vidkommande slutligen de kristna trosbekännare, hvilka förslaget afser, torde jag kunna inskränka mig till den korta förklaring, att så länge den nuvarande oron och benägenheten till söndring inom vår egen kyrka mångenstädes förspörjes och fortgår, rådligt icke torde vara, eller nyttigt att tilldela sistnämnde religions-bekännare några vidgade politiska rättigheter.»

Herr *N. Tersmeden* och Herr Prosten *C. Bergvall* hafva instämt i denna reservation.

af Herr Hof-predikanten *T. Wensjoe*;

af Herr Kontrakts-Prosten *C. H. Rundgren:* »Då den af Konstitutions-Utskottet föreslagna förändring i 28 § Regerings-Formen, hvarigenom andra än bekännare af den rena evangeliska läran kunna nämnas till lärare-beställningar vid inrättningar för vetenskap, slöjd och skön konst samt till läkare-befattning, afser att i grundlagen införa en ny princip, hvars konseqvenser jag icke vill bära på mitt ansvar; då angelägenheten att bereda främmande trosbekännare tillträde till lärosalarne och sjuksängarne icke kan vara så stor, att man för dess skull behöfver gå det beslut i förväg, som, med anledning af Kongl. Maj:ts nådiga Proposition, kommer att fattas i den vigtiga religionsfrihets-frågan i allmänhet; då denna Kongl Proposition afser, att offentlig tjensteman, som till utträde ur svenska kyrkan sig anmält, skall under vissa förhållanden från tjensten skiljas; då religiös tro, der den är sann och lefvande, öfvar det mäktigaste inflytande på menniskans tänkesätt och lif; då inom de befattningar, Utskottet vill anförtro åt främmande trosbekännare, inflytande öfvas af dess innehafvare, å ena sidan, på lärjungar, för hvilka läraren måste vara en auktoritet, och, å andra sidan, på sjuklingar, för hvilka läkaren mången gång jemväl blir en andelig rådgifvare och tröstare; då det måste vara en stor skilnad emellan att såsom enskild bestrida enskilda lärare- eller läkare-värf och att af Staten vara till sådana värfs utöfvande auktoriserad, enär i förra fallet hans verksamhet är beroende af specielt förtroende, men i sednare händelsen denna verksamhet sträcker sig till hela den sfer, hans tjenst omfattar; då den af Utskottet anmärkta omständigheten, att, så framt icke nu föreslagna grundlags-förändring vidtages, naturaliserad utländning skulle komma att erhålla större rättigheter än infödde främmande trosbekännare, icke innebär någon motsägelse för mig, som anser den

reli-

religiösa trons band vara vida starkare än en ofta föga utvecklad fosterlandskänslas, och som derjemte i den religiösa skiljaktigheten ser ett frö till söndring; då angelägenheten att befrämja vetenskap och skön konst, ehuru vigtig och betydelsefull den än kan vara, åtminstone icke bör öfverväga angelägenheten att vaka öfver den rena evangeliska lärans bevarande; och då slutligen genom den föreslagna grundlagsförändringen sannolikt hufvudsakligen den kyrka, som i följd af sin grundprincip afser en vidsträckt proselyt-verksamhet, skall söka bereda sina bekännare tillfälle att såsom lärare och läkare utvidga sin verksamhet; då alla dessa omständigheter tala emot giltigheten af de motiver, som föranledt Utskottet att framlägga sitt förslag till ändring i 28 § Regerings-Formen; har jag icke kunnat deltaga i Utskottets beslut och anser följaktligen att sagde förslag *icke* bör förklaras hvilande till grundlagsenlig behandling vid nästa riksdag.

N:o 16.

Ank. till Exp.-Utsk. den 20 April 1860, kl. 10 f. m.

Memorial till Rikets Ständer, med förslag till den ändring uti 18 § Riksdags-Ordningen, att Mosaiske Trosbekännare må erhålla rättighet att deltaga i riksdagsmannaval.

Uti de motioner, hvilka, på sätt i Memorialet N:o 15 omförmäles, Ledamoten af Ridderskapet och Adeln, Herr *A. F. Liljenstolpe* och Ledamoten af Borgare-Ståndet, Herr *C. F. Wærn* hos Konstitutions-Utskottet väckt om utvidgning uti Mosaiske Trosbekännares medborgerliga rättigheter, har jemväl blifvit föreslaget, det måtte en sådan ändring göras uti 18 § Riksdags-Ordningen, att

nämnde trosbekännare icke vidare blefve uteslutne från rättigheten, att deltaga uti riksdagsmannaval.

Då denna rättighet redan tillkommer utländning, som till riket inflyttat och här vunnit naturalisation, oaktadt han tillhör annan kristen troslära, än den rena Evangeliska, synes samma rättighet desto mindre böra förvägras infödde Svenske män, tillhörande den Mosaiska trosbekännelsen, som desse, till följd af sin börd och uppfostran, måste förmodas ega, både större intresse för landets välgång, samt mera omfattande kännedom om personer och förhållanden härstädes, än naturaliserade utländningar, hvilka kanske endast några få år varit i riket bosatte. Då dessutom de medlemmar af Mosaiska trosbekännelsen, som bo här i riket, redan under en längre följd af år förvärfvat sig allmänt vitsord, att vara goda medborgare, utmärkande sig för redbarhet, arbetsamhet samt ett stilla och laglydigt lefverne; så och då meddelande åt dem af ifrågavarande rättighet, äfven om densamma, i anseende till de Mosaiske trosbekännarnes ringa antal, icke kommer att bereda dem något större inflytande på riksdagsmannavalen, likväl innefattar ett rättvist erkännande af deras ofvannämnda egenskaper och bör närmare förena deras intresse med fosterlandets, får Konstitutions-Utskottet till Rikets Ständer vördsamligen öfverlemna följande förslag till ändring uti

Riksdags-Ordningen.

§ 18.

(nuvarande lydelse.)

Till Riksdagsman må ej i något Stånd godkännas en person, som icke uphunnit 25 års ålder; ej den, som, fast-än äldre, står under Förmynderskap; ej den, som, efter gjord cession och utfärdadt proklama, icke, på sätt Lag förmår, visa gitter, att han från sina Borgenärers kraf fri är; icke eller den, hvilken laga kraftvunnen Dom förklarat ovärdig medborgerligt förtroende, eller att föra andras talan, eller för något nesligt brott till straff skyldig. Uti Riksdagsmanna- och Elektors-val må ingen deltaga eller till Elektor väljas, som icke är till myndiga år kommen; icke eller den, som, utom hvad

(den föreslagna lydelsen.)

Till Riksdagsman må ej i något Stånd godkännas en person, som icke upphunnit 25 års ålder; ej den, som, fast-än äldre, står under Förmynderskap; ej den, som, efter gjord cession och utfärdadt proklama, icke, på sätt Lag förmår, visa gitter, att han från sina Borgenärers kraf fri är; icke eller den, hvilken laga kraftvunnen Dom förklarat ovärdig medborgerligt förtroende, eller att föra andras talan, eller för något nesligt brott till straff skyldig. Uti Riksdagsmanna- och Elektorsval må ingen deltaga eller till Elektor väljas, som icke är till myndiga år kommen; icke eller den, som,

åldern beträffar, sig befinner i något af de fall, hvilka ofvanföre i denna § uppräknade äro. Personer af någon annan främmande Lära, än den Reformerta, kunna ej vara Riksdagsmän; men valrätt *må* äfven andra Christna Trosförvandter ej förvägras.

utom hvad åldern beträffar, sig befinner i något af de fall, hvilka ofvanföre i denna § upräknade äro. Personer af någon annan främmande Lära, än den Reformerta kunna ej vara Riksdagsmän; men valrätt *tillkomme* äfven andra Christna Trosförvandter *samt Mosaiske Trosbekännare.*

Stockholm den 13 April 1860.

Reservationer:

af Herr Friherre *R. Cederström:* Ehuru jag, med afseende å de i Sverige infödde Mosaiske trosbekännarnes vitsordade goda uppförande, och denna folkstams kända skicklighet för nedanstående lefnadsyrken, ej velat vägra dem tillträde till lärare- och andra tjenster vid inrättningar för slöjd och skön konst äfvensom läkarebefattningar, hvadan jag ur denna synpunkt instämt med Utskottets i nästföregående Mem. N:o 15 afgifna förslag, har jag ej ansett dertill böra fogas, på sätt nu aflåtna Mem. N:o 16 innefattar, en hemställan om inrymmande åt dem jemväl af valrätt vid riksdagsmannaval, en förmån, som snart och följdrigtigt torde leda till rättighet att äfven kunna väljas. Förstbemälde befattningar äro emellertid af en mera kosmopolitisk beskaffenhet och beröra icke, i egentlig mening, nationalitetskänslan. Detta sednare åter synes mig i hög grad vara händelsen med befogenheten, att taga del i valen till Svenska folkets ombud.

En Jude, som vidhåller sina fäders tro, är, skulle jag föreställa mig, i hvad land han må vara född, alltid starkt fästad vid sina stam- och trosbröder i främmande länder. Först sedan han af den kristna läran funnit sig öfvertygad om dess företräde och till dess bekännelse öfvergått, blifva han och sedermera hans ättlingar i fullkomlig grad införlifvade med det lands nationalitet, der de bo. Då först komma också, helgade af den kristliga andans välgörande inflytelse, de hos den Israëlitiska stammen inneboende utmärkta egenskaper af skarpsinnighet, klokhet, ihärdighet, arbetsdrift, ordningssinne och kunskapshåg det lands nationalitet tillgodo, der dessa afkomlingar, såmedelst fullständigt nationaliserade, ega sitt, i ordets fulla mening, verkliga fädernesland.

Jag tror således, att man bör åt Judarna, såsom aktningsvärda och aktade fremlingar, med uppriktig välvilja förunna alla de förmåner, som kunna dem tilldelas utan skada för vårt eget lands väl, eller icke stå i alltför nära samband med tillerkännandet, i lag, af full nationalitetsrätt; hvarom allmänna tänkesättet i Sverige ej heller torde vara ense. Det är ur dessa synpunkter jag, efter att hafva biträdt Utskottets hemställan i förstbemälde hänseenden till utvidgande af Mosaiske trosbekännares kompetens i vissa lefnadsyrken, anser mig böra afstyrka antagandet af dess förslag i ofvanstående Memorial N:o 16.

Herr Biskop *J. A. Butsch* har anmält, att han icke varit tillstädes i Utskottet, då beslutet fattades.

af Herr Kontrakts-Prosten *C. H. Rundgren:* Enär hela vårt samhällsskick är baseradt på *kristliga* principer och någon anledning icke förefinnes att önska en afvikelse derifrån, men den af Konstitutions-Utskottet föreslagna förändringen i 18 § Riksdags-Ordningen, hvarigenom valrätt tillerkännes jemväl Mosaiska trosbekännare, är ett första steg att åt *icke-kristna* inrymma politiskt inflytande, har jag ansett mig böra nedlägga min reservation emot det af Utskottet fattade beslutet.

Herr Friherre *J. G. Paijkull* har instämt i denna reservation.

N:o 17.

Ank. till Exp.-Utsk. den 20 April 1860, kl. 10 f. m.

Memorial till Rikets Ständer, med förslag till den ändring i 5 § 3 momentet Tryckfrihets-Förordningen, att hinder icke må vara för Mosaiske Trosbekännare att kunna till Jurymän utses.

Vid pröfningen af frågan om vidsträcktare medborgerliga rättigheter för de i riket bosatte Mosaiske trosbekännare, har, uppå dertill utaf ledamoten af Bor-

gare Ståndet. Herr C. F. Wærn gifven anledning, Konstitutions-Utskottet jemväl i öfvervägande tagit den, huruvida medlemmar af nämnda trosbekännelse må vara behörige, att utses till ledamöter uti den Jury eller Nämnd, hvilken, enligt Tryckfrihets-Förordningens föreskrift, har att pröfva lagligheten af åtalade skrifters innehåll.

Sedan stadgandet i 17 kap. 7 § Rättegångs-Balken, att ochristen ej må vittna, blifvit, genom Kongl. Förordningen den 6 Februari 1849, förklaradt icke innefatta hinder för Mosaisk Trosbekännare att vittne bära, finnes numera icke något lagrum, som bestämdt förbjuder, att till jurymän i tryckfrihetsmål utse medlemmar af nämnda trosbekännelse; men lydelsen af den ed, som bör af jurymännen aflägggas, utgör fortfarande ett hinder för Mosaiska Trosbekännare att kunna utöfva jurymanna-kallet. Den deri förekommande förpligtelsen, vid Gud och Hans Heliga Evangelium, kan icke affordras den, som icke erkänner Evangelium; hvadan ock, så länge någon ändring i denna förpligtelse icke är medgifven, Mosaiske Trosbekännare måste anses uteslutne från förtroendet att vara ledamöter uti Tryckfrihets-Nämnd. Då likväl Utskottet redan, uppå skäl, anförda i Memorialen N:ris 15 och 16, föreslagit, att Mosaiska Trosbekännare måtte komma i åtnjutande af åtskilliga, dem hittills förnekade medborgerliga rättigheter; har Utskottet ansett, det man icke heller skäligen kunde förvägra dem uppfylla en Jurymans åligganden, om de dertill blefve af medborgares förtroende kallade; och då detta syftemål lämpligen vinnes derigenom, att uti 5 § 3 Mom. Tryckfrihets-Förordningen införes ett stadgande af innehåll, att, när bland Juryns ledamöter finnes någon, tillhörande Mosaiska Trosbekännelsen, skall, i öfverensstämmelse med hvad, uti ofvanåberopade Kongl. Förordningen den 6 Februari 1849, föreskrifves i fråga om vittnesed, för honom den förändring i eds-formuläret ske, att orden »vid Gud och Hans Evangelium», utbytas emot de af: »vid Gud och Hans Heliga Lag»; så får Utskottet till Rikets Ständer vördsamligen framställa följande förslag till ändring uti

Tryckfrihets-Förordningen.

§ 5.

(nuvarande lydelse)	(den förslagna lydelsen)
3:o Sedan Nämndens antal sålunda blifvit nedsatt till Nio Ledamöter, skola de af Domstolen, så snart sig göra låter, till utsättande dag, sammankallas, då de	3:o Sedan Nämndens antal sålunda blifvit nedsatt till Nio Ledamöter, skola de af Domstolen, så snart sig göra låter, till utsättande dag, sammankallas, då de

inför Domstolen skola aflägga en så lydande Ed:

»Allsvåldige Gud! Du skådar mitt »hjerta; för ditt allseende öga är intet »upsåt fördoldt. Vare din godhet och »förbarmande Nåd mig evigt tillsluten, »om jag döljer min öfvertygelse i detta »mål. Jag N. N. svär derföre vid Gud »och Hans Heliga Evangelium, att efter »mitt bästa förstånd och samvete utlå»tande i denna sak afgifva, och att det, »som under öfverläggningen yttras, skall »af mig i obrottslig tystnad hållas.»

inför Domstolen skola aflägga en så lydande Ed:

»Allsvåldige Gud! Du skådar mitt »hjerta; för Ditt allseende öga är intet »upsåt fördoldt. Vare din godhet och »förbarmande Nåd mig evigt tillsluten, »om jag döljer min öfvertygelse i detta »mål. Jag N. N. svär derföre vid Gud »och Hans Heliga Evangelium, att efter »mitt bästa förstånd och samvete utlå»tande i denna sak afgifva, och att det, »som under öfverläggningen yttras, skall »af mig i obrottslig tystnad hållas.»

Juryman af Mosaiska Trosbekännelsen sväre: »vid Gud och Hans Heliga Lag.»

Stockholm den 13 April 1860.

Reservationer:

af Herr *Th. Munck af Rosenschöld:* Den rättighet man genom den föreslagna förändringen i 5 § 3 mom. Tryckfrihets-förordningen velat bereda Mosaiske trosbekännare, nemligen att kunna till Jurymän utses, synes mig vara af den underordnade vigt, att den icke bort föranleda till en grundlagsförändring, särdeles som desse trosbekännare ännu äro i saknad af flere medborgerliga rättigheter af större värde än den man nu vill tillerkänna dem. Emot förslaget kan äfven med skäl invändas, att då jury eger att pröfva lagligheten äfven af religiösa skrifters innehåll, det är betänkligt att bereda författaren af dylika skrifter tillfälle, att genom utväljande af Mosaiske trosbekännare till jurymän gäckas med rättvisan. Jag hoppas derföre att Rikets Ständer förkasta det ifrågavarande förslaget.

Herr Friherre *J. G. Paykull* och Herr *N. Tersmeden* hafva instämt i denna reservation.

af Herr *R. Th. Cederschiöld:* Då Jurymän efter min åsigt äro att betrakta, icke såsom vittnen, utan såsom domare i tryckfrihetsmål, samt alla do-

mare, jemlikt 28 § R.-F. böra tillhöra den rena Evangeliska läran, så har jag ansett mig af nämnde stadgande vara förhindrad att kunna biträda Konstitutions-Utskottets nu afgifna förslag till ändring uti 3:dje momentet af Tryckfrihets-Förordningens 5:te §.

Herr Friherre *J. G. Paykull* och Herr *C. L. Reuterskjöld* hafva biträdt hvad uti denna reservation blifvit anfördt.

Herr Biskop *J. A. Butsch* har velat tillkännagifva, att han icke närvarit i Utskottet, då beslutet fattades.

af Herr Kontrakts-Prosten *C. H. Rundgren:* Då Juryman har att enligt 2 och 3 mom. 3 § Tryckfrihets-Förordningen yttra sig öfver sådant missbruk af Tryckfriheten, som angår förnekelse af den rena evangeliska läran och gäckeri af den allmänna Gudstjensten, Guds ord och Sakramenten, anser jag denna omständighet vara ett fullt talande skäl emot den af Utskottet föreslagna förändring i 5 § Tryckfrihets-Förordningen, hvarigenom det hittills gällande hinder emot Mosaisk trosbekännare att vara juryman, som ligger i edsformuläret, blifvit undanröjdt; hvadan jag emot detta beslut härmed nedlägger min reservation.

Herr Professor *H. G. Lindgren* och Herr Hof-Predikanten *T. Wensioe* hafva jemväl anmält reservationer.

N:o 18.

Ank. till Exp.-Utsk. den 20 April 1860, kl. 10 f. m.

Memorial till Rikets Ständer, med förslag till ändring uti 90 § Regerings-Formen.

Konstitutions-Utskottets uppmärksamhet har af en dess ledamot blifvit fästad å ett uti ofvanbemälde § förekommande oegentligt uttryck. Deri stadgas nem-

ligen, att under Rikets Ständers eller deras Utskotts öfverläggningar och pröfning må icke uti något annat fall eller på något annat sätt, än *denna Grundlag* bokstafligen föreskrifver, komma frågor om Embets- och Tjenstemäns till- och afsättande, Regerings- och Domare-magternes beslut, resolutioner och utslag, enskilda medborgares oeh korporationers förhållanden, eller verkställigheten af någon Lag, Författning eller Inrättning.

De af lagstiftaren stadgade undantag från berörda allmänna förbud hafva sålunda, enligt sträng tolkning efter ordalagen, blifvit genom uttrycket: »denna Grundlag», inskränkta till de fall och de sätt, som kunna i Regerings-Formen finnas uppgifna, likväl utan att sådan inskränkning kan antagas hafva varit af lagstiftaren åsyftad. Anledningen till uttrycket »denna Grundlag» förklaras visserligen derigenom, att, vid Regerings-Formens antagande, på sätt kändt är och den ännu hittills gällande lydelsen af 85 § jemväl vitsordar, icke någon af Rikets öfriga Grundlagar hunnit komma till stånd. Men sedan äfven dessa blifvit antagna, kan bemälda uttryck leda till den, säkerligen emot lagstiftarens afsigt stridande, tillämpning af 90 §, att Rikets Ständer och deras Utskott betagas rättigheten till öfverläggningar om, och pröfning af, sådana ämnen, som, enligt någon af Grundlagarne dem lagligen tillkommer att behandla. Så innehåller t. ex. 18 § Riksdags-Ordningen, utan att något deremot svarande stadgande i Regerings-Formen återfinnes, föreskrifter, bland annat, att till riksdagsman ej må godkännas den, som står under förmynderskap, ej den som efter gjord cession och utfärdadt proklama, icke på sätt lag förmår, visa gitter, att han från sina borgenärers kraf fri är, icke heller den, hvilken laga kraftvunnen dom förklarat ovärdig medborgerligt förtroende eller att föra andras talan eller för något nesligt brott till straff skyldig. Derest i dessa afseenden anmärkning likväl eger rum, afgöres frågan, enligt 21 §, om den är klar och tydlig, hos det Stånd, hvari den obehörigen valde sig till inträde anmält, och der öfverläggning och pröfning rörande nyssomförmälde omständigheter alltså måste vara lagligen befogade.

Ehuru en motsatt tillämpning af detta lagrum hittills icke ifrågakommit, utan det anmärkta uttrycket blifvit så förstådt, som inbegrepe det alla rikets Grundlagar; så torde likväl en uppenbart emot lagstiftarens mening missledande ordställning icke böra bibehållas, helst 83 § uttryckligen bjuder, att Grundlagarna skola i hvarje särskildt fall efter deras ordalydelse tillämpas. Genom utbytande af orden: »denna Grundlag bokstafligen föreskrifver», emot orden: »Grundlagarna bokstafligen föreskrifva», vunnes tillbörlig noggrannhet och bestämdhet.

I betraktande häraf och till följd af den Konstitutions-Utskottet, enligt 29 § Riksdags-Ordningen, åliggande skyldighet, att granska rikets Grundlagar samt afgifva

afgifva förslag om ändringar, förbättringar och förklaringar deraf, anser Utskottet sig böra till Rikets Ständer vördsamt öfverlemna förslag till nedanstående förändring uti

Regerings-Formen.

§ 90.

(nuvarande lydelse.)

Under Riksens Ständers eller deras Utskotts öfverläggningar och pröfning må icke uti något annat fall eller på något annat sätt, än *denna Grundlag bokstafligen föreskrifver*, komma frågor om Embets- och Tjenstemäns till- och afsättande; Regerings- och Domare-Makternas Beslut, Resolutioner och Utslag; enskilda Medborgares och Corporationers förhållanden, eller verkställigheten af någon Lag, Författning eller Inrättning.

(den föreslagna lydelsen.)

Under Riksens Ständers eller deras Utskotts öfverläggningar och pröfning må icke uti något annat fall eller på något annat sätt, *än Grundlagarne bokstafligen föreskrifva*, komma frågor om Embets- och Tjenstemäns till- och afsättande, Regerings- och Domare-Makternas Beslut, Resolutioner och Utslag; enskilda Medborgares och Corporationers förhållanden, eller verkställigheten af någon Lag, Författning eller Inrättning.

Stockholm den 12 April 1860.

N:o 19.

Ank. till Exp.-Utsk. den 20 April 1860, kl. 10 f. m.

Memorial till Rikets Ständer, med förslag till den ändring i 53 § Riksdags-Ordningen, att beslut icke må i något Stånd fattas, derest icke minst tretio ledamöter tillstädes äro.

Riksdags-ordningen bjuder i dess 79 §, att Riksdagsman af Preste-, Borgare- och Bonde-Stånden ej må från riksdags-orten afresa, eller från riksdagsöfverläggningarne sig afhålla, med mindre han dertill undfått, genom protokollsutdrag, tillåtelse af det Stånd, hvartill han hörer; hvarjemte Ridderskapet och Adeln anbefalles, att i detta hänseende ställa sig Riddarhus-ordningen till efterrättelse. Af föreskrifterna i berörda § synes tydligen, att lagstiftaren velat, det icke blott Utskottens, utan äfven Riks-Ståndens öfverläggningar skola bevistas af alla vederbörande, de der icke laga förfall ega eller af sitt Stånd erhållit tillstånd, att vara borta; och kan orsaken till samma föreskrifter icke skäligen sökas annorstädes, än i lagstiftarens önskan att riksdagsärenden måtte, i möjligaste måtto, erhålla mångsidig pröfning och att dervid icke saknas nödiga upplysningar. Då likväl någon påföljd för ledamöternes uteblifvande från deras Stånds plena icke blifvit bestämd, och hvad Ridderskapet och Adelns ledamöter särskildt angår, Riddarhus-ordningen icke innehåller något om skyldighet för dem att Ståndets plena bevista, finnes icke någon säkerhet, att det ändamål, lagstiftaren åsyftat, verkligen vinnes. Af erfarenheten har det ock visat sig, att inom ett eller annat Riks-Stånd understundom öfverläggningar blifvit hållne och beslut fattade, ehuru endast ett ganska ringa antal ledamöter tillstädesvarit. Då det sålunda beror af yttre tillfälliga omständigheter och de särskilda Stånds-ledamöternas större

eller mindre nit för allmänna ärenden, huruvida Riks-Ståndens plena bevistas af ett större eller mindre antal ledamöter, kan det inträffa, att frågor af ingripande vigt för samhället komma att afgöras utaf ett fåtal af representationen, — ett förhållande, som otvifvelaktigt måste vara stridande mot lagstiftarens afsigt och kan menligt inverka på ärendenas behandling.

Konstitutions-Utskottet, som ansett berörda förhållande utgöra en verklig brist i Grundlagen, har, i öfverensstämmelse med hvad en Utskottets ledamot i detta hänseende föreslagit, ansett denna brist kunna till väsendtlig del afhjelpas, om uti Riksdags-ordningen införes ett stadgande af innehåll, att beslut icke må uti något Riks-Stånd fattas, derest icke ett visst antal ledamöter tillstädes äro; och har Utskottet, i fråga om bestämmande af detta antal, trott sig lämpligen kunna antaga det af tretio, som ungefärligen svarar mot hälften af antalet ledamöter uti de Stånd, som för närvarande fåtaligast äro.

Utskottet får således till Rikets Ständers grundlagsenliga behandling öfverlemna följande förslag till tillägg vid

Riksdags-Ordningen.

§. 53.

(nuvarande lydelse.)

Enär ett ämne slutligen skall afgöras, böra alla dertill hörande Handlingar uppläsas, så framt någon Ståndets Ledamot sådant åstundar. Ej må något mål till slutligt afgörande företagas förr, än Landtmarskalk eller Talman först inhemtat, huruvida Ståndet anser öfverläggningen fulländad, hvarefter Propositionen justerad framställes. Besvaras Propositionen med Ja, må väl erinringar dervid i tjenliga ordalag göras, men ingen försöka att beslutet genom ny öfverläggning uppriva. Besvaras Propositionen med Ja, blandadt med några Nej, eller tvärtom, och de, som öfverröstade äro, ej begära votering, låte de, om dem så godt synes, sin särskilda mening i Protokollet anteckna; kunnande sådant dem ej i nå-

(den föreslagna lydelsen.)

1:o Enär ett ämne slutligen skall afgöras, böra alla dertill hörande Handlingar uppläsas, så framt någon Ståndets Ledamot sådant åstundar. Ej må något mål — — — — — — — — — — — — — — — — — —.

got fall förvägras. Begäres af en eller flera votering och han eller de ej vilja derifrån afstå, då skall voterings-proposition, jemte tydlig contra-proposition, genast författas, justeras och anslås, samt voteringen straxt derefter för sig gå; och må proposition ej göras, om det voteras skall, ej eller votering derom tillåtas. Vid omröstningarne, som alltid skola med tryckta och omärkta, enkla, slutna och hoprullade sedlar verkställas, beräkne hvarje Ledamot blott en röst, änskönt han ock vore Fullmäktig för flera till val berättigade Corporationer. Till undvikande af paria vota skall Ordföranden vid hvarje omröstning, förr än sedlarne uppräknas, en bland dem uttaga och genast förseglad aflägga. Befinnas vid uppsummerandet af de öfriga, rösterna lika delade, må denna sedel öppnas och gifva decision. Är pluraliteten redan vunnen, bör den aflagda sedeln ouppbruten genast förstöras.

— — — — — — — — — — — — — — — vunnen, bör den aflagda sedeln ouppbruten genast förstöras.

2:o *Ej må af något Stånd beslut fattas, derest icke minst Tretio Ledamöter tillstädes äro.*

Stockholm den 13 April 1860.

Reservationer:

af Herr Friherre *J. G. Paijkull:* Om för besluts fattande man anser nödigt att ett visst antal Stånds-ledamöter är närvarande, torde det dock ej vara så lätt att med säkerhet angifva det rätta och sannskyldiga antalet, hvarförutan icke ett beslut må anses så moget och välbetänkt som bör önskas. Utskottet har föreslagit

slagit 30, men möjligt torde vara att 28 eller 29 kunde lika väl och lämpligt afgöra en sak som 30, enär hvar och en måste medgifva att här mer är fråga om de röstandes egenskaper än om deras antal. I verkligheten skulle saken också möta väsendtliga svårigheter. Vid föredragning af ett Betänkande, innehållande många punkter, som särskildt skola afgöras, blir det nog besvärligt och tidsödande att hvarje gång, innan proposition kan framställas, öfverräkna de närvarandes antal, och man stadnar icke dess mindre slutligen i osäkerhet om huruvida det erforderliga antalet verkeligen varit vid beslutets fattande närvarande, eller om någon aflägsnat sig under eller efter öfverräkningen. Vid voteringar blefve saken visserligen utrönt, men här, likasom vid andra tillfällen, yppar sig alltid för en underlägsen fraktion en god lägenhet att göra hvarje beslut om intet genom att gå sin väg, för att få frågan uppskjuten till en tid, då denna fraktion möjligen kan hopsamla flere af sina anhängare. Jag anser förändringen olämplig och med särdeles stora svårigheter i verkställigheten förenad.

Utskottet förmenar det under nuvarande förhållanden kunna inträffa att ett fåtal af representationen afgör frågor af ingripande vigt för samhället. Sådant skulle visserligen kunna tänkas, men är likväl, enligt de flestes erfarenhet, stridande emot hvad som i verkligheten inträffar, alldenstund vid mångtaliga tillfällen visat sig att, då frågor af vigt och betydenhet förekommit, Stånden varit ganska talrikt samlade.

Häri har Herr *R. Th. Cederschiöld* instämt.

af Herr Friherre *Cederström, R.*, som, under instämmande i den af Friherre Paijkull här ofvan anförda reservation, för egen del tillade:

»Änskönt det torde vara sannolikt och antagligt, att i de flesta fall det af Utskottet föreslagna minimiantal af tretio personer inom hvarje af våra Riks-Stånd verkligen förefinnas vid beslutens fattande, i hvilket hänseende således denna föreskrift icke synes vara af synnerligt behof påkallad, vill jag dock medgifva att det, under nuvarande förhållanden, någon enda gång, och vid ämnen af ringa vigt, tilläfventyrs inträffat, att ett mindre antal vid besluten tillstädesvarit. Men någon egentlig skada torde ej deraf uppstått, enär vanligen, i sådan händelse, de ledamöter qvarstadnat, som mest intresserat sig för riksdagsärendenas behandling, och hvilkas tillstyrkanden äfven, i fall Ståndet varit talrikare samladt, torde gifvit ledningen af dess beslut. Härutinnan vill jag visserligen för ingen del söka en giltig ursäkt för de öfriges uteblifvande. Tvertom är i hög grad önskvärdt, att en varm nitälskan för allmänna angelägenheter och för fosterlandets väl måtte, äfven i sina minsta detaljer, fästa Riksdagsledamöternas uppmärksamhet vid ärendenas pröfning och afgörande. Detta mål vinnes dock säkrast på helt annan väg, än genom ett lagbud om minimiantal för Stån-

dens beslutsmässighet. Moraliska krafter måste härvid verka ett tillfredsställande resultat.»

Herr *C. L. Reuterskjöld* och Herr Biskop *J. A. Butsch* hafva tillkännagifvit, att de icke öfvervarit Utskottets förhandlingar, då beslutet fattades; hvarjemte reservationer blifvit anmälde af Herrar Professoren *H. G. Lindgren*, Hofpredikanten *T. Wensioe*, Kontraktsprosten *C. H. Rundgren* och Prosten *C. Bergvall*.

STOCKHOLM, TYPOGRAFISKA FÖRENINGENS BOKTRYCKERI. 1860.

№ 20.

Ank. till Exp.-Utsk. den 14 Maj 1860, kl. 1 e. m.

Memorial till Rikets Ständer, i anledning af ett Stånds återremiss af Memorialet N:o 9, innehållande förslag till ändring i 85 § Regerings-Formen.

Konstitutions-Utskottets, uti Memorialet N:o 9, afgifna förslag till ändring i 85 § Regerings-Formen har, enligt hvad till Utskottet ankomna Protokolls-utdrag af den 28, 30 och 31 nästlidne Mars utvisa, blifvit af Ridderskapet och Adeln samt Borgare- och Bonde-Ståndden antaget att hvila till grundlagsenlig behandling vid nästa riksdag; hvaremot Preste-Ståndet detsamma återremitterat, med förklarande såsom sin gemensamma tanke, att ifrågavarande § borde erhålla följande förändrade lydelse:

"Såsom Grundlagar skola anses: Kongl. Maj:ts och Rikets Ständers fastställda "Regerings-Form af den 6 Juni 1809. Riksdags-Ordning af den 10 Februari 1810, "Successions-Ordning af den 26 September 1810 och Tryckfrihets-Förordning af den "16 Juli 1812, med de derefter af Konung och Rikets Ständer antagna förändringar."

Då en sammanjemkning af Preste-Ståndets och de öfriga Ståndens gemensamma tankar icke är möjlig, får Utskottet detta förhållande till Rikets Ständers grundlagsenliga behandling vördsamt anmäla och inbjuda Preste-Ståndet att sig efter de öfriga Ständen foga.

Stockholm den 4 Maj 1860.

№ 21.

Ank. till Exp.-Utsk. den 14 Maj 1860, kl. 1 e. m.

Memorial till Rikets Ständer, i anledning af Riks-Ståndens beslut, rörande det i Memorialet N:o 11 framställda förslaget till ändring i 15 § Riksdags-Ordningen, om hemmansegares representationsrätt.

De till Konstitutions-Utskottet ankomna utdrag af Riks-Ståndens protokoll för den 7 och 18 nästlidne April, angående behandlingen af Utskottets i Memorial N:o 11 framställda, förslag till ändring i 15 § Riksdags-Ordningen, om hemmansegares representationsrätt, utvisa, att Ridderskapet och Adeln samt Preste- och Borgare-Ständen antagit förslaget att hvila till grundlagsenlig behandling vid nästa riksdag; men att Bonde-Ståndet afslagit detsamma, såsom hvarken nödigt eller nyttigt.

Utskottet, som finner dessa skiljaktiga meningar oförenliga, får sådant till Rikets Ständers grundlagsenliga behandling vördsamt anmäla, med inbjudning till Bonde-Ståndet, att i förevarande fråga efter de öfriga Stånden sig foga.

Stockholm den 4 Maj 1860.

№ 22.

Ank. till Exp.-Utsk. den 14 Maj 1860, kl. 1 e. m.

Memorial till Rikets Ständer, med förslag till den ändring i 31 § Regerings-Formen, att äfven andra af städernas innevånare, än borgerskapet, må ega att deltaga i val till Borgmästare.

Genom stadgandet i ofvannämnda §, tillförsäkras städernas borgerskap, att framgent få åtnjuta den rättighet, de vid Regerings-Formens fastställande innehade, att till Borgmästare-tjenster föreslå tre behöriga män, af hvilka Konungen egde utnämna en. För att kunna fatta ett grundadt omdöme, huruvida denna rättighet äfven hädanefter bör vara ensamt uteslutande förbehållen borgerskapet eller utsträckas jemväl till andra uti städerna boende personer, erfordras att för sig hafva gjort klart, hvad uttrycket: Borgerskap, egentligen omfattar. Under olika tider hafva dervid varit fästade väsendtligen olika begrepp. Af ålder förstods med benämningen: *Byamän* eller *Borgare*, i allmänhet och endast med få undantag, en hvar i stad bosatt handlande, näringsidkare, fastighetsegare eller för öfrigt sjelfständig man. Häri skedde under loppet af 17:de århundradet småningom den inskränkning, att slutligen begreppet borgerskap omfattade endast handlande och handtverkare, hvilka medborgareklasser tillades rättighet och skyldighet att i stad förvärfva burskap; och öfverlemnades åt dessa sednare eller de burskapsegande uteslutande rättighet att, jemte Magistrats-personerna, icke blott ombestyra förvaltningen inom städerna, utan äfven vid riksdagar dem representera. Anledningen till denna förändring torde till någon del varit hemtad från det förhållandet, att handlande och handtverkare då för tiden varit, inom de flesta städer, de mest betydande klasserna, i anseende så till medlemmarnes antal som förmögenhet, samt till följd deraf jemväl utgjort större skatter och besvär, än de öfriga stadsinnevånarne. Uti de förhållanden, som då inom städerna egde rum, hafva väsendtliga förändringar försiggått. Näringslifvet har under sednare tider vunnit en stark utveckling, hvarigenom i städerna uppkommit och uppstå dagligen idkare af nya näringsgrenar, såsom fabrikanter, manufakturister, egare af skeppsvarf, segel- och ångfartyg, delegare i banker, assurans-föreningar m. m., som icke kunna hänföras hvarken till handlandernes eller handtverkarnes klass, i inskränktare bemärkelse. Af alla dessa särskilda näringsidkare är icke någon förpligtad, att i i stad söka burskap, och få utaf

dem, som dertill kunna vara berättigade, vilja af en sådan rätt sig begagna. Till städerna inflytta dessutom numera allt flere och flere ståndspersoner, af hvilka åtskillige der inköpa fastighet. Många af dessa ega en jemförelsevis icke obetydlig förmögenhet, samt äro, i hänseende till bildning och nit för det allmänna, de burskapsegande borgrarne vanligtvis icke på något sätt underlägsne. Genom alla dessa omständigheter tillsammantagne, hafva inom städerna uppkommit flera klasser medborgare af ganska stor vigt och betydenhet, som finna sig uteslutna från åtskilliga rättigheter, hvilka äro förbehållna ensamt städernas burskapsegande borgare, eller handlande och handtverkare, i dessa uttrycks trängre betydelse. Härtill kommer att berörde icke burskapsegande klasser, i fråga om utgörande af skatter och onera till Kronan och staden, deltaga hufvudsakligen lika med det burskapsegande borgerskapet. Det är nemligen endast i vissa städer, som borgerskapet vidkännes särskilda, mer eller mindre betungande, afgifter och besvär. Såsom en följd af allt detta har uppkommit en benägenhet, att allt mer och mer återgå till de förhållanden, som egde rum före 17:de seklet, eller innan ofvanomförmälda, icke burskapsegande, stadsinnevånare beröfvades sina förut innehafda kommunala och politiska rättigheter. Icke utan befogenhet torde kunna, såsom uttryck af en dylik benägenhet, böra räknas, ej mindre Borgare-Ståndets vid 1810 års riksdag gjorda afsägelse af den städernas borgerskap förbehållna lösningsrätt af stadsfastighet och medgifvande för enhvar att sådan fastighet ega och besitta, — än äfven den vid sistlidna riksdag antagna ändring uti 14 § Riksdags-Ordningen, hvarigenom valrätt och valbarhet till riksdagsman inom Borgare-Ståndet utsträcktes till hvarje inom staden bosatt näringsidkare, utan afseende derå om han egde burskap eller icke, äfvensom till fastighetsegare, som icke är frälseman eller till Preste-Ståndet hörer.

Genom denna grundlags-ändring stördes likväl den befintliga öfverensstämmelsen emellan föreskrifterna i 14 § Riksdags-Ordningen och 31 § Regerings-Formen. Derförinnan deltogo samma personer i riksdagsmannaval och i upprättande af förslag till Borgmästare; då nu från sistnämnda rättighet fortfarande äro uteslutna de klasser och personer, som medelst berörde förändring i 14 § Riksdags-Ordningen erhöllo röst vid val till riksdagsman i Borgare-Ståndet. Konstitutions-Utskottet, hvars uppmärksamhet blifvit af en dess ledamot fästad å detta förhållande, har, vid betraktande af hvad här ofvan blifvit anfördt, ansett, att den störda öfverensstämmelsen emellan berörda tvänne lagstadganden borde återställas, samt trott sådant lämpligast kunnat ske dymedelst, att föreskriften uti 31 § Regerings-Formen ändrades i enlighet med den uti 14 § Riksdags-Ordningen; och får Utskottet således till Rikets Ständers grundlagsenliga behandling öfverlemna följande förslag till ändring uti

Regerings-Formen.

§ 31.

(nuvarande lydelse:)	(den föreslagna lydelsen:)
Städernas Borgerskap *åtnjute framgent den rättighet de hitintills innehaft*, att till Borgmästare-tjenster föreslå trenne behöriga Män, då Konungen en af dem utnämne. På lika sätt förhålles med Rådmäns- och Magistrats-sekreterare-sysslorna i Stockholm.	Städernas Borgerskap *och öfriga till deltagande i Riksdagsmannaval inom Borgare-Ståndet berättigade innevånare ege*, att till Borgmästare-tjenster föreslå trenne behörige Män, då Konungen en af dem utnämne. På lika sätt förhålles med Rådmäns- och Magistrats-sekreterare-sysslorna i Stockholm.

Stockholm den 4 Maj 1860.

№ 23.

Ank. till Exp.-Utsk. den 14 Maj 1860, kl. 1 e. m.

Memorial till Rikets Ständer, med förslag till tillägg i 109 § Regerings-Formen och 80 § Riksdags-Ordningen, angående uppskof i riksdag.

Enligt Grundlagarnas nu gällande föreskrifter, kan icke riksdag afbrytas eller uppskof deri ega rum, utan, sedan den väl börjat, måste den oafbrutet fortgå intilldess ärendena blifvit afslutade eller Konungen finner för godt Rikets Ständer åtskilja. Konstitutions-Utskottet vid 1853 och 1854 årens riksdag ansåg, att af detta förhållande understundom kunde uppkomma ganska stora olägenheter. Till Rikets Ständers behandling kunde nemligen öfverlemnas frågor af den stora omfattning och den särskilda beskaffenhet, att de, ehuru förberedda genom Kongl. Maj:ts nådiga Propositioner, likväl, för behörigt utredande, erfordrade, icke blott större tidrymd, än den för riksdagar i allmänhet vanliga, utan äfven, hos de med ärendet närmast sysselsatta, en mera odelad uppmärksamhet, än som vore möjlig under riksdagens skiftande bestyr. Såsom exempel på dylika frågor, anfördes förslag till ny civil- och kriminal-lag, hvilka vore af den omfattning, att deras fullständiga behandling svårligen kunde, i förening med den betydliga mängden af andra riksdagsärenden, under ett riksmötes vanliga tidslängd medhinnas, samt derjemte af den stora vigt, att deras genomförande icke borde få uppoffras för brist på tillbörligt rådrum. Att, för ett eller annat sådant ärende, låta riksdagen fortfara, sedan alla öfriga ärenden blifvit afgjorda, vore väl en utväg, som stode öppen och hvars begagnande kunde af ärendets vigt rättfärdigas; men de olägenheter, som derigenom uppstodo, utvisade tydligen, att i detta hänseende förefunnes en brist uti våra Grundlagar. Vidare kunde i rikets ställning till främmande makter inträffa förhållanden, som fordrade Rikets Ständers sammankallande; men under den händelsernas utveckling, som ligger utom gränsen för möjlig beräkning, lemnade oafgjordt, huru ofta Rikets Ständers åtgärder, i anledning af sådana för riket ytterst magtpåliggande ärenden, under längre eller kortare tidrymd komme att erfordras. Fall läte således tänka sig, då man försattes i det tveksamma valet emellan, å ena sidan, Rikets Ständers sammanvaro under en tid, då deras verksamhet icke vore af förhandenvarande ärenden bestämdt påkallad, samt, å andra sidan, en ny riksdag med den i Grundlagen

stadgade nödvändigheten af ny statsreglering och andra till hvarje riksdag hörande särskilda åtgärder. Ett sätt att afhjelpa dessa olägenheter, utan att i någon väsendtlig mån rubba den i Grundlagarnas nuvarande skick utstakade ordning för riksdagarne samt ärendenas behandling, trodde Konstitutions-Utskottet sig finna uti vidtagande af en sådan ändring, att riksdags fortsättning kunde uppskjutas under en viss lämplig tid, hvarunder ett eller flera Utskott qvarstannade å riksdagsorten, för att mera omfattande ärenden bereda och utarbeta; och föreslog Utskottet, på grund af dessa skäl, att i 109 § Regerings-Formen och 80 § Riksdags-Ordningen måtte intagas följande föreskrifter, nemligen: att, sedan riksdag fortfarit utöfver den tid af tillsammans fyra månader, som är Rikets Ständer för ärendenas afgörande förbehållen, Konungen, när omständigheter ansågos dertill föranleda, kunde, om tre Riks-Stånd det begärde eller dertill samtyckte, för bestämd tid af högst sex månader uppskjuta riksdagens fortsättning, efter hvilken tids förlopp Rikets Ständer skulle sjelfmant å riksdagsorten tillstädesvara; att det ankomme på Rikets Ständer att förordna, om Utskott, ett eller flera, skulle under uppskofstiden riksdagsärenden bereda och utarbeta; att, sedan riksdagen åter fortsatt blifvit, Konungen vore obetaget, att Rikets Ständer åtskilja, då Han det för godt funne; att Konungen äfven, när Han så nödigt pröfvade, egde kalla Rikets Ständer att tidigare, än utsatt varit, den uppskjutna riksdagen fortsätta; att, om under uppskofstiden inträffade något af de fall, då, enligt Regerings-Formens föreskrift, urtima riksdag borde hållas före den dag, till hvilken riksdagens fortsättning blifvit bestämd, Rikets Ständer skulle kallas, att å viss dag derförinnan åter sammanträda; att, i händelse af sådan underlåtenhet, som i 95 § omförmäld är, Rikets Ständer skulle sjelfmant sammankomma till fortsättning af riksdagen å den i samma § bestämda dag; att dagen för Rikets Ständers återkomst icke finge i något fall utsättas tidigare, än efter den tjuguförsta dagen från kallelsens kungörande i hufvudstadens kyrkor; att Riks-Ståndden borde, hvart för sig, utvälja ett lämpligt antal ledamöter, att i de qvarblifvande Utskotten såsom suppleanter inträda i stället för de ledamöter, hvilka kunde blifva af laga förfall hindrade att i göromålen deltaga; samt att ledamöter och suppleanter i sådant Utskott skulle ega att, för den tid Utskottets göromål fortfore, under det riksdagen vore uppskjuten, njuta underhåll af statsmedlen.

Det sålunda framställda förslaget, som, efter omröstning i Förstärkt Konstitutions-Utskott, antogs att hvila till nästlidna riksdag, förföll då till följd af två Riks-Stånds beslut; men dåvarande Konstitutions-Utskott, som ansåg de skäl, på hvilka förslaget grundades, vara af beskaffenhet att icke kunna jäfvas, samt att det motstånd, detsamma rönt, icke varit riktadt mot sjelfva hufvudsaken, utan mot en eller annan detalj-bestämmelse, förnyade förslaget, efter att hafva deri gjort följande jemkningar, nemligen: att de uti första perioden förekommande orden: "*när omständigheter anses dertill föranleda*" blifvit såsom öfverflödiga uteslutna; att för gällande beslut om uppskof skulle fordras alla fyra Riks-Ståndens bifall; att det icke finge ankomma på Rikets Ständer allena, utan ock på Konungen, huruvida Utskott under uppskofstiden skulle fortfarande vara samladt och arbeta; att sådana Utskott icke finge vara flera än två eller utsträcka sin verksamhet till andra, än vissa dem uppdragna riksdagsärenden; samt att föreskrift om suppleanters val och aflöning, såsom öfverflödig, icke blifvit upptagen.

Sedan det af förra riksdagens Konstitutions-Utskott i berörda hänseende afgifna förslag till grundlagsändring, hvilket antogs att hvila till innevarande riksdag, vid då skedd ompröfning förfallit till följd af två Riks-Stånds afslag, har inom Konstitutions-Utskottet en dess ledamot, under förklarande af sin öfvertygelse om för-

slagets gagnelighet för det allmänna, samt med afseende jemväl å den lättnad, som dymedelst bereddes representationen i uppfyllande af dess mödosamma, och nu med betydliga och kännbara uppoffringar af enskilda angelägenheters vård, betungande kall, -- hemställt, att samma förslag måtte varda ånyo till Rikets Ständer öfverlemnadt.

Konstitutions-Utskottet har, vid pröfningen af denna fråga, icke kunnat annat än finna det vara en ofullständighet i våra Grundlagar, att de icke medgifva något uppskof i riiksdag, utan att denna, en gång börjad, nödvändigt måste oafbrutet fortfara intilldess samtlige ärendena blifvit afslutade eller Konungen finner för godt att Rikets Ständer åtskilja. I de flesta andra konstitutionela länder är en sådan rättighet, eller den så kallade prorogationsrätten, öfverlemnad åt Monarken; och denna rätts begagnande är ingalunda något ovanligt, utan förekommer i somliga länder vid hvarje representationens sammanträde. Att i detta hänseende till alla delar efterbilda utländska mönster, är dock i Utskottets tanke icke lämpligt och skulle föranleda till förhållanden, som icke vore förenliga med våra, ur historisk och nationel grund uppkomna, Grundlagar. Sådant har äfven blifvit insedt af de föregående tvänne riksdagarnes Konstitutions-Utskott, af hvilka intetdera velat, att fråga om uppskof i riksdag skulle göras beroende ensamt af Konungens godtfinnande. Tvärtom hafva, särdeles uti det af förra riksdagens Konstitutions-Utskott uppgjorda förslaget, flera särskilda försigtighetsmått blifvit iakttagna, för att förekomma möjligheten af en sådan rättighets missbrukande eller användande i fall, då sådant icke af verkligt behof vore påkalladt. Att missbruk i detta hänseende skulle kunna ega rum, är icke gerna tänkbart, då för beslutets fattande erfordrades bifall af Konungen och alla fyra Riks-Stånden; men deremot gifvas onekligen tillfällen, då saknaden af en dylik rättighet komme att medföra stora olägenheter. Uti Memorial N:o 57 antydde äfven 1853 och 1854 årens riksdags Konstitutions-Utskott, att uppskof i riksdag kunde påkallas, dels af rikets yttre politiska förhållanden, dels ock deraf att till Rikets Ständers pröfning öfverlemnades frågor af större och mera omfattande beskaffenhet, än att de under den tidrymd riksdag vanligen upptager, kunde hinna att med erforderlig omsorg och noggrannhet handläggas och utredas. När dylika fall inträffade, vore det af vigt, om Rikets Ständer kunde åtskiljas för någon tid, hvarunder antingen de politiska förhållanden, som kräfde Rikets Ständers yttrande, hunnit så utveckla sig, att beslut derom kunde fattas, eller ock att de ärenden, angående lagstiftning eller inre förvaltning, som till Rikets Ständers pröfning vore hänskjutna, blifvit af vederbörande Utskott behörigen utarbetade. Så länge nuvarande stadganden oförändrade qvarstå, skulle, i dylika fall, Rikets Ständer nödgas oafbrutet sammanvara, ehuru alla öfrige på deras åtgärd beroende ärenden vore afslutade. Detta sätt att tillvägagå innebär väl icke något, som är omöjligt eller overkställbart; men nekas kan dock icke, att härigenom uppkomme ganska stora olägenheter, bland hvilka icke får förbises den dryga kostnad, som skulle drabba, icke blott Staten, utan äfven valkorporationerna och de enskilda riksdagsmännen. Dessutom torde härvid böra erinras om ett förhållande, som svårligen kan undvikas, eller att, sedan riksdagen fortfarit omkring tre fjerdedels år och sommaren nalkas, en tidpunkt inträder, då riksdagsarbetet icke alltid med samma kraft bedrifves. Så väl längtan efter hemmet, som nödvändigheten att ombesörja enskilda angelägenheter, föranleder då ett icke ringa antal Riksdagsmän att från riksdagsorten afresa, såsom äfven synes af de permissions-ansökningar, hvilka vid den tiden uti Riks-Stånden anmälas.

Emot förslaget har blifvit invändt, att, då fråga förekomme om något ärende af större omfattning, kunde Rikets Ständer hos Kongl. Maj:t anhålla om nedsättande af en Kommitté för detsammas utarbetande, hvarigenom Ständernas åtgärder så underlättades, att det blefve möjligt, att, under den för riksdagar vanliga tidrymden, ett sådant ärende afgöra. Härvid torde likväl icke böra förbises, att en dylik, af Kongl. Maj:t förordnad, Kommitté i de flesta fall komme att utgöras af andra personer, än de, hvilka sedermera finge sig uppdraget, att inom vederbörande Utskott ärendet handlägga. Det kunde således icke sällan inträffa, att Utskottet funne sig föranlåtet frångå sjelfva de grundsatser, på hvilka Kommitterades förslag vore upprättadt; då jemväl förslaget måste till dess minsta detaljer omgöras, och endast ringa fördel stode att hemta från Kommitterades föregående åtgärder. Då det dessutom icke saknar sin vigt, att riksdagsärendena förberedas af personer, som blifvit dertill af representationen utsedde; men då ledamöterne i Utskott, såsom jemväl medlemmar af Riks-Stånden, under nuvarande förhållanden icke kunna odeladt egna sin uppmärksamhet åt Utskotts-arbetet, utan måste jemväl bestämma sitt omdöme om öfriga riksdagsärenden, blir deraf en nödvändig följd, att den tankekraft, som bäst kunnat användas för genomträngande af en enda art af ärenden, splittras åt särskilda håll, hvarigenom pröfningens omsorg och noggrannhet icke kan annat än förlora. De svårigheter och olägenheter, som, på sätt ofvan antydt blifvit, nu förefinnas, lära således icke kunna undanrödjas genom att åt Kommittéer öfverlemna vissa frågors utredande.

Jemväl har emot den föreslagna ändringen blifvit anmärkt, att, om Utskott sålunda qvarstannade å riksdagsorten, sedan öfrige ledamöter af Riks-Stånden lemnat densamma, skulle dels Utskotts-ledamöterna sakna de råd och anvisningar, som de nu kunna hemta af sina Stånds-kamrater utom Utskottet, dels ock att, då riksdagen åter fortsattes, vore de återvändande riksdagsmännen i fullkomlig okunnighet om den riktning, de qvarvarande Utskottens arbete tagit, samt blefve sålunda nödsakade att använda en längre tid för att dermed göra sig förtrogne. Häremot torde kunna erinras, att äfven nu, då riksdag oafbrutet fortgår, riksdagsmännen i allmänhet om arbetena i de Utskott, af hvilka de icke sjelfva äro ledamöter, sakna närmare kännedom intilldess Utskotts-betänkanden blifva färdiga åt dem utdelade, samt att de således dels sällan äro i tillfälle lemna Utskotts-ledamöterna något väsendtligt biträde vid arbetets förberedning, dels äfven under nuvarande förhållanden icke kunna undvara behörigt rådrum till bestämmande af sitt omdöme om de utlåtanden, Utskotten afgifva.

Likaledes har den förmodan blifvit framkastad, att, i händelse riksdag uppskjötes, blefve riksdagsmännen, som då under en längre tid fått vistas i sin hemort, derefter icke vidare så angelägna att påskynda riksdagens afslutande, utan komme möjligen att, genom vidlyftiga debatter, densamma onödigtvis uttänja. En sådan farhåga tror Utskottet desto mindre vara befogad, som sjelfva riksdagsmannakallet hos dess innehafvare förutsätter såsom ett oundgängligt vilkor, att, med åsidosättande af alla biafsigter, endast söka befrämja det allmännas bästa; och om, efter ett dylikt uppskof i riksdagen, hos Stånds-ledamöterne uppkomme ett lifligare intresse för riksdagsärendena, innebure det, i Utskottets tanke, icke någon olägenhet, utan tvärtom, samt undvekes derigenom det klander, man någon gång hört framställas, eller att Riks-Ståndens ledamöter mot slutet af en långvarig riksdag icke skola visa samma nit och lifliga intresse, som vid riksdagens början.

Slutligen har man emot förslaget anmärkt, dels att genom uppskof i riksdag skulle kommittenterne komma att drabbas af dubbel kostnad för ombudens resor till

och

och ifrån riksdagsorten; dels ock att en olikhet mellan de särskilda valkorporationerna skulle uppstå derigenom, att de valkorporationer, hvilkas ombud vore ledamöter uti de å riksdagsorten qvarvarande Utskotten, befriades från en utgift, som drabbade de öfriga. Då nu för säkert antagas kan, att uppskof i riksdag icke, utom i särdeles ovanliga fall, ifrågakomme vid andra tillfällen, än då det skulle fortfara en tid af några månader, gjordes derigenom uti utgifterna för ombudens underhåll vid riksdagen en så betydlig besparing, att den ingalunda kunde uppvägas af den fördubblade resekostnaden, hvilken dessutom redan nu oftast utgår, ehuru den drabbar, icke kommittenterna, utan ombudet enskildt. Under en mera långvarig riksdag torde det nemligen vara endast ett fåtal af riksdagsmännen, som icke åtminstone en gång besöka sin hemort. En besparing i riksdagskostnaderna, antingen de utgå af korporationer, eller de enskilde, kunde således med säkerhet påräknas blifva en följd af beslutadt uppskof i riksdag. Att denna besparing blefve olika för särskilda valkorporationer, är en omständighet, hvarå afseende icke skäligen torde kunna fästas. Någon fullkomlig likhet i fråga om riksdagskostnaden, kan äfven under nuvarande förhållanden icke åstadkommas, enär det ena valdistriktet är mera, än det andra, från riksdagsorten aflägset.

I betraktande af hvad sålunda anfördt blifvit, och då, med iakttagande af ofvanantydda bestämmelser, det icke skäligen låter tänka sig, att rättigheten till riksdags uppskjutande skulle kunna onödigtvis begagnas; men deremot saknaden af en dylik rättighet otvifvelaktigt kan föranleda stora olägenheter och kostnader; anser Utskottet sig böra afgifva förslag till införande af föreskrifter härom i 109 § Regerings-Formen och 80 § Riksdags-Ordningen. Vidare har Utskottet, när fråga om ändring i förstnämnda § nu är vorden väckt, trott sig icke lämpligen kunna förbise ett uti detta lagrum förekommande mindre egentligt uttryck. Sedan i 109 § Regerings-Formen föreskrift blifvit meddelad om riksdags längd och denna blifvit bestämd till högst fyra månader, förekommer nemligen ett stadgande af följande lydelse: "Der så oförmodadt hända skulle, att vid den sålunda förlängda tidens ut-"gång, Rikets Ständer icke hade staten reglerat eller någon ny bevillning till be-"stämdt belopp sig åtagit etc." Då nu likväl erfarenheten visat, att det fall, hvilket sålunda i Grundlagen förutsättes, såsom högst sällsynt och oförmodadt, hittills inträffat vid alla riksdagar, samt anledning icke förefinnes att någon ändring i detta förhållande kommer att inträda, kan nämnda uttryck icke gerna qvarstå, utan att uppväcka ett misstroende till lagstiftarens vishet, hvilket helst torde böra undvikas. Häraf har Utskottet funnit sig uppmanadt, att jemväl föreslå, att ordet, "oförmodadt", måtte uteslutas; och får Utskottet således till Rikets Ständers grundlagsenliga behandling hemställa följande förslag till ändring och tillägg i

Regerings-Formen.

§ 109.

(nuvarande lydelse:)	(den föreslagna lydelsen:
Ej må Riksdag längre räcka än trenne månader från den dag, då Konungen låtit om Stats-verkets tillstånd och behof Riksens Ständer eller deras Stats-Ut-	1:o. Ej må Riksdag längre räcka än trenne månader från den dag, då Konungen låtit om Stats-verkets tillstånd och behof Riksens Ständer eller deras Stats-

skott underrätta. Skulle likväl vid nämnda tids förlopp, Riksens Ständer ännu icke hafva riksdags-ärenden afgjort, anmäle de det hos Konungen och äske, att Riksdagen måtte fortfara någon viss tid af högst en månad derefter, hvilket Konungen ej ege makt att vägra eller förhindra. Der så *oförmodadt* hända skulle, att, vid den sålunda förlängda tidens utgång, Riksens Ständer icke hade Staten reglerat eller någon ny bevillning till bestämdt belopp sig åtagit, då skall Konungen kunna Riksens Ständer åtskilja, och fortfare den förra bevillningen intill nästa riksdag. Är åter bevillningens hela belopp bestämdt, men Riksens Ständer icke om fördelningen deraf ense, då skola, efter den fastställda bevillnings-summans förhållande till den, som vid föregående Riksdag blifvit fördelad, de i den sista Bevillnings-förordningen stadgade artiklar jemnlikt ökas eller minskas; och uppdrage Riksens Ständer deras Fullmägtige i Banken och Riksgälds-kontoret, att en ny Bevillnings-förordning på sådan grund uppgöra och utfärda.

Utskott underrätta. Skulle likväl vid nämnda tids förlopp, Riksens Ständer ännu icke hafva riksdags-ärenden afgjort, anmäle de det hos Konungen och äske, att Riksdagen måtte fortfara någon viss tid af högst en månad derefter, hvilket Konungen ej ege makt att vägra eller förhindra. Der så hända skulle, att, vid den sålunda förlängda tidens utgång, Riksens Ständer icke hade Staten reglerat eller någon ny bevillning till bestämdt belopp sig åtagit, då skall Konungen kunna Riksens Ständer åtskilja, och fortfare den förra bevillningen intill nästa Riksdag. —

— — — — — — — — — —

— — — — — — — — — —

att en ny Bevillnings-förordning på sådan grund uppgöra ock utfärda.

2:o. *Har Konungen låtit Riksdag fortfara utöfver den tid af tillsammans fyra månader, som sålunda är Riksens Ständer för ärendenas afgörande förbehållen, må Konungen kunna. om Riksens Ständer det begära eller dertill samtycka, för bestämd tid af högst sex månader uppskjuta Riksdagens fortsättning; efter hvilken tids förlopp Riksens Ständer sjelfmant skola åter å riksdagsorten tillstädesvara. På Riksens Ständer ankomme att, med Konungens samtycke, förordna, om Utskott, ett eller högst tvänne, skola under uppskofstiden vissa, jemväl särskildt bestämda, riksdags-ärenden bereda och utarbeta. Konungen bibehålle sin här ofvan stadgade magt, att, sedan riksdagen åter blifvit fortsatt, Riksens Ständer åtskilja, då Han det för godt finner. För antagande af ett enligt detta moment väckt förslag fordras samtliga Riks-Ståndens bifall.*

3:o. *Konungen må, när Han det nödigt pröfvar, kalla Riksens Ständer, att, tidigare än utsatt varit, den uppskjutna riks-*

dagen fortsätta. Inträffar medan Riksdag är uppskjuten, något af de fall, då, enligt bestämd föreskrift i denna Regeringsform, Urtima Riksdag borde hållas, och infaller ej den utsatta dagen för Riksdagens fortsättning före utgången af den tid, som för Urtima Riksdagens öppnande skulle iakttagas, varde Riksens Ständer kallade att viss dag inom nämnde tid åter sammankomma. I händelse af sådan underlåtenhet, som i 95 § omförmäld är, sammankomme Riksens Ständer sjelfmant till fortsättning af riksdagen å den i samma § bestämda dag. Tidigare, än efter tjugondeförsta dagen från kallelsens kungörande i hufvudstadens kyrkor, må icke i något fall dag för Riksens Ständers återkomst utsättas.

Riksdags-Ordningen.

§ 80.

Riksdag må ej räcka längre, än tre månader från den dag, då Konungen låtit om Stats-verkets tillstånd och behof Riksens Ständer eller deras Stats-Utskott underrätta. Skulle likväl, vid nämnda tids förlopp, ärendena ej vara afgjorda, anmäle Riksens Ständer det hos Konungen, och äske, att Riksdagen måtte fortfara någon viss tid af högst en månad derefter; börande minst trenne Riks-Stånd hafva sig om denna önskan förenat. Händer sig, att vid den sålunda förlängda tidens utgång, målen ändå icke blifvit afslutade, gånge som i Regerings-Formens 109 § stadgadt är. Riksdag må äfven slutas innan tre månader tilländagått, enär samtliga Stånden sådant begära.

1:o. Riksdag må ej räcka längre, än tre månader från den dag, då Konungen låtit om Statsverkets tillstånd och behof Riksens Ständer eller deras Stats-Utskott underrätta. Skulle likväl, vid nämnda tids förlopp, ärendena ej vara afgjorda, anmäle Riksens Ständer det hos Konungen, och äske, att riksdagen måtte fortfara någon viss tid af högst en månad derefter; börande minst trenne Riks-Stånd hafva sig om denna önskan förenat. Händer sig, att vid den sålunda förlängda tidens utgång, målen ändå icke blifvit afslutade, gånge som i Regerings-Formen 109 § stadgadt är, *angående Riksens Ständers åtskiljande och huru med bevillningen skall förhållas.* Riksdag må äfven slutas innan tre månader tilländagått, enär samtliga Stånden sådant begära.

2:o. *Har Konungen låtit Riksdag fortfara utöfver den tid af tillsammans fyra månader, som sålunda är Riksens Ständer för ärendenas afgörande förbehållen, må Konungen kunna, om samtlige Riks-Stånden det begära eller dertill samtycka, för bestämd tid af högst sex månader uppskjuta*

Riksdagens fortsättning; och gälle härvid till efterrättelse föreskrifterna i 109 § Regerings-Formen. Ledamöter i de Utskott, hvilkas verksamhet fortfar medan Riksdag är uppskjuten, ega att under tiden njuta underhåll af statsmedlen.

Stockholm den 8 Maj 1860.

STOCKHOLM, tryck hos A. L. NORMAN, 1860.

N:o 24.

Ank. till Exp.-Utsk. den 23 Maj 1860, kl. 7 e. m.

Memorial till Rikets Ständer, dels med utlåtande om Kongl. Maj:ts nådiga Proposition, angående ändring i Regerings-Formens och Riksdags-Ordningens föreskrifter om Riks-styrelsens förande i vissa fall, och dels med ett särskildt upprättadt förslag till Grundlags-ändringar i berörde hänseende.

Uti nådig Proposition den 17 nästlidne April, som genom Riks-Ståndens remisser blifvit till Konstitutions-Utskottet öfverlemnad, har Kongl. Maj:t behagat erinra derom, att Rikets Ständer vid sistlidne Riksdag, i underdånig skrifvelse den 22 Juli 1857 anmält, att af dem blifvit, såsom hvilande till grundlagsenlig behandling vid nu pågående riksdag, antaget ett grundlagsändrings-förslag, rörande Riks-styrelsens förande i vissa fall, hvilket förslag, i likhet med Kongl. Maj:ts nådiga Proposition till Rikets Ständer den 11 Augusti 1854, innefattade, bland annat, bestämmelse derom att, då Konungen vore af sjukdom eller resa utrikes förhindrad att sjelf vårda regerings-ärendena, den till thronföljden närmast berättigade Prins, om han uppnått 18 år, skulle, i stället för Stats-Rådet, föra Riks-styrelsen. Då Rikets Ständer sålunda erkänt vigten och angelägenheten af en ändring i Grundlagarnes stadganden om Regeringens förvaltning vid förenämnde tillfällen, men det till innevarande riksdag hvilande förslaget härom fallit för betänkligheter, som syntes hafva afsett, mindre frågan om Riks-styrelsens uppdragande åt Thronföljaren, än andra deraf oberoende, men i förslaget intagna bestämmelser, hade Kongl. Maj:t funnit sig af omtankan om de förenade rikenas väl

uppmanad att ånyo framställa Proposition i ämnet, dervid likväl, för att i möjligaste mån undanrödja förut yppade betänkligheter, några andra ändringar i Grundlagarna, än som af stadgandet om regeringsmaktens uppdragande åt den till thronföljden närmast berättigade Prins föranledas, ej blifvit ifrågasatta. I sammanhang härmed hade Kongl. Maj:t beslutat, att till Norges nu församlade Storthing låta framlägga Proposition om införande i Norges Grundlag af ett lika beskaffadt stadgande och, under förutsättning af Storthingets bifall till det förslag i ämnet, som för detsamma komme att framställas, ville Kongl. Maj:t föreslå Rikets Ständer, det nedannämnda §§ i Regerings-Formen och Riksdags-Ordningen måtte erhålla följande förändrade lydelse, nemligen:

Regerings-Formen.

§ 39.

Vill Konungen utom Sverige och Norge resa, meddele Han Stats-Rådet in pleno denna sin föresats och inhemte dess tankar deröfver, på sätt 9 § omtalar. Besluter Konungen derefter sådan resa och den verkställer, befatte sig ej med rikets styrelse eller utöfve den konungsliga magten, så länge han utom sina riken vistas, utan *föres Riks-styrelsen* under *hans* frånvaro *af den till thronföljden närmast berättigade Prins, om han uppnått den ålder, som i 41 § sägs. Han styre såsom Regent med all Konungslig makt och myndighet, enligt* denna Regerings-Form; dock må *han* ej Adeligt stånd och värdighet förläna, eller till Grefligt och Friherrligt stånd upphöja eller riddare-värdighet utdela; äfvensom alla lediga *förtroende-sysslor* endast tills vidare kunna förvaltas af dem, som *Regenten* dertill förordnar.

Finnes ej till thronföljden berättigad Prins, eller har den dertill närmast berättigade ej uppnått den uti 41 § för myndighet stadgade ålder, eller är Han af sjukdom eller af vistande utom Sverige och Norge hindrad att Riks-styrelsen öfvertaga, före Stats-Rådet styrelsen med samma makt som Regent.

Huru förhållas skall, derest Konungen längre tid än tolf månader ur riket blifver, derom varder i 91 § stadgadt.

§ 40.

Blifver Konungen så sjuk, att Han icke regerings-ärendena vårdar, *förhålles med Riks-styrelsen, såsom* i föregående § bestämmes.

§ 41.

Konung vare myndig vid fyllda aderton år. *Lag samma vare för den till thronföljden närmast berättigade Prins.* Dör Konung innan Thronföljaren denna

ålder uppnått; föres styrelsen af Stats-Rådet, *enligt 39* §, i Konungens namn, intill dess Riksens Ständer sammankomma, och den Förmyndare-styrelse Riksens Ständer förordna, Regeringen tillträdt, ställande sig Stats-Rådet denna Regerings-Form till ovilkorlig efterlefnad.

§ 42.

Skulle den olycka tima, att hela Konunga-huset, inom hvilket arfsrätten till riket räknas, på manliga sidan utginge, då förvalte äfven Stats-Rådet Regeringen på sätt *i 39* § *sägs*, intill dess Riksens Ständer hinna sammankomma, ett nytt Konungahus utkora och den valde Konungen regeringen tillträdt.

Uti alla de fall, *då enligt denna och föregående tre* §§ *Riks-styrelsen af Stats-Rådet föres*, skola *dess* samtlige ledamöter vara närvarande och rösta.

§ 43.

Går Konungen i fält eller till aflägsnare inrikes orter, eller till Konungariket Norge reser, förordne tre Ledamöter af Stats-Rådet, under den Ordförande, som Han, antingen ibland Prinsar af sitt hus eller ibland Stats-Rådets Ledamöter, särskildt nämner, att föra regeringen i de mål, Konungen föreskrifver. Med de mål Konungen då sjelf afgör, förhålles på det sätt, som 8 § stadgar.

Hvad nu om Konung sagdt är, gälle ock i afseende på Regenten, då Riks-styrelsen af honom utöfvas.

§ 51.

I de fall, då Konungen eller *Regenten eller* Stats-Rådet *sammankallar* Riksens Ständer, fastställes tiden till riksdagens begynnelse efter tretionde och inom femtionde dagen från den, då kallelsen blifvit uti hufvudstadens kyrkor kungjord.

§ 91.

I den händelse 39 § omtalar, att Konungen efter företagen resa utöfver tolf månader ur riket blifver, sammankalle *Regenten eller* Stats-Rådet, *då det Riks-styrelsen förvaltar*, genom öppet påbud Riksens Ständer till allmän Riksdag och låte kallelsen inom femton dagar efter berörda tids förlopp uti hufvudstadens kyrkor samt skyndsamligen i de öfrige delar af riket kungöra. Sedan Konungen derom underrättad blifvit, men Han ändock icke till riket återkommit, tage Riksens Ständer den författning om rikets styrelse, hvilken de nyttigast finna.

§ 95.

Om emot förmodan *Regenten eller* Stats-Rådet underläte att i de fall, föregående 91, 93 och 94 §§ omförmäla, Riksens Ständer genast sammankalla, då åligger det ovilkorligen Riddarhus-Direktionen, Domkapitlen i riket, Magistraten i hufvudstaden samt Landshöfdingarne i länen, att, genom offentliga kungörelser, underrättelse härom meddela, på det val af Riksdagsmän, der sådana val ega rum, genast må kunna anställas, och Riksens Ständer sammankomma, att deras och rikets rätt iakttaga och skydda. Sådan riksdag öppnes å femtionde dagen efter den, då *Regenten eller* Stats-Rådet sist bort kallelse dertill i hufvudstadens kyrkor låta kungöra.

Riksdags-Ordningen.

§ 4.

I händelse Konungen, efter företagen resa, utöfver tolf månader ur riket blifver, sammankalle *Regenten eller* Stats-Rådet, *då det Riks-styrelsen förvaltar*, genom öppet påbud, Riksens Ständer till allmän riksdag, och låte kallelsen, inom femton dagar efter berörde tids förlopp, uti hufvudstadens kyrkor, samt skyndsamligen i de öfriga delar af riket, kungöra.

§ 9.

I de fall, då Konungen eller *Regenten eller* Stats-Rådet sammankallar Riksens Ständer, fastställes tiden till riksdagens begynnelse efter tretionde och inom femtionde dagen från den, då kallelsen blifvit i hufvudstadens kyrkor kungjord.

§ 10.

Om, emot förmodan, i de fall föregående 4, 6 och 7 §§ utsätta, Riksens Ständer ej genast sammankallas, åligge det ovilkorligen Riddarhus-Direktionen, Domkapitlen i riket, Magistraten i hufvudstaden samt Landshöfdingarne i länen, att, genom offentliga kungöranden från predikstolarne, underrättelse härom låta meddela, på det Riksens Ständer må sammankomma, att deras samt rikets rätt iakttaga och skydda. Sådan riksdag öppnes å femtionde dagen efter den, då *Regenten eller* Stats-Rådet sist bort kallelse dertill i hufvudstadens kyrkor låta kungöra.

§ 23.

1:o. Samma dag, då riksdagens öppnande kungöres, utnämne Konungen Landtmarskalk för — — — — bevistat. Då i händelse af underlåten

kallelse af *Regenten eller* Stats-Rådet, de i 10 § nämnde vederbörande till riksdag kalla, ege Ridderskapet och Adeln att nämna Landtmarskalk, och Borgare- och Bonde-Stånden, hvart för sig, sina Talmän.

2:o. — — — — — — — — — — — — — —

3:o. — — — — — — — — — — — — — —

§ 26.

Konungen, eller, i de fall 4, 5, 6 och 7 §§ *omförmäla, Regenten eller* Stats-Rådet låte genom en Härold — — — — — — — — —

§ 41.

Stats-Rådets och Högsta Domstolens samtlige Ledamöter, äfvensom Justitie-Kansleren och Justitie-Ombudsmannen kunna ej säte och stämma i sitt Stånds plena förnekas, enär de, enligt hvad hvarje Stånds särskilda ordningar stadga, dertill berättigade äro; dock för Stats-Rådets Ledamöter de särskilda fall undantagna, då *Stats-Rådet*, enligt Regerings-Formen, uppdraget är, att *Riks-styrelsen* föra. I Utskott eller val — — — — — — — — — — —

Jemlikt föreskriften i 81 § Regerings-Formen åligger det Konstitutions-Utskottet att öfver berörda nådiga Proposition afgifva utlåtande; och då Utskottet nu går att detta sitt åliggande fullgöra, har Utskottet trott sig först böra framställa en jemförelse emellan nu gällande föreskrifter och dem, som äro upptagne uti förevarande nådiga Proposition. De förra igenfinnas dels i Regerings-Formen, dels ock i den, till bestämmande af de genom föreningen emellan Sverige och Norge uppkomna konstitutionela förhållanden, fastställda Riks-Akt. Regerings-Formen innehåller, att regeringen i fyra särskilda fall skall föras af Stats-Rådet, nemligen: då Konungen reser utom Sverige och Norge; då Han blifver så sjuk, att Han icke regerings-ärendena vårdar; då Han vid sitt tillträde till thronen icke uppnått myndig ålder, samt då den olyckan timar, att hela Konungahuset, inom hvilket arfsrätt till riket räknas, på manliga sidan utgår; att i förstnämnda tre fall regeringen föres i Konungens namn; samt att, bland andra inskränkningar i den magt, hvarmed Styrelsen, under Konungens sjukdom eller vistande utrikes, föres af Stats-Rådet, finnes äfven den, att lediga sysslor icke kunna slutligen tillsättas, utan skola endast tills vidare förvaltas af dem, som Stats-Rådet dertill förordnar. Hvad Regerings-Formen sålunda bestämmer om sättet för regeringens förande i ofvanupptagna fall, kan dock numera och efter föreningen med

Norge icke vidare i allo vinna tillämpning. Uti Riks-Aktens 7 § stadgas nemligen, att vid alla de tillfällen då, efter Sveriges och Norges Grundlagar, Riksstyrelsen föres af Stats-Rådet, skola begge rikenas Stats-Råd, till ett antal af tio ledamöter från hvartdera riket, sammanträda, för att under namn af Sveriges och Norges Interims-regering förestå rikenas styrelse, med iakttagande af desses ömsesida Grundlagar.

Fullt giltig anledning att önska en förändring synes ligga i det förhållandet, att för närvarande finnas uti våra Grundlagar bestämmelser, hvilka i verkligheten icke vinna tillämpning, utan måste vika för stadgandena i Riks-Akten, ehuru denna icke i Sverige eger egenskapen af Grundlag. Härtill komma dock ännu, såsom ytterligare skäl, dels det stora antalet ledamöter uti Interims-regeringen, hvilken, till följd deraf, svårligen kan, särdeles vid inträffande brydsamma förhållanden och politiska förvecklingar, med erforderlig kraft och enhet föra styrelsen, dels ock den omständigheten, att de norska ledamöterna icke äro för sina åtgärder vid behandlingen af svenska ärenden bundna till någon ansvarighet inför Rikets Ständer, — ett förhållande så mycket betänkligare, som å de tider, då norska Stats-ministern är ordförande i regeringen, norska Stats-Rådets ledamöter kunna i dylika ärenden fatta gällande beslut emot det svenska Stats-Rådets enhälliga mening.

Å berörda missförhållanden och olägenheter fästades mindre uppmärksamhet under första tiden efter Riks-Aktens tillkomst, enär behofvet af Interims-regeringens verksamhet blifvit undanskjutet genom särskilda undantags-stadganden. Under Konung Carl XIII:s regering hade nemligen Kronprinsen erhållit uppdrag och bemyndigande att föra regeringen vid alla de tillfällen, då Konungen vore derifrån hindrad, — ett bemyndigande, som sedermera utsträcktes jemväl till dåvarande Arfprinsen Josef Frans Oscar och gällde för honom, äfven sedan han efter Konung Carl XIII:s frånfälle blifvit Kronprins. Det blef således först under Konung Oscars regering, som Riks-Aktens bestämmelse om de förenade rikenas styrelse vann tillämpning. Interims-regeringens olämplighet föll då skarpare i ögonen; och hade sådant jemväl till följd, att förslag om ändring deri framställdes, dels af Kongl. Maj:t vid 1853 och 1854 årens riksdag, dels ock af Konstitutions-Utskottet vid nästförflutna riksdag. Intetdera af dessa begge förslag lyckades att tillvinna sig Rikets Ständers bifall, hvadan de ock förfallit. Orsaken härtill torde dock, på sätt Kongl. Maj:t jemväl uti sin förevarande Proposition antyder, icke vara att söka deruti att Rikets Ständer misskände behofvet af förändring uti det nuvarande sättet för mellantids-regeringens förande, utan, ibland annat, som är fullkomligt oberoende af det nu framställda nådiga förslaget, derföre att Regerings-Formen skulle göras beroende af Riks-Aktens föreskrifter, hvilka icke kunna, utan samtycke från norsk sida, ändras.

Då Kongl. Maj:t nu, uti den till Utskottets pröfning öfverlemnade nådiga

Propositionen, föreslagit, att i de fall, 39 och 40 §§ omnämna, eller då Konungen reser utom Sverige och Norge eller blifver så sjuk, att Han icke regeringsärendena vårdar, Riks-styrelsen skulle föras af den till thronföljden närmast berättigade Prins, om han uppnått myndig ålder; har Utskottet funnit en sådan förändring i hög grad önskvärd och ega stort företräde framför de nuvarande förhållandena. Derigenom upphörde väl icke nödvändigheten, att i vissa fall tillämpa Riks-Aktens bestämmelser om Interims-regeringen; men dessa komme att blifva mycket sällsyntare, samt inskränktes till de tillfällen, då Konungen icke uppnått myndig ålder, samt då någon myndig Thronföljare, som vore oförhindrad regeringen öfvertaga, icke funnes.

Man har anmärkt emot Thronföljarens lämplighet till Regent, att han möjligen skulle kunna vara benägen förändra det förut följda regerings-systemet, hvarigenom den stadga och continuitet, som hos all regering är att önska, skulle förloras. Enligt Utskottets åsigt åter är en sådan stadga och öfverensstämmelse uti regeringsärendenas behandling vida snarare att vänta af en styrelse, der en enda person bestämmer besluten, än då styrelsen består af flera personer, hvilka efter omröstning afgöra ärendena. Men icke blott i jemförelse med den nuvarande, af tjugu ledamöter bestående, Interims-regeringen, utan äfven i allmänhet betraktadt, torde det vara nyttigast och förmånligast, att åt Thronföljaren anförtro Rikets styrelse. Det är nemligen att förmoda det Thronföljaren städse har sin uppmärksamhet riktad på alla de förhållanden, som ligga inom verknings-kretsen för det höga kall, han är utsedd att framdeles öfvertaga; och till följd af denna hans ställning torde hos honom säkrare, än hos någon annan, kunna förutsättas vilja och förmåga att, under en tillfällig utöfning af Konungamagten, så vårda ärendena, att väsendtlig rubbning i regerings-systemet icke uppstår; och härtill kommer ytterligare den omständigheten, som icke saknar sin vigt och betydenhet, eller att Thronföljaren, genom att förestå Riks-styrelsen, sättes i tillfälle att vidga sin kännedom och erfarenhet om ämnen, hvilka i en framtid skola utgöra föremål för hans verksamhet. Utskottet anser således den föreslagna förändringen i berörda afseende vara ändamålsenlig; ett förhållande, som, i Utskottets tanka, inträffar äfven med de uti den nådiga Propositionen gjorda framställningarne, dels om bestämmelsen af Thronföljarens myndighets-ålder, i likhet med hvad för Konung eger rum, vid fyllda aderton år; dels ock om utvidgning i mellantids-regerings rätt att tillsätta lediga sysslor.

Enligt Regerings-Formens ursprungliga föreskrift, blef Konung myndig först vid tjuguett års ålder; men redan vid 1812 års riksdag fann Kongl. Maj:t nödigt att, medelst nådig Proposition till Rikets Ständer, i berörda stadgande föreslå den ändring, att Konung skulle vid fyllda aderton års ålder vara myndig; ett förslag, som vid 1815 års riksdag antogs till lag. Då fråga nu är, att stadga det Rikets styrelse i vissa fall uppdrages åt Thronföljaren, torde det

äfven vara lämpligt att för Thronföljarens myndighets-ålder kommer att gälla samma bestämmelse, som för Konung.

Likaledes finner Utskottet föreskriften i 39 och 40 §§ Regerings-Formen derom, att, vid tillfällen af Konungens sjukdom eller vistande utrikes, lediga sysslor endast tills vidare kunna förvaltas af dem Stats-Rådet dertill förordnar, icke stå i riktig öfverensstämmelse med den uti vår Statsförfattning för öfrigt antagna grundsats om embets- och tjenstemäns oafsättlighet, enär en mellantidsregering derigenom skulle kunna tillvälla sig rättighet, att utan ransakning och dom afsätta sådana embets- och tjenstemän, som den sjelf tillförordnat. Den i detta hänseende af Kongl. Maj:t föreslagna förändring, eller att sådan mellantidsregering skulle ega tillsätta alla sysslor, med undantag af förtroende-sysslor, torde således jemväl ega full befogenhet.

Sedan Utskottet sålunda funnit sig böra godkänna de väsendtligaste af de ändringsförslag, som genom den nådiga Propositionen blifvit till Rikets Ständers behandling öfverlemnade, har Utskottet fästat sin uppmärksamhet å en omständighet, som torde böra underkastas särskild granskning.

Uti Regerings-Formens 39 § stadgas uttryckligen att, i det der förutsatta fall af Konungens vistande utrikes, Regeringen skall föras i Konungens namn hvarjemte 40 § bjuder, att, när Konungen blifver så sjuk, att Han regeringsärendena icke vårdar, Riks-styrelsen skall förvaltas på sätt, som i nästföregående § bestämmes. Då nu jemväl i 41 § föreskrifves, att, när Konung är omyndig, Regeringen skall i Hans namn föras, synes deraf att Lagstiftaren antagit såsom en allmän grundsats, att, vid alla de tillfällen Konung finnes, Riket skulle i Hans namn styras. Men bestämmelsen härom har det Kongl. Förslaget icke vidhållit. Ur 39 § hafva orden: *»i Konungens namn»* blifvit uteslutne, och har den nu i 40 § befintliga hänvisning till nästföregående § blifvit behållen. Som nu likväl de, i dessa tvänne §§ omnämnda, fall äro de enda, då Riks-styrelsen skulle föras af Thronföljaren, saknas således i det Kongl. Förslaget uttryckligt stadgande derom, att han skulle göra det i Konungens namn. Sammanställes Förslagets ordalydelse i dessa begge §§ med dess föreskrift i 41 §, att, då i der förutsatta fall Stats-Rådet förer Regeringen, densamma skall i Konungens namn föras, skulle deraf möjligen kunna dragas den slutsats, att Regent blifvit tillerkänd rättighet att i eget namn föra Regeringen. Då Utskottet likväl anser det vara af vigt samt öfverensstämmande med idéen för det monarkiska styrelsesättet, att alltid, utom då thronen är ledig, Regeringen föres i Konungens namn, hvarom jemväl Grundlagen bör innehålla uttryckligt stadgande, på det icke en Regent, må af bristande föreskrift härom, kunna hemta anledning att tillvälla sig magten att föra Regeringen i eget namn; så finner Utskottet sig redan af den anmärkta omständigheten ega tillräckligt skäl att icke tillstyrka

bifall

bifall till det Kongl. Förslaget. Men härtill kommer ytterligare en omständighet. Vid redaktionen af 41 § Riksdags-Ordningen har i det Kongl. Förslaget icke blifvit införd den under denna Riksdag antagna föreskriften om rättighet för Stats-Rådets samtlige ledamöter att bevista Riks-Ståndens gemensamma öfverläggningar; och ehuru sådant synes hafva tillkommit utan afsigt att föreslå samma föreskrifts upphäfvande, — en åtgärd, hvartill icke heller skäl torde förefinnas; har Utskottet äfven i denna omständighet funnit ett hinder för Kongl. Förslagets antagande.

Med afseende af hvad sålunda anfördt blifvit, och ehuru Utskottet erkänner riktigheten af den åsigt, som ligger till grund för den nådiga Propositionen; så och då densamma måste i oförändradt skick bifallas eller afslås, finner Konstitutions-Utskottet sig böra vördsamt

afstyrka Kongl. Maj:ts ifrågavarande nådiga Proposition.

Enär Konstitutions-Utskottet, på sätt här ofvan blifvit yttradt, funnit det vara af synnerlig vigt, att vidtaga en grundlagsförändring i samma syftning, som det af Kongl. Maj:t framställda förslaget innehåller; men Utskottet af anförda skäl funnit sig förhindradt, att tillstyrka bifall till detsamma i oförändradt skick; har Utskottet ansett sig böra till Rikets Ständer hemställa ett nytt förslag i ämnet, hufvudsakligen lika lydande med det af Kongl. Maj:t öfverlemnade, och med endast följande förändringar, nemligen: att i 39 § R. F. blifvit bestämdt stadgadt, att regeringen skall föras i Konungens namn; att i sammanhang härmed i 42 § R. F. orden: »*på sätt i 39 § sägs*» blifvit utbytta mot orden: »*med den makt 39 § stadgar*»; samt att vid redaktionen af 41 § Riksdags-Ordningen iakttagits det tillägg, som genom Konungs och Ständers beslut vid denna Riksdag är vordet infördt; och får Utskottet således till Rikets Ständers grundlagsenliga behandling öfverlemna följande förslag till ändring uti

Regerings-Formen.

§ 39.

Vill Konungen utom Sverige och Norge resa, meddele Han Stats-Rådet in Pleno denna sin föresats och inhemte dess tankar deröfver, på sätt 9 § om-	Vill Konungen utom Sverige och Norge resa, meddele Han Stats-Rådet in Pleno denna sin föresats och inhemte dess tankar deröfver, på sätt 9 § om-

talar. Besluter Konungen derefter sådan resa och den verkställer, befatte Sig ej med Rikets styrelse eller utöfve den Konungsliga makten, så länge Han utom Sina Riken vistas, utan före Stats-Rådet, under *sådan* Konungens frånvaro, *regeringen* i Hans namn, *med all den rätt, som* denna Regerings-Form Konungen *tillägger;* dock må ej Stats-Rådet någonsin adeligt stånd och värdighet förläna, eller till grefligt och friherrligt stånd upphöja, eller riddarevärdighet utdela; äfvensom alla lediga *sysslor* endast tills vidare kunna förvaltas af dem, som *Stats-Rådet* dertill förordnar. Huru förhållas skall, derest Konungen längre tid än Tolf månader ur Riket blifver, derom varder i 91 § stadgadt.

talar. Besluter Konungen derefter sådan resa och den verkställer, befatte Sig ej med Rikets styrelse, eller utöfve den Konungsliga makten, så länge Han utom Sina Riken vistas, utan *föres Riksstyrelsen* under Konungens frånvaro, i Hans namn, *af den till thronföljden närmast berättigade Prins, om Han uppnått den ålder, som i 41 § sägs. Han styre såsom Regent med all Konungslig makt och myndighet, enligt* denna Regerings-Form; dock må *Han* ej adeligt stånd och värdighet förläna, eller till grefligt och friherrligt stånd upphöja, eller riddarevärdighet utdela; äfvensom alla lediga *förtroende-sysslor* endast tills vidare kunna förvaltas af dem, som *Regenten* dertill förordnar.

Finnes ej till thronföljden berättigad Prins, eller har den dertill närmast berättigade ej uppnått den i 41 § för myndighet stadgade ålder, eller är han af sjukdom eller af vistande utom Sverige och Norge hindrad att Riksstyrelsen öfvertaga, före Stats-Rådet styrelsen med samma makt som Regent.

Huru förhållas skall, derest Konungen längre tid än Tolf månader ur riket blifver, derom varder i 91 § stadgadt.

§ 40.

Blifver Konungen så sjuk, att Han icke regerings-ärendena vårdar, *förvalte Stats-Rådet styrelsen, på det sätt, som* i föregående § bestämmes.

Blifver Konungen så sjuk, att Han icke regerings-ärendena vårdar, *förhålles med Riksstyrelsen såsom* i föregående § bestämmes.

§ 41.

Konung vare myndig vid fyllda Aderton år. Dör Konung innan Thronföljа-

Konung vare myndig vid fyllda Aderton år. *Lag samma vare för den till*

ren denna ålder uppnått, föres styrelsen af Stats-Rådet med Konungslig makt och myndighet i Konungens namn, intill dess Riksens Ständer sammankomma, och den Förmyndare-styrelse, Riksens Ständer för ordna, Regeringen tillträdt, ställande sig Stats-Rådet denna Regerings-Form till ovilkorlig efterlefnad.

thronföljden närmast berättigade Prins. Dör Konung innan Thronföljaren denna ålder uppnått, föres styrelsen af Stats-Rådet, *enligt 39* §, i Konungens namn, intilldess Riksens Ständer sammankomma, och den Förmyndare-styrelse, Riksens Ständer förordna, Regeringen tillträdt, ställande sig Stats-Rådet denna Regerings-Form till ovilkorlig efterlefnad.

§ 42.

Skulle den olycka tima, att hela Konungahuset, inom hvilket arfsrätten till Riket räknas, på manliga sidan utginge, då förvalte äfven Stats-Rådet regeringen med *Konungslig makt och myndighet*, intill dess Riksens Ständer hinna sammankomma, ett nytt Konungahus utkora *och* den valde Konungen regeringen tillträdt.

Uti de fall, *hvarom föregående fyra §§ handla*, skola *Stats-Rådets* samtlige Ledamöter vara närvarande och rösta.

Skulle den olycka tima, att hela Konungahuset, inom hvilket arfsrätten till Riket räknas, på manliga sidan utginge, då förvalte äfven Stats-Rådet regeringen *med den makt, 39 § stadgar*, intill dess Riksens Ständer hinna sammankomma *och* ett nytt Konungahus utkora, *samt* den valde Konungen regeringen tillträdt.

Uti alla de fall, *då enligt denna och föregående tre §§ Riksstyrelsen föres af Stats-Rådet*, skola *dess* samtlige Ledamöter vara närvarande och rösta.

§ 43.

Går Konungen i fält, eller till aflägsnare inrikes orter eller till konungariket Norge reser, förordne Tre Ledamöter af Stats-Rådet, under den Ordförande, som Han, antingen bland Prinsar af Sitt Hus eller ibland Stats-Rådets Ledamöter, särskilt nämner, att föra Regeringen i de mål, Konungen föreskrifver. Med de mål, Konungen då sjelf afgör, förhålles på det sätt, som 8 § stadgar.

Går Konungen i fält, eller till aflägsnare inrikes orter eller till konungariket Norge reser, förordne Tre Ledamöter af Stats-Rådet, under den Ordförande, som Han, antingen bland Prinsar af Sitt Hus eller ibland Stats-Rådets Ledamöter, särskilt nämner, att föra Regeringen i de mål, Konungen föreskrifver. Med de mål Konungen då sjelf afgör, förhålles på det sätt, som 8 § stadgar.

Hvad nu om Konung sagdt är, gälle ock i afseende på Regent, då Riksstyrelsen af Honom utöfvas.

§ 51.

I de fall, då Konungen eller Stats-Rådet sammankall*a* Riksens Ständer, fastställes tiden till Riksdagens begynnelse efter tretionde och inom femtionde dagen från den, då kallelsen blifvit uti hufvudstadens kyrkor kungjord.

I de fall, då Konungen eller *Regenten eller* Stats-Rådet sammankall*ar* Riksens Ständer, fastställes tiden till Riksdagens begynnelse efter tretionde och inom femtionde dagen från den, då kallelsen blifvit uti hufvudstadens kyrkor kungjord.

§ 91.

I den händelse 39 § omtalar, att Konungen efter företagen resa utöfver Tolf månader ur riket blifver, sammankalle Stats-Rådet, genom öppet påbud, Riksens Ständer till allmän Riksdag, och låte kallelsen inom Femton dagar efter berörde tids förlopp uti hufvudstadens kyrkor samt skyndsamligen i de öfriga delar af Riket kungöra. Sedan Konungen derom underrättad blifvit, men Han ändock icke till Riket återkommit, tage Riksens Ständer den författning om Rikets styrelse, hvilken de nyttigast finna.

I den händelse 39 § omtalar, att Konungen efter företagen resa utöfver Tolf månader ur riket blifver, sammankalle *Regenten eller* Stats-Rådet, *då det Riksstyrelsen förvaltar*, genom öppet påbud, Riksens Ständer till allmän Riksdag, och låte kallelsen inom Femton dagar efter berörde tids förlopp uti hufvudstadens kyrkor samt skyndsamligen i de öfriga delar af Riket kungöra. Sedan Konungen derom underrättad blifvit, men Han ändock icke till Riket återkommit, tage Riksens Ständer den författning om Rikets styrelse, hvilken de nyttigast finna.

§ 95.

Om, emot förmodan, Stats-Rådet underläte att i de fall, föregående 91, 93 och 94 §§ omförmäla, Riksens Ständer genast sammankalla, då åligge det ovilkorligen Riddarhus-Direktionen, Dom-Kapitlen i riket, Magistraten i hufvudstaden samt Landshöfdingarne i länen, att, genom offentliga kungörelser, underrättelse härom meddela, på det val af Riksdagsmän, der sådana val ega rum,

Om, emot förmodan, *Regenten eller* Stats-Rådet underläte att i de fall, föregående 91, 93 och 94 §§ omförmäla, Riksens Ständer genast sammankalla, då åligge det ovilkorligen Riddarhus-Direktionen, Dom-Kapitlen i riket, Magistraten i hufvudstaden samt Landshöfdingarne i länen, att, genom offentliga kungörelser, underrättelse härom meddela, på det val af Riksdagsmän, der sådana val ega rum,

genast må kunna anställas, och Riksens Ständer sammankomma, att deras och Rikets rätt iakttaga och skydda. Sådan Riksdag öppnes å Femtionde dagen efter den, då Stats-Rådet sist bort kallelse dertill i hufvudstadens kyrkor låta kungöra.

genast må kunna anställas, och Riksens Ständer sammankomma, att deras och Rikets rätt iakttaga och skydda. Sådan Riksdag öppnes å Femtionde dagen efter den, då *Regenten eller* Stats-Rådet sist bort kallelse dertill i hufvudstadens kyrkor låta kungöra.

Riksdags-Ordningen.

§ 4.

I händelse Konungen, efter företagen resa, utöfver Tolf månader ur Riket blifver, sammankalle Stats-Rådet, genom öppet påbud, Riksens Ständer till allmän Riksdag, och låte kallelsen, inom Femton dagar efter berörde tids förlopp, uti hufvudstadens kyrkor, samt skyndsamligen i de öfriga delar af Riket, kungöra.

I händelse Konungen, efter företagen resa, utöfver Tolf månader ur Riket blifver, sammankalle *Regenten eller* Stats-Rådet, *då det Riksstyrelsen förvaltar,* genom öppet påbud, Riksens Ständer till allmän Riksdag, och låte kallelsen, inom Femton dagar efter berörde tids förlopp, uti hufvudstadens kyrkor, samt skyndsamligen i de öfriga delar af Riket, kungöra.

§ 9.

I de fall, då Konungen eller Stats-Rådet sammankallar Riksens Ständer, fastställes tiden till Riksdagens begynnelse efter Tretionde och inom Femtionde dagen från den, då kallelsen blifvit i hufvudstadens kyrkor kungjord.

I de fall, då Konungen eller *Regenten eller* Stats-Rådet sammankallar Riksens Ständer, fastställes tiden till Riksdagens begynnelse efter Tretionde och inom Femtionde dagen från den, då kallelsen blifvit i hufvudstadens kyrkor kungjord.

§ 10.

Om, emot förmodan, i de fall föregående 4, 6 och 7 §§ utsätta, Riksens Ständer ej genast sammankallas, åligge det ovilkorligen Riddarhus-Direktionen, Dom-Kapitlen i riket, Magistraten i huf-

Om, emot förmodan, i de fall föregående 4, 6 och 7 §§ utsätta, Riksens Ständer ej genast sammankallas, åligge det ovilkorligen Riddarhus-Direktionen, Dom-Kapitlen i riket, Magistraten i huf-

vudstaden, samt Landshöfdingarne i länen, att, genom offentliga kungöranden ifrån predikstolarne, underrättelse härom låta meddela, på det Riksens Ständer må sammankomma, att deras samt Rikets rätt iakttaga och skydda. Sådan Riksdag öppnes å Femtionde dagen efter den, då Stats-Rådet sist bort kallelse dertill i hufvudstadens kyrkor låta kungöra.

vudstaden, samt Landshöfdingarne i länen, att, genom offentliga kungöranden ifrån predikstolarne, underrättelse härom låta meddela, på det Riksens Ständer må sammankomma, att deras samt Rikets rätt iakttaga och skydda. Sådan Riksdag öppnes å Femtionde dagen efter den, då *Regenten eller* Stats-Rådet sist bort kallelse dertill i hufvudstadens kyrkor låta kungöra.

§ 23.

1:o. Samma dag, då Riksdagens öppnande kungöres, utnämne Konungen Landtmarskalk för — — — bevistat. Då, i händelse af underlåten kallelse af Stats-Rådet, de i 10 § nämnde vederbörande till Riksdag kalla, äge Ridderskapet och Adeln att nämna Landtmarskalk, och Borgare- och Bonde-Ståndenn, hvart för sig, sina Talmän.

2:o. — — — — — — —

3:o. — — — — — — —

1:o. Samma dag, då Riksdagens öppnande kungöres, utnämne Konungen Landtmarskalk för — — — bevistat. Då, i händelse af underlåten kallelse af *Regenten eller* Stats-Rådet, de i 10 § nämnde vederbörande till Riksdag kalla, äge Ridderskapet och Adeln att nämna Landtmarskalk, och Borgare- och Bonde-Ståndenn, hvart för sig, sina Talmän.

2:o. — — — — — — —

3:o. — — — — — — —

§ 26.

Konungen, eller i de fall 4, 5, 6 och 7 §§ *omröra*, Stats-Rådet, låte genom en Härold — — —

Konungen, eller i de fall 4, 5, 6 och 7 §§ *omförmäla*, *Regenten eller* Stats-Rådet låte genom en Härold — — —

§ 41.

Stats-Rådets och Högsta Domstolens samtlige Ledamöter, äfvensom Justitie-Kansleren och Justitie-Ombudsmannen kunna ej säte och stämma i sitt Stånds plena förnekas, enär de, enligt hvad hvarje Stånds särskilda ordningar stadga, dertill berättigade äro; dock för Stats-Rådets

Stats-Rådets och Högsta Domstolens samtlige Ledamöter, äfvensom Justitie-Kansleren och Justitie-Ombudsmannen kunna ej säte och stämma i sitt Stånds plena förnekas, enär de, enligt hvad hvarje Stånds särskilda ordningar stadga, dertill berättigade äro; dock för Stats-Rådets

Ledamöter de särskilda fall undantagna, då *dem*, enligt Regerings-Formen, uppdraget är, att *med Konungslig makt och rätt styra*. Utom i dessa särskilda fall vare ock Stats-Rådets samtlige Ledamöter berättigade att deltaga i sådan gemensam öfverläggning emellan Riks-Stånden, hvarom i 46 § förmäles. I Utskott eller val till Utskotts Ledamöter — — — — öfvervara.

Ledamöter de särskilda fall undantagna, då *Stats-Rådet*, enligt Regerings-Formen, uppdraget är, att *Riksstyrelsen* föra. Utom i dessa särskilda fall vare ock Stats-Rådets samtlige Ledamöter berättigade att deltaga i sådan gemensam öfverläggning emellan Riks-Stånden, hvarom i 46 § förmäles. I Utskott eller val till Utskotts Ledamöter — — — — öfvervara.

Stockholm den 21 Maj 1860.

Riksdags-fullmäktigen *Johan Persson* från Upsala län har anmält att han icke varit i Utskottet tillstädes då beslutet fattades.

STOCKHOLM, TYPOGRAFISKA FÖRENINGENS BOKTRYCKERI. 1860.

N:o 25.

Ank. till Exp.-Utsk. den 26 Maj 1860, kl. 6 e. m.

Memorial till Rikets Ständer, i anledning af Riks-Ståndens beslut, rörande det i Konstitutions-Utskottets Memorial № 13 afgifna förslag till ändring i 11 och 12 §§ Regerings-Formen.

Enligt hvad de från samtlige Riks-Stånden till Konstitutions-Utskottet ankomna protokolls-utdrag för den 28 nästlidne April utvisa, hafva de uti Memorialet № 13 framställda förslag till ändringar i 11 och 12 §§ Regerings-Formen, angående Stats-Rådets hörande öfver förbund med främmande makter, blifvit af Preste-Ståndet förkastade; hvaremot de öfriga Riks-Stånden antagit samma förslag att hvila till grundlagsenlig behandling vid nästa riksdag.

Då dessa skiljaktiga meningar icke kunna sammanjemkas, får Utskottet hos Rikets Ständer sådant till grundlagsenlig behandling vördsamt anmäla samt inbjuda Preste-Ståndet, att sig i denna sak efter de öfriga Stånden foga.

Stockholm den 25 Maj 1860.

N:o 26.

Ank. till Exp.-Utsk. den 26 Maj 1860, kl. 6 e. m.

Memorial till Rikets Ständer, i anledning af Riks-Ståndens beslut, rörande det i Konstitutions-Utskottets Memorial № 14 framställda förslag till ändring i 21 § Riksdags-Ordningen.

Konstitutions-Utskottet, som, genom ankomna protokolls-utdrag för den 28 nästlidne April och den 18 innevarande månad, erhållit del af Riks-Ståndens beslut, angående Utskottets i Memorialet № 14 framställda förslag till ändring i 21 § Riksdags-ordningen, har dervid inhemtat, att Ridderskapet och Adeln samt Preste- och Bonde-Stånden antagit samma förslag att hvila till grundlagsenlig behandling vid nästa riksdag; hvaremot Borgare-Ståndet hänskjutit förslaget till Konstitutions-Utskottet, med förklarande, att Ståndet godkände förslaget, så vidt det afser att inrymma åt Preste- och Bonde-Stånden, i fråga om Riksdagsmans behörighet, samma pröfningsrätt, som är Borgare-Ståndet medgifven, men att Ståndet deremot afsloge sednare delen af förslaget, såsom onödig och onyttig.

Enär samtlige Riks-Stånden antagit första delen af ifrågavarande ändringsförslag, och då denna är fullkomligt oberoende af förslagets sednare del, kommer att hvila till grundlagsenlig behandling vid nästa riksdag följande förslag till ändring i

Riksdags-Ordningen.

§ 21.

Riksdags-män af alla stånd skola dagen efter den, hvartill Riksdagen pålyst blifvit, sina fullmakter uppvisa; Ridderskapets och Adelns Ledamöter legitimera sig på det sätt. Riddarhus-Ordningen föreskrifver. Preste-, Borgare- och Bonde-Ståndens Ledamöter angifve sig och styrke sin behörighet inför Justitie-Statsministern, eller

den Konungen i hans ställe förordnat, hvilken tillkalle, till upplysningars afgifvande Fullmäktige i Banken och Riksgälds-Contoret för det Stånd, hvars fullmakter skola granskas. Sådan granskning, hvars föremål är att undersöka, huruvida fullmakterna blifvit utfärdade i den form, som nästföljande § föreskrifver, skall sist inom fyra dagar derefter vara fulländad; hvarje Stånd dess pröfningsrätt förbehållen, så väl i afseende på sådane Medlemmar, hvilkas fullmakter ej blifvit godkända, som dem, emot hvilka, till följe af **13**, **14**, **15** och 18§§, någon anmärkning *förekommer;* — — — — — — — — — — — — — — derom förebära.

Hvad beträffar förslagets sednare del, så anser Utskottet Riks-Ståndens skiljaktiga meningar derom icke kunna sammanjemkas, hvilket förhållande Utskottet får hos Rikets Ständer, för grundlagsenlig behandling, vördsamt anmäla, med inbjudning till Borgare-Ståndet att i denna fråga foga sig efter de öfriga Riks-Stånden.

Stockholm den 25 Maj 1860.

N:o 27.

Ank. till Exp.-Utsk. den 26 Maj 1860, kl. 6 e. m.

Memorial till Rikets Ständer, i anledning af Riks-Ståndens beslut, rörande den i Konstitutions-Utskottets Memorial № 15 föreslagna ändring i 28 § Regerings-Formen.

Genom Konstitutions-Utskottet meddelade utdrag af Riks-Ståndens protokoll för den 28 nästlidne April och den 18 innevarande månad, har Utskottet inhemtat, att det i Memorialet № 15 framställda förslaget om den ändring i 28 § Regeringsformen, att till vissa beställningar må kunna utnämnas bekännare af annan troslära, än den rena evangeliska, blifvit af Ridderskapet och Adeln samt Borgare och Bonde-Stånden antaget att hvila till grundlagsenlig behandling vid nästa riksdag, men deremot af Preste-Ståndet förkastadt; och som dessa skiljaktiga meningar icke kunna

sammanjemkas, får Utskottet sådant hos Rikets Ständer, för grundlagsenlig behandling, vördsamt anmäla, med hemställan derjemte till Preste-Ståndet, huruvida icke det skulle vilja efter de öfriga tre Riks-Stånden sig foga.

Stockholm den 25 Maj 1860.

N:o 28.

Ank. till Exp.-Utsk. den 26 Maj 1860, kl. 6 e. m.

Memorial till Rikets Ständer, i anledning af Riks-Ståndens beslut om det i Konstitutions-Utskottets Memorial № 16 framställda förslag till ändring i 18 § Riksdags-Ordningen.

Till Konstitutions-Utskottet hafva ankommit utdrag af Riks-Ståndens protokoll för den 28 nästlidne April och den 18 innevarande månad, utaf hvilka protokollsutdrag Utskottet inhemtat, att det uti Memorialet № 16 afgifna förslag till den ändring i 18 § Riksdags-ordningen, att Mosaiske trosbekännare må erhålla rättighet att deltaga i riksdagsmannaval, blifvit af Ridderskapet och Adeln samt Borgare- och Bonde-Stånden antaget att hvila till grundlagsenlig behandling vid nästa riksdag; men af Preste-Ståndet förkastadt.

Utskottet, som anser dessa skiljaktiga meningar oförenliga, får sådant till Rikets Ständers grundlagsenliga behandling vördsamt anmäla; hemställande Utskottet derjemte till Preste-Ståndet, huruvida icke det skulle vilja sig efter de öfriga Riks-Stånden foga.

Stockholm den 25 Maj 1860.

N:o 29.

Ank. till Exp.-Utsk. den 26 Maj 1860, kl. 6 e. m.

Memorial till Rikets Ständer, i anledning af Riks-Ståndens beslut, rörande den af Konstitutions-Utskottet i Memorialet № 17 föreslagna ändring i 5 § 3 momentet Tryckfrihets-Förordningen.

Sedan, enligt Konstitutions-Utskottet tillhandakomna protokolls-utdrag för den 28 nästlidne April och den 18 innevarande månad, Ridderskapet och Adeln samt Preste-Ståndet förkastat den af Utskottet uti Memorialet № 17 föreslagna ändring i 5 § 3 momentet Tryckfrihets-Förordningen, att hinder icke må vara för Mosaiske trosbekännare att kunna till Jurymän utses; men Borgare och Bonde-Stånden antagit samma förslag att hvila till grundlagsenlig behandling vid nästa riksdag; så får Utskottet den mellan dessa Riks-Ståndens olika beslut befintliga oförenliga skiljaktighet till Rikets Ständers grundlagsenliga behandling vördsamt anmäla, med hemställan derjemte till Ridderskapet och Adeln samt Preste-Ståndet, huruvida icke de skulle finna för godt att sig efter de öfriga Stånden foga.

Stockholm den 25 Maj 1860.

N:o 30.

Ank. till Exp.-Utsk. den 26 Maj 1860, kl. 6 e. m.

Memorial till Rikets Ständer, i anledning af Riks-Ståndets beslut, angående det i Konstitutions-Utskottets Memorial № 19 framställda förslag till ändring i 53 § Riksdags-Ordningen.

Vid föredragning af Konstitutions-Utskottets Memorial № 19, innheållande förslag till den ändring i 53 § Riksdags-ordningen, att beslut icke må i något Stånd fattas, derest icke minst tretio ledamöter tillstädes äro, hafva, enligt hvad Konstitutions-Utskottet tillhandkomna utdrag af Riks-Ståndens protokoll för den 28 nästlidne April och den 18 innevarande månad utvisa, Ridderskapet och Adeln samt Preste-Ståndet förkastat berörda förslag, hvilket deremot blifvit af Bonde-Ståndet antaget att hvila till grundlagsenlig behandling vid nästa riksdag; och har Borgare-Ståndet beslutit, att till Konstitutions-Utskottet, såsom Ståndets gemensamma tanke, hänvisa det förklarande, *att ej må af något Stånd beslut fattas, derest icke minst en tredjedel af ett Riks-Stånds vid Riksdagen närvarande ledamöter tillstädes äro.*

Då emellan de af Riks-Stånden sålunda fattade beslut förefinnes sådan skiljaktighet, att de icke kunna sammanjemnkas, har Utskottet skolat detta förhållande till Rikets Ständers grundlagsenliga behandling vördsamt anmäla.

Stockholm den 25 Maj 1860.

N:o 31.

Ank. till Exp.-Utsk. den 26 Maj 1860, kl. 6 e. m.

Memorial till Rikets Ständer, med förslag till ändring i 30 § Riksdags-Ordningen.

Vid 1853 och 1854 årens riksdag antogs af Konung och Ständer till lag ett från nästföregående riksdag hvilande förslag till den ändring i 71 § Regerings-formen, att åtskilliga bevillningsfrågor, som, enligt nämnda §:s fordna lydelse, borde hänskjutas till slutligt afgörande i förstärkt Stats-Utskott, skulle i stället afgöras i förstärkt Bevillnings-Utskott; men, vid upprättandet af berörda förslag, hade man underlåtit att jemväl göra ändring i 30 § Riksdags-ordningen, och fick i denna §, som innehåller föreskrifter om Stats-Utskottets åligganden, qvarstå en af följande lydelse: »*Yppar sig sådan skiljaktighet om grunderna, sätten af deras tillämpning och för-*»*delningen till Bevillningens utgörande, hvarom 71 § af Regerings-Formen förmäler,* »*förfare Utskottet, förstärkt till det antal af Ledamöter, som Regerings-Formens 69* »*§ föreskrifver, dermed på det sätt nyssnämnde tvänne §§ utstaka.*»

Då härigenom uppkommit stridighet emellan Grundlagarnes särskilda stadganden, har Utskottet ansett sig böra, för vinnande af rättelse härutinnan, till Rikets Ständer öfverlemna följande förslag till ändring uti

Riksdags-Ordningen.

§ *30, mom. 3.*

3:o I händelse hos Riksens Ständers Plena gemensamt, eller uti något af Riks-Stånden, betänkligheter uppstå emot antagandet af hvad Utskottet tillstyrkt uti	3:o I händelse hos Riksens Ständers Plena gemensamt, eller uti något af Riks-Stånden, betänkligheter uppstå emot antagandet af hvad Utskottet tillstyrkt uti

det, som rörer antingen Statens reglerande, eller Bevillningens derefter lämpade hela belopp, eller hvad till Riksgälds Contorets utgifter och inkomster hörer, eller grunderna för Riksgälds-Contorets styrelse och förvaltning, tillkomme Utskottet den befattning, ledande att bringa sådana ämnen till slutligt afgörande, hvilken 69 § af Regerings-Formen, jemte sättet dertill föreskrifver. *Yppar sig sådan skiljaktighet om grunderna, sätten af deras tillämpning och fördelningen till bevillningens utgörande, hvarom 71 § af Regerings-Formen förmäler, förfare Utskottet, förstärkt till det antal af Ledamöter, som Regerings-Formens 69 § föreskrifver, dermed på det sätt nyssnämnde tvänne §§ utstaka.* Stats-Utskottet åligge, att dess Berättelse om Riksgälds-Contorets förvaltning så tidigt inlemna, att val till Fullmäktige derstädes må enligt 67 § kunna förrättas.

Stockholm den 25 Maj 1860.

---

det, som rörer antingen Statens reglerande, eller Bevillningens derefter lämpade hela belopp, eller hvad till Riksgäld-Contorets utgifter och inkomster hörer, eller grunderna för Riksgälds-Contorets styrelse och förvaltning, tillkomme Utskottet den befattning, ledande att bringa sådana ämnen till slutligt afgörande, hvilken 69 § af Regerings-Formen, jemte sättet dertill, föreskrifver. Stats-Utskottet åligge, att dess Berättelse om Riksgälds-Contorets förvaltning så tidigt inlemna, att val till Fullmäktige derstädes må enligt 67 § kunna förrättas.

N:o 32.

N:o 32.

Ank. till Exp.-Utsk. den 26 Maj 1860, kl. 6 e. m.

Memorial till Rikets Ständer, med förslag till ändring i 14 § 3 momentet Riksdags-Ordningen.

Sedan vid nästlidne riksdag representationsrätt inom Borgare-Ståndet blifvit tillerkänd de i städerna bosatte icke burskapsegande näringsidkare, äfvensom egare af hus och tomt samt egare och innehafvare, med ständig besittningsrätt, af jord under stadens domvärjo; men undantag dervid gjorts för den egare af hus och tomt samt den egare och innehafvare af stadsjord, som frälseman är eller till Preste-Ståndet hörer; så har nu inom Konstitutions-Utskottet förslag blifvit väckt derom, att genom berörda undantags upphäfvande, reprensentationsrätten måtte varda utsträckt jemväl till de derifrån sålunda uteslutne medborgareklasser.

Vid pröfningen af detta förslag, har Utskottet icke kunnat undgå att fästa sin uppmärksamhet på det sätt, hvarpå städernas innevånare bedömt den vid förra riksdagen vidtagna förändring; och hvilket omdöme tydligen uttalats derigenom, att redan till denna riksdag ett icke obetydligt antal ledamöter, tillhörande bemälda nyberättigade samhällsklasser, blifvit invalde till Riksdagsmän i Borgare-Ståndet. Här igenom torde det vara på ett otvetydigt sätt ådagalagdt, att den vidtagna förändringen varit både önskad och af behofvet påkallad. Samma förhållande torde äfven ega rum i afseende å den nu föreslagna förändringen. En hvar, som eger kännedom om ställningen uti våra städer, inser lätt, att i många bland dem stundom kunna saknas valbara personer, som äro fullt lämpliga till utöfvandet af riksdagsmannakallet; och vid sådana tillfällen kunna valmännen icke annat än känna sig besvärade af den nuvarande inskränkningen i deras valfrihet, särdeles om inom staden

vistas en fastighetsegande frälseman eller prestman, hvilken, jemte kännedom om och skicklighet uti allmänna ärenden, eger stadsinnevånarnes fulla förtroende. Utskottet anser sig desto mindre kunna vägra sitt bifall till denna nya utsträckning af representationsrätten, som sådant endast är fortsättning på en bana, som redan blifvit af Rikets Ständer beträdd, och som otvifvelaktigt bör leda till det önskade målet, att så småningom utjemna de skrankor, hvilka afskiljt Stånden från hvarandra, samt derigenom jemväl underlätta öfvergången uti nya representativa former, när sådant i en framtid varder af behofvet påkalladt.

Som för den åsyftade förändringen erfordras endast att det i Riksdags-ordningens 14 § 3:dje mom. under Litt. *a* befintliga undantag uteslutes och att Litt. för de följande undantagsstadganden ändras; får Utskottet vördsamlingen till Rikets Ständers pröfning öfverlemna följande förslag till ändring uti

Riksdags-Ordningen.

§ 14.

3:dje mom.

3:o För städerna må ingen till Riksdagsman utses, som icke minst tre år före den dag, hvartill Riksdagen blifvit pålyst, varit, enligt 1:a momentet af denna §, valberättigad i staden; och beräknas denna tid från tjenste- eller borgare-eds afläggande eller från det utöfningen af yrke börjat eller egande och besittningsrätt till hus, tomt eller jord i staden blifvit förvärfvad. Valrätt eller valbarhet tillkomme ej:	3:o För städerna må ingen till Riksdagsman utses, som icke minst tre år före den dag, hvartill Riksdagen blifvit pålyst, varit, enligt 1:a momentet af denna §, valberättignd i staden; och beräknas denna tid från tjenste- eller borgare-eds afläggande eller från det utöfningen af yrke börjat eller egande- och besittningsrätt till hus, tomt eller jord i staden blifvit förvärfvad. Valrätt eller valbarhet tillkomme ej:
a) den egare af hus och tomt, eller den egare och innehafvare af stadsjord, som Frälseman är eller till Preste-Ståndet hörer;	*a)* gemenskapen vid Rikets Landt- och Sjöförsvar, samt allmänna och enskilda verks och korporationers vaktbetjening, eller andre, som med desse jemförlige eller ringare äro;
b) gemenskapen vid Rikets Landt- och Sjöförsvar, samt allmänna och enskilda verks och korporationers vaktbetjening, eller andre, som med desse jemförlige eller ringare äro;	*b)* dem, som äro i annans tjenst eller ständiga arbete anställde, eller daglönare, eller andre dylike, som försörja sig med tillfälligt arbete;

c) dem, som äro i annans tjenst eller ständiga arbete anställde, eller daglönare, eller andre dylike, som försörja sig med tillfälligt arbete;

d) dem, hvilka endast för sjelfförsörjning ega något yrke utöfva.

c) dem, hvilka endast för sjelfförsörjning ega något yrke utöfva.

Stockholm den 25 Maj 1860.

Reservationer:

af Herr Friherre R. Cederström, Herr C. L. Reuterskjöld, Herr G. Törnebladh, Herrar Doktorer H. G. Lindgren, T. Wensjoe, C. H. Rundgren, och J. Colléen samt Prosten C Bergvall.

Herr Professor N. H. Selander har anmält att han vid beslutets fattande icke varit i Utskottet tillstädes.

STOCKHOLM, tryckt hos E. Westrell, 1860.

N:o 33.

Ank. till Exp.-Utsk. den 9 Juni 1860, kl. 10 f. m.

Memorial till Rikets Ständer, med förslag till ändring i 14 § 1 momentet Riksdags-Ordningen.

För rättigheten att deltaga uti riksdagsmannaval och dervid vara valbar, förutsätter Riksdags-Ordningen i allmänhet såsom vilkor, att man är inom valdistriktet boende. I afseende särskildt å städerna stadgar den uttryckligen, att borgare, öfrige idkare af yrken, som till borgerliga näringar räknas, egare af hus eller tomt samt egare eller innehafvare, med ständig besittningsrätt, af jord under stadens domvärjo skola vara i staden bosatte, för att kunna utöfva valrätt och vara valbare till Riksdagsman i Borgare-Ståndet. Ehuru föreskriften härom i 14 § synes vara ganska bestämd, har dock erfarenheten visat, att den blifvit olika uppfattad. Numera antages nemligen allmänt, att man bör anses vara boende der man är mantalsskrifven, — en åsigt, som jemväl blifvit af embetsmyndigheter uttalad uti tvister om bostadsorten. Då nu derjemte gällande Bevillnings-förordning stadgar, att hvarje skattskyldig skall i mantal uppföras och taxeras der han bosatt är, till nästa fardag flyttar eller största delen af året sig uppehåller, synes det, som vore härigenom tillräcklig säkerhet för antagande, att hvarje person verkligen är å skattskrifningsstället boende; samt att vid riksdagsmannaval, mantalslängderna borde lemna tillförlitlig ledning i berörda hänseende. Men härvid kan anmärkas, att ernåendet af Riksdags-Ordningens afsigt sålunda göres beroende, dels af föreskrifterna i Bevillnings-förordningen, dels af dessas mer eller mindre noggranna handhafvande. Sådant torde finnas vara mindre lämpligt, särdeles i betraktande af de täta förändringar, denna förordning är underkastad. Det saknas dessutom icke anledning till den förmodan, att vid mantals- och skattskrifningar

uppmärksamheten mera är riktad derpå, att icke någon blifver förbigången och uteglömd, än att någon dertill icke behörig i längderna uppföres. Ett sådant förfaringssätt härleder sig ganska naturligen från den föreställningen, att icke någon onödigtvis torde underkasta sig de utskylder och skatter, som blifva en påföljd af skattskrifning. Emellertid lärer det hafva inträffat, att personer låtit mantalsskrifva sig i stad, såsom der yrke drifvande, ehuru de der icke ens varit boende, än mindre något yrke utöfvat. Detta förhållande kunde lemnas utan allt afseende, om rikets samtliga städer vore af större betydenhet; men nu finnes bland dem många med så ringa antal innevånare, att de icke utan kännbara uppoffringar kunna bära den icke obetydliga bördan af ombuds underhåll vid riksdag. Uti sådane städer uppkommer helt naturligt ett sträfvande, att med så ringa kostnad som möjligt kunna fullgöra sin representations-skyldighet. Om det sättet, att låta mantalsskrifva sig i rikets småstäder, utan att der yrke drifva eller vara boende, samt endast i afsigt att blifva till riksdagsman valbar, vunne en mera allmän utsträckning, låter det tänka sig såsom en möjlighet, att flere städer till riksdagen sände ombud, som åtagit sig uppdraget för ett obetydligt arfvode, samt hufvudsakligen i hopp att dymedelst befordra egna intressen. I Borgare-Ståndet kunde således komma att inträda ett större antal personer, som möjligen saknade den för riksdagsmannakallets utöfvande erforderliga redbarhet; och skulle förhandlingarne och besluten inom Ståndet derigenom på ett betänkligt sätt göras beroende af andra syften, än befordrandet af det allmännas väl. Dessutom förlorade man det mål, lagstiftaren åsyftat med föreskrifterna om valbarhetens beroende af boningsorten, eller att kunskap om de särskilda förhållandena i alla landsändar måtte vara hos representationen tillgänglig.

För att i någon mån förekomma de missbruk, som kunna föranledas af det icke nog bestämda uttrycket i 14 § R. O., har Konstitutions-Utskottet, i öfverensstämmelse med hvad en dess ledamot i detta hänseende föreslagit, ansett att i stället för det nu begagnade ordet »*bosatte*», borde införas orden: *mantalsskrifne och tillika verkligen boende*». Efter en sådan redaktions-förändring kunde icke endast den omständigheten, att man vore i en viss stad mantalsskrifven, utgöra tillräckligt skäl för antagandet, att man jemväl vore der boende, utan måste dertill erfordras än ytterligare andra omständigheter såsom att man der vistades större delen af året, der egde bostad och lokal för yrkes utöfvande m. m. Utskottet erkänner villigt, att genom denna förändring all möjlighet att kringgå lagens stadgande icke blifvit undanröjd, enär det alltid måste blifva svårt att bestämma hvarest personer, som under årets lopp ofta skifta bostad, rätteligen äro boende; men sådant oaktadt tror Utskottet den föreslagna förändringen medföra fördelen af missbruks försvårande.

Vidare har Utskottet fästat sin uppmärksamhet derå, att i 14 § icke blifvit för Magistratspersoners valbarhet fästadt vilkoret, att vara i staden bosatte. Ehuru sådant tydligen härleder sig derifrån, att lagstiftaren icke förmodat ett motsatt förhållande kunna ega rum; saknas dock exempel icke derpå, att till Magistratspersoner antagits

sådane, som hvarken varit i staden boende eller till följd af berörde befattning haft sig ålagd bestämd tjenstgörings-skyldighet. Utskottet har derföre trott att jemväl i detta hänseende erfordrades ändring uti berörda lagrum; Och får Utskottet, med anledning af hvad sålunda förekommit, till Rikets Ständers grundlagsenliga behandling vördsamt hemställa följande förslag till ändring uti

Riksdags-Ordningen.

§ 14.

1:o. Inom Rikets Städer ege borgare, öfrige idkare af yrken, som till borgerliga näringar räknas, egare af hus eller tomt samt egare eller innehafvare, med ständig besittningsrätt, af jord under stadens domvärjo, alla dessa så framt de äro i staden *bosatte, äfvensom stadens Magistrats-personer*, att bland sig välja Riksdagsfullmäktige. Stockholm — — — — — — — — — — — — — af lägre klass.	1:o Inom Rikets Städer ege *Magistratspersoner*, borgare, öfrige idkare af yrken, som till borgerliga näringar räknas, egare af hus eller tomt samt egare eller innehafvare, med ständig besittningsrätt, af jord under stadens domvärjo, alla dessa så framt de äro i staden *mantalsskrifne och tillika verkligen boende*, att bland sig välja Riksdagsfullmäktige. Stockholm — — — — — — — — af lägre klass.

Stockholm den 5 Juni 1860.

Reservation:

Af Herr Doktor *C. H. Rundgren.*

Herr Friherre *R. Cederström* har tillkännagifvit, att den af honom anmälda reservation emot Memorialet N:o 32 åsyftade, icke sjelfva saken, utan endast en del af motiveringen.

N:o 34.

Ank. till Exp.-Utsk. den 9 Juni 1860, kl. 10 f. m.

Memorial till Rikets Ständer, med förslag till tillägg uti 73 § Riksdags-ordningen, angående förstärkning af sammansatt Utskott.

Riksdags-ordningens 73 § stadgar, att, om Riks-Stånden i sina beslut öfver någon fråga stadna uti hufvudsakligen eller till vissa delar skiljaktiga meningar, då skall hvarje Stånds beslut genom Protokolls-utdrag remitteras till det Utskott, som med målet befattning haft, hvilket åligger, att meningarne, så nära möjligt är, sammanjemka och med förslag öfver denna jemkning inkomma till Riksens Ständers plena, som öfver den yppade frågan sedermera definitivt besluta; samt att, om detta försök till jemkning fruktlöst aflöper, Riksens Ständer då i sina särskilda plena skola genom allmän omröstning utvälja, till en Nämnd, att förstärka det Utskott, till hvars handläggning målet hört, så att ledamöterne blifva trettio af hvarje Stånd, hvilka, genom samfäld omröstning öfver den tvistiga frågan, ega att densamma med Riksens Ständers rätt afgöra.

Af denna föreskrift vill det synas, som hade lagstiftaren tänkt sig det här förutsatta fall endast kunna inträffa på frågor, som blifvit behandlade af ett enda Utskott, enär någon bestämmelse icke förefinnes om huru förfaras skall med frågor, som blifvit enligt 43 §, handlagda af flera Utskott eller så kallade sammansatta Utskott. Då likväl jemväl ett dylikt ärende kan genom Riks-Ståndens skiljaktiga beslut komma i den ställning, att för dess afgörande fordras Förstärkt Utskott, följer deraf att i detta hänseende finnes uti Riksdags ordningens bestämmelser en brist, som torde böra fyllas. För verkställandet af sådant gifvas särskilda utvägar. Det sätt, som ligger närmast till hands och tyckes mest öfverensstämma med ofvananförda föreskrift i 73 §, vore att omedel-

barligen förstärka det sammansatta Utskottet, så att det komme att bestå af trettio ledamöter från hvart Stånd; men härvid mötes man dels af den olägenheten, att derigenom skulle möjligen Riks-Stånden vid vissa tillfällen kunna blifva nödsakade tillsätta ett allt för stort antal förstärkta Utskott; dels ock af svårigheten att vid val till förstärkning af sammansatta Utskott bestämma å hvilka egenskaper hos ledamöterna mesta afseende borde fästas, enär ett och samma sådant Utskott kan få sig uppdraget att handlägga ärenden af helt olika art och beskaffenhet. Ett annat sätt vore, att det af de särskilda, uti det sammansatta ingående, Utskotten, hvilket ärendet hufvudsakligast rörde, blefve det, som skulle förstärkas; men i fall en föreskrift i denna riktning antoges, komme den otvifvelaktigt att vid många tillfällen föranleda långa och vidlyftiga tvister om hvilketdera Utskottet, frågan närmast tillhörde. Under sådana förhållanden torde det icke återstå annan utväg, än att bestämma att, vid fråga om förstärkning af sammansatta Utskott, det af Utskotten, som, efter den ordning, hvari Utskotten uppräknas i 28 § Riksdags-ordningen, intager främsta rummet, blefve det, som förstärktes. En föreskrift i denna syftning kan vid första påseendet förefalla godtycklig; men, om man granskar verkliga förhållandet, skall man finna, att i de fall, då tillämpning af föreskriften ifrågakommer, ärendet, hvaröfver beslutas skall, i allmänhet närmast rörer det Utskott, som i den stadgade ordningen har främsta platsen; och att således detta Utskotts ledamöter jemväl vore att anse mäst lämplige att om ärendet fälla grundadt omdöme.

I betraktande af hvad sålunda blifvit anfördt, får Konstitutions-Utskottet, med anledning af hvad en dess ledamot hemställt, till Rikets Ständer, för grundlagsenlig behandling, vördsamt öfverlemna följande förslag till tillägg uti

Riksdags-Ordningen.

§ 73.

(nuvarande lydelsen)	(den föreslagna lydelsen)
Stadna Riks-Stånden i sina beslut öfver någon fråga uti hufvudsakligen eller till vissa delar skiljaktiga meningar, då skall hvarje Stånds beslut genom Protokolls-utdrag remitteras till det Utskott, som med målet befattning haft, hvilket åligge, att meningarne, så nära möjligt är, sammanjemka och med förslag öfver denna jemkning inkomma till Riksens Ständers Plena, som öfver den yppade frågan sedermera definitivt beslute. Skulle detta för-	Stadna Riks-Stånden i sina beslut öfver någon fräga — — — — — — — — — —

sök till jemkning fruktlöst aflöpa, utvälje Riksens Ständer i sina särskilda plena genom allmän omröstning, till en Nämnd, att förstärka det Utskott, till hvars handläggning målet hört, så att Ledamöterna blifva Tretio af hvarje Stånd, hvilka samfäldt röste, såsom 53 § föreskrifver, öfver den tvistiga frågan, och ege att densamma med Riksens Ständers rätt afgöra.

— — — — — — — — — — — — —

föreskrifver, öfver den tvistiga frågan, och ege att densamma med Riksens Ständers rätt afgöra. *Är sådan fråga handlagd af sammansatt Utskott, skall, bland de Utskott, som deruti ingå, det Utskott förstärkas, som i 28 § främst uppräknas.*

Stockholm den 5 Juni 1860.

N:o 35.

Auk. till Exp.-Utsk. den 9 Juni 1860, kl. 10 f. m.

Memorial till Rikets Ständer, med förslag till åtskilliga ändringar i Riksdags-Ordningen, angående Ridderskapet och Adelns representationsrätt.

Ibland Riks-Stånden intager Ridderskapet och Adeln en alldeles särskild ställning. Föreskrifterna om sättet för utöfvandet af dess representationsrätt äro dels icke i Grundlag bestämde, dels ock uti väsendtliga omständigheter afvikande från hvad som gäller för de öfriga Stånden. Riksdags-Ordningen, som innehåller grunderna för de öfriga Ståndens representation, bjuder, angående Ridderskapet och Adeln, endast, att den skall infinna sig till riksdag, samt öfverlemnar alla bestämmelserne om huru sådant bör ske åt Riddarhus-Ordningen. Då representanterna uti de ofrälse Stånden utöfva detta kall på grund af antingen innehafvande embete, eller ock valmännens förtroende, grundas rätten att hos Ridderskapet och Adeln representera endast på börd, ehuru med börden icke kan alltid vara förenad lämpligheten för utöfvandet af riksdagsmannakallet. Med detta repre-

sentationssätt, hvilket benämnts Adelns sjelfskrifvenhet, äro jemväl åtskilliga andra betydande olägenheter förenade. Ibland dessa torde i främsta rummet böra nämnas, att Adelns representation derigenom blifvit allt för mycket betraktad såsom blott rättighet, utan deremot fullt svarande skyldigheter. Åtminstone lemna befintliga föreskrifter en icke otydlig anledning till ett dylikt uppfattningssätt. Det åligger nemligen icke någon viss af Adelns medlemmar att inställa sig vid riksdag, utan är sådant öfverlemnadt till en hvars enskilda godtfinnande. Äfven, sedan en adelsman öfvertagit representantkallet, finnes för honom icke någon förpligtelse att dermed fortfara intill riksdagens slut, utan kan han detsamma när som helst frånträda. För dem af Ridderskapet och Adelns representanter, som af Ståndet erhållit något särskildt uppdrag, fordras väl att, i händelse de vilja, med bibehållande af sin riksdagsmannarätt från riksdagsorten afresa, de böra dertill hafva undfått tillstånd af antingen Landtmarskalken eller ock af Ståndet; men de ledamöter, åt hvilka något dylikt uppdrag icke blifvit anförtrodt, kunna från riksdagen sig aflägsna utan någon derom gjord anmälan. Af dessa omständigheter har framgått ett förhållande, som synes jemväl vara helt naturligt, men icke destomindre för ärendenas behandling otjenligt, eller att antalet af Ridderskapet och Adelns tillstädesvarande ledamöter är på särskilda tider under riksdagens lopp i hög grad omvexlande.

Vidare är med Adelns sjelfskrifvenhet förenad en annan icke oväsendtlig svårighet. Uti idéen om sjelfskrifvenhet ligger äfven den om skyldigheten att, under utöfvandet af representantkallet, sig sjelf underhålla; men då icke alla af Adelns ledamöter ega en betydligare förmögenhet, måste deraf äfven blifva en följd, att, bland de i landsorterna boende, flere i öfrigt till riksdagsmannakallets utöfvande skicklige personer af ekonomiska skäl nödgas derifrån afhålla sig. För de i hufvudstaden bosatte adelsmän finnes icke detta hinder, hvarföre ock det jemförelsevis största antalet af Ridderskapet och Adelns representanter består af dem, som i Stockholm hafva sitt hemvist. Men äfven bland dessa kan endast ett ringare antal åt representantkallet egna erforderlig omsorg, enär de fleste måste använda största delen af sin tid och sitt arbete åt innehafvande embeten och tjenster eller andra befattningar. Uti dessa förhållanden återfinnes orsaken dertill att, oaktadt det stora antal af Adelns ledamöter, som uttaga riksdagspoletter, endast ett ringare antal af dem mera oafbrutet följer riksdags-förhandlingarne. Till följd af detta allt har man äfven mera allmänt yrkat upphörandet af Adelns sjelfskrifvenhet. Man har väl icke kunnat förneka att sjelfskrifvenhet till representantkallet kan i flera afseenden vara af ganska stor vigt för det allmänna, särdeles genom den motvigt den kan lemna emot alltför hastiga omkastningar och obetänksamma förändringar; men man har trott att, för ernåendet af alla de fördelar, som med sjelfskrifvenheten åsyftas, det fordrades en annan organisation och andra förhållanden, än som nu ega rum med Ridderskapet och Adeln. Förslag om förändring af Adelns sjelfskrifvenhet hafva äfven blifvit vid föregående riksdagar, och sednast vid den sist hållna, underställda Rikets Stän-

ders pröfning; men icke något af dessa har ansetts fullt tillfredsställande, hvadan de ock förfallit.

Å berörda förhållanden har Konstitutions Utskottet fästat sin uppmärksamhet, med anledning af en motion, som ledamoten af Ridderskapet och Adeln Herr Grefve *G. F. Liljencrantz*, till Utskottet ingifvit och uti hvilken motion förslag blifvit framställdt derom, dels att Ridderskapet och Adelns representanter skulle utses genom val, dels ock att representationsrätt uti nämnda Stånd måtte tillerkännas åtskillige hittills orepresenterade jordegare.

I enlighet med hvad här ofvan blifvit yttradt, instämmer Utskottet med motionären uti hans öfvertygelse om nyttan för det allmänna, att Ridderskapet och Adelns ledamöter utses genom val. Beträffande sednare delen af motionen; så hyser Utskottet i allmänhet den åsigten, att man genom delvis företagna ändringar i Grundlagen, bör uti de nuvarande Riks Ståndeu inrymma dem utaf de orepresenterade medborgareklasserna, som ega giltiga anspråk på delaktighet i representationen. Då nu hvardera af de tre ofrälse Stånden med sig införlifvat åtskillige, förut orepresenterade klasser, och Ridderskapet och Adeln ensamt qvarstår oförändradt, har Utskottet trott sig kunna förutsätta, att detta Stånd icke skulle finnas mindre, än de öfriga Stånden, benäget till uppoffring af innehafvande rättigheter, i händelse fäderneslandets väl ansåges kräfva sådant. Ibland de nu orepresenterade utgöres en betydlig klass af sådana jordegare, som antingen äro eller varit i Statens tjenst. De af dessa, som på grund Kongl. fullmakt innehaft eller innehafva beställning i rikets tjenst, öfverensstämma i hänseende till bildning och samhällsställning, väsendtligen med Ridderskapet och Adelns ledamöter, och då de jemväl kunna med skäl fordra att icke vidare vara från delaktighet i representationen uteslutne, har Utskottet trott sig ega giltig anledning att föreslå det plats åt ett bestämdt antal af nämnde jordegare måtte lemnas ibland Ridderskapet och Adelns representanter.

Enär Utskottet uti Memorialet N:o 11 framställt förslag om representationsrätt i Bonde-Ståndet för de ofrälse hemmansegare, hvilka förut innehaft beställning i rikets tjenst eller tillhört annat Riks-Stånd, samt det möjligen skulle kunna anses, att stridighet förefunnes emellan detta förslag och det Utskottet nu går att afgifva; så har Utskottet ansett sig böra anmärka att begge dessa förslag mycket väl kunna stå tillsammans. Antagas begge förslagen, blir deraf en följd, att de ofrälse hemmansegare, som innehaft tjenst på grund af Kongl. fullmakt, komme, att tillhöra Ridderskapet och Adeln samt vore således uteslutne från valrätt och valbarhet i Bonde-Ståndet; hvaremot de ofrälse hemmansegare, som tagit afsked från tjenster, hvilka icke af Kongl. Maj:t tillsättas, erhölle representationsrätt i sistnämnda Stånd.

Slutligen har Utskottet ansett, att Ridderskapet och Adelns representanter lämpligen borde utgöra ett antal af Sjutiofem, fördelade uti två klasser, af hvilka frälsemännen inom sig valde Sextio och de ofrälse Femton ledamöter; att valen skulle förrättas

distriktvis

distriktvis, särskildt för hvardera klassen; att föreskrifterna härom borde i Grundlag intagas; men att, då uppgörandet af de närmare bestämmelserna för distriktenas indelning och valens förrättande vore underkastadt stora svårigheter, och den blifvande valordningen derföre, åtminstone till en början, torde påkalla tätare förändringar, borde alla i dessa hänseenden nödiga stadganden erhålla rum uti en särskild Stånds-ordning.

I betraktande af hvad sålunda anfördt blifvit, och på det att dels en ganska vigtig och betydande samhällsklass måtte erhålla hittills saknad representationsrätt, dels äfven Ridderskapet och Adelns representation måtte få en lämpligare form för sin verksamhet, har Utskottet ansett sig böra, till Rikets Ständers grundlagsenliga behandling, vördsamt öfverlemna följande förslag till ändringar uti

Riksdags-Ordningen.

§ 11.

(nuvarande lydelse.)	(den föreslagna lydelsen.)
Med de i andra § — — — — — verkställas; tillhörande det *Dom-kapitlen, att för Presterskapet, Stockholms Magistrat, att för samma stad, samt Landshöfdingarne, hvar i sitt län,* att *för de öfrige städerna och menige allmogen* om sådana valförrättningar, å embetets vägnar, föranstalta, — — — förrättas.	Med de i andra § — — — — — verkställas; tillhörande det *vederbörande valförrättare* att om sådana valförrättningar, å embetets vägnar, föranstalta, — — — — förrättas.

§ 12.

Ridderskapet och Adeln infinner sig till riksdag och representeras enligt Riddarhus-Ordningen, hvilken, lika som öfriga Stånds-Ordningar, bör vara i öfverensstämmelse med Grundlagarne författad.	1:o. *Ridderskapet och Adeln utgöres vid riksdag af Sjutiofem, enligt nedanstående 2:a och 3:e mom., valde riksdagsmän, bland hvilka Sextio väljas af dem, som enligt 2:a mom., och Femton af dem, som enligt 3:e mom. valberättigade äro.* 2:o. *Adelsmän, som äro medlemmar af någon å Riddarhuset introducerad ätt, med undantag af dem, för hvilka hinder, enligt Riksdags-Ordningen och Riddarhus-Ord-*

ningen möter; välje distriktvis inom sig Riksdagsmän.

3:o. *Ägare och innehafvare med ständig besittningsrätt af i mantal satt jord, hvilka icke frälsemän äro; men som på grund af Kongl. Fullmakt innehafva eller innehaft tjenst å Rikets stat, välje distriktvis inom sig Riksdagsmän.*

4:o. *Valen förrättas, i enlighet med den Riddarhus-Ordning, hvilken, likasom öfriga Ständs-Ordningar, i öfverensstämmelse med Grundlagarne författad, af Ridderskapet och Adeln antages och af Konungen gillas och fastställes.*

§ 16.

Underlåter *något Universitet, Prosteri, Stad, Bruks-distrikt eller Härad* att ställa *Fullmäktig*, vare förfallet till det vite, Ståndet pröfvar skäligt utsätta, *och som svara kan mot den omkostnad, som ett annat och jemnlikt Universitet, Prosteri, Stad, Bruks-distrikt eller Härad på sin Riksdagsman göra måste;* skolande — — — — — — Ståndets kassa.

Underlåter *Valfördelning* att *Riksdagsman* ställa, vare förfallen till det vite, Ståndet pröfvar skäligt utsätta; skolande — — — Ståndets kassa.

§ 17.

1:o. Uti Riksdagsmannavalen — — — — — — — protokollet.

2:o. Vid alla Riksdagsmannaval — — — — dem emellan. Dör den valde, eller bevisar han laga förfall, eller blifver han till Talman utsedd, anställes nytt val. Riksdagsman, som vald blifvit, må ej, utan lagliga hinder, kunna sig derifrån undandraga,

1:o. Uti Riksdagsmannavalen — — — — — — — protokollet.

2:o. Vid alla Riksdagsmannaval — — — — dem emellan. Dör den valde, eller bevisar han laga förfall, eller blifver han till *Landtmarskalk* eller Talman utsedd, anställes nytt val. Riksdagsman, som vald blifvit, må ej, utan lagliga hinder, kunna sig

och njute han af dem, som äro berättigade att välja, anständigt och tillräckligt underhåll och resekostnad, hvilka, *för Preste- och Borgare-Ståndens Riksdags-Fullmäktige*, före valet bestämmas. Dessa medel — — — — — — — — — Akademi-fonden.

derifrån undandraga, och njute han af dem, som äro berättigade att välja, anständigt och tillräckligt underhåll och resekostnad, hvilka före valet bestämmas. Dessa medel — — — — — — — — — Akademi-fonden.

§ 19.

Förmenar någon väljande — — — — förrättadt. Klagomål öfver val till Riksdagsmän af Preste-Ståndet ingifves, för Stiften hos Konsistorierna, samt för Universiteten och Wetenskaps-akademien hos Konungen, och följes dervid i öfrigt lika ordning och enahanda grunder, som här ofvanföre finnas utstakade.

Förmenar någon väljande — — — — förrättadt. Klagomål öfver val till Riksdagsmän af *Ridderskapet och Adeln samt* Preste-Ståndet ingifves, för *Ridderskapet och Adeln samt för* Universiteten och Wetenskaps-akademien hos Konungen, *och* för Stiften hos Konsistorierna, och följes dervid i öfrigt lika ordning och enahanda grunder, som här ofvanföre finnas utstakade.

§ 21.

Riksdagsmän af alla Stånd — — — — fulländad; hvarje Stånd dess pröfningsrätt förbehållen, så väl i afseende på sådana medlemmar, hvilkas Fullmakter ej blifvit godkända, som dem, emot hvilka, till följe af 14 och 18 §§ någon anmärkning *eger rum*, — — — — — — — — — — — — — — — — — förebära.

Riksdagsmän af alla Stånd — — — — fulländad; hvarje Stånd dess pröfningsrätt förbehållen, så väl i afseende på sådana medlemmar, hvilkas Fullmakter ej blifvit godkända, som dem, emot hvilka, till följe af 12, 13, 14, 15, och 18 §§ någon anmärkning *förekommer*, — — — — — — — — — — — — — — — — — förebära.

§ 22.

Fullmakterna böra, för att vara gällande, lyda sålunda: »Till den Lagtima (Urtima) Riksdag, som i . . . . . skall hållas och tager sin början den . . . . . befullmäktigas

Fullmakterna böra, för att vara gällande, lyda sålunda: »Till den Lagtima (Urtima) Riksdag, som i . . . . . skall hållas och tager sin början den . . . . . befullmäktigas

härmed, efter föregånget ordentligt val, N. N. (för Preste-Ståndet — — — — — Grundlagar.» Fullmakterna underskrifvas: Preste-Ståndets — utlemna.	härmed, efter föregånget ordentligt val, N. N. (*för Ridderskapet och Adeln ifrån N. N. valdistrikt*): för (Preste-Ståndet — — — Grundlagar.» Fullmakterna underskrifvas: *Ridderskapet och Adelns af valförrättaren:* Preste Ståndets — — — — — — utlemna.

§ 23.

1:o. Samma dag — — — — — förordne. Enär Landtmarskalk eller Talmän under Riksdagen af sjuklighet eller andra anmälda laga förfall hindras att föra ordet, företrädes deras ställen, *hos Ridderskapet och Adeln af den främste närvarande Ledamoten, enligt Riddarhus-Ordningen, och i de öfriga Stånden* af vice Talmän, hvilka likaledes, vid Riksdagens början, af Konungen utnämnes. — — — — — — — — sina Talmän.	1:o. Samma dag — — — — — — förordne. Enär Landtmarskalk eller Talmän under Riksdagen af sjuklighet eller andra anmälda laga förfall hindras att föra ordet, företrädes deras ställen af vice Talmän, hvilka likaledes, vid Riksdagens början af Konungen utnämnes. — — — — — — sina Talmän.

§ 79.

Ingen *af Ridderskapet och Adeln, som, enligt Riddarhus-Ordningen, till säte och stämma berättigad är, icke eller någon* lagligen kallad eller vald Riksdagsman för annat Stånd, må kunna, af hvad anledning som helst, förmenas att Riksdagen bivista; dock gälle under krigstider undantag härutinnan för militär-personer, då de i Rikets tjenst af Konungen beordras. Riksdagsman *af Preste-, Borgare- och Bonde-Stånden må ej* från riksdagsorten afresa, eller från riksdagsöfverläggningarne sig afhålla, med mindre han dertill undfått, genom Protokolls-utdrag,	Ingen lagligen kallad eller vald Riksdagsman må kunna, af hvad anledning som helst, förmenas att Riksdagen bivista; dock gälle under krigstider undantag härutinnan för militär-personer, då de i Rikets tjenst af Konungen beordras. *Ej må* Riksdagsman från riksdagsorten afresa, —

tillåtelse af det Stånd, hvartill han hörer. Är han ledamot i ett eller flera Utskott, anmäle sig först derstädes till ledighets erhållande, och gifve sådant derefter i sitt Stånds Plenum tillkänna, hvarest, om ledigheten beviljas, nytt val till Utskotts-ledamot genast förrättas. Sådant må äfven för sig gå, då Ledamot, flera än tre gånger å rad från Utskottets sammanträden, utan laga förfall, sig afhållit, hvilket den främste derstädes varande Ledamoten af hvarje Stånd äge, att i vederbörande Stånds Plenum gifva tillkänna. Utan gällande skäl må ej längre ledighet, än af två, högst tre veckors tid beviljas. *Ridderskapet och Adeln ställe sig, i dessa sednare fall, Riddarhus-Ordningen till efterrättelse.*

Stockholm den 8 Juni 1860.

— — — — — — — — — — —

Utan gällande skäl må ej längre ledighet, än af två, högst tre veckors tid beviljas.

Reservationer:

Af Herr Friherre *J. G. Paijkull:*

»Enligt detta nu framställda förslag skulle Ridderskapet och Adeln afstå från sin seklers-gamla rättighet att sjelfmant infinna sig vid riksdagarne för att deltaga i lagars stiftande och beskattnings-rättens utöfvande. För mig är denna rättighet alltför dyrbar för att utan högsta nödvändighet kastas öfver bord och jag tror icke att den, som villigt lämpar sig efter hvarje stundens hugskott, dermed förvärfvar någon aktning. — Icke heller kan jag förmoda att någon opartisk domare med skäl skulle kunna förevita Adeln att, äfven i sitt nuvarande skick, sämre än något af de öfriga Stånden hafva uppfyllt sitt kall. — Svenska Adeln besitter ännu tillräcklig förmögenhet för att utan särskild betalning kunna utöfva detta kall, hvarföre hvarje stadgande derom af mig anses öfverflödigt och olämpligt. Ingen skulle med mer skicklighet utföra sitt uppdrag derföre att han vore betald och arfvodena bidraga icke till riksdagarnes förkortande. — Med all aktning för det nya byråkratiska element man föreslagit att införa bland Ridderskapet

och Adeln, anser jag detta Stånd ingalunda vara i behof af en sådan förstärkning och det allmänna torde ej heller derpå vinna, enär embetsmännens antal inom Riks-Ståndenn redan torde kunna anses fullt tillräckligt. — De platser som kunde återstå för de ifrågavarande f d. embetsmännen blefvo troligen alltför få för att en så genomgripande förändring, som den ifrågavarande, för deras besättande kunde rättfärdigas, allrahelst då de som tagit afsked icke sällan befinna sig vid en ålder, då lugn snarare än verksamhet eftersträfvas. — Då förslaget dessutom vid sitt utförande skulle komma att möta ganska många svårigheter måste jag till alla delar ogilla detsamma.»

I denna reservation instämde Herr *G. Törnebladh.*

Af Herr *R. Th. Cederschiöld:*

»Jag reserverar mig mot det fattade beslutet om val inom Ridderskapet och Adeln. Då hvarje förändring i afseende på representationsrättens utöfning, efter min åsigt, bör hafva till hufvudsyfte att åt national-representationen bereda den högsta grad af sjelfständighet, redbarhet och insigt; — men det deremot är ovisst, huruvida den nu beslutade förändringen skall leda till nämnda syftemål, eller till dess motsats, helst sådant, efter min uppfattning, är helt och hållet beroende på beskaffenheten af den lag, som skall bestämma, huru valen skola förrättas; — så anser jag mig ej böra med min röst biträda något förslag om Adelns representationsrätts utöfning genom val, förr än bestämdt blifvit, att valen komma att förrättas på sådant sätt, som lemnar den största säkerhet att förutnämnde med förändringen åsyftade ändamål verkligen kommer att vinnas.»

Af Herrar Doktorer *H. G. Lindgren*, *T. Wensjoe* och *C. H. Rundgren.*

»Kontrakts-Prosten *Tegnér* tillkännagaf, att han, som biträdt pluralitetens åsigt, att Ridderskapet och Adeln borde representeras genom valde Ombud, likväl ansett, derom i Protokollet närmare förmäles, att saken bättre blifvit sedd till godo, och större utsigt varit för uppnåendet af det mål, som afses, om sättet för verkställigheten af förändringen blifvit åt Ståndet öfverlätet, och i Riddarhus-ordningen ingående, äfvensom han förmenat, att, i sakens nu varande skick, något nytt element icke hade bort föreslås att bland Ridderskapet och Adeln upptagas: och hade han i nu omförmälda hänseenden mot förslaget sig reserverat».

Herr Professor *N. H. Selander* har anmält, att han vid ärendets afgörande icke varit i Utskottet tillstädes.

N:o 36.

Ank. till Exp.-Utsk. den 9 Juni 1860, kl. 10 f. m.

Memorial till Rikets Ständer, med voterings-proposition, rörande det af Konstitutions-Utskottet uti Memorialet N:o 11 framställda förslag till ändring i 15 § Riksdags-Ordningen, om hemmansegares representationsrätt.

Sedan det af Konstitutions-Utskottet uti Memorialet N:o 11, framställda förslag till ändring i 15 § Riksdags-ordningen, om hemmansegares representationsrätt, blifvit af Ridderskapet och Adeln samt Preste- och Borgare-Stånden antaget att hvila till grundlagsenlig behandling vid nästa riksdag, men af Bonde-Ståndet afslaget, och samtliga Riks-Stånden derefter, enligt hvad Utskottet tillhandakomna protokolls-utdrag för den 23, 29 och 30 nästlidne Maj samt den 2 innevarande månad utvisa, med vidblifvande af sina i frågan fattade beslut, lagt till handlingarne Utskottets Memorial N:o 21, innehållande anmälan om oförenligheten af Riks-Ståndens skiljaktiga meningar samt inbjudning till Bonde-Ståndet att sig efter de öfriga Stånden foga; så får Utskottet, för frågans vidare grundlagsenliga behandling genom omröstning uti Förstärkt Konstitutions-Utskott, vördsamt till Rikets Ständers godkännande föreslå följande

Voterings-proposition.

Den, som vill, att det af Konstitutions-Utskottet i Memorialet N:o 11 framställda, af Ridderskapet och Adeln samt Preste- och Borgare-Stånden godkända förslag till än-

dring i 15 § Riksdags-ordningen, om hemmansegares representationsrätt, skall blifva hvilande till grundlagsenlig behandling vid nästa riksdag, röste

Ja;

Den det ej vill, röste

Nej;

Vinner Nej, är berörde grundlagsändrings-förslag förkastadt.

Stockholm den 8 Juni 1860.

N:o 37.

Ank. till Exp.-Utsk. den 9 Juni 1860, kl. 10 f. m.

Memorial till Rikets Ständer, i anledning af Riks-Ståndens beslut, rörande det af Konstitutions-Utskottet i Memorialet N:o 23 framställda förslag till tillägg i 109 § Regerings-Formen och 80 § Riksdags-Ordningen.

Vid föredragning af Konstitutions-Utskottets Memorial N:o 23, innehållande förslag till tillägg i 109 § Regerings-formen och 80 § Riksdags-ordningen, om uppskof i riksdag, har samma förslag, enligt hvad Konstitutions-Utskottet tillhandakomne protokollsutdrag för den 23, 29 och 30 nästlidne Maj samt den 2 innevarande månad utvisa, blifvit af Ridderskapet och Adeln samt Borgare- och Bonde-Stånden antaget att hvila till grundlagsenlig behandling vid nästa riksdag; men af Preste-Ståndet förkastadt; och då emellan dessa beslut förefinnes oförenlig skiljaktighet, får Utskottet detta förhållande till Rikets Ständers grundlagsenliga behandling vördsamt anmäla, med inbjudning till Preste-Ståndet att sig efter de öfriga Stånden foga.

Stockholm den 8 Juni 1860.

Stockholm, tryckt hos N. Marcus, 1860.

N:o 38.

Ank. till Exp.-Utsk. den 15 Juni 1860, kl. 8 e. m.

Memorial, med förslag till ändring i Riksdags-Ordningens föreskrifter om Preste-Ståndets representationsrätt.

Man synes alltmer och mer omfatta den åsigten, att de orepresenterades anspråk på delaktighet i nationalrepresentationen lämpligast kunde erkännas, genom att uti de nuvarande Riks-Stånden upptaga sådana medborgareklasser, som för sina anspråk i berörda hänseende ega giltig grund. I öfverensstämmelse med denna åsigt hafva tid efter annan åtskilliga, förut orepresenterade, medborgareklasser erhållit valrätt och valbarhet uti de tre valde Stånden; och nuvarande Konstitutions-Utskott har, fullföljande den sålunda öppnade banan, afgifvit förslag om ytterligare flera nya elementers införlifvande dels med Bonde-Ståndet, dels med Borgare-Ståndet samt dels med Ridderskapet och Adeln. I sammanhang dermed och i anledning af väckta motioner har Konstitutions-Utskottet i öfvervägande tagit, om och i hvad mån ändring uti Preste-Ståndets nuvarande representationssätt må kunna ske.

Innan Utskottet skrider till frågans besvarande, har Utskottet trott sig böra göra en framställning af de förändringar, som, efter fastställandet af nuvarande Riksdags-Ordning, vidtagits med detta Stånds representation. Jemlikt ursprungliga lydelsen af nämnda Grundlags 13 §, representerades Preste-Ståndet vid riksdag af tre särskilda klasser, nemligen: Erkebiskopen, Biskoparne och Pastor Primarius i Stockholm, hvilka af Konungen till riksdag kallades; Kyrkoherdarne, hvilka stiftvis inom sig valde ett visst antal fullmägtige, samt Komministrarne uti hvarje stift, äfvensom Komministrarne i Stockholm, hvilka voro berättigade, om de det åstundade, att, inom sig välja en fullmägtig. Till dessa tre klasser blefvo, genom Rikets Ständers och Konungens beslut vid 1823 års riksdag, fogade tvänne nya, nemligen dels Universiteten i Upsala och Lund, som skulle ega till Riksdagsmän i Preste-Ståndet utse hvartdera tvänne Professorer från de verldsliga fakulteterna, och dels Wetenskaps-Akademien, af hvilken finge väljas tvänne ofrälse civile Ledamöter till fullmägtige i nämnda Stånd. Slutligen blef vid 1840—1841 årens riksdag den ändring gjord uti valrätten för Universiteten i Upsala och Lund, att dessa Universitet förklarades skola, genom deras samtliga Professorer och Adjunkter, ordinarie eller extraordinarie, samt Docenter, Aka-

demiernas Räntmästare och Sekreterare, jemte alla öfrige Akademiska tjenstemän, som, i och för sina befattningar, ega presterlig befordringsrätt, utse, till riksdagsmän i Preste-Ståndet, hvartdera minst en Professor från de verldsliga fakulteterna, dock med rättighet att ställa två sådana fullmägtige.

Af denna framställning synes, dels att Preste-Ståndets representation, som förut utöfvades af tre särskilda klasser, numera fullgöres genom fem sådana, dels ock att antalet af Ståndets riksdagsmän blifvit förökadt med högst sex och minst fyra. Då den tillökning, nämnda Riks-Stånd sålunda vunnit, icke kan anses särdeles betydlig, helst om den jemföres med hvad i berörda hänseende egt rum med de tvänne öfrige ofrälse Stånden, torde redan i detta förhållande ligga en uppmaning för Utskottet, att tillse om icke representationsrätt uti Preste-Ståndet lämpligen kunde tillerkännas ännu flera medborgare-klasser. Ibland dem, som kunna i detta hänseende anses hafva giltiga anspråk, framstå i främsta rummet de ordinarie Lärare vid rikets elementar-läroverk, hvilka ega presterlig befordringsrätt. Genom såväl vetenskaplig bildning, som föremålet för sin verksamhet, eller ungdomens uppfostran och undervisning, närma de sig ganska mycket det egentliga presterskapet; och synes det som samma skäl, hvilket legat till grund för Universitetens och Wetenskaps-Akademiens upptagande i Preste-Ståndet, äfven borde tillämpas på Skollärarne. En sådan uppfattning af frågan tyckes jemväl hafva blifvit mera allmänt utbredd, åtminstone hafva förslag i denna syftning framställts vid flera särskilda tillfällen och sednast af nästlidna riksdags Konstitutions-Utskott; men detta förslag, som af samtlige Riks-Stånden antogs att hvila till innevarande riksdag, blef dock vid då skedd ompröfning förkastadt. Skälet härtill torde likväl icke hafva legat uti något misskännande af billigheten i dessa tjenstemäns anspråk på delaktighet i representationen inom nämnda Stånd, utan snarare deri att, genom förslagets antagande till lag, de komme att förlora en möjlighet till erhållande af representationsrätt uti ett annat Stånd, som numera blifvit dem beredd.

Genom en vid slutet af förra riksdagen vidtagen förändring uti **14** § Riksdags-Ordningen erhöllo i stad bosatte icke burskapsegande näringsidkare, äfvensom egare af hus eller tomt samt egare eller innehafvare, med ständig besittningsrätt, af jord under stadens domvärjo, rättighet att, jemte stadens Borgare och Magistratspersoner, deltaga i riksdagsmannaval och dervid kunna komma under omröstning; men ifrån denna rättighet uteslöts, bland andra, den egare af hus och tomt, och den egare och innehafvare af stadsjord, som frälseman är eller till prestestånde hörer. De bland Lärarne vid elementar-läroverken, som besitta fastighet i stad och sålunda numera hafva valrätt och valbarhet uti Borgare-Ståndet, skulle, genom antagandet af det hvilande förslaget till ändring i **13** §, hafva kommit att tillhöra Preste-Ståndet och sålunda förlorat sin valbarhet uti Borgare-Ståndet, — ett förhållande, som ansågs mindre lämpligt, särdeles då redan till innevarande riksmöte blifvit till riksdagsmän i Borgare-Ståndet utsedde några Skollärare, hvilka, genom förslagets upphöjande till lag, skulle blifvit nödgade frånträda denna sin riksdagsmanna-befattning. Som

nuvarande Konstitutions-Utskott, uti Memorialet N:o 32, afgifvit förslag till upphäfvande af ofvannämnda undantags-stadgande i 14 § Rikdags-Ordningen, och Utskottet sålunda, så vidt på detsamma ankommer, undanröjt det skäl mot Elementarskollärarnes inrymmande i Preste-Ståndet, som hemtats från berörda förhållande; så har Utskottet icke kunnat vidare finna något giltigt hinder emot framställandet af nytt förslag om valrätt och valbarhet inom Preste-Ståndet för de ordinarie lärare vid rikets elementar-läroverk, som ega presterlig befordringsrätt.

Enär, utom de i 13 § Riksdags-Ordningen uppräknade Prester, här jemväl finnas åtskilliga andra ordinarie prestmän, som, jemte de förra, handhafva själavård, såsom Regements-pastorer, Bataljons-, Garnisons-, Slotts- och Fångpredikanter, Prester vid sjukvårds-inrättningar, fromma stiftelser med flera, har det synts Utskottet, att giltigt skäl för desses uteslutande från representationen saknades, helst bemälde prester i de flesta hänseenden vore likställiga med antingen Kyrkoherdar eller Kommistrar; hvadan Utskottet jemväl trott sig böra föreslå, det uti Preste-Ståndet må intagas alla Prester, som i kyrkans tjenst ordinarie beställning innehafva.

Vidare har Utskottet fästat sin uppmärksamhet på en klass medborgare, som numera icke torde böra sakna rättighet att såsom sådane uti representationen ingå. Under sednare tider har läkarekonsten gjort så stora framsteg och vunnit en sådan utveckling, att en mängd, för samhället ytterst vigtiga, frågor icke vidare kunna tillfredsställande besvaras af andra, än dem, som äro med denna vetenskap förtrogne. Utskottet, som ansett att jemväl för vår representation borde beredas utväg, att kunna tillegna sig utmärkta läkare, har trott, att till läkarekonstens utöfvande behörigen legitimerade personer lämpligast kunde erhålla plats uti Preste-Ståndet. Ehuru läkaren och presten hafva en väsentligen olika verksamhet, öfverensstämma de dock med hvarandra, dels uti en mera grundlig vetenskaplig bildning, dels äfven uti den djupare menniskokännedom, som säkrast förvärfvas genom ett närmare umgänge med den lidande menskligheten.

Sedan Utskottet sålunda redogjort för de nya medborgare-klasser, hvilka Utskottet ansett böra tillerkännas representationsrätt uti Preste-Ståndet, återstår att bestämma sättet för denna rättighets utöfvande. I detta afseende förefinnas tvänne utvägar, nemligen: att antingen bilda nya klasser, eller ock förena de tillkomna valmännen med förut befintliga valklasser. Då, enligt hvad förut är nämndt, Preste-Ståndet redan består af fem särskilda klasser, synes det vara betänkligt, att än ytterligare föröka detta antal. Dertill kommer, att redan en af de nuvarande valklasserna, eller Komministrarnes, icke annat än undantagsvis sänder riksdagsmän. I anseende till dessa tjenstemäns svaga lönevilkor och svårigheten för dem att bekosta fullmägtiges underhåll vid riksdag, har uti Grundlagen icke blifvit stadgad någon skyldighet för dem, att utse riksdags-fullmägtige, utan har endast rättigheten dertill blifvit dem förbehållen. Ett sådant förhållande synes likväl icke fullt öfverensstämma med den föreskrifternas ovilkorlighet, som torde kunna af en Grundlag fordras. Utskottet har derföre, och för att undvika nödvändigheten, att, i afseende å de nu till inträde

i Preste-Ståndet ifrågasatta nya valmännen, meddela en föreskrift af samma beskaffenhet, som den, hvilken nu gäller för Komministrarne, trott sig ega skälig anledning att föreslå det de tillkommande nya valmännen förenas med Kyrkoherdarne och Komministrarne till en enda valklass. Derigenom minskades valklasserna från fem till fyra, och vunnes jemväl mera bestämdhet i fråga om antalet af Preste-Ståndets representanter. Detta antal har Utskottet trott lämpligen kunna bestämmas till sjutiofem; och under förutsättning att till riksdag infinna sig dels alla de, som Konungen kallar, dels äfven endast en fullmägtig från hvartdera Universitet, erhålles nämnda summa, om antalet af riksdagsmännen från hvarje stift i allmänhet ökas med en. Härifrån hafva undantag blifvit gjorda ej mindre för Calmar och Wisby stift, hvilka, i anseende till dessa stifts få valmän, icke ansetts kunna åläggas skyldighet att bekosta underhåll för flere fullmägtige, än som nu eger rum, — än äfven för Lunds stift och Stockholms stad, uti hvilka valdistrikt ett motsatt förhållande komme att uppstå, hvadan ock riksdagsmännens antal blifvit föreslaget att förhöjas: för Lunds stift, från fyra till sex, och för Stockholms stad från två till fem.

Till följd af hvad sålunda blifvit anfördt, får Utskottet till Rikets Ständers grundlagsenliga behandling vördsamt hemställa följande förslag till ändring i

Riksdags-Ordningen.

§ 13.

(Nuvarande lydelse.)

1:o) Jemte Ärkebiskopen, Biskoparne och Pastor Primarius i Stockholm, hvilka af Konungen till Riksdagen kallas, välje hvarje Stift, *på sätt dess Presterskap inom sig öfverenskommer*, följande antal Fullmägtige, nemligen, *Kyrkoherdar:* Upsala Stift *Fem*, Stockholms Stad *Två*, Linköpings Stift *Fem*, Skara *Fyra*, Strengnäs *Fyra*, Westerås *Fem*, Wexiö *Tre*, Lunds *Fyra*, Göteborgs *Tre*, Calmar Två, Carlstads *Två*, Hernösands *Tre* och Gottlands Två. *Comministrarne uti hvarje Stift, äfvensom Comministrarne i Stockholm, vare berättigade, om de det åstunda, att, inom sig, välja en Fullmägtig.*

2:o) Universiteten i Upsala och Lund — — — — — — Riksdagsmannaunderhåll.

(Den föreslagna lydelsen.)

1:o) Jemte Ärkebiskopen, Biskoparne och Pastor Primarius i Stockholm, hvilka af Konungen till Riksdagen kallas, välje hvarje *Stifts ordinarie prester tillika med de ordinarie lärare vid Elementarläroverken, som ega presterlig befordringsrätt, samt de inom Stiftet boende och mantalsskrifne personer, hvilka genom aflagd Licentiat-examen blifvit till Läkarekonstens utöfvande behörigen legitimerade, inom sig och på sätt valmännen sig emellan öfverenskomma*, följande antal Fullmägtige, nemligen: *i* Upsala Stift *Sex*, Stockholms Stad *Fem*, Linköpings Stift *Sex*, Skara *Fem*, Strengnäs *Fem*, Westerås *Sex*, Wexiö *Fyra*, Lunds *Sex*, Göteborgs *Fyra*, Calmar Två, Carlstads *Tre*, Hernösands *Fyra* och Gottlands Två.

2:o) Universiteten i Upsala och Lund — — — — — — Riksdagsmannaunderhåll.

§ 16.

§ 16.

Underlåter *något Universitet, Prosteri, Stad, Bruksdistrikt eller Härad* att ställa *Fullmägtig*, vare förfallet till det vite, Ståndet pröfvar skäligt utsätta, *och som svara kan mot den omkostnad, som ett annat och jemnlikt Universitet, Prosteri, Stad, Bruksdistrikt eller Härad på sin Riksdagsman göra måste;* skolande — — — — — — Ståndets kassa.

Underlåter *Valfördelning* att *Riksdagsman* ställa, vare förfallen till det vite, Ståndet pröfvar skäligt utsätta; skolande — — — — — — Ståndets kassa.

Stockholm den 12 Juni 1860.

Reservationer:

af Herr *Th. Munck af Rosenschöld* samt Hrr Doktorer *H. G. Lindgren* och *Th. Wensjoe.*

af Herr Doctor *C. H. Rundgren:* »Ehuru jag icke har någonting att invända emot Utskottets förslag, att i Preste-Ståndet inrymma medlemmar af de samhällsklasser, hvilka, enligt förevarande grundlagsförändring, skulle vinna representationsrätt, utan fasthellre anser det både nödigt och nyttigt att åt lärare vid rikets elementarläroverk, åt de ordinarie Prester, som äro hvarken Kyrkoherdar eller Komministrar, samt åt Läkare förläna denna rätt, måste jag dock reservera mig emot Utskottets beslut i denna fråga, enär jag icke kan gilla det sätt, hvarpå Utskottet ansett förändringen böra försiggå. Sedan man nemligen, likasom genom en tyst öfverenskommelse, kommit ifrån tankarne på en allmän representations-reform och öfvergått till partiela förändringar, de der hafva till syfte att bereda representationsrätt åt allt flere samhällsklasser, synes det mig vara alldeles opåkalladt, att endast på grund af *allmänna val* vilja inrymma de *nya klasserna*, enär hufvudsaken icke kan vara *huru* de väljas, utan fasthellre *att* de väljas. Då inom Preste-Ståndet, vid dess nuvarande sammansättning, valen ske efter klasser, och någon skälig anledning icke förefinnes att frångå detta valsätt för de redan valberättigade, hade den naturligaste och enklaste utvägen varit att låta jemväl de nu föreslagna ingå och välja såsom klasser, särdeles som denna utväg är den enda praktiska, åtminstone i fråga om möjligheten att vinna alla fyra Riks-Ståndens bifall. Utskottet har ock så till vida erkännt detta, som Utskottet begått den inkonseqvensen att låta *trenne* valklasser af de nu befintliga *fem* qvarstå, på samma gång det föreslagit att de *tre* nya skulle förenas med de *två* återstående till *en*. Man kunde således vara frestad att tro, det Utskottet sätter så mycket värde på *idéen*, att icke låta några nya elementer i representationen ingå på annan grund än de allmänna valens, att Utskottet glömmer bort *verkligheten*, som påkallar dessa elementers upptagande.

Det är i de nya klassernas eget intresse jag påkallar klass-val, för att nemligen göra dem försäkrade om att vinna inträde i representationen. Effekten af de allmänna valen *kan* nemligen blifva, att ingen enda medlem af de nya klasserna kommer att ingå såsom representant, såvida man icke föreskrifver att åtminstone *en* Lärare, *en* ordinarie Prestman, som icke är Kyrkoherde, och *en* Läkare skall väljas. Men en sådan föreskrift strider emot de allmänna valens princip och kan således icke gerna ifrågasättas. Effekten af de allmänna valen *kan* ock blifva, att ingen enda Kyrkoherde eller Komminister blifver till Preste-Ståndet vald, såvida man icke gifver föreskrift derom. Men är det väl tänkbart att Preste-Ståndet skall kunna lemna sitt samtycke till en sådan möjlighet, då det nu genom rikets grundlagar har sig tillförsäkrad rättigheten att utgöra en fjerdedel af representationen.

Hvarje klasss bedömer utan tvifvel bäst sina egna medlemmar, likasom ock hvarje klass, åt hvilken man vill inrymma representations-rätt, måste förutsättas hafva kapaciteter, hvilka bättre än någon annan kunna bedöma de intressen, från hvilkas ståndpunkt de betrakta det allmännas intressen. Vill man således låta nya elementer ingå, då måste det vara en oafvislig pligt, att tillförsäkra dem icke blott möjligheten att ingå, utan full visshet derom, likasom man ock måste tillförsäkra de förra elementerna att de fortfarande behålla den rätt de egt.

Då nu föreliggande förslag icke i detta hänseende lemnar några garantier, anser jag det böra förkastas, ehuru jag på samma gång beklagar; att Utskottet uppoffret de nya klassernas *rätt* för sin egen *idé* om de allmänna valen. Om detta förslag varder förkastadt och derigenom nya klasser ännu för en tid varda uteslutna från representationen, är det således icke Preste-Ståndets skuld, utan *deras*, som föreslagit ett sätt, hvilket visat sig vara oantagligt.»

I denna reservation hafva Herr *C. G. Reuterskiöld* och Herr Kontrakts-prosten *E. M. Tegnér* instämt; hvarjemte Herr Friherre *J. G. Paykull* och Herr Doktor *J. Collén* förklarat sig instämma i reservationens hufvudsakliga syfte.

Herr Professor *N. H. Selander* har tillkännagifvit, att han icke varit i Utskottet tillstädes, då beslutet fattades.

STOCKHOLM, TRYCKT HOS SAM. RUMSTEDT, 1860.

N:o 39.

Ank. till Exp.-Utsk. den 21 Juni 1860, kl. 12 midd.

Memorial till Rikets Ständer, med voterings-proposition, rörande det uti Konstitutions-Utskottets Memorial N:o 13 afgifna förslag till ändring i 11 och 12 §§ Regerings-Formen.

Sedan Konstitutions-Utskottet uti Memorialet N:o 25 till samtliga Riks-Ståndens behandlande anmält den oförenliga skiljaktighet, som förefunnes uti deras beslut rörande det af Utskottet i Memorialet N:o 13 framställda förslag till ändring i 11 och 12 §§ Regerings-Formen, om Stats Rådets hörande öfver förbund med främmande makter, hvilket förslag blifvit af Preste-Ståndet förkastadt, men af de öfriga Stånden antaget att hvila till grundlagsenlig behandling vid nästa riksdag; så har Utskottet utaf protokollsutdrag för den 6 och 9 innevarande månad inhemtat, att samtliga Riks-Stånden vidblifvit sina förut i frågan fattade beslut, samt att Preste-Ståndet således lemnat utan afseende Utskottets inbjudning, att sig efter de öfriga Stånden foga; och får Utskottet, med anledning häraf, för frågans vidare grundlagsenliga behandling genom omröstning uti Förstärkt Konstitutions-Utskott, vördsamt till Rikets Ständers godkännande föreslå följande

Voterings-proposition:

Den, som vill, att det af Konstitutions-Utskottet i Memorialet N:o 13 framställda, af Ridderskapet och Adeln samt Borgare- och Bonde-Stånden bifallna, förslag till ändring i 11 och 12 §§ Regerings-Formen, angående Stats-Rådets hörande öfver förbund med

främmande makter, skall blifva hvilande till grundlagsenlig behandling vid nästa riksdag, röste

Ja;

Den det ej vill, röste

Nej;

Vinner Nej, är nämnda grundlagsändrings-förslag förkastadt.
Stockholm den 21 Juni 1860.

N:o 40.

Ank. till Exp.-Utsk. den 21 Juni 1860, kl. 12 midd.

Memorial till Rikets Ständer, med voterings-proposition, rörande det af Konstitutions-Utskottet uti Memorialet N:o 14 framställda förslag till ändring i 21 § Riksdags-Ordningen.

Uti Memorialet N:o 14 afgaf Konstitutions-Utskottet förslag till den ändring i 21 § Riksdags-Ordningen, dels att, genom införande af hänvisning till 13 och 15 §§ jemte den nuvarande hänvisningen till 14 och 18 §§ i nämnde Grundlag, åt Preste- och Bonde-Stånden skulle inrymmas samma pröfningsrätt, i fråga om Riksdagsmans behörighet, som är Borgare-Ståndet medgifven, dels ock att, i stället för den i 21 §, angående sättet för afgörande af framställd anmärkning emot Riksdagsmans behörighet, nu befintliga föreskrift, så lydande: »*i hvilket sednare fall frågan, om den är klar och tydlig, hos Ståndet afgöres, men, då nödiga upplysningar saknas, till laglig åtgärd förvises;*» måtte utbytas emot ett stadgande af följande lydelse: »*nägande Ståndet, så vida frågan är klar och tydlig samt icke förut blifvit, i den ordning 19 § bestämmer, afgjord eller är beroende på pröfning af någon utaf de uti samma § omförmälda myndigheter, att densamma afgöra; men, om nödiga upplysningar saknas, till laglig åtgärd förvisa.*» Det af Utskottet sålunda afgifna förslag blef i sin helhet antaget att hvila till nästa

riksdag af Ridderskapet och Adeln samt Preste- och Bonde-Stånden; hvaremot Borgare-Ståndet hänskjöt förslaget till Konstitutions-Utskottet, med förklarande att Ståndet godkände förslaget, så vidt det afsåge att inrymma åt Preste- och Bonde-Stånden, i fråga om Riksdagsmans behörighet, samma pröfningsrätt, som är Borgare-Ståndet medgifven; men att Ståndet deremot afsloge sednare delen af förslaget, såsom onödig och onyttig. Enär samtliga Riks-Stånden antagit förra delen af ifrågavarande förslag och den vore fullkomligt oberoende af förslagets sednare del, ansåg Utskottet den delen af förslaget böra hvila till grundlagsenlig behandling vid nästa riksdag; men då emellan Borgare-Ståndets och de tre öfriga Riks-Ståndens beslut rörande förslagets sednare del förefunnes oförenlig skiljaktighet, anmälte Konstitutions-Utskottet, uti Memorial N:o 26, detta förhållande hos Rikets Ständer, med inbjudning till Borgare-Ståndet att i denna fråga foga sig efter de öfriga Stånden.

Enligt hvad Konstitutions-Utskottet tillhandakomna protokolls-utdrag för den 6 och 9 innevarande månad utvisa, hafva samtliga Riks-Stånden lagt Memorialet N:o 26 till handlingarne, Borgare-Ståndet med förklarande, att Ståndet vidblef dess förra beslut. Då nämnda Riks-Stånd således icke velat med de öfriga om enahanda utlåtande sig förena, får Utskottet, för ärendets vidare grundlagsenliga behandling genom omröstning i Förstärkt Konstitutions-Utskott, vördsamt till Rikets Ständers godkännande öfverlemna förslag till en så lydande

Voterings-proposition:

Den, som vill, att till grundlagsenlig behandling vid nästa riksdag skall hvila det af Konstitutions-Utskottet i Memorialet N:o 14 afgifna, af Ridderskapet och Adeln samt Preste- och Bonde-Stånden godkända, förslag till den ändring i 21 § Riksdags-Ordningen, att orden: »*i hvilket sednare fall frågan, om den är klar och tydlig, hos Ståndet afgöres, men, då nödiga upplysningar saknas, till laglig åtgärd förvises;*» utbytas emot följande ord: »*ägande Ståndet, så vida frågan är klar och tydlig samt icke förut blifvit, i den ordning 19 § bestämmer, afgjord eller är beroende på pröfning af någon utaf de i samma § omförmälda myndigheter, att densamma afgöra; men om nödiga upplysningar saknas, till laglig åtgärd förvisa;*» röste

Ja;

Den det ej vill, röste

Nej;

Vinner Nej, är förslaget om nämnda grundlagsändrings-förslag förkastadt.

Stockholm den 21 Juni 1860.

N:o 41.

Ank. till Exp.-Utsk. den 21 Juni 1860, kl. 12 midd.

Memorial till Rikets Ständer, med voterings-proposition rörande den i Konstitutions-Utskottets Memorial N:o 15 föreslagna ändring i 28 § Regerings-Formen.

Enligt hvad Konstitutions-Utskottet inhemtat af ankomne utdrag af Riks-Ståndens protokoll för den 6 och 9 innevarande månad hafva, vid föredragning af Utskottets Memorial N:o 27, i anledning af Riks-Ståndens beslut, rörande den i Memorialet N:o 15 föreslagna ändring i 28 § Regerings-Formen, att till vissa beställningar må kunna utnämnas bekännare af annan troslära, än den rena evangeliska, samtliga Riks-Stånden lagt förstnämnda Memorial till handlingarne, Preste-Ståndet, med förklarande, att Ståndet vidblef sitt förra beslut om förslagets förkastande; och får Utskottet, med anledning häraf, för frågans vidare grundlagsenliga behandling genom omröstning uti Förstärkt Konstitutions-Utskott, till Rikets Ständer vördsamt hemställa följande förslag till

Voterings-proposition:

Den, som vill, att den af Konstitutions-Utskottet i Memorial N:o 15 föreslagna, af Ridderskapet och Adeln samt Borgare- och Bonde-Stånden godkända, ändring i 28 § Regerings-Formen, att till vissa beställningar må kunna utnämnas bekännare af annan troslära, än den rena evangeliska, skall hvila till grundlagsenlig behandling vid nästa riksdag, röste

Ja;

Den det ej vill, röste

Nej;

Vinner Nej, är berörda grundlagsändrings-förslag förkastadt.
Stockholm den 21 Juni 1860.

N:o 42.

Ank. till Exp.-Utsk. den 21 Juni 1860, kl. 12 midd.

Memorial till Rikets Ständer, med voterings-proposition i fråga om Konstitutions-Utskottets i Memorialet N:o 16 väckta förslag till ändring i 18 § Riksdags-Ordningen.

Konstitutions-Utskottet, som uti Memorialet N:o 28 yttrat sig i anledning af Riks-Ståndens skiljaktiga meningar, angående Utskottets i Memorialet N:o 16 framställda förslag till den ändring i 18 § Riksdags-Ordningen, att Mosaiske trosbekännare må erhålla rättighet att deltaga i Riksdagsmannaval; — hvilket förslag blifvit af Ridderskapet och Adeln samt Borgare- och Bonde-Stånden antaget att hvila till grundlagsenlig behandling vid nästa riksdag, men af Preste-Ståndet förkastadt, — har af ankomna protokolls-utdrag för den 6 och 9 innevarande månad inhemtat, att samtliga Riks-Stånden, med vidblifvande af sina förut fattade beslut, lagt förstnämnda Memorial till handlingarne; och får Utskottet till följd häraf, för frågans vidare behandling genom omröstning uti Förstärkt Konstitutions-Utskott, till Rikets Ständers ompröfvande vördsamt hemställa följande

Voterings-proposition:

Den, som vill, att det af Konstitutions-Utskottet, uti dess Memorial N:o 16, afgifna, af Ridderskapet och Adeln samt Borgare- och Bonde-Stånden godkända, förslag till den ändring i 18 § Riksdags-Ordningen, att Mosaiske trosbekännare må erhålla rät-

tighet att deltaga i riksdagsmannaval, skall blifva hvilande till grundlagsenlig behandling vid nästa riksdag, röste

Ja;

Den det ej vill, röste

Nej;

Vinner Nej, är berörda grundlagsändrings-förslag förkastadt.

Stockholm den 21 Juni 1860.

N:o 43.

Ank. till Exp.-Utsk. den 21 Juni 1860, kl. 12 midd.

Memorial till Rikets Ständer, med voterings-proposition i fråga om Konstitutions-Utskottets i Memorialet N:o 17 afgifna förslag till ändring i 5 § 3 momentet Tryckfrihets-Förordningen.

Sedan Konstitutions-Utskottets uti Memorial N:o 17 afgifna förslag till den ändring i 5 § 3 momentet Tryckfrihets Förordningen, att hinder icke må vara för Mosaiske trosbekännare att kunna till Jurymän utses, blifvit af Ridderskapet och Adeln och Preste-Ståndet förkastadt, men af Borgare- och Bonde-Ständen antaget att hvila till grundlagsenlig behandling vid nästa riksdag; och samtliga Riks-Ständen, enligt hvad Utskottet tillhandakomna protokolls-utdrag för den 6 och 9 innevarande månad gifva vid handen, med vidblifvande af sina förra beslut, lagt till handlingarne Konstitutions-Utskottets Memorial N:o 29, innehållande anmälan om oförenligheten af Riks-Ståndens skiljaktiga beslut och hemställan till Ridderskapet och Adeln samt Preste-Ståndet att sig efter de öfriga Stånden foga; så får Utskottet, för ärendets vidare grundlagsenliga behandling genom omröstning uti Förstärkt Konstitutions Utskott, till Rikets Ständers godkännande vördsamt hemställa följande

Voterings-proposition:

Den, som vill, att det af Konstitutions-Utskottet uti Memorialet N:o 17 afgifna, af Borgare- och Bonde-Stånden godkända, förslag till den ändring i 5 § 3 momentet Tryckfrihets-Förordningen, att hinder icke må vara för Mosaiske trosbekännare att kunna till Jurymän utses, skall hvila till grundlagsenlig behandling vid nästa riksdag, röste

Ja;

Den det ej vill, röste

Nej;

Vinner Nej, är nämnda grundlagsändrings-förslag förkastadt.

Stockholm den 21 Juni 1860.

N:o 44.

Ank. till Exp.-Utsk. den 21 Juni 1860, kl. 12 midd.

Memorial till Rikets Ständer, med voterings-propositioner, i anledning af Riks-Ståndens beslut, rörande det i Konstitutions-Utskottets Memorial N:o 19 framställda förslag till ändring i 53 § Riksdags-Ordningen.

Sedan vid föredragning af Konstitutions-Utskottets Memorial N:o 19, innehållande förslag till den ändring i 53 § Riksdags-Ordningen, att beslut ej må af något Stånd fattas, derest icke minst tretio ledamöter tillstädes äro, samma förslag blifvit af Ridderskapet och Adeln samt Preste-Ståndet förkastadt, af Bonde-Ståndet antaget att hvila till grundlagsenlig behandling vid nästa riksdag, samt af Borgare-Ståndet hänvisadt till Konstitutions Utskottet, med förklarande såsom Ståndets gemensamma tanka i ämnet, att »*nej må af något Stånd beslut fattas, derest icke minst en tredjedel af ett Riks-Stånds vid riksdagen närvarande ledamöter tillstädes äro;*» och samtlige Riks-Stånden, enligt hvad

utdrag af deras protokoll för den 6 och 9 innevarande månad utvisa, med vidblifvande af sina beslut, till handlingarne lagt Konstitutions-Utskottets Memorial N:o 30, som innefattade anmälan om oförenligheten emellan Ståndens skiljaktiga beslut; så får Utskottet, för frågans vidare grundlagsenliga behandling genom omröstning uti Förstärkt Konstitutions-Utskott, till Rikets Ständers ompröfning vördsamt hemställa följande

Voterings-propositioner:

1.

Den, som vill, att vid omröstning rörande Konstitutions-Utskottets, uti dess Memorial N:o 19 framställda, af Bonde-Ståndet godkända, förslag till den ändring i 53 § Riksdags-Ordningen, att beslut ej må af något Stånd fattas, derest icke minst tretio ledamöter tillstädes äro, — såsom kontra-proposition skall uppställas, att, i enlighet med Borgare-Ståndets gemensamma tanka, till grundlagsenlig behandling vid nästa riksdag bör hvila det förslaget, att till 53 § Riksdags-Ordningen tillägges ett nytt moment af följande lydelse: *„Ej må af något Stånd beslut fattas, derest icke minst en tredjedel af ett Riks-Stånds vid riksdagen närvarande ledamöter tillstädes äro,„* röste

Ja;

Den det ej vill, röste

Nej;

Vinner Nej, kommer att till kontra-proposition vid omröstning i hufvudfrågan antagas Ridderskapet och Adelns samt Preste-Ståndets gemensamma tanka, att Konstitutions-Utskottets berörda grundlagsändrings-förslag bör förkastas.

2.

a) *i den händelse, att ja-propositionen i ofvanstående N:o 1 vinner:*

Den, som vill, att Konstitutions Utskottets i Memorialet N:o 19 framställda, af Bonde-Ståndet godkända, förslag till den ändring i 53 § Riksdags-Ordningen, att beslut ej må af något Stånd fattas, derest icke minst tretio ledamöter tillstädes äro, — skall hvila till grundlagsenlig behandling vid nästa riksdag, röste

Ja;

Den det ej vill, röste

Nej;

Vinner

Vinner Nej, kommer, i enlighet med Borgare-Ståndets gemensamma tanka, att hvila till grundlagsenlig behandling vid nästa riksdag förslag att till 53 § Riksdags-Ordningen tillägges ett nytt moment, så lydande: »*Ej må af något Stånd beslut fattas, derest icke minst en tredjedel af ett Riks-Stånds vid Riksdagen närvarande ledamöter tillstädes äro.*»

b) *i den händelse, att nej-propositionen i ofvanstående N:o 1 vinner:*

Den, som vill, att Konstitutions-Utskottets i Memorialet N:o 19 framställda, af Bonde-Ståndet godkända, förslag till den ändring i 53 § Riksdags-Ordningen, att beslut ej må af något Stånd fattas, derest icke minst Tretio ledamöter tillstädes äro, — skall hvila till grundlagsenlig behandling vid nästa riksdag, röste

Ja;

Den det ej vill, röste

Nej;

Vinner Nej, är samma grundlagsändrings-förslag förkastadt.

Stockholm den 21 Juni 1860.

N:o 45.

Ank. till Exp.-Utsk. den 21 Juni 1860, kl. 12 midd.

Memorial till Rikets Ständer, i anledning af Riks-Ståndens beslut, rörande det uti Konstitutions-Utskottets Memorial N:o 32 framställda förslag till ändring i 14 § 3 momentet Riksdags-Ordningen.

Konstitutions-Utskottets, uti Memorialet N:o 32 framställda förslag till den ändring i 14 § 3 momentet Riksdags-Ordningen, att rättighet att deltaga uti val till Riks-

dagsman i Borgare-Ståndet och dervid vara valbar mätte tillerkännas den ägare af hus och tomt i stad och den ägare och innehafvare af stadsjord, som Frälseman är eller till Preste-Ståndet hörer, — har, enligt hvad Konstitutions-Utskottet tillhandakomna utdrag af Riks-Ståndens protokoll för den 6, 9 och 13 innevarande månad utvisa, blifvit af Ridderskapet och Adeln samt Borgare- och Bonde Stånden antaget att hvila till grundlagsenlig behandling vid nästa riksdag, men deremot af Preste-Ståndet förkastadt; och då någon sammanjemkning af dessa skiljaktiga meningar icke är möjlig, får Utskottet till Rikets Ständers grundlagsenliga behandling detta förhållande vördsamt anmäla samt inbjuda Preste-Ståndet att sig efter de öfriga Stånden foga.

Stockholm den 21 Juni 1860.

Stockholm, tryckt hos N. Marcus, 1860.

N:o 46.

Ank. till Exp.-Utsk. den 11 Juli 1860, kl. 5 e. m.

Memorial till Rikets Ständer, i anledning af Riks-Ståndens beslut, rörande det uti Konstitutions-Utskottets Memorial N:o 33 framställda förslag till ändring i 14 § 1 momentet Riksdags-Ordningen.

Enligt hvad utdrag af samtliga Riks-Ståndens protokoll för den 22 och 27 nästlidne Juni utvisa, har Konstitutions-Utskottets, uti Memorialet N:o 33 framställda, förslag till ändring i 14 § 1 momentet Riksdags-Ordningen blifvit af Ridderskapet och Adeln samt Borgare-Ståndet förkastadt, men af Preste- och Bonde-Stånden antaget att hvila till grundlagsenlig behandling vid nästa riksdag; Och då den skiljaktighet, som sålunda förefinnes emellan Ståndens särskilda meningar, icke kan sammanjemkas; får Utskottet detta förhållande till Rikets Ständers grundlagsenliga behandling vördsamt anmäla, med inbjudning till Ridderskapet och Adeln samt Borgare-Ståndet att sig efter de tvänne öfriga Stånden foga.

Derjemte har Utskottet, för den händelse, att berörda inbjudning icke blifver af Ridderskapet och Adeln samt Borgare-Ståndet antagen, ansett sig böra, för ärendets vidare behandling genom omröstning i Förstärkt Konstitutions-Utskott, vördsamt till Rikets Ständers godkännande framställa följande

Voterings-proposition:

Den, som vill, att det af Konstitutions-Utskottet uti Memorialet N:o 33 framställda, af Preste- och Bonde-Stånden bifallna, förslag till ändring i 14 §

1 momentet Riksdags-Ordningen, skall blifva hvilande till grundlagsenlig behandling vid nästa riksdag, röste

Ja;

Den det ej vill, röste

Nej;

Vinner Nej, är berörda Grundlagsändrings-förslag förkastadt.

Stockholm den 9 Juli 1860.

N:o 47.

Ank. till Exp.-Utsk. den 11 Juli 1860, kl. 5 e. m.

Memorial till Rikets Ständer, i anledning af Riks-Ståndens beslut, rörande det af Konstitutions-Utskottet, uti Memorialet N:o 34, framställda förslag till tillägg uti 73 § Riksdags-Ordningen.

Vid föredragning af Konstitutions-Utskottets, uti Memorialet N:o 34, afgifna förslag till tillägg uti 73 § Riksdags-Ordningen, angående förstärkning af sammansatt Utskott, har, enligt hvad Konstitutions-Utskottet tillhandakomna utdrag af Riks-Ståndens protokoll för den 22 och 27 nästlidne Juni utvisa, blifvit af Ridderskapet och Adeln samt Preste- och Borgare-Stånden förkastadt; men af Bonde-Ståndet antaget, att hvila till grundlagsenlig behandling vid nästa riksdag.

Då dessa skiljaktiga meningar icke kunna sammanjemkas, får Utskottet detta förhållande till Rikets Ständers grundlagsenliga behandling vördsamt anmäla; hvarjemte Utskottet, för den händelsen, att Riks-Stånden komma att uti detta ärende vidhålla sina förut fattade beslut, anser sig böra, för frågans vidare grundlagsenliga behandling genom omröstning uti Förstärkt Konstitutions-Utskott, lika vördsamt till Rikets Ständers godkännande framställa följande

Voterings-proposition:

Den, som vill, att det af Konstitutions-Utskottet, uti Memorialet N:o 34 framställda, af Bonde-Ståndet godkända förslag till tillägg i 73 § Riksdags-Ord-

ningen, angående förstärkning af sammansatt Utskott, skall blifva hvilande till grundlagsenlig behandling vid nästa riksdag, röste

Ja;

Den det ej vill, röste

Nej;

Vinner Nej, är nämnda grundlagsändrings-förslag förkastadt.

Stockholm den 9 Juli 1860.

N:o 48.

Ank. till Exp.-Utsk. den 11 Juli 1860, kl. 5 e. m.

Memorial till Rikets Ständer, i anledning af Riks-Ståndens beslut, rörande det, uti Konstitutions-Utskottets Memorial N:o 35 framställda förslag till åtskilliga ändringar i Riksdags-Ordningen, angående Ridderskapet och Adelns representationsrätt.

Utaf ankomna utdrag ur samtliga Riks-Ståndens protokoll för den 22 och 27 nästlidne Juni, har Konstitutions-Utskottet inhemtat, att dess, uti Memorialet N:o 35 afgifna, förslag till åtskilliga ändringar uti Riksdags-Ordningen, angående Ridderskapet och Adelns representationsrätt, blifvit af Ridderskapet och Adeln samt Preste-Ståndet förkastadt, men af Borgare- och Bonde-Stånden antaget att hvila till grundlagsenlig behandling vid nästa riksdag; Och som den emellan Riks-Ståndens olika beslut befintliga skiljaktighet icke låter sig sammanjemka, får Utskottet, med vördsam anmälan till Rikets Ständer om detta förhållande, inbjuda Ridderskapet och Adeln samt Preste-Ståndet, att uti denna fråga sig efter de öfrige tvänne Stånden foga; samt, för den händelse denna inbjudning icke skulle antagas, och ärendet sålunda komme att afgöras genom omröstning

i Förstärkt Konstitutions-Utskott, till Rikets Ständers godkännande öfverlemna följande förslag till

Voterings-proposition:

Den, som vill, att det af Konstitutions-Utskottet, uti Memorialet N:o 35 framställda, af Borgare- och Bonde-Stånden godkända, förslag till åtskilliga ändringar i Riksdags-Ordningen, angående Ridderskapet och Adelns representationsrätt, skall blifva hvilande till grundlagsenlig behandling vid nästa riksdag, röste

Ja;

Den det ej vill, röste

Nej;

Vinner Nej, är nämnda grundlagsändrings-förslag förkastadt.

Stockholm den 9 Juli 1860.

N:o 49.

Ank. till Exp.-Utsk. den 11 Juli 1860, kl. 5 e. m.

Memorial till Rikets Ständer, i anledning af Riks-Ståndens beslut, rörande det uti Konstitutions-Utskottets Memorial N:o 38 framställda förslag till ändring i Riksdags-Ordningens föreskrifter om Preste-Ståndets representationsrätt.

Genom Konstitutions-Utskottet meddelade Utdrag af samtliga Riks-Ståndens protokoll för den 27 nästlidne Juni och den 4 innevarande månad, rörande föredragning af Utskottets Memorial N:o 38, med förslag till ändring i Riksdags-Ordningens föreskrifter om Preste-Ståndets representationsrätt, har Utskottet inhemtat, att berörda förslag blifvit af Borgare- och Bonde-Stånden antaget att

hvila till grundlagsenlig behandling vid nästa riksdag, men af Ridderskapet och Adeln samt Preste-Ståndet till Utskottet återförvisadt; från *Ridderskapet och Adeln*, med förklarande såsom Ståndets gemensamma tanke, att 13 § Riksdags-Ordningen borde undergå en sådan förändring, att de ordinarie lärare vid elementar-läroverken, som ega presterlig befordringsrätt, komme att gemensamt med kyrkoherdarne välja riksdagsmän inom Preste-Ståndet; — samt från *Preste-Ståndet*, med förklarande såsom Ståndets gemensamma tanke:

1:o att den nuvarande lydelsen af första punkten i 1:sta momentet af 13 § Riksdags-Ordningen bibehålles oförändrad, men att andra punkten i samma moment ändras i den syftning, att öfrige ordinarie prestmän uti hvarje stift, äfvensom i Stockholm, må vara berättigade, om de det åstunda, att inom sig välja en fullmägtig;

2:o att till 2:dra momentet, hvilket, i enlighet med hvad Utskottet ock hemställt, förblifver vid nuvarande lydelse, fogas en ny punkt, eller till denna § ett nytt moment, af innehåll, att till de i dessa momenter uppräknade valklasser komma att läggas tvänne nya, nemligen af ordinarie lärare vid elementar-läroverken, så vidt de ega presterlig befordringsrätt, och af Läkare, hvilka genom aflagd Licentiat-examen blifvit till läkare-konstens utöfvande behörigen legitimerade. Dessa nya klasser utse, hvar inom sig, lärarne vid elementar-läroverken fem och Läkarne fyra ledamöter till Riksdagsmän i Preste-Ståndet. Och har Preste-Ståndet derjemte anmodat Utskottet att inkomma med förslag till de stadganden, som för verkställigheten af en sådan förändring i Preste-Ståndets representation kunde finnas erforderliga.

Enligt Konstitutions-Utskottets uppfattning, kan någon sammanjemkning icke ega rum emellan dessa skiljaktiga meningar, af hvilka en hvar utesluter de tvänne öfriga. Utskottet får till Rikets Ständers grundlagsenliga behandling vördsamt anmäla den oförenliga skiljaktighet emellan Riks-Ståndens särskilda meningar, som i denna fråga förefinnes, samt inbjuda Ridderskapet och Adeln samt Preste-Ståndet att sig efter de öfriga tvänne Stånden foga; Och får Utskottet, som anser sig icke tillkomma att afgifva förslag till de redaktions-förändringar i Riksdags-Ordningen, som må kunna blifva en följd af Preste-Ståndets gemensamma tanka, derjemte, för den händelse att denna inbjudning icke antages, samt frågan således komme i det skick, att dess afgörande blifver beroende på omröstning i Förstärkt Konstitutions-Utskott, — vördsamligen till Ridderskapet och Adeln samt Preste-Ståndet hemställa, om icke de, hvar för sig, täcktes verkställa en sådan redaktion af sina särskilda meningar, att dessa måtte kunna oförändrade intagas uti de blifvande voterings-propositionerna.

Stockholm den 9 Juli 1860.

N:o 50.

Ank. till Exp.-Utsk. den 11 Juli 1860, kl. 5 e. m.

Memorial till Rikets Ständer, med voterings-proposition i fråga om det uti Konstitutions-Utskottets Memorial N:o 32 framställda förslag till ändring i 14 § 3 momentet Riksdags-Ordningen.

Sedan Konstitutions-Utskottets, uti Memorialet N:o 32 afgifna, förslag till den ändring i 14 § 3 momentet Riksdags-Ordningen, att rättighet, att deltaga uti val till Riksdagsman inom Borgare-Ståndet och dervid vara valbar, måtte tillerkännas den egare af hus och tomt i stad och den egare och innehafvare af stadsjord, som Frälseman är eller till Preste-Ståndet hörer, — blifvit af Ridderskapet och Adeln samt Borgare- och Bonde-Stånden antaget att hvila till grundlagsenlig behandling vid nästa riksdag; men af Preste-Ståndet förkastadt; Och samtlige Riks-Stånden, enligt hvad Konstitutions-Utskottet tillhandakomna protokolls-utdrag för den 30 nästlidne Juni utvisa, med vidblifvande af sina förra beslut, lagt till handlingarne Memorialet N:o 45, innehållande anmälan om oförenligheten af Ståndens skiljaktiga meningar samt inbjudning till Preste-Ståndet att sig efter de öfriga tre Stånden foga; så får Utskottet, för frågans vidare grundlagsenliga behandling, genom omröstning i Förstärkt Konstitutions-Utskott, till Rikets Ständers godkännande vördsamt hemställa följande

VoteringS-proposition:

Den, som vill, att Konstitutions-Utskottets, uti Memorialet N:o 32 framställda, af Ridderskapet och Adeln samt Borgare- och Bonde-Stånden godkända, förslag till ändring i 14 § 3 momentet Riksdags-Ordningen, skall blifva hvilande till grundlagsenlig behandling vid nästa riksdag, röste

Ja;

Den det ej vill, röste

Nej;

Vinner Nej, är berörda grundlagsändrings-förslag förkastadt.

Stockholm den 9 Juli 1860.

STOCKHOLM, TYPOGRAFISKA FÖRENINGENS BOKTRYCKERI, 1860.

N:o 51.

Ank. till Exp.-Utsk. den 19 Juli 1860, kl. 1 e. m.

Memorial till Rikets Ständer, med förslag till ändring i 1 § 11 momentet och 4 § 2 momentet Tryckfrihets-förordningen, om aflemnande af exemplar utaf tryckta arbeten.

I samma mån vetenskapernas vigt och betydelse för samhället vunnit erkännande, har äfven Staten ansett sig pligtig, att stifta särskilda inrättningar för befordrande af vetenskapernas ytterligare utveckling och utbredning. Bland dessa intaga onekligen de offentliga bibliotheken ett ganska väsendtligt rum. Genom dem öppnas för vetenskapsmannen ett fält till verksamhet, som skulle vara för honom slutet, om han nödsakades att inskränka sig till de samlingar, han sjelf kunde åstadkomma. Men, ehuru de offentliga bibliotheken lätt kunna i rikedom och mångfald vida öfverträffa hvad den enskilde förmår, hafva dock, särdeles under de sednaste århundraden, litteraturens alster vuxit till den grad samt synas än ytterligare vara i så hastigt tilltagande, att äfven det rikast donerade bibliothek icke mägtar förvärfva sig allt, som tryckes och utgifves uti alla länder. Derföre har man ock blifvit tvungen att, i fråga om främmande länders litteratur, inskränka sig till de arbeten, som i ett eller annat hänseende egde någon framstående eller utmärkande egenskap. Fastän man således måst öfvergifva hoppet att kunna erhålla i allo fullständiga bibliothek, har man dock trott sig böra eftersträfva en sådan fullständighet i hänseende till den inhemska litteraturens alster. Hvarje särskildt folk har sitt särskilda, från de öfriga folkens mer eller mindre skiljaktiga, skaplynne och civilisationen tager derföre äf-

ven en olika riktning och utvecklar sig på olika sätt hos hvarje folkslag. En fullständig kännedom om den väg ett visst folk följt, för att hinna dess innehafvande ståndpunkt, samt om de framsteg och de förirringar, som det derunder gjort, måste ega ojemförligt största intresset för detta folk, enär kunskapen om det förflutna obestridligen är den säkraste ledaren vid valet af banan för framtiden. Kunskapen om ett folks lynne, tänkesätt och öden, samt de förändringar dessa under tidernas lopp undergått inhemtas säkrast genom en jemförelse mellan dels samtida författare af olika tänke- och uppfattningssätt, dels ock mellan författare från olika tidsperioder. Härvid äro likväl af vigt icke blott arbeten af de mera utmärkta författarne, utan äfven de af dem, som egt en ganska underordnad förmåga och bildning. En viss tidsperiods herrskande åsigter afspegla sig ofta trognare hos de författare, som endast obetydligt höjt sig öfver den stora hopen, än hos dem, som vida skridit framom sin samtid. För att rätt bedöma en viss tid, dess tänkesätt och orsakerna till inträffade händelser, kan man icke sakna de källor, som finnas uti tryckta arbeten af ingen eller högst ringa egen verklig förtjenst, men hvilka dock, såsom varande en bild af föreställningssättet hos någon viss klass personer på den tiden, kunna någon gång lemna nyckeln till lösning af gåtor, som annars komme att ständigt blifva oförstådda. En mer eller mindre klar insigt om dessa förhållanden har förmått lagstiftande magten i nästan alla Europeiska länder att anbefalla, det utaf alla inom landet tryckta böcker och skrifter skulle ett visst antal exemplar kostnadsfritt aflemnas till offentliga bibliothek. Så har äfven skett i vårt fädernesland. Redan i 1661 års Kansli-ordning stadgades, att af böcker och skrifter, som trycktes och bragtes i ljuset, skulle två exemplar af hvarje skrift, straxt efter det de blifvit tryckte och innan exemplaren distraherades, sändas till Kansliet, ett för Riks-archivum, ett för Bibliotheket, och ålades det Kansli-kollegium att tillse att denna föreskrift uppfylldes. Genom Förordningen den 11 Juli 1694 utsträcktes Riks-arkivets och Kongl. Bibliothekets rätt att erhålla exemplar af allt, som trycktes, äfven till Universitets-bibliotheken. Denna bestämmelse har sedermera blifvit än ytterligare utvidgad, och nu gällande Tryckfrihets-förordning stadgar i 1 § 11 momentet, att af allt hvad som tryckes Boktryckaren skall vara pligtig, att ifrån upplagan aftaga och utan betalning aflemna så många exemplar, att Justitie-Stats-ministern, de under riket lydande Universiteter, Kongl. Bibliotheket, Riks-arkivet och Vetenskaps-akademien erhålla ett hvardera; men att, om något verk är åtföljdt af kostsammare plancher, sådana dock må endast för Kongl. Bibliotheket ovilkorligen aflemnas.

Konstitutions-Utskottet, hvars uppmärksamhet genom en inom Utskottet väckt motion blifvit fästad å föreskrifterna i nämnda lagrum, har vid en närmare granskning af desamma, funnit dem icke ega, hvarken den omfattning eller den bestämdhet, som fordrades, för att säkert vinna det mål lagstiftaren åsyftat.

Vid den tidpunkt, då nu gällande Tryckfrihets-förordning författades, kände man egentligen endast boktryckerikonsten såsom medel att trycka och mångfaldiga handskrifter; men under den derefter förflutna tiden hafva stentryckerikonsten och åtskilliga andra mekaniska och kemiska sätt för afdrag af skrifter och bildteckningar blifvit dels uppfunna, dels mera allmänt kände och utöfvade. Då nu Tryckfrihets-förordningen endast nämner Boktryckare såsom pligtige att aflemna fri-exemplar af hvad som tryckes, hafva idkare af sednare tiders tekniska anstalter för tryckning af denna omständighet hemtat anledning att undandraga sig uppfyllandet af berörda skyldighet, hvilken de förmenat icke åligga dem, utan att föreskriften derom endast gällde Boktryckare. Vid särskilda tillfällen hafva ock uppkommit tvister om nämnda föreskrifts rätta tillämpning. Med särskild hemtad anledning af gjord anmälan derom att åtskilliga innehafvare af koppar- och stentryckerier i riket underlåtit, att vederbörligen till Kongl. Bibliotheket aflemna sådana genom deras stentrycks- eller koppartrycks-pressar åstadkomne tillverkningar, hvilka ej åtföljt i bokpress tryckta skrifter, har Justitie-Stats-ministern, till följd af den honom updragna tillsyn öfver Trykfrihets-förordningens efterlefnad, genom Utslag den 30 Juni 1852, till vederbörandes efterrättelse meddelat, att som, i anseende till det sätt, hvarpå sten- och koppartryck verkställas och exemplar af dymedelst åstadkomna arbeten mångfaldigas, Tryckfrihets-förordningens stadganden i allt hvad angår Boktryckare och boktryckerier, jemväl afse och ega tillämpning å Sten- och Koppartryckare, jemte deras tryckerier, så att med hvarje å koppar eller sten anbragdt och sedermera genom tryck utfördt samt under allmänhetens ögon lagdt arbete, som kan hänföras under de i samma Förordnings 1 § 1 moment bestämda egenskap och benämning af skrift, bör förfaras på enahanda sätt, som blifvit till iakttagande föreskrifvet rörande hvad i vanlig bokpress är vordet tryckt. deraf alltså följde, att, så vida omförmälde Koppar- och Stentryckare låtit från sina tryckerier utgå samt under allmänhetens ögon lägga något af förenämnda egenskap, de varit. enligt Tryckfrihets-förordningens stadgande i 1 § 11 momentet, pligtige, att. inom den tid och vid det äfventyr, som finnas bestämda i Kongl. Maj:ts till Hof-kansleren aflåtna nådiga Bref af den 16 April 1817, — till Kongl. Bibliotheket, om hvars rätt fråga hos Justitie-Stats-ministern då ensamt vore väckt, aflemna exemplar, med undantag endast för sådana genom tryckpress åstadkomne tillverkningar, derå, jemlikt 1 § 10 momentet af samma Förordning, namn och tryckningsort ej behöfva utsättas.

Hvad Justitie-Stats-ministern sålunda påbjudit står otvifvelaktigt i full öfverensstämmelse med Grundlagens anda och lagstiftarens afsigt; men då Regeringsformens 83 § och Riksdags-ordningens 75 § bjuda, att någon gällande förklaring af Grundlagarne icke kan stadgas i annan ordning, än den. som är bestämd för sådan lags stiftande, upphäfvande eller förändring, samt Grundlagarne

dessutom i hvarje särskildt fall skola efter deras ordalydelse tillämpas, qvarstår ännu verkningen af den alltför litet omfattande bestämmelsen i Tryckfrihets-Förordningens berörda föreskrift, hvilken i sig fortfarande bär frö till tvister om och huru vidsträckt den deri omnämnda skyldigheten, att aflemna fri-exemplar, bör tillämpas på andra, än egentliga Boktryckare. Då nu dessutom Justitie-Stats-ministerns ofvananförda Utslag endast omtalar Sten- och Koppartryckare, men tryckning af skrifter numera låter verkställa sig äfven genom hvarjehanda andra medel och ytterligare ännu andra, hittills okända, möjligen kunna uppfinnas, torde Tryckfrihets-förordningens föreskrift i omförmälda afseende böra göras så omfattande, att någon tvist om dess rätta tillämpning icke vidare må kunna uppstå. Sådant har Utskottet trott skola kunna ske genom en bestämmelse af den vidsträckta omfattning, att den gällde allt slags tryck.

Sednare punkten af ifrågavarande lagstadgande lemnar jemväl rum för misstydning. Denna punkt har följande lydelse: »Är något verk åtföljdt af kost»sammare plancher, må sådana dock endast för Kongl. Bibliotheket ovilkorligen »aflemnas.» En ordagrann tolkning häraf gifver väl vid handen, dels att alla plancher, som åtfölja tryckta verk, skola till Kongl. Bibliotheket aflemnas, dels ock att sådana plancher, som icke äro kostsammare, jemväl böra aflemnas till öfriga i momentet uppräknade institutioner; men då uttrycket: »*kostsammare*» är i hög grad sväfvande och någon grund för begreppets bestämmande icke blifvit i lag framlagd, har man deraf hemtat anledning att undandraga sig åtlydnad af detta lagens bud. En del Boktryckare hafva nemligen helt och hållet vägrat att till någon annan af de omnämnda institutionerna, än Kongl. Bibliotheket, aflemna dylika plancher, ehvad de varit mer eller mindre kostsamma, och dervid hafva vederbörande vanligtvis låtit det bero, enär någon måttstock för bedömandet, huruvida plancherna vore att anse för kostsammare, icke förefunnes, och man således icke eller kunde förutse utgången af en väckt tvist härom. De verk, som sålunda aflemnas, utan att vara åtföljda af tillhörande plancher, kunna vanligtvis i sådant skick icke läsas och förstås, och texten förlorar då allt värde. Som nu sådana plancher dessutom i allmänhet icke äro i bokhandeln tillgängliga utan i förening med texten, kunna bibliotheken, om de önska komplettera ett verk genom inköpande af de texten tillhörande plancher, icke göra sådant, utan nödgas tillhandla sig hela verket, hvarigenom den besparing i kostnad för det allmänna, som är stadgandets syftemål, helt och hållet förfelas. Skälet hvarföre från den allmänna föreskriften om skyldighet att aflemna exemplar blifvit gjordt undantag för kostsammare plancher, synes böra sökas uti lagstiftarens betänklighet att ålägga förläggare eller författare en så dryg afgäld till det allmänna, som den, hvilken vid Tryckfrihets-förordningens stadfästande var förenad med förfärdigandet af plancher, hvilka då i allmänhet utgjordes af kopparstick. Detta skäl har likväl sedermera till stor del förfallit, enär numera

plancher, som bifogas tryckta arbeten, i allmänhet åstadkommas genom stentryck, hvilket är vida billigare, än den förr vanliga koppargravyren. Utskottet har derföre trott att det gällande undantaget numera kunde, utan att derigenom någon alltför stor börda komme att drabba vederbörande förläggare, upphäfvas, helst om på samma gång antalet exemplar, som skulle kostnadsfritt aflemnas, blefve förminskadt. I öfverensstämmelse med denna åsigt har Utskottet ansett sig böra framställa förslag till en sådan förändring, att den skyldighet, som nu gäller i fråga om tryckta skrifter, komme att utsträckas till plancher och musikalier, om hvilka sednare Tryckfrihets-förordningen för närvarande icke lemnar någon föreskrift.

Vidare kan emot merberörda lagrum anmärkas, att detsamma dels icke innehåller några bestämmelser om tiden, hvarinom det föreskrifna aflemnandet bör ske, dels icke eller stadgar något ansvar för underlåtet fullgörande af denna skyldighet. Genom denna brist i lagstadgandets fullständighet, har verkan af lagbudet blifvit stundom nära nog tillintetgjordt. Åtskilliga Boktryckare hafva nemligen alldeles underlåtit aflemna pligt-exemplar, och vid erhållna påminnelser om deras skyldighet i detta hänseende, hafva de invändt, att, då Tryckfrihets-förordningen icke bestämde någon tid för aflemnandet, borde icke heller något ansvar kunna följa på en underlåtenhet, hvilken när som helst kunde afhjelpas. För att befordra verkställigheten af föreskriften i oftanämnda 11 moment i 1 § Tryckfrihets-förordningen, har Kongl. Maj:t, uti nådigt Bref den 16 April 1817, till dåvarande Hof-Kanslern, förklarat, att den i samma moment Boktryckare ålagda skyldighet skulle af de i hufvudstaden befintliga boktryckerier vara fullgjord inom sex månader, och af de i landsorten inom ett år efter det en tryckt skrift blifvit utgifven, vid lika vite, 50 Rdr, hvarmed 4 § 2 momentet Tryckfrihets-Förordningen belägger försummelse att aflemna det exemplar, som Hof-Kanslern (numera Justitie-Stats-ministern) tillkommer, samt att frågor härom skulle behandlas såsom andra i 4 § 4 moment nämnda ordningsmål, hvilka tillhörde Hof-kanslerns (numera Justitie-Stats-ministerns) uptagande och afgörande. Ehuru Kongl. Maj:ts Högsta Domstol uti förekomna fall tillämpat föreskriften i detta Kongl. Bref, hafva dock åtskilliga Boktryckare nekat att ställa sig berörda Kongl. Bref till efterrättelse, under invändning att detsamma icke kunde emot Grundlag tillerkännas gällande kraft.

Utskottet, som icke kunnat undgå att finna en brist uti Tryckfrihetsförordningens föreskrift i nämnda hänseende, har, i betraktande af sättet för Grundlags förklaring och tillämpning, ansett att denna brist rätteligen borde afhjelpas genom införande af ett fullständigare stadgande i sjelfva lagtexten; och har Utskottet trott att detta stadgande kunde affattas i hufvudsaklig öfverensstämmelse med nyss anförda Kongl. Bref, dock att ansvaret för försummadt iakttagande af

föreskriften blefve, enär en sådan förseelse vore af mindre betänklig art, än den i 4 §:ns 4 moment omnämnda, nedsatt till endast 25 Rdr.

Uti åtskilliga andra länder finnes stadgande derom, att arkiv-exemplaren skola vara tryckta på skrifpapper, eller ock, då upplagan tryckes på olika sorters papper, på den bästa af dessa sorter. Vår Tryckfrihets-förordning innehåller icke någon föreskrift om arkiv-exemplarens beskaffenhet. Då det nu visat sig, att åtskilliga Boktryckare deraf tagit sig anledning att gäcka lagens stadgande, genom att aflemna exemplar, som varit i sådant skick, att de icke lämpligen kunnat i offentliga bibliothek förvaras, torde en bestämmelse om dessa exemplars fullständighet och felfrihet vara af förhållandena påkallad.

Sedan Utskottet sålunda genomgått de hufvudsakligaste anmärkningar, som blifvit framställda emot Tryckfrihets-förordningens bestämmelser om skyldigheten att aflemna exemplar af tryckta arbeten till vissa uppräknade institutioner, och Utskottet derunder funnit skäl att föreslå denna skyldighets utsträckning i vissa hänseenden, har Utkottet jemväl trott sig böra tillse om icke någon inskränkning i det nu bestämda antalet exemplar skäligen må kunna ske, samt vederbörande förläggare beredas en lindring, som i någon mån motsvarade förökningen i skyldigheter. Härvid har det icke undfallit Utskottet, att föremålet för Riks-arkivets och Vetenskaps-akademiens verksamhet icke fordrar bibliothek, som omfattar alla litteraturens grenar, utan är deras behof i detta afseende inskränkt till sådana arbeten, som afhandla eller beröra vissa särskilda vetenskaper. Fråga har sålunda framställt sig huruvida icke nämnde institutioner tillskyndas större skada och besvär, än verkligt gagn genom den rätt, som blifvit dem tillerkänd, att erhålla exemplar af allt hvad inom riket tryckes och utgifves. Då nu i allmänhet med hvarje rättighet måste vara förenad motsvarande skyldighet, hafva ock nämnde institutioner ansett sig vara, till följd af berörda dem i lag tilldelade rättighet, pligtige att bevara och ordna de tryckta arbeten, som till dem aflemnas. För detta ändamål erfordras likväl icke blott utrymme till bibliotheksrum, utan äfven arbete för böckernas förtecknande, ordnande och bevarande; men i begge dessa hänseende eger hvarken Riks-arkivet eller Vetenskaps-akademien till sin disposition mer, än hvad ernåendet af egentliga målet för deras verksamhet kräfver. Att de uppoffringar, som af berörde institutioner, för åtnjutandet af meranämnda rättighet, måste göras, i verkligheten icke äro obetydliga, dertill torde man kunna sluta af den omständigheten, att, enligt hvad Svensk bibliografi för år 1858 utvisar, trycktes och utgåfvos samma år här i riket icke mindre än 1,357 särskilda arbeten Uti Riks-arkivet lärer också ordnandet och fördelningen af årstrycket taga en tjenstemans odelade arbete i anspråk; och sådant, ehuru hans biträde ganska väl kunde erfordras vid Riks-arkivets egentliga samlingar. Härtill kommer ytterligare att bland de arbeten, som här i riket utgifvas, endast ett ganska ringa antal eger något intresse för Riks-arkivet och Vetenskaps-akademien, samt att dessa in-

stitutioner utan tvifvel skulle kunna, när de sådant åstundade, af Justitie-Statsministern erhålla det exemplar, som blifvit till honom aflemnadt: och äfven om sådant någon gång icke läte sig göra, blefve den utgift, som tillskyndades dem genom inköp af dylika arbeten, af högst underordnad betydelse och icke i någon mån jemförlig med de uppoffringar, som blifva en följd af ifrågavarande rättighets åtnjutande. Under sådana förhållanden har Utskottet trott sig åsyfta Riks-arkivets och Vetenskaps-akademiens fördel; då det framställer förslag om upphäfvandet af föreskriften om Boktryckares skyldighet att till nämnde institutioner aflemna fri-exemplar af tryckta skrifter.

Vid ifrågasatt förändring af 1 § 11 momentet Tryckfrihets-förordningen, har Utskottet trott sig destohellre kunna till borttagande ur detta lagrum föreslå stadgandet om exemplars aflemnande till Justitie-Stats-ministern, som föreskriften härom med dess närmare bestämmelser redan finnes uti 4 § 2 momentet. Derjemte har Utskottet ansett sig böra äfven i sistnämnde lagrum införa bestämmelser, öfverensstämmande med de förändringar, som vidtagits med 1 §:ns 11 moment.

I betraktande af hvad sålunda blifvit anfördt och för att kunna verkliggöra den genom föreskriften i 1 § 11 momentet Tryckfrihets-förordningen åsyftade fördel för det allmänna, utan att onödigtvis betunga de pligtskyldige, får Utskottet till Rikets Ständer vördsamt framställa följande förslag till ändring uti

Tryckfrihets-Förordningen.

§ 1.

(nuvarande lydelse.)

11:o. Af allt hvad som tryckes vare Boktryckaren pligtig, att från upplagan aftaga och utan betalning aflemna så många exemplar, att *Justitie-Stats-Ministern*, de under Riket lydande Universiteter, Kongl. Bibliotheket, *Riks-arkivet och Vetenskaps-Akademien* erhålla ett hvardera. *Är något verk åtföljdt af kostsammare plancher, må sådana dock endast för Kongl. Bibliotheket ovilkorligen aflemnas.*

(den föreslagna lydelsen.)

11:o. Af allt hvad som tryckes, *ehvad det är skrifter, plancher eller musikalier*, vare Boktryckaren, *eller, då tryckningen sker annorledes än medelst bokpress, verkstadens egare*, pligtig, att från upplagan aftaga och utan betalning aflemna, *i Stockholm inom sex månader och i landsorten inom ett år*, så många *fullständiga och felfria* exemplar, att Kongl. Bibliotheket och de under Riket lydande Universiteter erhålla ett hvardera. *Underlåter någon detta, böte för hvarje särskildt fall Tjugufem Riksdaler och vare ändå pligtig att, vid enahanda ansvar, inom ny förelagd tid, behöriga exemplar aflemna*

§ 4.

2:o. Till befrämjande af detta ändamål, vare härmed till ovägerlig efterrättelse föreskrifvet, att i samma stund, ej sednare än *en skrift* till försäljning eller spridande, på hvad annat sätt som helst, utgifves, skall ett exemplar aflemnas, i Stockholm till Justitie-Stats-Ministern, och i hvarje annan ort till hans förordnade Ombud. Boktryckare, som denna föreskrift uraktlåter, böte hvarje gång Femtio Riksdaler, och om han, utan att vara försedd med Justiti-Stats-Ministerns bevis om gjord anmälan af ett Dagblad eller Periodisk skrift, desamma trycker, böte Ett Hundra Riksdaler, och skriftens utgifvande inställes, intill dess Utgifvaren iakttagit hvad ofvanföre derom stadgadt är.

Stockholm den 12 Juli 1860.

2:o. Till befrämjande af detta ändamål — — — — — — — sednare än *Skrifter*, *Musikalier och Plancher* till försäljning eller spridande, — — — — — — — — — — — — — — — — förordnade Ombud. Boktryckare, *eller, då tryckningen skett annorledes, än genom bokpress, verkstadens egare*, som denna föreskrift underlåter — — — — — — — — — stadgadt är.

Reservationer:

Herr *Th. Munck af Rosenschöld* har velat hafva tillkännagifvet att han icke tillstädesvarit i Utskottet, då beslutet fattades.

af *Friherre J. G. Paykull*: Utskottet har föreslagit borttagande ur 1 § 11 mom. Tryckfrihets-förordningen af den meningen att om ett verk är åtföljdt af »*kostsammare plancher*» dessa endast till Kongl. Bibliotheket må aflemnas. En utgifvare af ett tryckt arbete skulle således vara förbunden att äfven af de dyrbaraste plancher, utan någon ersättning, hädanefter aflemna fyra fullständiga exemplar, hvilket jag för min del finner vara en beskattning, som icke är med billighet öfverensstämmande. Verk, åtföljde af sådane kostsammare plancher, hafva utgifvits flere i vårt land och torde icke heller framdeles uteblifva, helst den typografiska konsten i sednare tider betydligt utvecklats. Medgifvas måste visserligen att det i nu gällande grundlagstext begagnade ordet »*kostsammare*» kan i viss mån vara obestämdt, men det innebär dock någon säkerhet för en författare eller förläggare att ej blifva på ett alltför hårdt sätt behandlad. Hela detta öfverlemnande gratis af exemplar till flere auktoriteter än till Justitie-Statsministern eller hans Ombud kan i öfrigt visserligen vara nyttigt för bibliothekerne, men torde dock svårligen kunna anses hvilande på någon rättsgrund. Jag finner häruti en förökad anledning att reservera mig emot beslutet för så vidt det rörer de »*kostsammare plancherne.*»

STOCKHOLM, TYPOGRAFISKA FÖRENINGENS BOKTRYCKERI, 1860.

№ 52.

Ank. till Exp.-Utsk. den 24 Juli 1860, kl. 10 f. m.

Memorial till Rikets Ständer, med förslag till ändring i 16 och 22 §§. Riksdags-Ordningen, rörande vilkoren för valbarhet till Riksdagsman.

Allt sedan samhällsförfattningen erhållit den utveckling, att representant-församlingar trädt i stället för folkförsamlingar, har den frågan framställt sig, huru man genom lagstadganden skulle kunna göra sig försäkrad derom, att representationen verkligen komme att uttrycka folkviljan, eller de upplystares af folket tänkesätt och önskningar. I allmänhet har man varit ense derom, att hos folkrepresentanterne borde finnas både sann upplysning och sjelfständighet, så att de icke blott kunde uti förekommande fall bedöma hvad det allmännas bästa fordrade, utan äfven egde det oberoende och den karaktersfasthet, att de icke läto förhållanden, främmande för saken, inverka på sig, vid afgifvandet af sina röster. Härigenom har frågan blifvit egentligen den, huru skall man kunna vinna någon slags säkerhet derför att representationen komme att bestå af endast upplyste, sjelfständige och sannt fosterländskt sinnade män? Att anställa omedelbarlig undersökning huruvida representanterne ega dessa egenskaper, har man funnit overkställbart; men derför icke öfvergifvit allt hopp att kunna nå sitt mål på annan väg. I stället för dylika omedelbara undersökningar, har man trott sig finna, att det gåfves yttre omständigheter, af hvilka man i allmänhet kunde sluta dertill att dess innehafvare jemväl, åtminstone i någon mån, egde de egenskaper, som fordrades af en folkrepresentant. Såsom sådana yttre kännetecken har man betraktat en viss börd, vissa embeten, utöfvandet af särskilda yrken, innehafvande af fast egendom m. m. Ibland dessa har innehafvandet af en större förmögenhet, antingen i fast eller lös egendom, varit den omständigheten, å hvilken största afseendet i de flesta länder blifvit fästad. Man har ock, till följd deraf, i många statsförfattningar bestämt, för rättigheten att deltaga i val till representant, såsom vilkor, egandet af antingen fast egendom eller ock en årlig inkomst, icke understigande ett visst belopp. Dock har detta icke ansetts tillräckligen tryggande, utan har man trott sig böra vidtaga ytterligare försigtighetsmått. Skilnad har blifvit gjord emellan förmågan att kunna

bedöma en persons lämplighet för representant-kallet samt sjelfva förmågan att detta kall utöfva. Af sådan anledning hafva olika bestämmelser om valrätt och valbarhet uppkommit. Der man vida utsträckt valrätten, har man gjort motsvarande inskränkningar i valbarheten; och så tvertom. Vidare hafva uti de stater, der representationen är fördelad uti tvänne Kamrar, med olika befogenhet, särskilda bestämmelser blifvit gjorda för vinnandet af inträde i hvardera kammaren.

Uti vår representation, som, i olikhet med nästan alla andra länders, är fördelad på fyra särskilda kamrar, med fullkomligt lika rätt, så väl i fråga om motioners väckande, som om besluts fattande, har rättigheten till representant-kallet blifvit fästad, dels vid viss börd, dels vid innehafvandet af vissa embeten, dels ock vid utöfvandet af vissa yrken eller egandet af fast egendom. Till vinnande af inträde i rikets första Stånd erfordras icke annat vilkor, än viss börd, och de, som hafva sådan, äro till representant-kallet sjelfskrifne. Behörigheten att kunna representera uti det andra Ståndet betingas uteslutande, och med ett enda undantag, af innehafvande embete, och göres der i tvänne fall skilnad emellan valrätt och valbarhet. För tredje Ståndet eller Borgare-Ståndet äro valrätt och valbarhet öfver hufvud lika och göres denna beroende af embete, yrke och egande eller innehafvande af fastighet; och slutligen fordrar det fjerde eller Bonde-Ståndet, för så väl valrättighet som valbarhet, uteslutande egandet eller innehafvandet af viss slag af fast egendom, till hvilket vilkor ytterligare blifvit lagdt det, att den, som skall få åtnjuta berörda rättigheter, icke må hafva tillhört annat Stånd eller innehaft beställning i rikets tjenst.

Derigenom att representationen blifvit fördelad uti särskilda stånd, har man kunnat dels utsträcka valrätten längre än i de flesta andra länder, dels ock bestämma fordringarne för valrätt och valbarhet hufvudsakligen lika. Riksdags-Ordningen gör nemligen från denna regel icke andra allmänna undantag, än i fråga om åldern och religionsbekännnelsen, i så måtto, att man blifver valberättigad vid 21 års ålder, men valbar först vid fyllda 25 år, samt att alla kristna trosbekännare kunna deltaga i Riksdagsmannaval, men endast de, som tillhöra den rena Evangeliska eller den Reformerta läran, äro valbara.

I afseende å valbarheten förefinnes dock det särskilda förhållandet, att man är valbar endast inom det Stånd och inom det valdistrikt, der man eger valrätt. Då nu de fyra Stånden, vid Riksdagsärendenas behandling, hafva fullkomligt enahanda befogenhet; och då den, som anses ega erforderliga egenskaper, att utöfva representant-kallet uti ett Stånd, jemväl borde kunna göra det uti de öfriga Stånden; har inom Konstitutions-Utskottet af en dess ledamot blifvit väckt förslag till sådan ändring uti Riksdags-Ordningens föreskrifter, att en hvar, hvilken egde de egenskaper, som fordrades för behörigheten, att vinna inträde uti ett af representationens fyra Riks-Stånd, jemväl blefve valbar i de öfriga Stånden.

Vid pröfningen af detta förslag, fästes uppmärksamheten i främsta rummet på föreskriften i Riksdags-Ordningens 1 §. Enligt denna äro Riksens Ständer Svenska folkets representanter, och kunna, i utöfningen af sin Riksdagsmanna-befattning, icke bindas af andra föreskrifter, än rikets Grundlagar. Af detta stadgande torde icke otvetydigt följa, att ledamöterne af de särskilda Riks-Stånden hafva enahanda och lika skyldighet, att under utöfningen af representant-kallet endast afse det allmännas bästa, för hvars skull de särskilda stånds- och korporations-intressena måste vika, i händelse emellan deras och Statens fördel stridighet uppkomme. Då det således fordras samma egenskaper af ledamöterna inom de särskilda Stånden att värdigt

fylla sitt kall, såsom representanter; synes det äfven som den, hvilken är förklarad behörig att kunna vinna inträde i ett Stånd, borde kunna göra det jemväl i ett annat Stånd. För en sådan utsträckning af valbarheten talar dessutom det förhållandet, att här finnas valkretsar, som bestå af ett ganska ringa antal valmän och bland dessa stundom icke någon är utrustad med de egenskaper, som Riksdagsmanna-kallet förutsätter. Vid sådana tillfällen kan den nu gällande inskränkningen i valbarheten icke annat än kännas tryckande för valmännen, särdeles ifall inom valkretsen finnes en, till annat Stånd hörande, man, för hvilken valmännen hysa odeladt förtroende och hvilken af dem anses ega alla för Riksdagsmanna-kallet erforderliga egenskaper. Man har häremot anmärkt, att en person som egde särdeles framstående egenskaper otvifvelaktigt icke skulle blifva förbigången af valmännen uti hans eget stånd. Att så likväl icke alltid skulle blifva händelsen, kan förorsakas af flere särskilda förhållanden; och bör man i detta afseende besinna valkretsarnes olika utsträckning i de särskilda Stånden. Tvänne Stånds valkretsar torde aldrig helt och hållet sammanfalla. Häraf följer äfven, att, i händelse förslaget om valbarhetens utvidgning antoges till lag, komme dock en väsendtlig olikhet emellan de särskilda Stånden att ega rum, så att det Stånd, hvars valkrets vore störst, jemväl ägde största valfriheten. Genom denna större rikedom på valkandidater skulle det lätteligen kunna förklaras, om en ganska utmärkt personlighet icke blefve af sitt eget Stånds valmän kallad till Riksdagsman. Sådant bevisade icke att hans Ståndsbröder underskattade hans värde, utan blott att de lemnade företrädet åt en annan, som icke stode till buds åt valmännen i det Stånds distrikt, som egde förtroende för den förre. Dessutom torde man icke eller böra alldeles förglömma, att fall kunna tänkas, då stånds- och korporations-intresset blir så förherrskande, att befordrandet deraf komme att utgöra hufvudsyftet vid val af Riksdags-fullmägtig. När något sådant inträffade, vore det ju naturligt, att den person, som skattade klass-intresset lägre, än Statens, icke skulle blifva af sitt Stånds valmän utsedd, äfven om han i öfrigt hade stora och utmärkta förtjenster; men om det då stode valmännen uti ett annat stånd öppet, att använda en sådan man såsom sitt ombud, skulle ju det lända Staten till fördel.

Vidare bör i betraktande tagas det särskilda förhållande, hvaruti Ridderskapet och Adelns medlemmar sig befinna. I allmänhet lärer väl svårligen någon af dem, åtminstone icke den, som verkligen eger större och mera utmärkta egenskaper, sakna möjlighet att, ehuru icke sjelf hufvudman, kunna antingen såsom ätteman eller Fullmägtig erhålla inträdespolett till Riddarhuset; men, sådant oaktadt, finnas många af Adelns ledamöter, som, ehuru för Riksdagsmanna-kallet lämplige, dock af särskilda förhållanden icke kunna begagna sig af rätten att representera inom sitt Stånd. Bland sådana förhållanden torde endast behöfva antydas det, att Ridderskapet och Adelns ledamöter skola på egen bekostnad uppehålla sig vid riksdag, hvilken omständighet otvifvelaktigt hindrar mången med stora själsegenskaper begåfvad frälseman att utöfva representantkallet på Riddarhuset, ehuru han ingalunda skulle vilja undandraga sig, om han af medborgares förtroende utsåges till Riksdagsman.

Slutligen har Utskottet ansett sig böra skärskåda det, som, enligt motionärens uppgift, utgör förslagets egentliga syftemål eller att förbereda en mera genomgripande ombildning af vår national-representation. Redan länge har det blifvit omtvistadt, huruvida en sådan förändring för närvarande verkligen vore nödig och önskvärd, eller icke. Ehuru skiljaktiga meningarne i detta hänseende må vara, lärer

dock icke någon kunna förneka, att den lag, som bjuder att icke något menskligt kan oförändradt bestå, äfven gäller våra institutioner. Hvad sjelfva ståndsidéen beträffar, så visar historien, att den haft sin begynnelse, sin blomstring och torde nu befinna sig uti aftynande. Stånden, såsom de nu af oss uppfattas, uppkommo och utbildade sig under en tid, då begreppet stat, såsom utgörande en enhet, ännu icke klart utvecklat sig. Vid en tidpunkt, då inom samhället icke fanns någon myndighet, tillräckligt mägtig att upprätthålla lugn och ordning, tvingades de enskilde att sluta sig tillsammans, för gemensamt försvar, till stånd, korporationer och skrå m. m. Då gällde medborgaren, i och för sig, icke något; endast så vida han tillhörde någon mägtigare korporation, kunde han påräkna skydd. Detta förhållande aftog i samma mån, som Konungamagten vann i styrka och bringade enhet i samhället, som förut bestått af flera, utaf hvarandra nära nog oberoende, stater i Staten. Slutligen har man med ingången af detta århundradet inom Europa alltmera erkännt, att egenskapen af medborgare vore tillräcklig för att påkalla lagens skydd. Äfven vår egen historia utvisar, att Stånden undergått väsendtliga förändringar. Fordom utgjorde de, hvart för sig, särskilda bevillningar, anförde ståndsbesvär och erhöllo derpå Kongl. Resolutioner, samt sökte att kringgärda sig med privilegier, icke åtnöjande sig med allmänna lagens stadganden. Efter införandet af det nya statsskicket, hafva förhållandena i flera afseenden annorlunda sig gestaltat. Stånden afsade sig redan vid första riksdagen flera af sina privilegier, utan att i stället fordra några nya. Äfven sjelfva representationen har icke undgått verkningarne af den nya tiden. Till en början tilldelades Stånden lika magt och beslutande rätt vid riksdagen. Vidare hafva tid efter annan hvarje af de tre valde Stånden i sig upptagit nya elementer; och ännu fordras delaktighet i representationsrätten af flera ganska betydande samhällsklasser. Att alla dessa omständigheter tyda på en stundande ombildning af formerna för vår representation, torde svårligen kunna förnekas. När och huru sådant kommer att ske, är deremot icke möjligt att förutsäga. En allmänt antagen regel vid all lagstiftning varnar för tvänne motsatta ytterligheter. Lagstiftaren bör hvarken gå för långt framför sin tid, icke eller blifva den för mycket efter. Gör han det sednare, utsättes Staten lätt för våldsamma skakningar, som nästan alltid åtfölja hastiga och stora förändringar i statsskicket. Det land, som kan jemt och oafbrutet utveckla sina institutioner, är äfven det lugnaste och lyckligaste; hvarpå England företer ett lysande exempel.

Det nu ifrågavarande förslaget är af den beskaffenheten, att, om allmänna tänkesättet verkligen är benäget för en ombildning af vår national-representations former, detsamma utgör ett frö, hvarur på lugn och organisk väg kunna uppspira helt och hållet nya former; hvaremot, om den jordmån, deri det nedlägges, icke är för detsamma lämplig, det snart torde fullkomligt förqväfvas och bortdö. Genom den större valfrihet, som förslaget tillerkänner valmännen inom de särskilda Stånden, skulle, om i en framtid denna rättighet blefve begagnad, småningom skilnaden emellan de olika Stånden utplånas, samt de alla sammansmälta i begreppet medborgare; och då vore öfvergången till en ny form för representationen lätt verkställd. Finnes åter icke en sådan benägenhet i allmänna tänkesättet, komme tillåtelsen att lemnas obegagnad, och då qvarstode föreskriften derom endast såsom död bokstaf, medförande hvarken gagn eller skada. Då således väl fördelar, men icke någon olägenhet af förslaget är att befara, samt då man genom detsammas antagande i någon mån går dem till mötes, som påyrka en representations-reform,

har Utskottet trott sig böra förslaget till Rikets Ständers bedömande öfverlemna; och har Utskottet, för att så litet som möjligt rubba nuvarande föreskrifter i Riksdags-Ordningen, infört uti 16 § ett nytt moment, hvaruti upptagas alla bestämmelserna om den utsträckta valbarheten, äfvensom föreskrift der meddelas huru förhållas skall, i händelse en och samma person blefve vald till Riksdagsman uti mer än ett Stånd. Föröfrigt har Utskottet inskränkt ändringarne till 14 § 3 mom. och 22 §. Det i 14 § 3 mom. under Litt. A. gjorda undantag för valrätts och valbarhets åtnjutande inom Borgare-Ståndet, har synts icke vidare kunna stå tillsammans med den tillämnade utsträckningen af valbarhet i allmänhet; och blir af en dylik utvidgad valbarhet en nödvändig följd, att ändring göres uti 22 §, angående lydelsen af de från Bonde-Ståndet utfärdade Riksdagsmanna-fullmagter.

På af hvad sålunda anfördt blifvit, får Utskottet till Rikets Ständers grundlagsenliga behandling vördsamt hemställa följande förslag till ändring uti

Riksdags-Ordningen.

§ 14.

(nuvarande lydelse.)

3:o För städerna må ingen till Riksdagsman utses, som icke minst tre år före den dag, hvartill Riksdagen blifvit pålyst, varit, enligt 1:sta momentet af denna §, valberättigad i staden; och beräknas denna tid från tjenste- och borgare-eds aflägganden eller från det utöfningen af yrke börjat eller egande- och besittnings-rätt till hus, tomt eller jord i staden blifvit förvärfvad. Valrätt eller valbarhet tillkomme ej:

a) den egare af hus och tomt, eller den egare och innehafvare af stads-jord, som Frälseman är eller till Preste-Ståndet hörer;

b) gemenskapen vid Rikets Landt- och Sjöförsvar, samt allmänna och enskilda verks och korporationers vaktbetjening, eller andre, som med dessa jemförlige eller ringare äro;

c) dem, som äro i annans tjenst eller ständiga arbete anställde, eller daglönare, eller andra dylike, som försörja sig med tillfälligt arbete;

d) dem, hvilka endast för sjelfförsörjning ega något yrke utöfva.

(den föreslagna lydelsen.)

3:o För städerna må ingen till Riksdagsman utses — — — — — — — —

— — — blifvit förvärfvad. Valrätt eller valbarhet tillkomme ej:

a) gemenskapen vid Rikets — ringare äro;

b) dem, som äro i annans tjenst — tillfälligt arbete;

c) dem, hvilka endast till sjelfförsörjning ega något yrke utöfva.

§ 16.

1:o *Utom de i 13, 14 och 15 §§ omnämnde, inom hvarje särskildt Stånd valbara personer, vare vid alla Riksdagsmannaval jemväl valbar en hvar, som antingen är behörig att, utan föregånget val, utöfva Riksdagsmannakallet hos Ridderskapet och Adeln eller uti Preste-Ståndet eller ock är valbar uti något Stånd, samt derjemte bosatt uti det valdistrikt, för hvilket valet sker. Väljes någon till Riksdagsman uti mera än ett Stånd, äge sjelf bestämma hvilkendera kallelsen han antager; åliggande honom dock, att hos Valförättaren i det eller de valdistrikt, för hvilka afsägelse sker, skyndsammeligen göra anmälan, på det nytt val der må anställas.*

Underlåter något Universitet, Prosteri, stad — — — — — — — — —
— — — — — — — — — — — — — —
— — — — tillfallande Ståndets kassa.

2:o Underlåter något Universitet, Prosteri, stad — — — — — — — — —
— — — — — — — — — — — — — —
— — — tillfallande Ståndets kassa.

§ 22.

Fullmakterna böra, för att vara gällande, lyda sålunda: "Till den Lagtima (Urtima) Riksdag, som i . . . . skall hållas och tager sin början den . . . befullmäktigas härmed, efter föregånget ordentligt val, N. N. (för Preste-Ståndet ifrån N. N. Stift, Universitet eller Akademi): (för Borgare-Ståndet ifrån N. N. stad, eller ifrån Bergsbruken inom N. N. valdistrikt): (för Bonde-Ståndet, *boende och besuten å hemmanet N. N.*, uti N. N. Härad af N. N. Län) att deltaga uti rådslagen och besluten om derstädes förekommande ärender, hvarvid han ovilkorligen förpligtas att ställa sig till efterrättelse Sveriges rikes besvurna Regerings-Form af den 6 Juni 1809, jemte Riksdags-Ordningen och öfriga gällande Grundlagar." Fullmakterna — — — —
— — — utlemna.

Fullmakterna böra — — — — — — —

valdistrikt): (för Bonde-Ståndet *från* N. N. Härad af N. N. Län) att deltaga — —
— — — utlemna.

Stockholm den 19 Juli 1860.

Reservationer:

af Herrar *Th. Munck af Rosenschöld*, *G. Törnebladh* och *C. L. Reuterskjöld*, Herrar Doktorer *T. Wensjoe* och *C. H. Rundgren* samt Herr Kontraktsprosten *E. M. Tegnér*.

Herr Friherre *J. G. Paykull* har tillkännagifvit, att han icke varit i Utskottet tillstädes, då beslutet fattades.

STOCKHOLM, tryckt hos A. L. NORMAN, 1860.

N:o 53.

Ank. till Exp.-Utsk. den 30 Juli 1860, kl. 7 e. m.

Memorial till Rikets Ständer, med förslag till åtskilliga ändringar i Regerings-Formen och Riksdags-Ordningen, angående Riksdags hållande hvarje år.

Uti en till Konstitutions-Utskottet ingifven motion har ledamoten af Ridderskapet och Adeln, Herr W. F. Dalman fästat uppmärksamheten på våra riksdagars stora långvarighet och de deraf härflytande betydliga olägenheter. En bland dessa olägenheter bestode uti svårigheten för representanterne, att under en tidrymd af nio till och med aderton månader, som riksdagarne upptaga, vara skiljde från sina hem och sina affärer. För mången läte sig sådant icke göra utan allt för stora enskilda uppoffringar, och hade af detta förhållande icke sällan inom vissa valdistrikt uppkommit svårigheter att vid riksdagsmannaval kunna förmå någon, som egde alla för representant-kallet erforderliga egenskaper, att detsamma sig åtaga; och äfven då valmännen lyckades dertill öfvertala en person med större anseende och mera framstående talanger, blefve uppdraget af honom betraktadt, snarare som en börda, än såsom en utmärkelse. Så vore förhållandet ganska ofta inom Borgare- och Bonde-Stånden; men berörde olägenhet framstode ännu starkare i fråga om Ridderskapet och Adelns representanter. Enligt erfarenhetens vittnesbörd, infunne sig vid riksdag ett allt för ringa antal af den besutna landtadeln, och af desse ledamöter qvarstannade största delen endast under de första månaderna, samt öfverlemnade derefter hufvudsakligen åt Regeringens förtroendeembetsmän samt hufvudstadens tjenste-adel att behandla de för landet vigtigaste frågorna. Att allt detta utöfvade ett ganska menligt inflytande både på representationens sammansättning och på dess verksamhet, trodde motionären svårligen kunna bestridas. Blefve deremot Rikets Ständers sammanträden under den treåriga riksdags-perioden fördelade på fyra månader hvarje år, skulle, i motionärens tanke, en väsentlig förändring i berörda förhållanden inträda. Riksdagsmanna-

valen borde i sådant fall omfatta en tiderymd af tre år, och en viss dag för riksmötenas början, t. ex. den 15 Januari, utsättas, med uttrycklig föreskrift, att riksdag icke finge utsträckas utöfver fyra månader. Den kortare tid, som sålunda ifrågakomme, att hvarje år deltaga uti riksdagens förhandlingar, skulle, särdeles om den inträffade under tiden mellan den 15 Januari och den 15 Maj, utan tvifvel kunna uppoffras af en hvar, som inom Preste-, Borgare- och Bonde-Stånden utsåges till Riksdagsman; och skulle härigenom äfven, enligt motionärens förmodan, hos landt-adeln väckas ett lifligare intresse för utöfvandet af riksdagsmannakallet. Berörda fördelar blefve likväl icke de enda, som en dylik förändring komme att medföra. Äfven andra af lika stor vigt skulle derigenom föranledas. Under nuvarande förhållanden, då riksdag återkommer endast hvart tredje år, måste regleringen af en mängd angelägenheter, som bero af Rikets Ständers behandling, uppgöras för mellantiderna och i sin helhet pröfvas vid hvarje riksdag. Således hade hitintills, utom ny statsreglering, blifvit utfärdade ny Bevillnings-förordning, ny Tulltaxa och ny Chartæ-sigillatæ-förordning efter hvarje riksdag. Om åter Rikets Ständer årligen sammanträdde, kunde berörda åtgärder inskränkas till möjligen förekommande frågor om partiela förändringar, och en stor del af det nu öfverhopande arbetet kunde således undvikas, hvarjemte i vissa frågor, t. ex. tullförhållandena, jemväl en större stabilitet troligen komme att vinnas. Deremot skulle de förändringar, som visade sig verkligen behöfliga, vare sig i lagstiftning eller i ordnandet af sociala angelägenheter, äfvensom de större reformerna, vida hastigare kunna åstadkommas, än nu, då flera år måste afbidas för vinnandet af ett resultat, och då vid hvarje riksdag arbetet måste ånyo påbörjas af ofta nya personer och med förändrade åsigter. I följd af den omständigheten, att Riksdags-fullmäktige valdes för tre år eller tre lagtima riksdagar, skulle troligen framgå en nu saknad continuitet och planmässig sammanhållning. Då Rikets Ständer under nuvarande ordning för riksmötena göra framställningar i ämnen, hvilka påkalla Ständernas förnyade åtgärd, eller då Konungens Propositioner föranleda från Ständernas sida begäran om ytterligare utredning eller förslag i annan syftning, måste nu hvarje sådant ärendes slutliga behandling fördröjas två à tre år eller intill påföljande riksdag; och när frågan då åter förekommer, kunna tänkesätten hos den genom nya val ombytta pluraliteten af representanter vara förändrade, och således frågan utan resultat förfalla. Så hade det gått med flera vigtiga ärenden; i hvilket afseende motionären ville erinra derom, huruledes förslaget till ny strafflag vid 1844—1845 årens riksdag till sina hufvudgrunder af Ständerna godkändes, men vid påföljande riksdag förkastades. Vore deremot Ständernas sammanträden årliga, kunde i nyssnämnda fall det uppskjutna ärendet blifva föremål för behandling vid påföljande årets session och då hufvudsakligen af samma personer, som förut med ärendet haft befattning.

Den i konstitutionela stater önskvärda, — ja nödvändiga öfverensstämmelse mellan regering och representation skulle under dylika förhållanden vida lättare vinnas, än under de nuvarande, då regeringen, äfven om den vidtager åtgärder och uppgör förslag i enlighet med Ständernas vid en riksdag uttalade åsigter, kan äfventyra att få dem vid en påföljande riksdag ogillade. Besinnade man derjemte, huru alla de ärenden, som af regeringen skola göras till föremål för Rikets Ständers pröfning samlas, så till sägandes, på hög; huru regeringen under lång tid före hvarje riksdags början är upptagen med dessa ärendens beredning; huru, under den årslånga tid hvarje riksdag varar, en mängd frågor hvila i afbidan på Rikets Ständers beslut, och huru slutligen efter hvarje riksdag regering och em-

betsmyndigheter öfverhopas med göromål till följd af de från Ständerna i mängd inkomna Skrifvelser, så trodde motionären att man lätteligen kunde inse, huru mycket jemnare alla ärenden skulle fortgå, och hvilken ständig vexelverkan mellan regering och representation skulle uppkomma, i händelse representationen sammanträdde hvarje år. En dylik ordning iakttoges jemväl i de flesta andra konstitutionela stater, såsom England, Danmark, Belgien, Holland, Würtemberg, Sardinien m. fl. Äfven i brödrariket Norge vore åtminstone den helsosamma grundsats stadgad, att representanterna valdes för en tiderymd af tre år, så att en folkrepresentation der alltid vore till finnandes i jemnbredd med regeringen, och icke, såsom hos oss, upplöses med hvarje riksdag. Ensamt detta förhållande vore, enligt motionärens åsigt, förtjent af uppmärksamhet, emedan det innefattade en politisk trygghet i förhållandet till regeringen, som nu icke funnes och hvaraf saknaden, vid möjligheten af en politisk brytning, kunde blifva ganska betänklig. Motionären stödde sig hufvudsakligen på samma skäl, som blifvit anförda för det vid särskilda riksdagar framställda förslaget om uppskof i riksdag; men då han trodde, dels att berörda förslag icke framdeles mera än tillförene skulle vinna framgång, dels ock att de olägenheter, som nu vidlåda riksdagsarbetet, vida säkrare skulle undgås genom riksdags återkomst hvarje år, än genom att meddela uppskof i riksdag, fann han sig föranlåten föreslå: att Riksdagsmän i Preste-, Borgare- och Bonde-Stånden väljas för tre år; att Rikets Ständer sammanträda till riksdag hvarje år den 15 Januari, och att riksdag icke må räcka längre tid, än högst fyra månader; att der så hända skulle, att vid denna tids utgång Rikets Ständer icke afgifvit svar på Kongl. Maj:ts Proposition om Statsverkets tillstånd och behof eller någon ny bevillning till bestämdt belopp sig åtagit, den förra Staten och den förra bevillningen skulle fortfara intill slutet af det år, Rikets Ständer åter sammankommo; att tiden, inom hvilken nya motioner finge väckas, borde inskränkas; samt att de öfriga ändringar i Regerings-Formen och Riksdags-Ordningen, som af berörda grundsatser blefve en följd, måtte vidtagas; och har motionären i detta hänseende till Utskottet inkommit med särskildt förslag.

Konstitutions-Utskottet, som denna motion till pröfning företagit, har dervid icke kunnat förbise, att från våra riksdagars stora långvarighet härflyta betydliga olägenheter, icke blott för representanterne personligen, utan äfven för det allmänna. Detta förhållande har ock redan länge varit erkändt samt föranledt flera särskilda förslag till riksdagarnas förkortande. Bland dessa torde här endast behöfva erinras om förslaget, angående rättighet att göra uppskof i riksdag; hvilket förslag, väckt vid tvänne föregående riksdagar och förnyadt af nuvarande Konstitutions-Utskott, hvilar på Ständernas bord, för att vid nästa riksdag slutligen uppgöras. Utskottet hyser väl fortfarande den öfvertygelsen, att åtskilliga af de mera betydande olägenheter, som äro förknippade med våra riksdagar, skulle kunna undvikas, om det vore öppet lemnadt, att, när omständigheterna sådant fordrade, under någon tid afbryta riksdag, för att låta den derefter åter sammankomma och fortsätta handläggningen af de ärenden, som derförinnan icke hunnit afslutas; men, sådant oaktadt, kan Utskottet icke för sig fördölja att rättigheten till uppskof i riksdag icke i sig innebär ett allmänt och fullt tillfredsställande medel mot de svårigheter och olägenheter, som nu åtfölja våra riksdagar; enär berörda olägenheter återkomma hvarje riksdag, men åtgärden att uppskjuta riksdag icke gerna kunde användas annat än uti mera särskilda fall. Utskottet tror således att den omständigheten att nämnda förslag blifvit afgifvet, icke bör utgöra hinder för framställandet af ett nytt, af mera omfattande egenskaper, i händelse

man funne ett sådant, som säkrare förde till det önskade målet. Det i förevarande motion gjorda förslag torde i sig innebära de härtill erforderliga vilkor. Att under loppet af tre eller fyra vintermånader årligen vistas uti hufvudstaden skulle troligen af de fleste anses snarare för en förmån, än en uppoffring; och en sådan kortare, periodiskt återkommande, frånvaro från hemmet, torde man åtminstone utan särdeles svårighet, kunna underkasta sig. Vore den största och mest öfverklagade bördan väl en gång lyftad från representanterne, skulle otvifvelaktigt deraf följa sjelfva kallets höjande i anseende och begärlighet. Mången, som, afskräckt af alla med riksdagsmanna-befattningen förenade besvärligheter, hittills undandragit sig, skulle införas på täflingsbanan om detta, det högsta medborgerliga förtroende. Deraf åter ett större lif och intresse vid riksdagsmannavalen; samt jemväl större håg och deltagande för allmänna angelägenheter. Man har påstått, att graden af ett folks politiska bildning säkrast kunde mätas efter det intresse, hvarmed representant-valen omfattades. I fall denna sats verkligen innebär en sanning, — och sådant lärer väl svårligen kunna bestridas, — skulle deraf jemväl följa ett anspråk på lagstiftaren, att undanrödja de hinder för detta intresses utveckling, som må kunna förefinnas uti förhanden varande omständigheter. Kunde man med säkerhet påräkna att, genom riksdagarnes återkomst hvarje år, desamma jemväl i samma mån blefve kortare, skulle sådant utgöra ett ganska talande skäl för förevarande förslag. Men, invänder man, ett lagens stadgande, att riksdag icke får fortfara utöfver en viss bestämd tid, är icke tillfyllestgörande, utan blir det alltid beroende på förhållanden, som icke låta betvinga sig, huruvida sådant kan förverkligas. Denna anmärkning har icke blifvit af Utskottet förbisedd. För att kunna bedöma, huruvida det nu ifrågasatta förslaget om årliga riksdagar af högst fyra månaders sammanvaro låter verkställa sig, torde en blick på de förhållanden, som verka till riksdagarnes uttänjande, erfordras. Dervid finner man att orsakerna till riksdagarnes långvarighet ligga dels uti det omständliga och invecklade arbetssättet, som i flera hänseenden är föranledt af representationens fördelning på fyra rum, men som i andra är deraf oberoende och således möjligt att, utan rubbning i representationens sammansättning, förändra; dels ock uti den stora mängd af ärenden, som hvarje riksdag har att behandla. I förra hänseendet har Utskottet trott sig kunna vidtaga åtskilliga förändringar, ledande dertill dels att riksdag vid sitt sammanträdande vida tidigare än nu kan ske, komme i full verksamhet, dels ock att arbetet i någon mån fortskyndades. Så har tiden för granskningen af Riksdagsmännens fullmagter blifvit inskränkt, och ifrågakomme allmänt endast vid den riksdag, som sammanträdde efter nya val, och vid de öfriga 2:ne riksdagarna blott undantagsvis för en eller annan Riksdagsman, som blifvit invald i stället för en afgången. Äfvenledes har Utskottet trott att föreskrift kunde meddelas derom; att Konungens Proposition om Statsverkets tillstånd och behof aflemnades sednast å femte Söcknedagen från riksdagens sammanträdande, då riksdagen borde å Rikssalen öppnas; att motionstiden inskränktes till tio dagar från det riksdagen öppnad blifvit; att vid fråga om remiss till Utskott endast de yttranden, som inom tre dagar derefter skriftligen aflemnades, komme att remissen åtfölja, samt att blott vid den första af de tre riksdagar, hvilka riksdagsmanna-valen omfattade, företoges val till Rikets Ständers Justitie-Ombudsman, den s. k. Opinions-nämnden, Kommitterade för tryckfrihetens vård samt Fullmäktige i Banken och Riksgälds-kontoret. Att genom vidtagande af de sålunda antydde förändringarne, en icke obetydlig besparing af tid skulle blifva en följd, torde vara tydligt. Det återstår således att tillse

huruvida det vore att äfven påräkna någon betydligare förminskning af det vid hvarje riksdag återkommande arbete och uti antalet af nya frågor. Härvid bör till en början bemärkas att det granskningsarbete, som åligger Konstitutions-, Stats- och Banko-Utskotten ovilkorligen förminskades i samma förhållande, som tiden för granskningen inskränktes. Äfven torde med en viss grad af säkerhet kunna förutses att antalet af Kongl. Propositioner komme att för tre riksdagar ungefärligen motsvara hvad nu framställes under loppet af en riksdag. Sådant blefve förmodligen jemväl förhållandet i afseende å de förändringar, rörande Statsverkets tillstånd och behof, som komme att föreslås. Då således alla dessa ärenden, i hänseende till antal och omfattning, med temlig sannolikhet kunde beräknas att vid hvarje riksdag utgöra ungefärligen endast en tredjedel af hvad som nu eger rum, blifver frågan egentligen huru förhållandena skulle komma att gestalta sig med de motioner, som väckas af enskilda Riksdagsmän. Härom kan naturligtvis ingenting yttras med full säkerhet. Utskottet hyser dock för sin del den förmodan, att motionernas antal skulle i hög grad förminskas. Derigenom att Riksdagsmännen utsågos för en tiderymd af tre år och derunder infallande riksdagar, blefve en följd att de representanter, som önskade väcka någon fråga, icke vore nödsakade göra sådant omedelbarligen vid första riksdagen, utan kunde opåtaldt dermed dröja till en af de tvänne påföljande riksmötena; och möjligheten af en dylik besinningstid skulle utan tvifvel verka derhän, att dels en mängd omogna förslag undertrycktes, och dels att de förslag, som till Ständerna framlades, i de flesta fall blefve mera genomtänkta och bättre utarbetade.

Innan Utskottet afslutar frågan om möjligheten att, under ofvan förutsatta förhållanden, riksdag kunde afslutas på en tiderymd af fyra månader; anser Utskottet sig särskildt böra fästa uppmärksamheten vid det påståendet, som blifvit gjordt, att en statsreglering omöjligen läte verkställa sig på så kort tid. I detta afseende torde till början böra erinras om hvad här ofvan är vordet antydt, eller att, vid årliga riksdagar, de förändringar, som kunde påkallas uti Statens inkomster och utgifter, naturligtvis måste blifva vida färre, än nu, då Staten regleras för en period af tre år. Om dertill lägges att det granskningsarbete, Stats-Utskottet har sig uppdraget, vore till en tredjedel förminskadt; att Utskottet tidigare än nu kunde begynna sitt arbete med statsregleringen; att arbetstiden infölle under den derför lämpligaste del af året; samt att dervid i allmänhet vore att påräkna biträde af samma ledamöter, som börjat handlägga ärendena, — ett förhållande, som nu sällan, om ens någonsin inträffar, — torde det visa sig att någon omöjlighet i detta hänseende icke förefinnes, helst om Stats-Utskottet vidtoge en förändring uti sitt arbetssätt. För närvarande är Stats-Utskottet fördeladt på tre afdelningar, med strängt uppdragna gränser för hvarje afdelnings verksamhet, hvaraf blifver en följd, att då den ena afdelningen är öfverhopad af göromål de tvänne öfrige ej sällan sakna sysselsättning. En ändring häruti, åsyftande en jemnare fördelning af arbetet och möjligen tillsättande af ännu en afdelning för ärendenas utredning skulle otvifvelaktigt betydligt påskynda Utskottets arbeten.

Utskottet, som genom hvad ofvan blifvit anfördt, tror sig hafva vederlagt anmärkningen i fråga om möjligheten, att under den ifrågasatta kortare tiden för riksdagarna medhinna det nödvändiga arbetet, anser sig jemväl böra antyda några ytterligare fördelar, som, utom de redan omnämnda, skulle, enligt Utskottets tanka, komma att härflyta från antagandet af årliga riksdagar; nemligen, dels en större enhet och öfverensstämmelse emellan de särskilda riksdagarnes åsigter och beslut;

dels mera samverkan emellan representationen och Regeringen; dels ock en lättnad i Regeringens arbete, då detta kunde mera jemnt fortgå.

Enär representanterne valdes för en period af tre lagtima riksdagar, vore all anledning att förutsätta en viss enhet i åsigter mellan tre sådana på hvarandra följande riksdagar; men denna öfverensstämmelse skulle, enligt Utskottets uppfattning, jemväl i viss mån komma att sträcka sig till riksdagar, som sammanträdde efter förrättade nya val. De öfverläggningar, som egt rum öfver vigtigare frågor, vore, då samma frågor vid påföljande riksdagar åter förekomme, ännu i friskt minne, och den nya öfverläggningen behöfde i allmänhet icke åter förnyas ända från grunden, utan komme i de flesta fall att anknyta sig vid den föregångna, hvaraf den blefve ett slags fortsättning, och skulle derigenom ämnets utredning i hög grad underlättas. En dylik uppfattning af de blifvande förhållandena är grundad icke på en blott förmodan, utan äfven på hvad erfarenheten lärt om verkningarne af den år 1844 vidtagna förändring, att riksdagarna skulle återkomma hvart tredje år, i stället för att förut en tid af fem år förefanns dem emellan. Att verkligen nu mera än förr finnes enhet och öfverensstämmelse emellan de särskilda riksdagarne, torde falla i ögonen om man betraktar den planmässiga sammanhållning, hvarmed under de sednaste riksdagarne genomförts åtskilliga reformer, såsom i tull- och bränvinslagstiftningen, andra frågor att förtiga.

Jemväl i förhållandet mellan representationen och regeringen vore att förvänta det en större enhet och öfverensstämmelse komme att inträda genom tätare riksdagar. Sådana hafva åtminstone resultaten varit af nyssnämnda förändring i riksdagsperioden, och torde i ännu högre grad blifva händelsen, om riksdag sammanträdde årligen. Den omständighet, att den ena Statsmagtens verksamhet under åratal hvilar under det den andras oafbrutet fortgår, är dessutom icke fullt öfverensstämmande med begreppet om ett konstitutionelt samhälle, och deraf alstras ofta ett misstroende emellan Statsmakterna, som menligt inverkar på det helas väl.

Under nuvarande förhållanden måste Regeringen för hvarje riksdag uppgöra förslag till stat för en tiderymd af tre år, förutse och beräkna utgifterna för denna tid, uppgöra Propositioner samt besvara en mängd Rikets Ständers framställningar i hvarjehanda ämnen. Häraf blir en följd att mot en stundande riksdag den vanliga ordningen för Regeringens arbeten måste afbrytas samt Regeringens ledamöter och tjenstemän underkasta sig ett öfveransträngdt arbete, för att medhinna allt, hvad som i och för riksdagen erfordras. Återkomme riksdag årligen, skulle otvifvelaktigt arbetet, jemnare fördeladt, mera lugnt och oafbrutet kunna fortgå, och en lättnad i Regeringens mödosamma arbete sålunda beredas.

Utom de redan antydda förändringar i Grundlagarna och de, som deraf blifva en omedelbar följd, har Utskottet ansett sig böra framställa än ytterligare följande, nemligen: att vid Urtima riksdag icke andra frågor och förslag finge förekomma, än de Konungen framställde; att hvilande förslag till ändring i grundlagarna icke kunde till slutligt afgörande förekomma förr än vid den riksdag, som sammanträdde efter förrättade nya val; att nuvarande 25 och 82 §§ i Riksdags-Ordningen skulle utgå; att nummerordningen för 26 och 27 §§ i nämnda grundlag till följd deraf komme att ändras och införas en ny § med N:o 27, innehållande föreskrifter om Urtima riksdag.

I betraktande af hvad sålunda anfördt blifvit och med öfvertygelse derom att årligen återkommande riksdagar skulle bereda lättnad för utöfvandet af representantkallet, hos nationen öka och lifva intresset för allmänna angelägenheter, verka till mera öfverensstämmelse i åsigter, dels de särskilda riksdagarna sins

emellan och dels emellan representationen och Regeringen, samt slutligen jemväl åstadkomma en lindring uti och jemnare fördelning af Regeringens ansvarsfulla och stundom allt för betungande arbete; får Utskottet till Rikets Ständers grundlagsenliga behandling, vördsamt hemställa följande förslag till ändring uti

Regerings-Formen.

§ 49.

(nuvarande lydelse)

Riksens Ständer skola i kraft af denna Grundlag *hvart tredje år* sammankomma. *Uti hvarje Riksdagsbeslut skola Riksens Ständer bestämma dagen, då de till följe häraf åter sammanträda, samt uttrycklig Riksdagskallelse, med nödiga föreskrifter i afseende på Riksdagsmannavalen, deruti intaga.* Konungen vare dock obetaget, att Riksens Ständer till Urtima riksdag derförinnan kalla.

(den föreslagna lydelsen)

1:o Riksens Ständer skola i kraft af denna Grundlag sammankomma *till Lagtima riksdag hvarje år den 15 Januari eller, om helgedag då inträffar, påföljande dag.* Konungen dock obetaget, att Riksens Ständer till Urtima riksdag derförinnan kalla.

2:o. *Vid Urtima riksdag må icke andra frågor och förslag förekomma, än de Konungen till Riksens Ständer framställer.*

§ 50.

Riksdagarne skola hållas i Rikets Hufvudstad, utom i de fall, då fiendens framträngande eller pest eller andra lika vigtiga hinder göra det omöjligt, eller för Riksens Ständers frihet och säkerhet vådligt. Konungen utsätte då, i samråd med Riksens Ständers Fullmäktige uti Banken och Riksgälds-kontoret, en annan ort, der Riksens Ständer böra samlas, och kalle dem dit till den tid *de sjelfve förut bestämt.*

Riksdagarne skola hållas i — och kalle dem dit till den tid, *som i nästföregående § bestämmes.*

§ 51.

I de fall, då Konungen eller Stats-Rådet sammankalla Riksens Ständer, fastställes tiden till Riksdagens begynnelse efter *tretionde* och inom *femtionde* dagen från den, då Kallelsen blifvit uti Hufvudstadens kyrkor kungjord.

I de fall — efter *tjugonde* och inom *tretionde* dagen från den, då Kallelsen blifvit i hufvudstadens kyrkor kungjord.

§ 53.

Riksens Ständer välje genast, sedan Riksdag blifvit öppnad, de Utskott, hvilka

Riksens Ständer välje genast, sedan Riksdag blifvit öppnad, de Utskott, hvilka

skola ärendena bereda. Sådana vid hvarje riksdag nödiga Utskott äro: — — — — — — — — — — — — — — — deruti föreslå.

skola ärendena bereda. Sådana vid hvarje *Lagtima* riksdag nödiga Utskott äro: — — — — — — — — — — deruti föreslå.

§ 58.

Vid hvarje riksdag låte Konungen uppvisa Stats-Verkets tillstånd i alla dess delar, till inkomster och utgifter, fordringar och skulder, för det Stats-Utskott, som Riksens Ständer utvälja. Skulle genom Traktater med främmande Makter några medel riket tillflyta, skall för dem på lika sätt redovisas.

Vid hvarje *Lagtima* riksdag låte Konungen — — — — — — — — — — — — — — — för dem på lika sätt redovisas.

§ 81.

Denna Regerings-form samt rikets öfriga Grundlagar kunna icke ändras eller upphäfvas, utan genom Konungens och alla Riks-Ståndens sammanstämmande beslut. Ej må frågor derom uti Ståndens Plena väckas, utan anmälas de hos Riksens Ständers vid hvarje riksdag valda Konstitutions-Utskott. Detta Utskott, hvars pligt det vara skall att Grundlagarne granska, äger rätt att hos Riksens Ständer föreslå de ändringar deruti, som det anser högst nödiga eller nyttiga och möjliga att verkställa. Tillstyrker Konstitutions-Utskottet, antingen sjelfmant eller uppå derom af Riksdagsman väckt fråga, ändring i Grundlag, varde Utskottets yttrande vid samma Riksdag öfverlemnadt till Riksens Ständer. Göras i deras Plena icke några anmärkningar emot Konstitutions-Utskottets yttrande, hvile detsamma såsom ett Riksens Ständers utlåtande, hvaröfver först vid *nästa riksdag*, och då endast med Ja eller Nej, skall kunna beslutas, och gälle då föreskriften i 75 § Riksdags-Ordningen. Besluta åter samtlige Riks-Stånden, att förslaget skall förkastas, vare det genast förfallet. Äro Riks-Stånden i sådant hänseende sins emellan af skiljaktiga meningar, eller göras i Riks-Ståndens Plena emot Utskottets yttrande anmärkningar,

Denna Regerings-Form samt rikets öfriga Grundlagar kunna icke ändras — — — — — — — — — — — — — — — — utlåtande, hvaröfver först vid *den nästpåföljande riksdag, som sammanträder sedan nya val, på sätt i Riksdags-Ordningen stadgas, i samtliga valdistrikten, försiggått*, och då endast med Ja eller Nej skall kunna beslutas, — — — — — — — — — — — — — — —

som åsyfta förändring i förslaget, blifve de, hvilka hvarje Riks-Stånd särskildt förklarar utgöra dess gemensamma tankar, till Konstitutions-Utskottet hänvisade. Utskottet åligge då, att samtlige Riks-Ståndens tankar till ett helt utlåtande i möjligaste måtto sammanjemka, och, om oförenliga skiljaktigheter finnas, dem derjemte till samtliga Riks-Ståndens behandlande anmäla. Förena sig derefter samtliga Riks-Stånden om ett enahanda utlåtande, hvile detsamma till slutligt antagande eller förkastande *vid nästa riksdag,* på sätt ofvan föreskrifvet är, derest icke samma utlåtande innehåller att förslaget bör förkastas, i hvilken händelse det genast förfalle. Blifva åter något Stånds tankar skiljaktiga från de öfrigas, och samma Stånd sig icke efter de öfriga fogar; varde Konstitutions-Utskottet, genom val af Riks-Ståndens Plena, till slutlig jemkning förstärkt till ett antal af tjugu personer af hvarje Stånd, hvilka, genom samfäld omröstning, skiljaktigheterna förena, och det dymedelst fullständigt beredda utlåtandet hvile sedan till Riksens Ständers afgörande, som ofvan sagdt är, derest icke utlåtandet innehåller förkastande af förslaget, som då genast förfalle. Blifva å *nästa riksdag* alla Riks-Stånden om ändringen ense, öfverlemne de förslaget derom till Konungen, genom deras Talmän, med begäran, att Konungen ville Sitt bifall dertill gifva. Konungen inhämte hela Stats-Rådets tankar deröfver, tage sedan Sitt beslut och meddele Riksens Ständer å Rikssalen Sitt samtycke, eller ock de orsaker, för hvilka Han icke samtycker till deras åstundan.

Vill Konungen hos Riksens Ständer föreslå någon ändring i Grundlagarne, höre Han Stats-Rådet och öfverlemne sedan Sin Proposition, jemte Stats-Rådets tankar deröfver, till Riksens Ständer, som genast, utan att om denna Proposition förut öfverlägga, uppdrage Konstitutions-Utskottet, att sitt utlåtande derom af-

— — — — — — — — —

— — — — — — — — —
— — hvile detsamma till slutligt antagande eller förkastande på sätt ofvan föreskrifvet är, — — — — — —

— — — — — — — — —
— — som då genast förfalle. Blifva å *den riksdag, då frågan till slutligt afgörande företages,* alla Riks-Stånden om ändringen ense, — — — — — —

— — — — för hvilka Han icke samtycker till deras åstundan.
Vill Konungen — — — — —

— — — — — — — — —

gifva till Riksens Ständer, hvilka då kunna derom öfverlägga. Tillstyrker Utskottet hvad Konungen föreslagit, hvile förslaget *till nästa Riksdag,* då Riksens Ständer skola sitt beslut derom fatta. Afstyrker Utskottet Konungens Proposition, då må Riksens Ständer genast kunna antingen denna Proposition afslå eller ock afgöra, att *de vilja öfver densamma å nästföljande Riksdag besluta;* gällande i detta fall tre Stånds mening och, om två Stånd stadna emot två, deras som beslutet uppskjutit. Men icke må under någon förevändning Riksens Ständer *förr än å nästa Riksdag* Propositionen till bifall upptaga. Samtycka då alla Riks-Stånden till Konungens förslag, begäre de dag, att på Rikssalen få Riksens Ständers bifall dertill afgifva. Antaga icke Riks-Stånden samfäldt Konungens Proposition, vare den afslagen, och aflemne Riksens Ständer sitt afslag med skälen dertill skriftligen till Konungen genom deras Talmän.

Om vid Riksdag, då hvilande Grundlagsfrågor skola slutligen afgöras, ytterligare uppskof föreslås, må det ej ega rum utan Konungens och alla fyra Riks-Ståndens sammanstämmande beslut.

— — — — — — — — —

— — — — — — — — hvile förslaget *till den först derpå följande Riksdag, som, efter förrättade nya val, sammanträder,* då Riksens Ständer — — —

— — — — — — — — —

eller ock afgöra, att *förslaget skall hvila på sätt nyssberördt är;* gällande — —

— — under någon förevändning Riksens Ständer *tidigare, än ofvan stadgas,* Propositionen till bifall upptaga. — — —

— — — Talmän.

Om vid Riksdag — — — — —

— — — — — — beslut.

§ 95.

Om emot förmodan Stats-Rådet underläte att i de fall, föregående 91, 93 och 94 §§ omförmäla, Riksens Ständer genast sammankalla, då åligge det ovilkorligen Riddarhus-Direktionen, Domkapitlen i riket, Magistraten i Hufvudstaden samt Landshöfdingarne i länen, att, genom offentliga Kungörelser, underderrättelse härom meddela, på det *val af Riksdagsmän, der sådana val ega rum, genast kunna anställas, och* Riksens Ständer sammankomma, att deras och Rikets rätt iakttaga och skydda. Sådan Riksdag öppnas å *Femtionde* dagen efter den, då Stats-Rådet sist bordt kallelse dertill i hufvudstadens kyrkor låta kungöra.

Om emot förmodan — — — —

— — — — meddela på det Riksens Ständer *må kunna* sammankomma, att deras — — — — skydda. Sådan Riksdag öppnas å *Trettionde* dagen efter den — — — — — — —

— — — — — låta kungöra.

§ 96.

Riksens Ständer skola vid hvarje Riksdag förordna en för Lagkunskap och utmärkt redlighet känd man, att såsom deras ombud, efter den Instruktion de för honom komma att utfärda, hafva tillsyn öfver Lagarnes efterlefnad af Domare och Embetsmän samt att vid vederbörliga Domstolar i laga ordning tilltala dem, som uti sina Embetens utöfning af väld, mannamån eller annan orsak någon olaglighet begå, eller underlåta att sina Embetspligter behörigen fullgöra. Vare dock han i all måtto underkastad samma ansvar och pligt, som allmän Lag och Rättegångs-ordning för Aktorer utstaka.	Riksens Ständer skola vid hvarje Riksdag, *som efter förrättade nya val först sammanträder,* förordna en för lagkunskap och utmärkt redlighet känd man, att, *för de tre följande åren,* såsom deras ombud — — — — — — — — — — — — utstaka.

§ 98.

Elektorerne böra, vid samma tillfälle, då de Justitie-ombudsmannen utse, och på enahanda sätt, välja en man af de egenskaper, som hos denna embetsman erfordras, att honom efterträda, i fall han, *innan den nästföljande Riksdag,* skulle med döden afgå, samt att utöfva embetet under den tid Justitie-ombudsmannen kan vara af svår sjukdom eller annat laga förfall derifrån hindrad.	Elektorerne — — — — — — — — — att honom efterträda, i fall han skulle med döden afgå — — — — — — — — — hindrad.
I händelse Justitie-ombudsmannen *vid samma Riksdag, under hvilken han blifvit vald,* afsäger sig det erhållna förtroendet, eller med döden afgår, skola Riksens Ständer i Embetet genast insätta den man, som de till hans efterträdare utsett. Skulle Justititie-ombudsmannens utsedde efterträdare, under påstående Riksdag, afsäga sig det erhållna förtroendet, eller i Justitie-ombudsmans-embetet insättes, eller med döden afgå, utväljes, på ofvan stadgade sätt, en annan behörig man i hans ställe. Inträffar något af dessa fall emellan Riksdagarne, skall Riksens Ständers rätt härutinnan, genom deras Fullmäktige i Banken och Riksgälds-kontoret utöfvas.	I händelse Justitie-ombudsmannen *under det Riksens Ständer äro församlade,* afsäger sig det — — — — — — — — — — — — gälds-kontoret utöfvas.

§ 100.

Justitie-ombudsmannen åligge, att vid hvarje Riksdag till Riksens Ständer aflemna en allmän redogörelse för sin förvaltning af det honom förtrodda Embete, samt deruti utreda Lagskipningens tillstånd i Riket, anmärka Lagarnes och Författningarnes brister och uppgifva förslag till deras förbättring. *Vare han ock skyldig att emellan Riksdagarne årligen ett Utlåtande öfver dessa ämnen genom trycket kungöra.*

Justitie-ombudsmannen åligge, att vid hvarje *Lagtima* Riksdag till — — — — — — — — — och afgifva förslag till deras förbättring.

§ 103.

Vid hvarje Riksdag skola Riksens Ständer välja Tolf Ledamöter af hvartdera Ståndet till en Nämnd, som ege att döma, huruvida Högsta Domstolens samtliga ledamöter, gjort sig förtjente att i deras vigtiga kall bibehållas, eller om visse af dem, utan bevisligen begångna fel och brott, hvarom föregående § handlar, likväl kunde anses böra ifrån utöfningen af Konungens Domsrätt skiljas. Denna Nämnd — — — — — — — — — halfva belopp.

Vid hvarje Riksdag, *som efter förrättade nya val först sammanträder,* skola Riksens Ständer — — — — — — — — — halfva belopp.

§ 108.

Till Tryckfrihetens vård skola Riksens Ständer vid hvarje Riksdag förordna Sex för kunskaper och lärdom kände Män jemte Justitie-ombudsmannen, som bland dem före ordet. Desse Kommitterade, af hvilka Två — — — — — — — — och ligge det å Kommitterade. Desse Kommitterade skola väljas af Riksens Ständer, genom Sex af hvarje Stånd utsedde, samfält röstande Elektorer. *Afgår emellan Riksdagarne någon af de Kommitterade välja de öfriga en behörig Man, att det lediga rummet intaga.*

Till Tryckfrihetens vård skola Riksens Ständer vid hvarje Riksdag, *som efter förrättade nya val först sammanträder,* förordna Sex — — — — — — — — — samfält röstande Elektorer.

§ 109.

Ej må Riksdag längre räcka än *Trenne* månader från den dag, då Konungen lå-

Ej må Riksdag längre räcka än *Fyra* månader från den dag, då Konun-

tit om Statsverkets tillstånd och behof Riksens Ständer *eller deras Stats-Utskott* underrätta. *Skulle likväl vid nämnda tids förlopp, Riksens Ständer ännu icke hafva Riksdagsärendena afgjort, anmäle de det hos Konungen och äske, att Riksdagen måtte fortfara någon viss tid af högst En månad derefter, hvilket Konungen ej ege makt att vägra eller förhindra.* Der så oförmodadt hända skulle, att, vid den *sålunda förlängda tidens* utgång, Riksens Ständer icke hade Staten reglerat eller någon ny Bevillning till bestämdt belopp sig åtagit, *då skall Konungen kunna Riksens Ständer åtskilja,* och fortfare den förra Bevillningen intill *nästa* Riksdag. Är åter Bevillningens hela belopp bestämdt, men Riksens Ständer icke om fördelningen deraf ense, då skola, efter den fastställda Bevillningssummans förhållande till den, som vid föregående Riksdag blifvit fördelad, de i den sista Bevillnings-Förordningen stadgade Artiklar jemnlikt ökas eller minskas; och uppdrage Riksens Ständer deras Fullmäktige i Banken och Riksgälds-kontoret, att en ny Bevillnings-Förordning på sådan grund uppgöra och utfärda.

gen låtit om Statsverkets tillstånd och behof Riksens Ständer underrätta.

Der så oförmodadt hända skulle, att, vid *nämnda tids* utgång, Riksens Ständer icke hade Staten reglerat eller någon ny Bevillning till bestämdt belopp sig åtagit, *skola icke desto mindre Riksens Ständer* åtskiljas, och fortfare den förra Bevillningen intill *påföljande års Lagtima* Riksdag. Är åter Bevillningens hela belopp bestämdt — — — — — — — — — — — — — — — på sådan grund uppgöra och utfärda.

Urtima Riksdag må af Konungen upplösas, när Han så för godt finner. Är sådan Riksdag församlad, då tiden för Lagtima Riksdag inträffar, upphöre den Urtima Riksdagen.

Riksdags-Ordningen.

§ 2.

Riksens Ständer skola, i kraft af Rikets antagna Regerings-Form, *hvart Tredje år* sammankomma. *Uti hvarje Riksdags Beslut bestämme Riksens Ständer dagen, då de, till följe häraf, åter sammanträda, samt intage deruti uttrycklig Riksdagskallelse, med nödiga föreskrifter i afseende på Riksdagsmannavalen.* Konungen vare

Riksens Ständer skola, i kraft af Rikets antagna Regerings-Form, *sammankomma till Lagtima Riksdag hvarje år den 15 Januari eller, om helgedag då inträffar, påföljande dag.* Konungen vare dock obetaget, att Riksens Ständer derförinnan till Urtima Riksdag kalla.

dock obetaget, att Riksens Ständer derförinnan till Urtima Riksdag kalla.

Vid Urtima Riksdag må icke andra frågor och förslag förekomma, än de Konungen till Riksens Ständer framställer.

§ 3.

Riksdagarne skola hållas uti Rikets Hufvudstad, utom vid de tillfällen, då fiendens framträngande, eller pest, eller andra lika vigtiga hinder göra det omöjligt eller för Riksens Ständers frihet och säkerhet vådligt. Konungen utsätte då, i samråd med Riksens Ständers Fullmäktige i Banken och Riksgälds-kontoret, en annan ort, der Riksens Ständer böra samlas, och kalle dem dit till den tid, *de sjelfve förut bestämdt*, eller vid Urtima Riksdagar, till den tid, som Konungen påbjuder.

Riksdagarne skola hållas — — —

— — — och kalle dem dit till den tid, *som i nästföregående § bestämmes*, eller, vid Urtima Riksdagar till den tid, som Konungen påbjuder.

§ 9.

I de fall, då Konungen eller Stats-Rådet sammankallar Riksens Ständer, fastställes tiden till Riksdagens begynnelse efter *Trettionde* och inom *Femtionde* dagen från den, då kallelsen blifvit i Hufvudstadens kyrkor kungjord.

I de fall — — — — — —

— — — efter *Tjugonde* och inom *Tretionde* dagen från den, då kallelsen blifvit i Hufvudstadens kyrkor kungjord.

§ 10.

Om, emot förmodan, i de fall föregående 4, 6 och 7 §§ utsätta, Riksens Ständer ej genast sammankallas, åligge det ovilkorligen Riddarhus-Direktionen — — — — — — — — — — skydda. Sådan Riksdag öppnas å *Femtionde* dagen efter den, då Stats-Rådet sist bort kallelse dertill i Hufvudstadens kyrkor låta kungöra.

Om, emot förmodan, — — — —

— — — Sådan Riksdag öppnas å *Tretionde* dagen efter den, — — — — — — låta kungöra.

§ 11.

Med de i andra § omförmälda föreskrifter förstås bestämmandet af skyldigheten för vederbörande Korporationer eller Embetsmän, att, utan vidare påminnelse *och utan annan anledning, än vid Lagtima Riksdag, sista Riksdagsbeslutet,*

1:o. *Val till Riksdagsmän uti Preste-, Borgare- och Bonde-Ständen ske för tre år, räknade från den 15 Januari, och gälla för alla under tiden infallande Lagtima och Urtima Riksdagar. Dessa val böra verkställas inom September månads*

och vid Urtima Riksdag, sjelfva kallelsen, besörja, *det valen* till Riksdagsmän, *der sådana val ega rum*, i laglig ordning och, vid ansvar, *med all skyndsamhet* verkställas; tillhörande det Dom-kapitlen, att för Presterskapet, Stockholms Magistrat, att för samma Stad, samt Landshöfdingarne, hvar i sitt län, att för de öfrige städerna och menige allmogen om sådana valförrättningar, å embetets vägnar föranstalta, med särskild föreskrift från Landshöfdingarne, att samma dag, då i kyrkorna *Riksdagskallelsen kungöres*, skall socknestämma till nästföljande söndag, för Elektorsval af allmogen, utlysas. Skulle uti en eller flera kyrkor af ett pastorat gudstjenst saknas å den söndag, då Kungörelsen borde uppläsas, åligge det Presterskapet, att genast genom kronobetjente i pastoratet besörja, det nästa dag ett exemplar af Kungörelsen skyndsamt cirkulerar från by till by, uti sådana församlingar eller kapell-lag, med förständigande, att deras ledamöter hafva att nästföljande söndag sig vid moderkyrkan infinna till Elektorsval, i händelse gudstjenst icke samma söndag bör hållas i egen kyrka, då valet derstädes må för socken eller kapell-laget förrättas.

utgång föregående året. Afgår Riksdagsman innan tiden, för hvilken han blifvit vald, tilländalupit, verkställes ofördröjligen nytt val för den återstående tiden.

2:o. Vederbörande Korporationer eller Embetsmän *åligge* att, utan vidare påminnelse, besörja, *att val* till Riksdagsmän, *då sådana böra ske*, i laglig ordning och vid ansvar verkställas; tillhörande det Dom-kapitlen — — —

— — — — att samma dag, då i kyrkorna *Kungörelse om valen uppläses*, skall socknestämma — — — — —

— — — — — — — förrättas.

§ 14.

1:o. — — — — — — —

2:o. — — — — — — —

3:o. För städerna må ingen till Riksdagsman utses, som icke minst tre år före den dag, *hvartill riksdagen blifvit pålyst*, varit, enligt 1:sta momentet af denna §, valberättigad i staden; och beräknas

— — — — — — — — —

4:o. Fjerdepartsägare i Fahlu Bergslag äga att inom sig till Riksdagsman i Borgare-Ståndet utse en Fullmäktig, —

— — — — — — — — —

Grufvedelarne. Ingen vare härvid valbar, som icke i nämnde Bergslag varit Fjerdepartsägare minst tre år före den dag, *hvartill Riksdagen blifvit pålyst*, och är inom Länet bosatt.

1:o — — — — — — —

2:o — — — — — — —

3:o. För städerna må ingen till Riksdagsman utses, som icke minst tre år före den dag, *då Riksdagen tager sin början*, varit, enligt 1:sta momentet af denna §, valberättigad i staden; och beräknas

— — — — — — — — —

4:o. Fjerdepartsägare — — —

— — — — — — — — före den dag, *då Riksdagen börjar*, och är inom Länet bosatt.

5:o. Utom Fahlu Bergslag — — *då Riksdag inträffar* — — — — — efter tillverkningsvärdet; och må ingen å denna längd upptagas, som icke minst tre år före den dag, då Riksens Ständer, *enligt Riksdagskallelsen*, skola sammanträda, varit Bruksägare i Riket — — — — — — — — — uppläsas.

5:o. Utom Fahlu Bergslag — — — — — *då val böra ske* — — — — — — — — — då Riksens Ständer skola sammanträda — — — — — — — — — — — — — uppläsas.

§ 17.

1:o. Uti Riksdagsmannavalen — — — — — — — — — protokollet.

2:o. Vid alla Riksdagsmannaval — — — dem emellan. Dör den valde, eller bevisar han laga förfall, *eller blifver han till Talman utsedd*, anställes nytt val. Riksdagsman, som vald blifvit, — — — — — — — — — Akademifonden.

1:o. Uti Riksdagsmannavalen — — — — — — — — — protokollet.

2:o. Vid alla Riksdagsmannaval — — — dem emellan. Dör den valde, eller bevisar han laga förfall, anställes nytt val. *Blifver han utnämnd till Talman, varde för den tid han samma befattning innehar annan Fullmäktig i hans ställe i behörig ordning utsedd.* Riksdagsman, som vald blifvit, — — — — — — — — — — Akademifonden.

§ 21.

Riksdagsmän af alla Stånd skola dagen efter den, hvartill Riksdagen pålyst blifvit, sina Fullmakter uppvisa; Ridderskapet och Adelns Ledamöter legitimera sig på sätt Riddarhus-Ordningen föreskrifver. Preste-, Borgare- och Bonde-Ståndens Ledamöter angifve sig och styrke sin behörighet inför Justitie-Stats-Ministern, eller den Konungen i hans ställe förordnat, hvilken tillkalle, till upplysningars afgifvande, Fullmäktige i Banken och Riksgälds-kontoret för det Stånd, hvars Fullmakter skola granskas. Sådan granskning, hvars föremål är att undersöka, huruvida Fullmakterna blifvit utfärdade i den form, som nästföljande § föreskrifver, skall *sist* inom *Fyra* dagar *derefter vara* fulländad; hvarje Stånd dess pröfningsrätt förbehållen — förebära.

Hvarje vald Riksdagsman skall, första gången han efter valet till Riksdag sig inställer, uppvisa sin fullmakt samma dag Riksdagen börjar; Ridderskapets och Adelns — föreskrifver, skall, *vid den Riksdag, då i samtliga valdistrikten nya val förrättats, vara* inom *tre* dagar fulländad, *men vid andra Riksdagar samma dag, då fullmakterna uppvisas;* hvarje Stånd — — — — — — — — förebära.

§ 22.

§ 22.

Fullmakterna böra, för att vara gällande, lyda sålunda: "*Till den Lagtima (Urtima) Riksdag, som i . . . . skall hållas och tager sin början den . . . .* befullmäktigas *härmed, efter föregånget ordentligt val,* N. N. (för Preste-Ståndet ifrån N. N. Stift, Universitet eller Akademi): (för Borgare-Ståndet ifrån N. N. Stad, eller ifrån Bergsbruken inom N. N. valdistrikt); (för Bonde-Ståndet, boende och besuten å Hemmanet N. N. uti N. N. Härad af N. N. Län) *att* deltaga i rådslagen och besluten om derstädes förekommande ärenden, hvarvid han ovilkorligen förpligtas att ställa sig till efterrättelse Sveriges Rikes besvurna Regerings-Form af den 6 Juni 1809, jemte Riksdags-Ordningen och öfriga gällande Grundlagar." Fullmakterne underskrifvas: Preste-Ståndets — utlemna.

Fullmakterna böra, för att vara gällande, lyda sålunda: "*Efter föregånget ordentligt val* befullmäktigas N. N. (för Preste-Ståndet — *att vid den Lagtima Riksdag, som börjar den 15 nästkommande Januari samt vid de öfriga Lagtima och Urtima Riksdagar, hvilka inträffa inom tre år derefter* deltaga i rådslagen — — — — — — — — — — — Grundlagar." *Sker val å sådan tid, att andra tidsbestämmelser, än de här omförmälde, böra i Fullmakten inflyta, skall sådant, med bibehållande af föreskrifterna i öfrigt, iakttagas.* Fullmakterna underskrifvas — — — utlemna.

§ 23.

1:o. *Samma dag, då Riksdagens öppnande kungöres,* utnämne Konungen Landtmarskalk för Ridderskapet och Adeln, samt till Talman för Preste-Ståndet Ärke-Biskopen, eller, om han är sjuk eller frånvarande, eller hans Embete ledigt, någon annan af Biskoparne. Sedan Borgare- och Bonde-Ständen, hvart för sig, på behörigt sätt blifvit konstituerade, begäre de hos Konungen, medelst Deputationer, deras Talmän, hvilka Konungen då förordne. Enär Landtmarskalk — — — — — — — sina Talmän.

2:o — — — — — — — —

3:o — — — — — — — —

1:o. *Å den för Riksdagens början bestämda dag* utnämne — — — — — — — — — — — konstituerade, begäre de *ofördröjligen* hos Konungen, — — — — — — — — — — — — — — — — sina Talmän.

2:o — — — — — — —

3:o — — — — — — —

§ 25.

Riks-Ständen utnämne utan dröjsmål sina Deputerade, hvilka med Landtmarskalken och Talmännen, hvart Stånd för sig, inför Konungen må nedlägga Ståndens vördnad och lyckönskan, samt likaledes up-

utgår.

vakta Drottningen och de Kongl. Personerna. Stånden utse derjemte Deputationer att inbördes hvarandra helsa och lyckönska.

§ 26.

Konungen, eller, i de fall 4, 5, 6 och 7 §§ *omröra*, Stats-Rådet, *låte genom en Härold, under hittills öfliga ceremonier, utlysa dagen, då Ständerna, efter förrättad Gudstjenst, må sammankomma på Riksalen. Gudstjensten, hvartill alla Stånden böra enhälligt infinna sig, förrättes af en Biskop i Stadens Storkyrka. Efter dess slut, uppträde å Riksalen först Bonde-Ståndet, vidare Borgare-Ståndet och sist Preste-Ståndet, alla, hvart för sig, anförde af deras Talmän.* Ridderskapet och Adeln, *anförde* af Landtmarskalken, *vare Konungen följaktige, och intage samtliga Stånden de dem anvista ställen. För Konungen skall längst fram i Salen stå en Thron, omkring hvilken Kron-Prinsen och de öfrige Kongl. Prinsarne hafva sina platser. Dernäst intage, framför alla andra, de tvänne Stats-Ministrarne deras rum, och förhålles i öfrigt enligt det Ceremoniel, Konungen låter för tillfället utfärda. Härefter före* Konungen sjelf, eller, der Konungen är frånvarande, eller Han så för godt finner, *Stats-Ministern för Utrikes Ärendena* ordet till Riksens Ständer, och låte dem afhöra berättelsen om hvad sedan *sista* Riksdag uti Rikets Styrelse sig tilldragit. Landtmarskalken och Talmännen träde sedermera inför Konungen och framföre, i Ståndens namn, deras underdåniga vördnad. *När Konungen lemnar Riksalen, beledsagas Han af Ridderskapet och Adeln, hvarefter de öfriga Stånden i ofvan föreskrifna ordning afträda.*

§ 27.

1:o. Propositionen, angående Statsverkets tillstånd och behof, hvaraf Stånden hvartdera ett exemplar tillställes, öfverlemne Konungen *antingen vid det tillfälle, då Riksdag, enligt föregående § öppnas, eller å Riksalen annan dag, der Honom så godt synes, eller ock omedelbart till Riksens Ständers Stats-Utskott, inom fjorton dagar vid Lagtima riksdag,*

§ 25.

Sednast å femte Söckendagen efter Riksdagens början skola, uppå kallelse, utfärdad af Konungen eller af Stats-Rådet i de fall, 4, 5, 6 och 7 §§ *omförmäla, Riksens Ständer i Stadens Storkyrka bevista Gudstjenst, som af en Biskop förrättas, samt derefter sammankomma å Riksalen.* Ridderskapet och Adeln *anföres dervid* af Landtmarskalken, *samt de öfrige Stånden, hvart för sig, af sina Talmän.* Konungen Sjelf, eller der Konungen är frånvarande, eller Han så för godt finner, *någon af Stats-Ministrarne*, före dervid ordet till Riksens Ständer och låte dem afhöra berättelsen om hvad sedan *sednaste Lagtima* Riksdag uti Rikets Styrelse sig tilldragit. Landtmarskalken och Talmännen träde sedermera inför Konungen och framföre, i Ståndens namn, deras underdåniga vördnad.

§ 26.

1:o. Propositionen, angående Statsverkets tillstånd och behof, hvaraf Stånden hvartdera ett exemplar tillställes, *öfverlemne Konungen å Riksalen vid det tillfälle, då Riksdag enligt 25 § öppnas.* Och som Riksens Ständer, jemlikt Regerings-Formens 55 §, ej ega, att i Konungens öfvervaro något besluta, må ingen rådplägning härom å Riksalen hållas.

och inom en månad vid Urtima, efter dess öppnande. Riksdagens början räknas alltid från den dag, då berörde Proposition af Riksens Ständer eller nämnda Utskott emottagen blifvit. Och som Riksens Ständer, jemlikt Regerings-Formens 55 §, ej ega, att i Konungens öfvervaro något besluta, må ingen rådplägning härom å Rikssalen hållas.

2:o. Propositioner rörande grundlagars eller öfriga lagars och ekonomiska författningars stiftande eller förändring, jemte andra mål, dem Konungen under Riksdagens lopp, vill Ständerna meddela, tillställes genom en Stats-Råds-ledamot hvarje Stånd i dess plenum. Jemte alla Propositioner ifrån Konungen till Riksens Ständer *eller deras Utskott*, böra Stats-Rådets och, i lagfrågor, äfven Högsta Domstolens deröfver lemnade yttranden tillika meddelas; kunnande likväl Riksens Ständer, då Stats-Rådets yttrande angå hemliga mål, endast förvänta del af dess till- eller afsyrkande.

2:o. Propositioner rörande — —
— — — — — — Jemte alla Propositioner ifrån Konungen till Riksens Ständer böra Stats-Rådets — —
— — — — — — — del af dess till- eller afstyrkande.

§ 27. (ny §.)

Vid Urtima Riksdag låte Konungen, då Riksdagen enligt 25 § å Rikssalen öppnas, kungöra Ständerna anledningen till deras sammankallande och afgifve de förslag och framställningar, hvilka skola blifva föremål för deras öfverläggningar; Konungen dock obetaget att under Riksdagens lopp nya förslag framställa.

§ 28.

Ridderskapet och Adeln samt Preste- och Borgare-Stånden välje genom elektorer, och Bonde-Ståndet på det sätt Ståndet vid hvarje riksdag tjenligast finner, genast och sist inom åtta dagar, sedan riksdagen blifvit öppnad, ledamöter, lika många af hvarje Stånd, i de Utskott, hvilka skola ärendena bereda och utarbeta. Sådana i Grundlagen stadgade Utskott äro: Konstitutions-, Stats-, Bevillnings-, Banko-, Lag- samt Besvärs- och

1:o. Ridderskapet och Adeln — —
— — — — — — — — —
— — Sådana i Grundlagen stadgade Utskott, *hvilka skola vid hvarje Lagtima Riksdag tillsättas*, äro:

Ekonomi-Utskotten. Hemliga Utskottet väljes, då Konungen sådant äskar.

— — — — — — — — — — — — — — sådant äskar.

2:o. *Vid Urtima Riksdag ankomme det på Riksens Ständer att förordna om tillsättande af de Utskott, som må anses för ärendenas beredning nödiga, och gälla i afseende härå tre Stånds beslut.*

§ 29.

1:o. Konstitutions-Utskottet, som utgöres af tjugufyra ledamöter, tillkommer att, i den ordning Regerings-Formen föreskrifver, granska Rikets Grundlagar, samt upptaga frågor och till plena afgifva förslag om ändringar, förbättringar och förklaringar deraf; *hvaröfver Ståndens ledamöter vare obetaget, att in Pleno yttra sina tankar, men hvilka förslag Riksens Ständer ej förr, än å den nästföljande riksdagen må slutligen antaga. Öfverlemnar Konungen åt Riksens Ständer någon Proposition rörande Grundlagar, uppdrage Ständerna genast, utan att förut derom öfverlägga, åt Konstitutions-Utskottet, att dess Utlåtande afgifva;* och förhålles dermed som i Regerings-Formens 81 § stadgadt är. Då Utskottet icke funnit skäl att gilla och till Riksens Ständer — — — — — — — — — — — — — ansvara.

2:o. — — — — — — —

3:o. — — — — — — —

1:o. Konstitutions-Utskottet, som — — — — — — — — — — förklaringar deraf, *äfvensom meddela Utlåtande öfver de Propositioner rörande ändring i Grundlag, dem Konungen åt Riksens Ständer öfverlemnar;* och förhålles dermed *i öfrigt*, som i Regerings-Formens 81 § stadgadt är. Då Utskottet — — — — — — — — — — — — — — ansvara.

2:o. — — — — — — —

3:o. — — — — — — —

§ 33.

1:o. — — — — — — — —

2:o. Lag-Utskottet tillkomme ock att granska Justitie-ombudsmannens, *vid hvarje Riksdag,* afgifvande Allmänna Redogörelse *samt årliga* Berättelser, äfvensom hans Embets-diarier och Registratur, samt med utlåtande deröfver till Riksens Ständer inkomma.

1:o. — — — — — — — — —

2:o. Lag-Utskottet tillkomme ock att granska Justitie-ombudsmannens afgifvande Allmänna Redogörelse och Berättelse äfvensom hans — — — — — — — — — — — — — Riksens Ständer inkomma.

§ 37.

1:o. Alla Riksens Ständers Utskott, med undantag af Hemliga Utskottet, hvars

1:o. Alla Riksens Ständers Utskott — — — — — — — — — —

göromål och arbetstid af Konungen bestämmas, skola sist inom *åtta* dagar ifrån den, då de utsedda blifvit, sammanträda och sättas i verksamhet. Börande — — inkomma.

2:o. Intet Utskott, Konstitutions- och Banko-Utskotten allena undantagna, vare berättigadt att väcka frågor till afgörande i Riksens Ständers Plena, eller att upptaga andra ämnen, än de från Plena remitterade; *så vida ej, hvad Stats-Utskottet särskildt angår, Konungens Proposition, enligt 27 §, till detsamma omedelbarligen öfverlemnas.*

— — — — — — — — —
— —, skola sist inom *fyra* dagar ifrån den — — — — — — — —
— — — — — — — — —
inkomma.

2:o. Intet Utskott, — — — —
— — — — — — — — —
— — — — — — än de från Plena remitterade.

§ 48.

Föredragningsämnen i Riks-Ståndens Plena äro dessa och inga andra: 1:o Konungens Propositioner, som å Riks-salen, eller sedermera under riksdagens lopp, blifvit till Stånden *eller Stats-Utskottet* öfverlemnade; 2:o Mål — — — —
— — — — — — — — —
ledamot.

Föredragningsämnen — — — —
— — blifvit till Stånden öfverlemnade; 2:o Mål — — — — — —
— — — — — — — — —
ledamot.

§ 49.

1:o. Hvar och en allmän fråga, som första gången i något Stånd förekommer, skall, så vida ej Ståndet enhälligt genast densamma till vederbörligt Utskott förvisar, ligga på bordet till nästa Plenum, då Remiss bör ske; dock stånde hvarje Ledamot öppet att öfver samma mål sig yttra, hvilket hans yttrande äfven skall till Utskottet remitteras. Om en — — ovägerligen fattas.

2:o. — — — — — — —
3:o. — — — — — — —
4:o. — — — — — — —

1:o. Hvar och en allmän fråga, —
— — — — — — — — —
— — — — — — — — sig yttra, hvilket hans yttrande, *derest detsamma inom tre dagar derefter skriftligen uppsatt till protokollet aflemnas, skall åtföljа remissen till Utskottet.* Om en — ovägerligen fattas.

2:o. — — — — — — — —
3:o. — — — — — — — —
4:o. — — — — — — — —

§ 56.

Intet ärende må nedläggas utan Ståndets uttryckliga beslut. Ej heller må, med undantag af Grundlagsfrågor, nya

Intet ärende — — — — — —
— — — — — — — — —
— — — — — — — — —

ämnen af Riksdagsmän väckas, sedan *En månad* från Riksdagens *början* enligt 27 § tilländalupit, så vida icke sådana frågor af redan fattade beslut, eller redan upptagna ärenden, eller under Riksdagen inträffande händelser, omedelbarligen föranledas.

— — — — — — — — sedan *Tio dagar* från Riksdagens *öppnande* enligt 25 § tilländalupit, så vida — —

— — — — — — — — —
omedelbarligen föranledas.

§ 62.

Skola Riksens Ständer tillsätta Förmyndare för en omyndig Konung — —
— — — — — — — — —
och gälle detta val, såsom Riksens Ständers beslut. Nu händer att Riks-Ständen ej inom Tre dagar, *sedan de å Rikssalen afhört den i 26 § omförmälda Berättelse*, åsämjas om Förmyndarnes antal;
— — — — — kunna tillsättas.

Skola — — — — — — —

— — — Nu händer att Riks-Ständen ej inom Tre dagar, sedan *Riksdagen blifvit öppnad*, åsämjas — —
— — — — — — — — —
— — — — — kunna tillsättas.

§ 63.

1:o. Till följe af Regerings-formens 96 § skola Riksens Ständer, *vid hvarje riksdag*, förordna en för lagkunskap och utmärkt redlighet känd man, att, såsom deras Ombud hafva tillsyn öfver Lagarnas efterlefnad af Domare och Embetsmän — — — — — — — —
behörigen fullgöra.

2:o. — — — — — — —

3:o. — — — — — — —

4:o. Elektorerne böra vid samma tillfälle, då Justitie-ombudsmannen utses och på enahanda sätt, välja en man af de egenskaper. som hos denna embetsman erfordras, för att honom efterträda, i fall han, *innan nästföljande riksdag*, skulle med döden afgå, samt att utöfva embetet under den tid Justitie-ombudsmannen kan vara af svår sjukdom eller annat laga förfall derifrån hindrad.

I händelse Justitie-ombudsmannen *under samma Riksdag, under hvilken han blifvit vald*, afsäger sig förtroendet, eller med döden afgår — — — — — — —
utöfvas.

1:o. Till följe af Regerings-formens 96 § *och på sätt densamma närmare bestämmer*, skola Riksens Ständer förordna en — — — — — — — —
— — — — — — — — —
behörigen fullgöra.

2:o. — — — — — — —

3:o. — — — — — — —

4:o. Elektorerne böra — — — —
— — — — — — — — —
— — — — — —
— för att honom efterträda, i fall han skulle med döden afgå, — — — —

— — derifrån hindrad.

I händelse Justitie-ombudsmannen *under det Riksens Ständer äro församlade* afsäger sig förtroendet, eller med döden afgår — — — — — —
utöfvas.

§ 64.

Vid hvarje Riksdag skola Riksens Ständer i deras särskilda Plena, genom allmän omröstning, välja Tolf Ledamöter af hvartdera Ståndet till en Nämnd, som äge att döma, huruvida Högsta Domstolens samtlige Ledamöter gjort sig förtjente att i deras vigtiga kall bibehållas, — — — — — — — — — föreskrifves.

Vid hvarje Riksdag, *som efter förrättade nya val först sammanträder*, skola Riksens Ständer i deras — föreskrifves.

§ 65.

Till Tryckfrihetens vård skola Riksens Ständer, vid hvarje Riksdag, förordna Sex för kunskaper och lärdom kände Män, jemte Justitie-ombudsmannen, som bland dem före ordet. Desse — — — röste samfält. Afgår *emellan Riksdagarne* någon bland de Kommitterade, välje de öfrige till det lediga rummet en behörig Man.

Till Tryckfrihetens vård skola Riksens Ständer vid hvarje Riksdag, *som efter förrättade nya val först sammanträder*, förordna Sex — — — — — — — — — — — — — — — — röste samfält. Afgår *under påstående Riksdag* någon bland de Kommitterade, *utse Riksens Ständer en annan Ledamot i hans ställe; sker det emellan Riksdagarne*, välje de öfrige *Kommitterade* till det lediga rummet en behörig Man.

§ 66.

Riksens Ständer välje vid hvarje Riksdag, genom slutna sedlar, hvart Stånd för sig, samfäldt och ej medelst Elektorer, sina Banko-fullmäktige, Tre af hvarje Stånd; — afgörande röst.

Riksens Ständer välje vid hvarje Riksdag, *som efter förrättade nya val först sammanträder, för tre år*, genom slutna sedlar, — afgörande röst.

§ 67.

Efter förenämnda grunder, så i afseende på valsätt, som tid, må *vid alla Riksdagar* Fullmäktige i Riksgälds-kontoret af Riksens Ständer utses. Desse — — — — — — stadgadt är.

Efter förenämnda grunder, så i afseende på valsätt, som tid, må Fullmäktige i Riksgälds-kontoret af Riksens Ständer utses. Desse — — — — — — — — — — stadgadt är.

§ 68.

Derjemte skola Riksens Ständer, i den ordning Stånden, hvart för sig, lämpligast finna, vid hvarje Riksdag förordna

Derjemte skola — — — — — — — — — — — — — — — — sig lämpligast finna, vid hvarje *Lagtima*

om Revisorer, att, enligt af Riksens Ständer utfärdad Instruktion, öfverse och granska Stats-verkets, Bankens — — — — — — — — — — — — utstakade grunder.

Riksdag förordna om Revisorer, — — — — — — — — — — — — utstakade grunder.

§ 76.

Allt hvad Riksens Ständer efter granskning godkänt eller lemnat oanmärkt, bör anses hafva vunnit decharge i afseende på det granskade, och ingen ny, till ansvarighet förbindande, granskning *af nya Ständer* i samma mål vara tillåten; — — — — — — — — — — tillkommer.

Allt hvad — — — — — — — — — — — — — — — granskning i samma mål vara tillåten; — — — — — — — — — — tillkommer.

§ 78.

Ej må Riksdagsman — — — — — — — öfverlemnas. Beskylles Riksdagsman för någon grof missgerning, må han ej i häkte kunna inmanas förrän, efter anställd ransakning — — i thy fall stadgar. Ej må Riksdagsman häktas för mindre förbrytelser eller för skuld insättas; — — — — — — — — — — — — — tjenstehjon.

Ej må Riksdagsman — — — — — — — öfverlemnas. Beskylles Riksdagsman *under pågående Riksdag* för någon grof missgerning, — — — — — — — — — — — stadgar. Ej må Riksdagsman *under riksdag* häktas för mindre förbrytelser eller för skuld insättas; — — — — — — — — — — — — — — tjenstehjon.

§ 80.

Riksdag må ej räcka längre, än *Tre* månader från den dag, då Konungen låtit om Stats-verkets tillstånd och behof Riksens Ständer eller deras Stats-Utskott underrätta. Skulle *likväl*, vid nämnda tids förlopp, ärendena ej vara afgjorda, *anmäle Riksens Ständer det hos Konungen, och äske, att Riksdagen måtte fortfara någon viss tid af högst en månad derefter; börande minst Trenne Riks-Stånd hafva sig om denna önskan förenat. Händer sig, att vid den sålunda förlängda tidens utgång, målen ändå icke blifvit afslutade*, gånge som i Regerings-Formens 109 § stadgadt är. Riksdag må äfven slutas innan *Tre* månader till ända gått, enär samtliga Stånden sådant begära.

Riksdag må ej räcka längre, än *Fyra* månader från den dag, då Konungen låtit om Stats-verkets tillstånd och behof Riksens Ständer underrätta. Skulle vid nämnda tids förlopp ärendena ej vara afgjorda, gånge som i Regerings-Formens 109 § stadgadt är. Riksdag må äfven slutas innan *Fyra* månader till ända gått, enär samtlige Stånden sådant begära.

Urtima riksdag må af Konungen upplösas, när han så för godt finner.

§ 81.